stanko radić

I KRUHOK RADICE GLADUJU

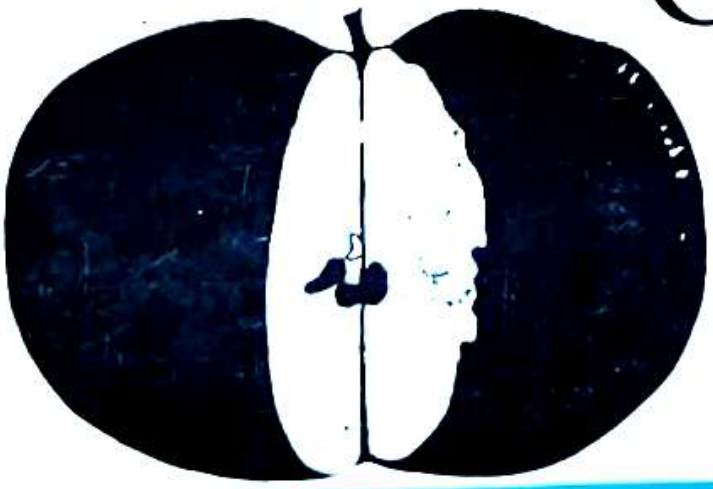

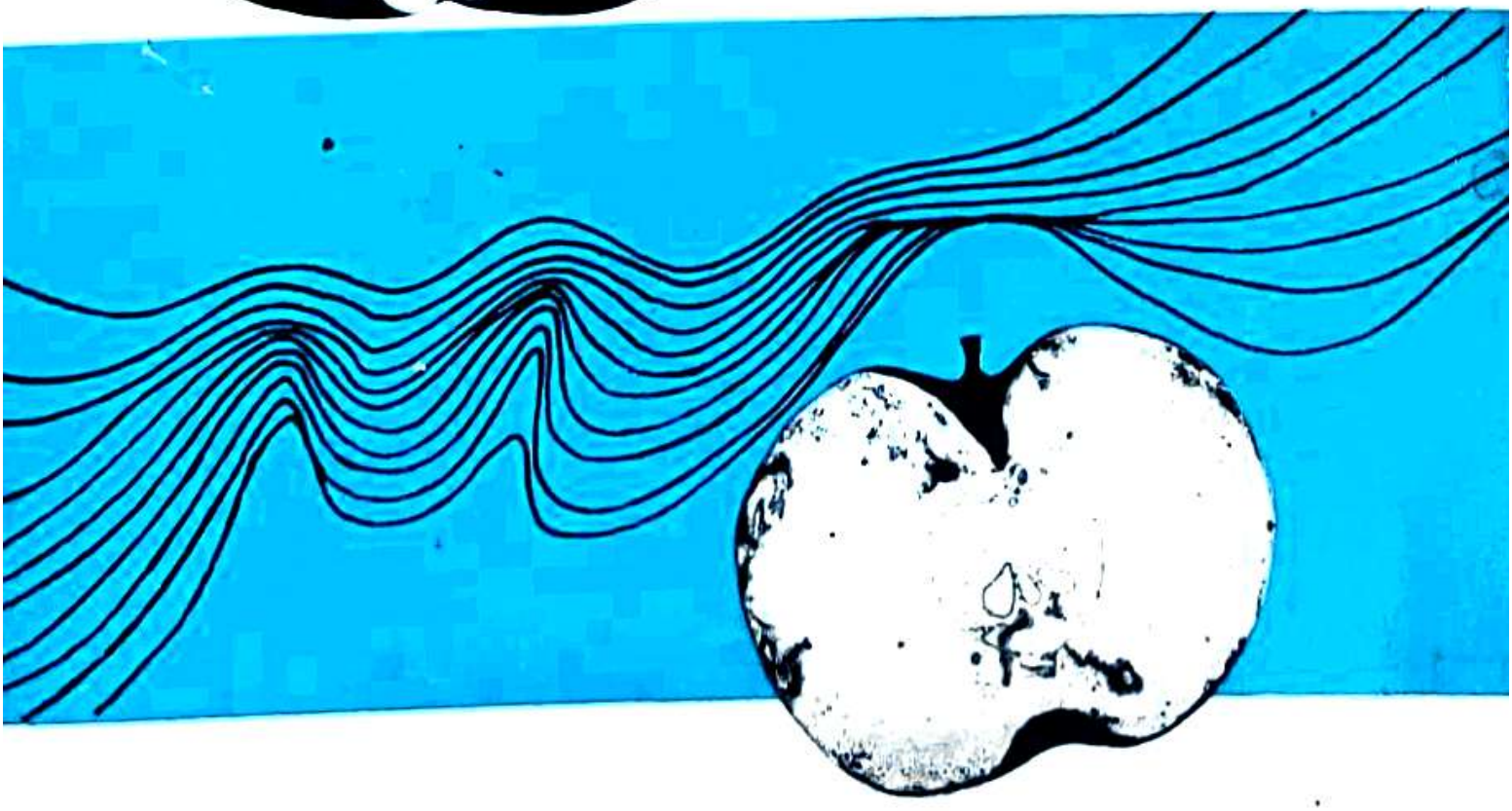

Biblioteka SLUŽBE BOŽJE — 1

S dozvolom crkvenih i redovničkih poglavara

Tisak: SLOBODNA DALMACIJA, Split

STANKO RADIĆ

I KRUHOKRADICE GLADUJU

UZ PORUKU RIJEČI BOŽJE ZA GODINU A

Priručnik za propovjednike

Komentari čitanja za vjernike

MAKARSKA 1974.

Ovaj rad posvećujem uspomeni majke koja me je učila: Ne kradi tuđi kruh . . . Ne kradi tuđe časti . . . Hodaj uspravno . . .!!!

Zaista mnoga svećenička pisma i usmeni poticaji ohrabrili su me za ovaj rad. Iza mene je ostalo dvadeset i pet godina svećeništva i propovijedničke djelatnosti. Sasvim dovoljno razdoblje da jasno uočim što i kako treba govoriti. Istina je da, uz druge razloge, blijede i nemisaone propovijedi prazne naše crkve. Često puta potcjenjujemo i vrijeđamo našu vjerničku publiku koja se popela na višu intelektualnu razinu, a mi je pokušavamo šopati konzerviranom hranom na čijoj je ambalaži datumom proizvodnje jasno istaknuto da je rok trajanja davno istekao. Suvremeni čovjek traži svježe namirnice spremljene na nov način. On ne želi da se odvajamo od trenutka u kome živi. Inače će mu naša riječ zvučiti kao pradavna priča koja nije sposobna da potakne i oduševi. Dok kršćanska duša traži Riječ, dotle zbog naših riječi — od Riječi bježi!

Ovim komentarima pokušao sam unijeti izvjesno osvježenje u propovjedničku djelatnost. Govoreći na ovaj način — uspjeh nikada nije izostao. Da li će to i u vašem slučaju — biti slučaj, ne ovisi samo o napisanome, već i o vještini izgovaranja. O usvojenju, zanosu i uvjerljivosti kojom nastupamo! O sposobnosti upriličenja riječi intelekualnoj razini vjernika koju prethodno uvijek treba uočiti! Stoga je razumljivo da će u izvjesnim sredinama trebati i prerada. Važno je da se ima što preraditi!

Za 25. obljetnicu svoga svećeništva koju sam obilježio slaveći Euharistiju na jednom sivom kamenu vrletnog Biokova, odlučio sam se za ovaj prigodni dar kolegama — propo-

vjednicima. Bude li sve u redu, na vrijeme će biti obrađene godine B i C.

Pokušajmo obaviti sve predradnje za sjetvu pa će Božja riječ sigurno proklijati, rasti i uzrasti. U plodove neće trebati sumnjati.

VRIJEME DOŠAŠĆA

Prva nedjelja došašća

BIJELA BRADA DRA BARNARDA

Ovom vremenu i nama u njemu tako je potrebna nada. Ona je čežnja za onim što nemamo i iščekivanje da to konačno prispije. Tko sve ima, taj se ničemu ne nada. A jer nam mnogo toga nedostaje nada nam je potrebna da oživi našu sveopću umrtvljenost, da nas podrži u želji za danima koji će »mačeve prekovati u plugove, a koplja u srpove« (Iz 2, 4). Ne radi se o kovačkim poslovima fizičkog preinačivanja predmeta, već o preobrazbi osobnosti zbog čijih smo defekata i manjkavosti i došli u stanje da se nadamo, da priželjkujemo budućnost čiji sjaj neće biti neka stvarnost tu, već »bolja, to jest nebeska domovina« (Heb 11, 16), koja je namijenjena svima. Uza svu tu opću namjenu, ta budućnost ostaje neizvjesnost, jer udioništvo u njoj zavisi o našoj sposobnosti da ljubimo, a to je za našu slobodu težak zahtjev kome rijetki sasvim udovoljavaju.

A jer ne ljubimo kako to traži i zahtijeva Dobrota koja nam se sasvim predala po darovanom životu i svijetu kojim se služimo, doveli smo sebe u stanje osiromašenja i posvemašnje praznine, a to je upravo teren iz kojeg klija nada za izbavljenjem iz opasnosti koje prijete propašću. Već prema naravi tih opasnosti ideja spasa srodna je zaštiti pred agresorom, oslobođenju pred okupatorom, otkupu pred ucjenjivačem, ozdravljenju pred bolestima ... Mi se nadamo izbavljenju iz svega ovoga. Ovom prvom nedjeljom došašća živnula je ta naša nada: upravo ovo vrijeme je naša šansa koju treba

iskoristiti. Istina, uvjeti se pojavljuju kao paradoks: tko se hoće spasiti, — propast će; tko pristaje da propadne, — spasit će se za život vječni. Da, treba propasti po pokori, po ulaženju na uska vrata, po ustrajnosti u tim navikama do kraja. To je taj put koji je obeshrabrio i učenike, ali tom se zakonu Krist sam podlaže: dok spašava druge, sebe ne spašava od križa. Tko želi da mu se ostvare sve nade u spas, mora ga slijediti sve dotle.

Ako ijedno vrijeme nosi na sebi pečat opravdane nade u oslobođenje, to je upravo ovo koje traži »da se od sna prenemo, jer nam je sada spasenje bliže« (Rim 13, 11).

Mi svoje dane, u kojima bismo morali bdjeti i raditi, provodimo u snu. Uspavao nas mađioničar koji se zove — vrijeme. Ovo naše vrijeme! U tom snenom stanju ispunjavaju nam glavu krive predodžbe o životu, jer nam konkavnost i konveksnost nazora pruža izopačenu sliku svijeta, događaja i zbivanja u njemu. Okolnost je još teža što svoj zimski san provodimo lišeni moralnog sala od kojeg su izdržala ranija stoljeća. Dosegli smo točku duhovne iznemoglosti i omršavljenosti, a to upravo predstavlja pravu opasnost da se uopće ne probudimo, da budemo zatečeni:

Ovo što ću vam sada ispričati događa se dvije tisućute godine, u prvoj godini slijedećeg milenija. Južnoafrički kardiokirurg dr Barnard je sasvim ostario, on nosi dugu sijedu bradu, ali je uza sve to čak i virtuozniji nego kada je šezdesetih godina prošlog stoljeća izvršio svoju prvu operaciju presađivanja ljudskog srca. Njegova je tehnika toliko uznapredovala da sada operira samo jednom rukom, dok drugu drži u džepu.

Jednog dana operirao je svoga najnovijeg pacijenta koji se, unatoč fantastičnoj Barnardovoj reputaciji, očito plašio toga teškog zahvata.

— Nemojte se tresti od straha — reče mu dr Barnard. — Znate i sami da ja znam svoj posao. Gledajte netremice u moju bradu. Uskoro ćete usnuti, a kad se probudite, ona će biti prvo što ćete ugledati.

Pacijent je brzo usnuo; a kad se probudio spazio je doista lud od sreće dugu bijelu bradu. Znači, operacija je uspjela!

— O hvala vam, profesore Barnarde, što ste još jednom pokazali svoju nečuvenu virtuoznost!

Međutim, čovjek s bradom odgovori:

— Nisam ja dr Bernard! Ja sam — sveti Petar!

Zar nismo i sami pokatkada kroz život bili zatečeni, iznenađeni i skamenjeni. Naši planovi, tako pomno i brižno stvarani i razrađivani, nikada nisu postali toliko željna stvarnost. Sve je to još uvijek bilo podnosivo, jer je ostalo vremena za snalaženja, razmišljanja i stvaranja zaključaka. Ali, biti konačno zatečen, kad se ništa više ne može poduzeti i iznova još jedanput pokušati — to je sudbonosna pojava kojom nas upravo obogaćuje ovo naše vrijeme. Počnimo od bilo čega:

Sasvim je normalno da ljudi stvaraju planove. Planirali su i godišnji odmor. Sjeli su u avione koji će ih preko nekoliko država prenijeti na obale Jadrana ili drugih mora. Ali, umjesto da odsjednu u luksuznim hotelima, umjesto da razapnu svoje šatore u kampovima, — njihova pougljena tijela željna odmora doživjela su zadnji umor i u mrtvačkim sanducima vraćena na mjesto polaska, jer — avion se srušio! Bili su zatečeni! Ili: vraćajući se sa godišnjeg odmora vlastitim kolima, noseći sa sobom nezaboravne uspomene, doživljaje, fotografije, filmove i suvenire, — našli su smrt na cesti daleko od rodnog kraja. Nikada njihova rodbina i prijatelji neće saznati za sve ono što su im u sebi donosili, a filmovi snimljeni o njima samima možda će biti prikazani jedne zimske večeri u krugu preživjelih. To će zaista biti bolna uspomena na posljednje dane njihova života. I oni su bili zatečeni!

Mogli bismo ovako nizati slučajeve neostvarenih planova, neispunjenih želja, nerealiziranih snova. I tisuću puta tako u životu! Nastupi nešto što kida, rastavlja, briše i odnosi počevši od bezbroj pojedinosti od kojih je sačinjen život pa do oduzimanja samog života u času kada smo bili puni nada u bolju našu budućnost. U tim malim zatečenostima imali smo vremena za zaključivanje, pa je trebalo shvatiti kako su naša pažnja i bdjenje morali biti intenzivniji, kako su naši planovi morali biti dugoročniji — do vječnosti dugi, a tako jedino pametni i sigurni od svega nepredviđenoga, od svake »slučajnosti«.

Mogli bismo dugo govoriti o iznenađenjima koja su dolazila u času dok su ljudi *»jeli i pili, ženili se i udavali«* (Mt 24, 38). A ako je to iznenađenje bilo *»Dolazak Sina čovječjega«* dok *»ništa nisu ni slutili«* (Mt 24, 39) pa su bili zatečeni za

trpezom neprobavljivih namirnica, onda je time i stavljena točka na sudbinu.

Stoga, ako nam je ikada dobro došla poruka: *»Bdijete!«* kao najbolji savjet da bismo izmakli svim neugodnim iznenađenjima, a posebno onom posljednjem, to nam dobro dolazi na početku još jedne doživljene crkvene godine. Upravo sada nam je potrebna budnost kad se spremamo za prvi dolazak Zaručnika.

Na dugim i monotonim autoputovima vozači automobila izvrgnuti su opasnosti da zaspu i tako stradaju životom. Da bi spriječio takve slučajeve, jedan je izumitelj konstruirao vrlo duhovitu aparaturu. Ona se sastoji od jedne žarulje koja se od vremena do vremena pali pred vozačem osvjetljujući ploču na kojoj piše: »Spavaš li?« Vozač je dužan da pri tom odmah pritisne dugme koje će ugasiti žarulju. Ukoliko to ne uradi, tj. ako spava, aparatura stavlja u pogon specijalnu alarmnu sirenu kako bi se vozač odmah probudio.

Crkva je zaista pomno izabrala tekstove za ovu prvu nedjelju Došašća. Ona želi da u budnosti počnemo iščekivati Spasitelja. Preko svoje alarmne sirene — Pavla poziva *»da se oda sna prenemo«* kako bi se naše nade u izbavljenje i otkupljenje ostvarile. Budućnost bi tada zaista bila sjajna!

Druga nedjelja došašća

POSLJEDNJI KAPRIC

Dok želim proniknuti u svu težinu izraza *»Leglo gujinje«*, dok vidim *»sjekiru položenu na korjen«* i stablo koje se *»siječe i u oganj baca«*, te gumno koje se čisti i pljevu koja se spaljuje (Mt 3,7—12), ne mogu se oteti potrebi usporedbe ovoga i onog vremena koje je izazvalo ove prijetnje. Čini mi se da poslije svega ovoga stoji upit: »Da li je ovo doba više okrutno i manje osjećajno od onoga kada je naš Gospodin hodao zemljom?«

Izgleda da se ni u dobru ni u zlu ne mogu odvajati ni stoljeća ni vjekovi, jer je uvijek bilo onih koji su se zanosili čistoćom kao i onih koji su se odavali prostituciji. Uvijek je bilo pobornika mira kao i ratnih huškača; neumornih propagatora prava, pravednosti i istine kao i njihovih atentatora. Radi se samo o rafiniranosti zla koje mijenja masku dok njegova količina gotovo uvijek živi na istoj razini, pa radilo se o polaganom i bolnom umiranju nabijenih na kolac ili o eutnaziji — tom bezbolnom svršetku koji je u stvari smaknuće.

»Magnum crimen« našeg doba govori o koncentracionim logorima i bodljikavim žicama koje su ih okruživale, o krematorijima u njihovoj sredini, loženima živim ljudskim tjelesima, o umrlima od izgladnjelosti i streljanima pred grobovima koje su prethodno sami iskopali, o »kirurškim zahvatima« bez anestezije: o vađenju srca živom čovjeku, o guljenju nokata i kopanja očiju.

Književni »betsteler« u SAD bila je prošlog ljeta knjiga pod naslovom »Posljednji kapric«. Autor je došao na ideju da pregleda desetke tisuća testamenata. Listao je te posljednje izjave volje u jednom njujorškom uredu koji ih sakuplja radi potvrđivanja njihove pravomoćnosti. Izabrao je najinteresantnije među kojima i ovaj:

Kanađanin Čarls Milar, neženja, koji je mrzio djecu, odredio je u oporuci da njegova ostavština od 300 milijuna dolara bude predana ženi iz Toronta koja u deset godina pobaci najviše djece. Oporuka je bila objavljena i počeo je pravi »dječji derbi« kako ga je nazvala kanadska štampa. Ostavština je razdijeljena među četiri žene koje su u navedenom periodu pobacile svaka po devetero djece.

Pri svemu tome čovjek ne može ostati nepokrenut. Sve ovo zaista bolno uzbuđuje i spontano se nameće pitanje: Jesu li to zločini koji svoj najdublji korijen umaču u čovječju slabost ili se rađaju iz svjesnosti o zlu i njegova htijenja, iz kaprica i iz mržnje?

Uvijek je u čovjeku živjela slabost koja nije morala biti i dirigent njegova djelovanja, jer ju je mogao paralizirati borbom, odlučnošću i ljudskim dostojanstvom podupiranim religijom. Stoga nema stoljeća koje se nije moralo crvenjeti nad svojim porocima, a i koje se nije moglo pohvaliti junaštvom vrlina. Kristovo stoljeće osudilo je Boga na smrt, ali je u tom istom stoljeću Sin Čovječji umro za čovjeka. Ona (stoljeća) koja su dolazila za njim osuđivala su Božje prijatelje izmišljajući nezamislive strahote mučenja, ali su u isto vrijeme bila svjedok kako mučeni ljube mučitelje. Stoljeća su, dakle, mučila i pravdu i nepravdu, i laž i istinu. Ali izgleda da je istina uvijek bila ona koja je boljela prijatelje zloće pa je stoga često sjedila na optuženičkoj klupi.

To je i razlog postanka jedinstvenog »jelovnika«, koji se pojavio na svjetskim trpezama, ispisanog okrutnošću i mržnjom jedne žene. Ona je postala jaka u zahtjevu smrti čovjeka koji je propovijedao obraćenje i bliskost kraljevstva nebeskoga. Da, bila je jaka, jer je bila — slaba! Jeste li ikada vidjeli na tanjuru serviranu glavu smaknutog čovjeka? Lošeg li ukusa i pokvarenog li apetita! Bio je to zločin »iz kaprica«, jer nije mogla izdržati istinu koju joj je Ivan Kristitelj sasuo u lice.

Ipak, usta na odrubljenoj glavi velikog Pokornika nisu zamukla. Njegova misija nije završila u kraju oko Jordana, jer sve do danas pripravlja put Gospodinu pročišćujući gumno i spaljivajući pljevu. Svake godine na ovaj dan pojavljuje se pred nama obučen u *»odjeću od devinje dlake«* (Mt 3, 4), te pun hrabrosti ponavlja: *»Pripravite put Gospodinu, poravnite mu staze!«* (Mt 3, 3). Ima razloga da tisuću puta ponovi ovaj stari poziv na pripravu dajući joj pravi smisao, jer smo smisao priprave i osobne spremnosti sasvim krivo shvatili.

Već od početka adventa u nekim zapadnim zemljama stoje raskošno iskićena božićna drvca na javnim trgovima, kolodvorskim čekaonicama i privatnim stanovima. U izlozima robnih kuća jelove grančice, svijeće i staniol, lamete i ukrasne kuglice. To je sve! Božić smo pretvorili u neku tradicionalnu građansku svečanost, u prijatni obiteljski blagdan obšiven sa nešto religioznih niti. Pretvorili smo ga u krabuljnu zabavu duše, u pobožnu opojnost, plačljive dječje uspomene i čeznutljivo oplakivanje izgubljenoga dječjeg raja. I nije čudo da neke ljude upravo pred Božić obuzme neka duboka neutješnost, velika nutarnja praznina i beznadnost. A to je ono iz čega treba izići i pronaći put izgubljenoj radosti, a to znači — povratiti se Božiću duše!

Ako ćemo se vratiti, onda mnogo toga treba ostaviti. Prazni smo, jer smo — puni! Posuda Duha Svetoga — obeščašćena je! Hram njegov — demoliran je! U nj su uselili trgovci stokom! Božju kuću pretvorili smo u sklonište podzemlja! Postali smo dolina gdje ne dopire sunce, gdje malarični ovoj »naprednog« otromljuje svaki pokušaj da se ispravimo! Umrtvio nas ubod vremena koje nam nametnulo svoje misli, svoje težnje, svoj način života sasvim dalek od Života i Istine.

Uskoro će *»isklijat mladica iz panja Jesejeva«* (Iz 1, 1). Kroz dane koji su pred nama mi imamo jedan veliki zadatak: *»Kidati okove nepravedne, razvezivat spone jarmene«* (Iz 58, 6). To znači: hrabro zarezati u svoj duhovni organizam i odstraniti sva tuđa tijela; osigurati Duhu Svetomu miran i ničim ometan boravak u nama; istjerati trgovce iz obeščašćenog hrama; izdvojiti se od drugih koji hodaju zgrbljeni, uspraviti se i ponosno krenuti onome koji je *»dignut kao stijeg narodima«* (Iz 11, 10).

To je put kojim se dolazi na pravo mjesto. Na njemu ćemo sresti onoga koji začuđujuće lako razvezuje sve čvorove oko kojih se dugo i bez uspjeha muči znanost, politika, ekonomija i pedagogija. Pri susretu ga zamolimo za još jednu intervenciju: neka uz dobru volju svih ljudi skine svako breme s njihovih duša, a ostala će sama pasti. Ovako razvezani, odvezani i rasterećeni možemo obogatiti ovo naše vrijeme pravim vrijednostima koje će ga izdvojiti iz povijesti občašćene zlom i njegovim posljedicama.

Treća nedjelja došašća

NAJKRAĆI ROMAN

Već sada možemo reći da *»sudac stoji pred vratima«* (Jak 5, 9) i da *»se Dolazak Gospodnji približio«* (Jak 5, 8).

Odlasci uvijek neugodno uzbuđuju; katkada do suza, satrvenosti, glasnog plača i dugog mahanja koje onima koji se udaljuju prenosi posljednje najbolje želje. Dolasci, naprotiv, djeluju na jedan drugi način. Iščekivanje onih koje volimo postaje doživljaj koji zahvati čitavog čovjeka. Zanemarimo stan i sve što je u njemu tako brižno spremljeno kao dobrodošlica, počevši od biranih pića i namirnica do crvenih karanfila koji u ovom slučaju upravo viču o ljubavi. To je ono što tek dolazi iza susreta na aerodromu, željezničkoj stanici ili brodskom pristaništu, iza prvog susreta očiju, stiska ruku, čvrstih zagrljaja, toplih poljubaca ... Sve se to ponavlja dugo, dugo ...

To su oni intimni, obiteljski i prijateljski dočeci za razliku od službenih, protokolarnih, kada se posebnim ceremonijalom dočekuju šefovi država prijateljskih zemalja. Sve je do u detalje predviđeno. Ne smije biti krivog poteza: odmjereno rukovanje sa funkcionerima, sviranje himni, smotra postrojenih vojnika, raport vojnog starješine, kratki pozdravni govori i ulazak u specijalna kola koja će dočekane odvesti u vilu gdje će odsjesti. Malih i sitnih ljudi iz baze tu redovito nema. I to je ono što treba zapaziti kao razliku između ovakvih dolazaka i onoga Kristova:

Čekaju ga potlačeni da im »pravicu vraća«, gladni da im »kruha daje«, sužnji da ih »oslobađa«, slijepci da im »oči otvara«, prignuti da ih »uspravlja«, pridošlice da ih »štiti«, sirote i udovice da ih »podupire« (Ps 146, 7—9). Zaista jedinstven zbor!

Ako tražimo razlog za ovu razliku, onda bi mogao biti ovaj: Krist nije samo jak, moćan i silan, — on je Jakost, Moć i Sila pa nema potrebe da tuđa veličina njegovu podupire. Iako do kraja skromno, on dolazi da podupire one male, sitne i od svakoga zaboravljene. S njima se već pri dolasku i dočeku izjednačuje u potrebama, iako prebogat da može obilno darivati. Tu nema namještenosti, uštirkanosti i forme koja često puta laže. Sve je tu tako intimno. Iako Suveren — odbacuje protokol i ceremonije. Njegov avion — snaga Duha; pista na koju će se spustiti — jedna spilja pokraj Betlehema; dugi, raskošni tepih — obična slama; himna — slava Bogu i mir ljudima; vojnici — mnoštvo anđela; visoki funkcioneri — obični pastiri. A ipak, on će *»ukrijepiti ruke klonule i učvrstiti koljena klecava«* (Iz 35, 3). To on radi već dvije tisuće godina.

Iako je povijest svjedok njegova dolaska, njegove prisutnosti u Crkvi i svijetu te toga njegova specifičnog posla, — mnogi još uvijek stoje u nekom novom adventu, čekaju novi znak, novu zvijezdu, novog spasitelja, novog otkupitelja. Za njih je svejedno tko će taj biti i otkuda će doći. Samo je jedno važno: da nosi standard! I tako čekaju na neki prevrat, na nekoga jakog čovjeka koji će ispuniti zdjele i novčanike, proizvesti ekonomsko čudo i visoki bankovni račun. Čekaju proleteri i kapitalisti, porobljeni i izrabljivani, skitnice i nezadovoljnici. I ovo je čekanje za njih jedino stanje u kome se besmislenost njihova života može podnijeti.

Francuski list »Matin« objavio je natječaj pozvavši čitaoce da napišu najkraći roman pod naslovom: »Tko gospodari svijetom?« Konkurencija je bila veoma velika, a prvu nagradu od deset tisuća franaka dobio je jedan dosjetljivi Jugoslaven. U tekstu te knjige, na jedinoj stranici bila je odštampana samo jedna riječ: »Novac!«

I ljudi čekaju onoga koji će im ga donijeti, osigurati, darovati. To im postaje sav posao. Svi putovi vode samo do njega. Kad se susretnu — drugih ciljeva više nema. Bezgranična je to tragika. Uhvaćeni smo u nemilosrdnu mrežu igra-

čnica, ispunjavanja listića sportske prognoze, lota, rješavanja nagradnih križaljki...

Tu tragiku je Ivan Krstitelj osjetio već u ono vrijeme, a njegove riječi onda izgovorene danas vrijede više nego ikada: *»Među vama stoji netko koga vi ne poznate«* (Iv 1, 26). Ovdje je već odavna onaj iznad kojeg više nema nikakva nadanja ni očekivanja. U ono vrijeme utažio je životnu glad svih koji su ga upoznali. Upoznati ga, — to je samo početni korak, a zatim u duhu njegovih obećanja tražiti, ruke ispružiti i posegnuti i — želje su ispunjene, čekanje dokončano. Sva vrata, iza kojih se nalaze ostvarenja naših čežnja, samo su pritvorena i nije potrebna naročita snaga da ih otvorimo. Iza njih stoji Krist koji nudi mir nemirnome, odmor umornome i novu snagu iscrpljenome.

Onoga koji je došao ne treba više čekati. Treba ga samo potražiti tu, među nama. Odavle proističe naša kršćanska odgovornost prema onima koji još uvijek nešto ili nekoga čekaju kao spasitelja. Možda žele nazreti njegovu plavu odjeću i crveni ogrtač usred bljeskovitih okretaja njihova stroja. Međutim, dovoljan je samo jedan smiješak upućen čovjeku koji nas ne podnosi. Dovoljna je samo jedna blaga riječ upućena onome koji pred nama dršće zbog krivnje i pita oproštenje. Dovoljno je razumijevanje potisnutog plača čovjeka koji se ne usuđuje glasno jaukati. Tko ima oštar vid lako će ga prepoznati u nama, ako ga uopće u sebi nosimo.

On je dakle tu. Može nam doći ususret iza ugla svake ulice. On može biti svaka osoba koju putem sastajemo, može biti njemu slična: siromah iz čijih očiju očito viri bijeda i potreba, ali siromah koji je njega prepoznao i u njegovu trpljenju pronašao snagu; bogat čovjek koji ima, ali koji umije i davati; liječnik koji noću juri do bolesnikova ležaja; ranjenik u jarku pokraj ceste...

Da, on je došao i treba ga samo poznati! A mnogi još uvijek čekaju. Tu je razlog besmislenosti tog života koji čeka. Ono se može produžiti do u neizmjernost, a da se ništa i nitko ne dočeka. Zato su svi koji još uvijek čekaju nervozni i nestrpljivi. Svakim danom u jačoj mjeri! U dosadi toga uzaludnog čekanja svoj spas počinju zamjenjivati bilo čim. Najčešće sa standardom koji ama baš nimalo ne liči na izbavitelja. Dapače, češće pokapa nego uskrsuje.

Neka nam još jedanput dovikne Ivan: *»Među vama stoji netko koga vi ne poznate!«* Svijet je posut crkvama, a u crkvama vječna svijetla — znak njegove prisutnosti; uz crkve tornjevi — ti prsti zemlje koji pokazuju vječnost. Otvaramo li vrata crkve da u sjeni vječnog svjetla nađemo Svjetlo Svijeta? Dižemo li pogled prema nebu gdje putokazi naših zvonika otkrivaju domovinu? Vjerujemo li da izvan Krista nemamo više što očekivati ili još uvijek čekajući u svojoj nutrini gladujemo, jer nismo poznali onoga koji siti.

Stari vizionar Izaija je navjestio: *»Sljepačke će tad oči progledati, uši će gluhih otvoriti, tad će hromi skakati ko jelen, njemakov će jezik klicati«* (Iz 35, 5), a sam Krist u poruci Ivanu potvrđuje da se sve to na njemu obistinilo. To je dokaz da je iščekivanje spasa s drugih strana i iz drugih pravaca besmisleno. Zanemarimo li njegov dolazak, sve naše nade ostat će beznadne i sva naša čekanja nedočekana. U eksperimentiranju pri traženjima izvan pravih putova neopazice ćemo doći do vrata koja se zovu svršetak. Istina, proći ćemo kroz njih, ali ne kao borbeni triumfatori. Pronijet će nas polomljene, krvave i smrskane. U takvom stanju sigurno nas neće prepoznati onaj kojega nismo prepoznali.

Četvrta nedjelja došašća

KRŠĆANSTVO IZ EPRUVETE

Naš Gospodin Emanuel najavljen je već u početku. Od tog časa smo ga iščekivali. Dugo i gotovo nestrpljivo. Ljudi su uvijek osjećali da je veoma teško živjeti ako nije *»s nama Bog«* (Iz 7, 14). Stoga su u toj velikoj želji da što prije dođe zaklinjali nebesa da ga rose, molili oblake da ga dažde i zemlju da ga proizvede. I evo, on je pokucao na vrata svijeta: *»Djevica će ... roditi sina«* (Iz 7, 14). Pred tom toliko čekanom i zaista dragom stvarnošću nama ne preostaje nego da hitno damo znak kako je ulaz slobodan, da povičemo: *»Nek uniđe Gospodin: on je Kralj slave!«*

Nije to lako izreći kako se na prvi mah čini. Gdje to puštamo Gospodina da uniđe? Možda u šupu našeg nutarnjeg raspoloženja gdje vlada darmar, zbrka i metež. Bio bi to znak ne baš tako dobrog odgoja, jer se tako odličan Gost ne prima bilo gdje. Mi bismo to morali izgovoriti jednim sigurnim i smirenim tonom, a za to treba imati *»znak za sebe iz udbine«* (Iz 7, 11). Da, iz dubine i širine, iz čitavoga našeg nutarnjeg prostornog sadržaja što je u stvari: pripravljen put i uređene staze. Četvrta nedjelja adventa! Bio bi to krajni rok za ovaj posao, za ovaj znak!

Biolog svjetskog glasa Žan Rostan održao je svojevremeno konferenciju za štampu u Francuskoj akademiji znanosti i tom prilikom iznio svoj stav prema kemijskim sredstvima pomoću kojih izvjesni biolozi žele oblikovati — karakter ljudi. Riječ je o »tabletama kreposti«, kako su ih nazvali. On je sa skep-

som izjavio: »Pomisao da se tvori čovječniji čovjek posredstvom nečovječne kemije dovelo bi nas na točku gdje bi oduševljenje graničilo sa revoltom.«

Kako vidimo, poslije sredstava za umirenje koje u svom nemiru upravo gutamo, najavljuju nam sredstva za okrepljenje morala. Obećavaju nam uskoro pilule koje će ublažiti zavist, stišati ambicioznost, umanjiti častohlepnost, pobuditi blagost, proizvesti odanost, smiriti srdžbu . . .

Nakon ovoga čovjek pomišlja kako bi se i naše kršćanstvo moglo nazvati *»kršćanstvom iz epruvete«*, jer možda svoj korjen ima u staroj tradiciji i obiteljskim običajima, a nipošto u dubokom uvjerenju o potrebi kreposti, kao čimbenici svakog pravog čovještva, koja se stiče dugom borbom na svim frontovima.

Možda naše »epruvetske kreposti« nikada ne dolaze do izražaja tako jako kao u ovo predbožićno vrijeme, kad se gotovo sve svodi na vanjske znakove. Istina, djeca s neobičnom radošću očekuju Maloga Isusa i zanosno pritiskuju nosić na stakla izloga pokazujući što bi sve željeli da im Božić donese. Mama im o tom Djetetu ništa važnije nije rekla. On samo donosi darove! I to je sve! Istina, roditelji na tržnici s puno pažnje biraju bor i bit će to poseban doživljaj kada se na Badnjak bude krasio svijetlim kuglicama, dok ih u isto vrijeme malo ili nimalo interesira božićno otajstvo, ljubav Boga prema čovjeku i čovjeka prema Bogu, njegov mir, njegova milost koja jedino može dati puni sadržaj tim vanjskim manifestacijama.

Trebalo bi konačno da nam sva ova neukusnost »epruvetskog kršćanstva« počne ići na živce, da to jednostavno osjetimo kao zloporabu religioznoga, kao profaniranje i izrugivanje vjere, jer ovo što radimo pred Božić jest posljednji posao u nizu onih koje bismo u adventu morali obaviti.

Ne zaboravimo da je prava pojava adventa Ivan Krstitelj. Onaj koji je pripravljao put Gospodinu ostaje i uzor pripremljenosti za njegov dolazak. Možda nije privlačan onako obučen u krpu satkanu od devine dlake i opasan kožom, ali kao živi znak pokore i milosti on spada u advent i bez njega se ovo vrijeme ne može ni zamisliti.

Probajte se uživiti u ovu situaciju: nalazite se negdje u operi, ali ne u gledalištu, već iza zastora, i to pet minuta prije početka predstave. Sve je spremno da se podigne zastor. Umjetnici su u svojim kostimima na pozornici. U zadnji čas dojuri intendant, bez riječi mjeri sav uređaj, kulise i kostime, nešto prokune, zamahne rukom i poviče: »Pa ljudi, večeras se igra nešto sasvim drugo — sve je krivo postavljeno.

To je upravo bila uloga Ivana Krstitelja. Za par minuta trebao se dignuti zastor da svijet, nakon tisućgodišnjeg iščekivanja, konačno ugleda Otkupitelja. U zadnji čas pojavi se njegov Intendant — veliki asketa i pokornik koji lomeći ruke zaklinje: *»Čitav vaš advent je lažan! Promijenite svoj duh dok još ima vremena!«*

To je Krstiteljeva uloga i u našem adventu. Kad bi se ponovno pojavio među nama i vidio kako je Otkupiteljev dolazak, posebno u zapadnim zemljama, degradiran na obično poslovanje; kad bi vidio taj metež, nemir, božićno tržište, reklame, zabave i nervozu, — bi li uopće bio kadar da izreče svoj »promijenite« i ne bi li mu riječ u grlu zapela. Ovaj naš advent je sve prije nego promjena duha i života, sve prije nego stečena krepost na koju smo pozvani.

Krstitelj je, dakle, prava pojava adventa i predočuje ga svojim životom. Kruh i igre, senzacije i dostojan položaj u društvu — sve ga to ostavlja hladnim. Samo je jednim ispunjen: Otkupitelj je na vratima i njegova je ruka već prihvatila kvaku. Njegova je misija da u sebi i drugima pripravi put Gospodinu.

Da li je zbilja sve ono što mi činimo pred Božić pripravljanje puta kojim će Gospodin proći. Nitko nema ništa protiv toga da naš izgled na svečani božićni blagdan bude skladan, da naša pojava bude u svim vidovima elagantna. Ali ne zaboravimo da se Krstitelj, očekujući Gospodina, veoma čudno obukao, a što je za nas poruka o pokori. Nitko nema ništa protiv toga da po starom običaju naši božićni stolovi budu puni specijaliteta, ali ne zaboravimo da je Krstitelj očekujući Gospodina posegnuo za hranom više gadljivom nego što se može pomisliti. Nitko nema ništa protiv poštenih ljudskih radosti, ali ne zaboravimo da je jedna plesna sala u vrijeme prvog adventa ugledala na tanjuru odsječenu glavu Kristova Preteče.

Kad bismo mi samo osjetili jedan dio njegova zanosa zbog misli: Otkupitelj je blizu! Kad bismo sebi samo za časak

postavili pitanje: Što bi bilo sa mnom da on uopće nije došao, — s nama bi već bilo dobro!

Još je na vrijeme da nas cilj njegova dolaska potakne na pravu pripravu! Neka naše čovještvo, dok očekujemo Boga — Čovjeka, bude čovječnije, a naše kršćanstvo kršćanskije, ali ne posredstvom seruma iz epruvete, već snagom pokore i milosti!

BOŽIĆNO VRIJEME

Božić: misa polnoćka

»ZVONA MIRA«

Čini se da mi kršćanski propovjednici nismo nikada izgledali tako suvišni i manje potrebni kao noćas. Naša riječ ne može biti tako uvjerljiva kao događaj kad *»dijete nam se rodilo«* (Iz 9, 5), kad *»sin nam je darovan«* (ib). Ona je nadglasana blagovješću anđela i lik propovjednika izgubio se pred njegovom figurom i pred mnoštvom drugih koji daju slavu Bogu i navješćuju *»mir ljudima, miljenicima njegovim«* (Lk 2, 14).

Naše riječi, koje u ovakvim prigodama pomno biramo, poprimaju oblik fraza pred iznenađujućom jednostavnošću Božjeg dolaska i mučkog govora rođenja u spilji, te stvaraju diskord pred toplinom i osjećajnošću uspavanke što je Majka pjeva čedu.

Svjetlo kojim kanimo obasjati vaše duše gubi se u jačini čudnog svjetla koje, uza sve siromaštvo dolaska, govori da se ipak radi o Bogu. Čitav spektakl na božićnom ekranu ne zahtijeva ni spikera ni komentatora. Sve je tako jasno: *»Očitovala se Ljubav Božja, spasiteljica svi hljudi«* (Tit 2, 11).

Ali, mi ipak moramo govoriti, jer nas način pristupanja ovom blagdanu upozorava na opasnost da sve ovo skupa sasvim krivo shvatimo. Zato ne zaboravimo: ovo je dan siromaha, dan razbaštinjenih i napuštenih, dan onih kojih očajnički zov za pomoć više ne nalazi odjeka, pa su morali pokopati sve svoje nade povlačeći se u sablasnu prostoriju svoga

ogorčenja i samoće. Možda se gorko smješkaju gledajući božićnu radost svoje okoline dvostruko osjećajući svoju studen.

Mi koji smo danas raspjevani ipak ne zaboravimo da Božić nema nikakve veze sa atmosferom udobnosti. Nikada svečanijih odijela pred bijedom pelenica! Nikada udobnijih stanova pred siromaštvom spilje! Nikada mekših ležaja pred tvrdoćom slame! Nikada toplijih soba pred hladnoćom betlemske noći! Vijest ovoga Djeteta ide mnogo dublje, do središa našega života, do naših odnosa prema onima koji su lišeni svega ovoga kao i Obitelj za koju u ovoj noći *»ne bijaše mjesta u svratištu«* (Lk 2, 7). I ako nas danas ova misao samo malo zaokupi i uznemiri, onda smo sazidali most preko kojega ćemo stići do pravoga shvaćanja Božića.

Anketari jednoga našeg ilustriranog tjednika krenuli su kroz Jugoslaviju da bi saznali što čitaoci žele vidjeti i pročitati u dotičnoj reviji. Gotovo su se svi složili da im smetaju snimke glumica te da su rijetki ženski smiješci koji su uvijek i simpatični. Zbog toga predlažu da se donose uspjele snimke djece: »mališan koji plače ili se smije«, »dijete u igri«, »dijete sa prvim zubićem« ... Ja bih nadodao: »... novorođenče povijeno gdje leži u jaslama« (Lk 2, 12).

Nije li to izraz opće težnje k povratku zaboravljenoj dječjoj nevinosti. Nije li to priželjkivanje bezazlenog djetinjstva. Ne onog zaplakanog koje ne zna zašto plače! Ne onog bespomoćnog koje ne zna što mu treba, već sasvim čistog koje ne zna za nemire zbog krivnje, za zlobu i mržnju, za namještenost i masku. Ovo je dobar znak za naše vrijeme koje je, izgleda, sito svega onoga zbog čega gladuje, i prepito Bakovim vinom zbog čega žeđa za bjelinom njihovih jaslica i radošću njihovih vrtića.

»Novorođenče povijeno gdje leži u jaslama!« (Lk 2, 12). Kakav motiv za svaku naslovnu stranu u ovo doba godine! Bez babice i ginekologa, bez rodilišta i kolijevke! Ni jedne igračke u blizini! Nikakve ilustrirane priče na dohvat! To je zadnja silna zbilja: Bog u liku djeteta! Odbačen i osiromašen! Pokušamo li to shvatiti i u to vjerovati, morat ćemo pribaviti oči djeteta i izići iz svoje kobne odraslosti: odbaciti sve brige i preokupacije, uobraženost i iskustva, razočaranje i povrijeđeni ponos, te svu ledenu koru koja nam okiva dušu i tek onda, velikim i bistrim okom djeteta koje se čudi, gledati tajnu ove noći.

Jesmo li sposobni postati djetetom i u Djetetu prepoznati Boga koji je u taj sitni, bespomoćni lik ovijen u pelene postavio svu svoju veličinu i moć. On ne želi da u bilo čemu bude pred nama pa zato dolazi u siromaštvu i odbačenosti, pa zato čovjek i nema mjesta za njega, pa zato Majka i ne zna kamo da položi sina, dok i zadnja žena donosi dijete na svijet u daleko boljim prilikama. To je namjerno učinjeno kako nitko ne bi mogao imati isprike, kako bi svatko spoznao da je Bog ljubav: ljubav koja bdije nad mojim životom, ljubav kojoj se ne mogu istrgnuti, ljubav kojoj se uvijek mogu djetinjski prepustiti.

I ove godine, na 29. godišnjicu prvog atomskog bombardiranja u povijesti svijeta, točno u 8,15 po lokalnom vremenu, u času kada je prva atomska bomba bila bačena na Hirošimu, odjeknula su »zvona mira«, obustavljen je sav saobraćaj, a prema nebu su puštene tisuće golubova. Čitav grad je minutom šutnje odao počast žrtvama tog prvog napada takve vrste.

Ako smo uspjeli pribaviti dječje oči, onda smo shvatili iz čitavoga božićnog prizora da je Bog ljubav; a ako je to, onda je sigurno da je sasvim daleko od svega što taj mir može narušiti kod pojedinca, u obiteljskim, susjedskim i međunarodnim odnosima. Uostalom, nije li u prvom času njegova dolaska k nama naviješten mir ljudima. To je njegova prva predsjednička poruka, to je platforma njegova božanskog ustava, to je njegova prva dobra želja ljudima kod kojih će ostati 33 godine.

Zato su i noćas, u času njegova rođenja, zazvonila sva svjetska »zvona mira«, kojih broj nije malen, i upozorila svijet da je k nama došao onaj koji neće da zna za turobnost u duši, za napeto stanje u obitelji, za krv i smrt na granicama zemalja. Upozorila su svijet da je među nama zajednički Otac koji želi da se u toj mirnoj točki njegova očinstva nađu i sretnu svi ljudi. Samo se tu mogu osjetiti braćom. Svi ostali motivi za takvo bratsko zajedništvo pred ovim božićnim gube svaku snagu.

Kad je to tako, onda još jedanput recimo da je ovo dan siromaha, dan napuštenih, dan očajnih. Okruživši se njima u prvom času dolaska, upozorio nas je Gospodin da je upravo zbog njih došao. Stoga učinimo sve da se oslobode svojih sta-

nja kako bismo što prije osjetili da smo bez licemjerja slavili Božje rođenje, kako bi nam se, oslobođeni gorčine zbog tog stanja što prije mogli pridružiti u ovoj rođendanskoj proslavi.

Ovo je i dan nevinog djetinjstva. Nismo li mu se povratili, onda je ova sva naša angažiranost u proslavi Božića očit neporazum i velika zabluda.

Kao nosioci mira u sebi i njegovi propagatori na svim poljima osposobljavamo se da onaj »Sretan Božić« koji smo toliko puta napisali i koji ćemo toliko puta danas ponoviti, zaista iziđe iz jedne sretne, iskrene i čovjekoljubive duše. U tom slučaju će se dobre želje ne samo čuti i pročitati, već i — osjetiti.

Božić: danja misa

UZDRMANI PIKASO

Jedna generacija u kojoj se rađa indiferentnost i guši osjetljivost za nadnaravno, u jednom noćnom satu godine, nije više sposobna izdržati u svom stavu prema vjerskome, pa napušta svoju praksu otcijepljenosti i udaljenosti, jer je snažno zahvaćena porukom: *»I Riječ tijelom postade i nastani se među nama«* (Iv 1, 14).

Kad ta Riječ ne bi bila Bog, i kad taj Bog ne bi postao čovjek upravo zato da *»progovori nama u Sinu«* (Heb 1, 2), da žrtvom života dokaže ljubav prema svima, što je u stvari najuvjerljiviji govor, onda bi ovaj povijesni događaj bio izjednačen sa svim rođenjima izgubivši na svojoj snazi. Sigurno ne bi uspjevao da svake godine na ovaj dan provede opću, svjetsku mobilizaciju sakupivši ljude na uvijek isto zborno mjesto kršćanskih crkava, koje, uza svu prigodnu dekorativnost, poprimaju svečano obilježje po brojnosti od radosti ožarenih lica i raspjevanih duša. Jedno je zanimljivo: ovog puta to zborno mjesto nisu sportski stadioni, već najobičnija spilja pokraj Betlehema, a u spilji jasle — taj prvi ležaj koji je čovjek ponudio Bogu u času njegova dolaska, da se za pune trideset i tri godine niti malo ne oplemeni, te da mu kao zadnju postelju ponudi križ u kojega je znaku noćas zakoraknuo u ovo naše vrijeme i u ovaj naš prostor.

Ali, on nije obeshrabljen: leži na slami kao što će ležati na križu; trpi njen ubod kao što će trpjeti ubode čavala: prima poklone pastira kao što će primati podrugljive poklone

vojnika; plače zbog čovjeka kao što će plakati zbog Lazara i Jeruzalema. Sve ono što se noćas zbilo bio je znak života koji je počeo.

Taj dolazak koji ni po čemu ne odgovara Bogu nije obeshrabrio ni prve svjedoke njegova rođenja. Nije obeshrabrio ni nas koji smo danas spontano pokrenuti u ovaj kruti ambijent čovjekove negostoljubivosti. Pokrenuti smo, jer je upravo sve na okupu što može oduševiti: Dijete-Bog koji postaje nada svijeta; bezazlenost u našoj zloći; svjetlo u noći; pjesma u tuzi; naš mir u našem nemiru; siromaštvo u gramzljivosti; radost spasenja u beznađu smrti. Sve je to noćas darovano zemlji da svi uzmu besplatno. A jer gladna nije teško pokreniti kruhu, iznemogle k okrepi, bolesna zdravlju, prevarena istini, prešli smo u ovom danu granice obzira da se naša slabost pretvori u snagu, a strah u odvažnost. Zato smo noćas i danas budni i oduševljeni, razdragani i raspjevani ispunili crkve, okružili jaslice i okitili borove. Gotovo smo se povratili djetinjstvu pa se u njegovoj bezazlenoj igri želimo poistovjetiti s pastirima koji se klanjaju, s majkom koja pjeva uspavanke, s svjetlom koje obasjava spilju, s dahom životinja koji grije, s pelenicama koje ovijaju, s mirom koji je naviješten ...

Da, osjetili smo se drugačijima u blizini onoga koji je opreka svijetu. *Dogodilo nam se išto što i Pablu Pikasu i francuskom pjesniku Koktou dok su jedne nedjelje šetali ulicama Vječnoga grada. Stigli su do prve crkve, a hvala Bogu u Rimu ih ima na stotine, iz koje je dopirala pjesma i zvuk orgulja. Pred drugom — isti religiozni napjevi, isti motivi, isto oduševljenje. Pogledavši se produže da ubrzo naiđu na treću. Šutnja, zastajkivanje i pognute glave govorile su o uzdrmanosti od nogdauma istih duhovnih melodija raspjevanoga Božjeg naroda. Stigavši i do četvrte i suočivši se s istim prizorom, Pikaso je već bio svladan, te nasred ulice poviče: »Pa mi živimo kao psi!«*

Mi danas želimo prekinuti s »pasjim životom«, kako je nazvao našu duhovnu otcijepljenost. Osjetili smo se višima i uvaženijima pred stvarnošću da Bog postaje čovjek zbog čovjeka kako bi kao čovjek mogao umrijeti da bi — čovjek vječno živio! Zato u oduševljenju poziva vičemo: *»Sva zemljo, klikni Gospodinu, raduj se, kliči i pjevaj«* (Pp. ps 98, 4), *»jer*

Gospodin je utješio narod« (Iz 52, 9) i iz Betlehema« *»navješcuje mir, oglasuje sreću, navješćuje spasenje«* (Iz 52, 7).

Nije li, dakle, logično da ostavimo ulicu i uniđemo u religiozni prostor koji će nas učiniti čovječnijima i dignuti na višu razinu dostojnu našeg razuma i naše slobode.

Neka sve ono zanosno i lijepo u što smo se danas obukli i čime smo se oduševili bude raspoloženje ne samo jednoga kratkog božićnog dana! Produžimo ovaj Božić! Neka traje 365 dana! Toliko će trajati i naša prava radost! Toliko će izdržati i naše bogatstvo u milosti i sitini! A onda slijedeće godine, na ovaj isti dan, započnimo iznova da kao svjedoci stalno svjedočimo za svjetlo. Tada neće biti potrebna čestitanja uz dobre želje, jer će u svakom danu biti ostvarivane! Danas ću ipak čestitati:

Neka se na ovaj blagdan rođenja Isusa Krista u nama rodi njegova milost kako bismo ubuduće mogli zajednički slaviti rođendan! Neka se nastani ne samo »među nama«, nego **i — u nama!**

Sveta Obitelj Isusa, Marije, Josipa

U NAZARET NA VIKEND

Danas nam je predstavljen jedan idealni obiteljski trio koji, usprkos vremenskoj razdaljini od 20 stoljeća, u svojoj izvedbi ostaje uzor svake skladnosti i harmoničnosti. Tim više odskače savršeno jedinstvo i usklađenost ovog orkestra, što je više nereda i diskorda u suvremenoj obitelji. Govoriti o njoj znači dirnuti u jednu vrlo osjetljivu i veoma bolnu točku društvenog organizma. To nipošto nije hiperbola i pretjerivanje na račun njezina stanja, već gola stvarnost koja je tako uočljiva. Najčešće sretane riječi: preljub, nevjera, ljubomora, bračne rošade, razvod, alimentacija, maloljetnička delikvencija, popravni domovi ... — sve su to simptomi njenoga teškog oboljenja. I tako su obitelji postale veoma produktivne tvornice društvenih problema. O tome govori i podatak da se samo u našoj zemlji godišnje raspada dvadeset i jedna tisuća brakova. Ako je u prosjeku svaki takav brak dao dvoje djece, onda naše ulice dobiju godišnje četrdeset i dvije tisuće novih svojih lutajućih stanovnika koji često postaju strah i trepet društva, jer se redovito izrađaju u delikvente i kriminalce.

I nije religija jedina koja to uočava i koja nastoji oko njenog ozdravljenja uporno ukazujući na uzor svake takve zajednice — na svetu Obitelj iz Nazareta. Treba priznati mnoge napore i iz drugih pravaca, ali i promašaje, jer se često vrlo malo doprinosi da bi se ta situacija sanirala. Tako je to kad se u taj obiteljski organizam u isto vrijeme uštrcavaju ljekovi i zaraza. Pacijent mora podlegnuti!

Govoriti o obitelji, a prethodno ne govoriti o braku, znači promašiti, jer »brak je kemijski proces u kojem dva neofenzivna tijela mogu kombinacijom proizvesti otrov« (H. Pailleron), a taj nije sudbonosan samo za supružnike, već i za čitavu obiteljsku zajednicu. Prema tome, uzrok toga kaosnog stanja treba tražiti u nesreći braka, a nesreću braka u mnogim faktorima između kojih je i neozbiljnost kojom mu mnogi mladi ljudi pristupaju.

Mi nikada nećemo moći dovoljno naglasiti ozbiljnu pripravu za ovu vezu i za ovaj korak kada se uzajamna simpatija produbljuje u najčistijem prijateljstvu, kada tek nakon što je utvrđeno postojanje duhovnog jedinstva, istih nazora na život, svijet i nadsvijet što je združeno i sa fizičkom privlačnošću, — dolazi do vjeridbe, kada su preostali dani do vjenčanja ispunjeni ljubavlju koja uvijek ostaje čista, kada duhovna i moralna priprava postaje najdragocjeniji miraz koji se donosi obitelji, kada zakonita bračna radost s obzirom na to postaje neizmjerno draža i zanosnija i kada se konačno zbog ovakve priprave prenosi na djecu bogati potencijal roditeljskih vrlina. Da, to se nikada ne može tako jako i dovoljno naglasiti! Katkada se, uza sve ove pripravne mjere prave i prokušane kršćanske mudrosti da zaručnik ili zaručnica ne bi dobili »mačka u vreći«, dogodi, da brak postane »grob ljubavi, a žena križ koji je nad njim« (M. G. Daphir). Što se onda može očekivati ako sva ta ozbiljnost i opreznost izostane. Upravo zato je Koncil u središte svoje nauke o braku stavio bračnu ljubav, koja je dokazana u pripremnom periodu, kao međusobno potpuno predanje dviju osoba, a »pravni oblici (ugovor) treba da služe toj ljubavi, a ne ljubav pravnim oblicima« (B. Haering).

Reporter Look-a anketirao je stotine mladih obaju spolova da bi saznao za čim zapravo teži današnja omladina. Zapitan da li su ljubav ili romantične veze cilj njegovih napora, jedan njujorški student od 22 godine prasnuo je u smijeh: »Ljubav? Što vam pada na pamet?! Ne treba meni ljubav! Mene samo zanima stari dobri seks!« A kad mu je postavljeno pitanje po čemu se razlikuje ljubav od seksa, on je odgovorio: »Pa to zna svako dijete! Seks — to je osvajanje. Ljubav — to je predaja!«

Izgleda da je ovaj američki mladić »shvatio« jedno i drugo. Da, seks je osvajanje u kome je — osvajač osvojen: on živi ne znajući da — robuje! Ako nije rob, nek se pokuša istrgnuti iz ruku »starog, dobrog seksa«! Da, ljubav je zaista predaja voljenome. Predajući se u čistoj ljubavi partner postaje slobodan od svih robovanja što je uzrok neviđene sreće i harmonije kojoj zavide obeshrabljeni avanturisti i skrhani, zarobljeni i utučeni prijatelji seksa, sa krhotinama svoga braka u drhtavim rukama ili sa nesposobnošću da ga uopće sklope. Spolnost nalazi svoj smisao u zakonitom braku prenoseći u tjelesnost jedinstvo dvaju bića što ih Bog poziva da pomažu jedno drugome u uzajamnoj ljubavi. Plodnost se u takvoj zajednici pokazuju kao svrha spolnosti. Ona ostaje trajno Božje dobročinstvo.

Kad mladi ljudi, raspoloženi i orijentirani kao citirani američki student, ipak sklope brak, onda već u prvom času u njega unose zarazu i otrov koji nije sudbonosan samo za njih dvoje već i za potomstvo. Ono se u svome djelovanju gotovo uvijek nadahnjuje roditeljskim postupcima: »*Gospodin slavi oca u djeci svojoj*« (Sir 3, 2), ali u njima otac doživljava i svoje poniženje. Stoga crkva ne prestaje naglašavati vjerski i sakramentalni značaj braka za koji se prethodno treba osposobiti, a to znači obogatiti se čimbenicima koji obećavaju uspjeh: uzdržljivošću, snošljivošću, smislom za žrtvu... Ali što bismo mi to nabrajali kada Pavao u Poslanici Kološanima upravo znalački gradi temelje svakog dobrog braka i svake sretne obitelji govoreći *o milosrdnom srcu, dobrostivosti, poniznosti, blagosti, strpljivosti, podnošljivosti, praštanju, ljubavi, svezi savršenstva, miru Kristovu, riječi Kristovoj, mudrosti, zahvaljivanju Bogu*... Kao da se on i Sirah u jednom neorganiziranom takmičenju upravo najteču dajući mudra pravila za bračni i obiteljski život, a Crkva je ta čitanja zbilja odgovarajuće uklopila u ovaj blagdan.

To je Božja poruka obiteljima našeg vremena za njihovo ozdravljenje. Siguran sam da su svi dobronamjerni uvjereni u potrebu nabrojenih vrlina da bismo ozdravili, ali jer je sve to izraženo »starim, religijskim jezikom« — teško se prihvaća pa i pod cijenu da stanje ostane onakvo kakvo jest: nesnošljivo, neizdrživo i za sve opasno. Oni koji su prihvatili ove

norme ostvarili su idealnu zajednicu i one su dokaz ispravnosti ovih pravila.

Britanski psihijatar doktor Jacobus Dominian, koji istražuje bračni život i autor je knjige »Raspad brakova«, došao je do zaključka da danas brakovi duže traju, jer se ljudi rano vjenčavaju, a dugo žive, pa zato predlaže »tečajeve osvježenja« osobnih odnosa koje bi organizirala bračna savjetovališta ili slične institucije.

Da, i mi smo za »tečajeve osvježenja«. Neće to biti slušanje dobro i stručno spremljenih predavanja o braku i obitelji. *Mi ćemo poći na vikend, na čist gorski izvor, u goste nazaretskoj obitelji koja osvježuje, nadahnjuje i ohrabruje.* Treba samo doći, gledati, pamtiti i iskustvo prenijeti u svoj dom. Iskrene gostoljubivosti i pažnje neće manjkati svaki put kada dođemo. To je možda jedina obitelj za koju ne važi krilatica po kojoj je svakog gosta za tri dana dosta. Oni bi bili presretni kad bismo stalno odsjeli kod njih, poprimili njihove navike i njihov način života. Kada bi to svi učinili, onda bi dvadeset i jedna tisuća razlupanih brakova godišnje u nas bilo nešto što je sasvim daleko od ovog društva. A i treba da bude daleko!

Nova Godina:

Blagdan svete Bogorodice Marije

OD SIMBOLIKE U ŽIVOT

Skroz umorna, do krajnih mogućnosti ostarjela i dotrajala, jer to je jedino »nešto« čemu se zna sigurni čas svršetka, proživljavala je sinoć svoju agoniju još jedna godina koju smo nazvali »starom«, iako je od njezina rođenja prošlo samo 365 dana. Jedan te isti hip bio je svjedok njezina izdahnuća i pokopanja. To je prvi sprovod, koji sam sreo, bez plača i naricaljki, bez crnine i žalosti. Ni jedno ovlaženo, a kamo li rasplakano oko. Rekordan broj pratilaca, kakav se nije vidio ni na jednom sprovodu, zaboravio je na osnovnu pristojnost: plesali su do vrtoglavice, smijali se do iznemoglosti, pili do prekomjernosti, jeli do proždrljivosti... Jesmo li to bili neotesanci ili nam je jednostavno zatajio mozak? Pa to je čas najozbiljnije misli, najserioznijeg držanja. Ipak, nešto sasvim oprečno zbivalo se u tom času... Smrt jedne starice nije nas dirnula. Bili smo bezosjećajni i bez smisla za zaključke: njena smrt nagrizla je i naš život jer smo živjeli s njom i u njoj. S njom smo starili i umirali...

Shvatite me! Nisam čudak koji u sveopćoj eksploziji radosti tuži nekakve tužaljke što je jedan isječak vremena i života došao i prošao. Pa to su ti vremenski i životni tokovi koji se ne zaustavljaju, pa je sasvim normalno da na taj prolaz gledamo smireno... Tako bi to bilo kad bismo i sami bili smireni, što u proteklim danima nismo razbili ni jednu

ploču Zakonu. Ali, uza sve moje nastojanje da dobro mislim o ljudima, uza sav moj optimizam, ima mjesto i sumnja da se sinoć mogao sresti čovjek koji u jednom danu ili samo hipu protekle godine nije zakazao. A ako vjerujemo da to i pravednik čini sedam puta na dan, onda sumnja to više nije! To bi bio razlog za ozbiljnost: jedna nam je godina bila darovana da je prohodamo u milosti. Ako smo je zaista u njoj prohodali, nek nas obuzme radost čista i nepatvorena!

Radost je zaista na mjestu što smo doživjeli početak jedne nove, svježe i, nazovimo je, »zasad čiste« godine, jer valjda u svoj životni dnevnik još nismo upisali ništa što bi nas moglo kompromitirati. To bi zaista bilo prerano! Okaljani početak bio bi najava prljavih dana. Ako je jučer trebalo srediti sve naše odnose i s ljudima i s Bogom, onda je u ovaj dan trebalo zakoraknuti s čvrstom odlučnošću da na slijedećim stranama našeg brodskog dnevnika neće biti upisano ništa čega bismo se morali zastidjeti.

Zanimljivo je da gotovo svi narodi imaju svoje specifične običaje na prelazu iz stare u novu godinu koji su svakako puni simbolike, *a ona je dobila svoje mjesto u životu ljudi kada im je ponestalo hrabrosti da učine ono što je time simbolizirano.* Želio bih da nas slijedeće zanimljivosti potaknu na povratak simboliziranome:

U Italiji se, unatoč najstrožim zabranama šefova policije, točno u pola noći, iz svih kuća bacaju kroz prozore na ulicu stari tanjuri, čaše, posuđe, smeće i sve ono što je dotrajalo. Promet ulicama od 24 do 2 sata ujutor je veoma riskantan. Ako tražimo dublji, psihološki uzrok ovom starom običaju, onda je on sigurno u težnji duše da se oslobodi svih nameta i svakog bremena. To su »strana tijela« kojih se instinktivno želi osloboditi. Ali, ako je to samo simbolika, onda je vrlo opasna ne samo za one na ulici, već i za one u stanovima koji život nastavljaju u dronjcima.

U Indiji se Nova godina proslavlja u studenome kao dan svjetlosti i ljepote. Domaćice tom prigodom umjese kruh od brašna samljevenog od prvog snopa prošlogodišnje žetve. Svečanosti traju tri dana, a završavaju praznikom Svjetlosti, koji simbolizira njezinu pobjedu nad mrakom, odnosno pobjedu istine nad neistinom. »Istina je hrana kao i pšenica« (V. Hugo), pa nije čudo da ova simpatična zemlja koja svako jutro na

ulicama svojih gradova sakuplja umrle od gladi, upravo na ovaj dan istinu stavlja u središte pažnje svojih građana. Doznati istinu o sebi i izbaciti laž iz sebe znači na ovaj prvi dan godine osigurati se Svjetlošću u kojoj nam neće biti teško slijediti Dobrotu.

U Malaji svečanost pada u toplo godišnje doba, pa ulicama krstare povorke ljudi. Djeca i odrasli pale fosforne štapiće iz kojih vrcaju iskre. Time odaju hvalu bogovima života, moleći za pomoć. Nije toliko važno što u ovom izvještaju riječ »bog« stoji u množini, koliko je važno da se početak nove građanske godine veže uz pojam božanstva i religije, uz molitvu za daljnju pomoć i zaštitu. Ako smo mi, koji imamo sreću da smo lišeni svake zablude u svom vjerovanju, propustili da Bogu damo hvalu za prošlost i uputimo molitvu za budućnost, onda se možemo smatrati poniženima od onih, do kojih vijest Evanđelja nije stigla u pravoj i punoj mjeri.

U Japanu vlada običaj da za Novu godinu i najsiromašniji kupe novo odijelo. Koliko divne simbolike u svemu ovome: svući sve ono što je staro, odbaciti sve ono što je zakrpano i poderano, obući se u novog čovjeka dotjeranog i preobraženog po milosti! Ako smo to učinili, onda smo se pobrinuli za najelegantnije, najskupocjenije i najotmenije odijelo u kojem se, bez straha da ćemo biti izbačeni, možemo pojaviti na onom posljednjem primanju koje nam može i u toku nastale godine biti priređeno.

A sada prijeđimo granicu Velike Britanije gdje je uobičajeno da se u samu ponoć na komadiću papira ispišu tri želje, pa se brzo spali, a njegov pepeo uspe u čašu vina i popije, ne bi li se barem jedna želja ispunila . . .

Jutros smo ispunili svijet sa miljardama želja upućenih domaćina, rodbini, prijateljima, želja skromnih i smjelih, ostvarljivih i onih koje se nikada možda neće ostvariti. Želio bih na papiru svoje svećeničke molitve ispisati brojne želje za vas, postaviti ih u kalež i prikazati Gospodinu na ispunjenje. Uz ostalo:

Milost tražim, Gospodine, za one koje si mi povjerio! Operi ih da budu bjelji od snijega! Stvori od njih u Novoj godini nove ljude uvijek spremne na tvoj poziv.

Dok su ovdje, podijeli im puno krepkog zdravlja kako bi u tvojoj radosti mogli uživati plodove visokog standarda preokusivši ono što si im u svojoj dobroti spremio!

Ne pozivaj ih naglo sebi prije nego su se prijateljski sporazumjeli i s ljudima i s tobom.

Na početku ove službe Božje zatražili smo od Duha svjetlo srcu i ljubav duši. A sada u čvrstoj nadi da je molitva primljena zakoraknimo u novo životno razdoblje u znaku Svete Bogorodice Marije koja je pred osam dana svijetu donijela Boga. Neka ga porodi i u našoj spilji i u našim jaslama kako bismo zajedno s njim mogli smjelije i pouzdanije krenuti u susret danima koji neka budu kršćanski sadržajniji.

Druga nedjelja po Božiću

UMJESTO SAVJETA — KREDIT

Uz druge, i stambeni problemi muče ovaj naš svijet. Dok jedan dio čovječanstva ne zna za propuhe, vlage i prokišnjavanja, za upale pluća, hunjavice i tuberkulozu, za drhtavicu i smrznuća kao dugu i stravičnu jeku ovog stanja, dotle drugima ta situacija skraćuje život, odnoseći iz njega svaku radost i raspoloženje, ostavljajući mu svakodnevnu muku i očaj. Jedni u soliterima — drugi u daščarama zadovoljni što su samo djelomično zaštićeni od kiše. Jedni u luksuznim i toplim stanovima — drugi pod mostovima, u razlupanim autobusnim karoserijama i starim željezničkim vagonima. Jedni u vikendicama smještenim na obalama prekrasnih uvala što sve skupa sliči na najdivniji san i najzanosniju priču, a drugi pod platnenim šatorima, nesposobnima i nejakima da odole naletima vjetrova, snježnih nanosa i drugih nedaća što ih donose i vrijeme i ljudi . . .

I to je ta pravda! — uzdišu ovi drugi. Nema je na zemlji! — odgovara jeka toga uzduha. Bit će je jednom! — odgovara onaj koji prema prvom čitanju svima *»odredi mjesto za šator«* (Sir 24, 8).

Da, svima! Jer njegova je volja i želja da svaki stanovnik ove naše zemlje, kao član velike svjetske obitelji — bude zadovoljan sa samim sobom, s ljudima s kojima se susreće i radi i s društvom u kome živi, *u kome mu je određena lokacija za »šator«*. U jednu riječ: ono stanje koje je Bog osigurao čovjeku prije njegova pada, — to stanje, nakon pribavljenog

prokletstva koje je sam sebi nataknuo na glavu, — mora danas osigurati i povratiti on sam. Ukoliko to ne uspijeva, onda je problem tu — na zemlji, u čovjeku, u njegovu egoizmu i nezasitnosti koja se hrani milionima ljudskih žrtava; žrtava, koje bespomoćno i bolno gledaju na obilje, rasipnost i luksuz, a sve to u blizini bijede koja bi bila još bjednija kad bi bila pismena i znala pročitati da, na primjer, kraljica Elizabeta prima apanažu od 4,702.000 DM godišnje, belgijski kralj 4,180.000 DM, danski kralj 2,740.000 DM, a sve to uz redovito obilne mjesečne plaće, dok u isto vrijeme plaća mnogih radnika u svijetu nije sposobna da podnese teret samog kruha svagdašnjega.

Sam Rim — središte kršćanstva (!) — podijeljen je, kao uostalom i svi gradovi svijeta, u dva grada: grad bogatih i grad gurnutih na rub društva, gdje u barakaškim naseljima žive ljudi bez službe socijalne skrbi, sa premalo ležaja u državnim bolincama, bez komunalija (vodovoda, struje i plina). Zasad nema stvarnog izlaza iz tog stanja, jer je u ovom času Crkva samo zakazala raspravni skup na temu: »Odgovornost kršćana prema zahtjevu ljubavi i pravde u rimskoj biskupiji«, dok i dalje imućni žive sve bolje, a siromasi sve bjednije. (GK br. 3/74).

Moramo li se stoga čuditi što je ovih dana jedan student, kome je očito dosadio verbalizam uopće pa i naš kršćanski, uputio uredništvu jednoga našeg vjerskog lista krik očaja: *»Recite mi, molim vas, ima li u ovoj našoj evanđeoskoj zajednici netko tko bi mi umjesto propovijedi dao kruh, tko bi mi umjesto savjeta dao kredit, umjesto časne riječi isplatio mi moje krvave žuljeve u gotovom? Ima li nekoga tko bi me umjesto čestitke pozvao na ručak? Što to zapravo znači krštenje u ovoj crkvi i pripadnosti toj zajednici ‚svetih'?«*

Možda će ovaj krik sve nas, koji smo lijepo uredili svoj »šator« i u njemu organizirali udoban život, zastidjeti. Ali, ako na tome i ostanemo i ako ni prstom ne maknemo kako bismo teško stanje potrebnih popravili, *ne pokazavši praktičnu »ljubav prema svima svetima«* (Ef 1, 16), onda — *postiđeni i ostanimo!!!*

Jednom je jedan šator pomno čuvao Božju volju uklesanu u kamen. Uklesana je ona i u meka i u kamena srca ljudi. To je Zakon koji traži od njih da budu *»sveti i neporočni«* (Ef

1, 4). To je recept za popravak stanja svih beskućnika, svih barakaša i šatoraša. Osobna svetost nije pasivno stanje u izoliranosti od ljudi. Jedino u pravoj svetosti dozrijeva uvjerenje o bratstvu i u njoj se stvaraju poticaji i usmjerenja za karitativne akcije. Po njoj se čovjek osposobljava da u tu svrhu odvoji ne samo od suvišnoga (jer time premalo čini) već i od potrebnoga. Sve druge akcije koje nemaju taj »svetački impuls« lako se mogu svesti na puku reklamu ili samilost koja ne mora biti sasvim kršćanska. Samo svetost može roditi ljubav, a ljubav je za kršćane — dužnost!

Dakle, bez *»Duha mudrosti i objave«* (Ef 1, 18), a prava mudrost i objava stvaraju svece, *nema raspoloženosti za žrtvu. To je dokazala i Majka Terezija, Albanka iz Skoplja koja je pred dvije godine dobila od indijske vlade visoko odlikovanje i »Jawaharalal-Nehruovu nagradu za međunarodno sporazumijevanje«*. Time je odano priznanje »majci beskućnika« u slunovima Kalkute, pomoćnici odbačeni i začetnici bezbrojnih akcija u korist zapuštene djece i bolesnika. Albanka — katolikinja postaje žrtva do kraja za Indijce — budiste, za članove druge nacije i druge vjere. Za te ih podatke ona uopće ne pita — važno je samo da zbrine one koje je život pogodio i za koje se do tada gotovo nitko nije zauzimao. Tu vijest prenijelo je sve svjetsko novinstvo, uključivši i jugoslavensko. Nije moglo ostati nezapaženo da je upravo zbog toga što je mnogo primila od »punine njegove« (Iv 1, 16) — mogla i dijeliti, ali ne samo sakupljene namirnice, ljekove i odjevne predmete, već *dijeliti od svoga duhovnog majčinstva koje ne zna za diskriminaciju,* jer se u tu puninu svi mogu smjestiti. Oni koji joj se dive možda i ne slute da je zadnji uzrok svih njezinih akcija u osobnoj svetosti i tako ne htijući — svetost slave!

Trebali bismo, dakle, shvatiti da smo, nakon što smo dobili »mjesto za šator« i nakon što smo se u tom šatoru (crkvi) smjestili, dužni iz njega *svjedočiti za Svjetlost »koje prosvjetljuje svakoga čovjeka«* (Iv 1, 9) za svaki dobar posao. Samo teoretski zauzimati jedan stav i samo teoretski prihvatiti jedan nazor na život i svijet, a u isto vrijeme *ne svjedočiti kao što »Ivan svjedoči za njega«* (Iv 1, 15), znači samo drugima dati povoda da opravdano sumnjaju u te naše stavove i u te naše nazore, da zlonamjernima poslužimo kao »dokaz« kako pod tim šatorom nemaju što tražiti, jer pod njim žive

samo kukavice bez hrabrosti da se bore za ono što ispovijedaju.

Ako je netko unišao u bunker, onda mora biti spreman iz tog bunkera boriti se i osvajati svetim rafalima Kristove vatre pravog bratstva, koju je donio s namjerom da njome zapali svijet, — svijet koji se gotovo smrzava u ledu nebrige za čovjeka.

Bogojavljenje

ISTO NADAHNUĆE — DRUGI IZRAZ

Ako ćemo stalno hodati pognute glave i piljiti u zemlju, nikada nećemo ugledati zvijezda. Krećući se samo nizinama nikada nećemo doznati za ljepote vrhunaca, za širinu njihovih pogleda. Ako se nikada nismo odlijepili od aerodromske piste, nećemo moći razumjeti zanosna pričanja letača o živoj zemljopisnoj karti, o beskraju prostora gdje caruje tišina. A jer nismo astronauti, teško ćemo shvatiti onaj astronautski »Divno!« koji su nam upućivali iz svemira.

U času kad *»zemlju tmina pokriva i mrklina narode«* (Iz 60, 2), tmina koja zastrašuje i mrklina koja prijeti, tri hrabra čovjeka željna svjetla i istine hodaju zemljom uzdignute glave naslućujući da Svjetlo i Istina dolaze odozgor. Upravo su zbog toga i ugledali zvijezdu koja *»iđaše pred njima ... i zaustavi se povrh mjesta gdje bijaše dijete«* (Mt 2, 9). Jer su bili prijatelji istine, — ona ih je do Istine dovela. Iako im maršuta nije bila poznata, krenuli su imajući povjerenja u glas odozgo. Sav strah pred dužinom puta i neizvjesnošću na njemu bio je nadvladan uvjerenjem da će naći Boga koji se rodio.

Ovaj dan možemo nazvati skupom petorice kraljeva. Trojica tražeći Boga susreli su i onoga koji je tražio njegovu smrt: susreli su Heroda koji se zbog Malog Kralja *»uznemiri ... i sav Jeruzalem s njim«* (Mt, 2, 3). I umjesto da nemir ukloni priznanjem njegove suverenosti i svoje ovisnosti poklonivši mu se zajedno sa kraljevima, zbog kojih je jedna zvijezda odustala od svoga toka, snagom Onoga koji tokovima

upravlja, da bude putokaz mudracima koji žure *»k sjaju zore«* (Iz 60, 3), — on Betlehem uvlači u tamu nevine dječje krvi i zapomagajućih krikova majki koje su se rastajale sa svojim malim sinovima. Na tom skupu spontano složenom prigodom rođenja Božjeg Sina, kraljevi su izrekli svoje referate. Bili su kratki u svojim porukama.

I Herod progovori u bijesu diktatora kome se »drma« prijestolje. Osjetivši »opasnost« zatraži smrt Djeteta služeći se varkom obećanog poklona. Svoju autonomnost čuva sa pozicija sile i krvi koju prolijeva u strahu da ne bude svrgnut. Očito nije shvatio bezazlenu misiju vladalaca *»koji će pasti narod«* (Mt 2, 6). Inače ne bi bilo razloga za takvo uzbuđenje koje je izazvalo neviđen pokolj. Klao je ne zato što su krivi, već što je mislio da će među njima »krivoga« pronaći. I tako je u iskušenju, kojem će se kasnije i sam Krist podvrgnuti, dozvolivši Sotoni da mu »pokaže sva kraljevstva svijeta« (Mt 4, 8) i da mu obeća njihovu vlasnost ako mu se pokloni, — *pao na ispitu osnovne ljudskosti i postao monstrumom povijesti pokazavši u što se može izroditi bolesna težnja za vladanjem.*

I Dijete progovori! Progovori blago i smireno, ljudski i božanski kako to i pristoji Djetetu — Bogu pokušavajući ga uvjeriti kako njegovo kraljevstvo nije odavle; da svrgnuća i udari nisu njegove metode; *da svi preokreti u čovjeku i svijetu moraju doći iznutra nakon što sazore nove dobre misli;* da je došao kao siromah zbog siromaha, bijednih i nevoljnih, napuštenih i potlačenih; da svima želi donijeti mir i radost Vesele Vijesti; da je svaki strah od njega i pred njim suvišan, jer je tu samo da ljubi, da ljubi sve ... da ljubi očinski ...

I mudraci progovore krenuvši za zvijezdom, tražeći Boga. Preko njih se znanost i kultura našla pred njim prignutih koljena i savijene šije. To je sasvim normalan stav pred Mudrošću i Znanjem. Stav koji sasvim dobro pristaje svim »silnima«, svim »jakima«, svim »moćnima« ..., jer sve to iščezava pred veličinom Boga koju je skrio u nemoć djeteta, krhkost čovještva i poraz smrti. *Povjerovali su znakovima i nadahnuću pa su zbog toga bili obdareni susretom u spilji koja nije uzdrmala njihov zanos.* Uvjereni da je to susret na najvišoj razini, — izmijenili su poklone. Jer su darivali, bili su darovani spoznajom Božjeg dolaska u svijet. Vrijednijeg dara nisu mogli

primiti. Bilo je to čitavo bogatstvo koje su odnijeli »drugim putem u svoju zemlju« (Mt 2, 12).

Mudraci su kao odrasli ljudi tražili i našli Boga. Mi smo imali sreću da ga, kao i djeca betlehemskih pastira, susretnemo i nađemo u prvim danima našega života. To nas obvezuje da u času odlasku budemo posjedovali tu *retur-kartu milosti koja nam je darovana na šalteru kristionice,* jer nas jedino ona može učiniti članovima elitnog kluba koji će sigurno putovati prema nebu.

Čvrsti u vjeri da će slijedeći zvijezdu naći Boga — ponijeli su darove. Bog, koji je u prvom času svog dolaska među ljude odsjeo u skrajnoj zapuštenosti jedne spilje, dozvoljava da ga darivaju zlatom — najvrijednijom podlogom svake valute. Spilja i zlato — teška oprečnost za one koji ne znaju za siromahe u duhu. Međutim, Bog nije došao *da nam nametne bijedu kao uvjet članstva njegove vojujuće i slavne Crkve.* Primajući darove dozvolio nam je da uzmemo sve što nije grijeh. Njegova je želja da svatko već ovdje *osjeti punu radost* koja je u prvom redu plod mirne savijesti, a onda *materijalne situiranosti i standarda.* Bog nije sadist — on je filantrop do krajne mjere, pa svaka ljudska bol njega boli, svaka muka njega muči i svaka radost njega raduje. I kad bi serafska duša svetoga Franje, koji je s puno zanosa pjevao bratu Suncu i sestri Luni, danas propjevala, onda bi to sigurno bio izraz oduševljenja zbog svega onoga što život današnjem čovjeku čini ljepšim, ugodnijim i radosinjim. Možda bi ta pjesma glasila ovako:

Hvaljen budi Gospodine radi naših sestara hidro-električnih centrala koje pokreću, svijetle i griju moju ozeblu braću.

Hvaljen budi Gospodine radi našeg brata nuklearnog reaktora koji će desalinizacijom mora osigurati dovoljno pitke vode našoj crnoj braći koja od žeđi umiru.

Hvaljen budi Gospodine radi našeg brata miroljubivog atoma koji će nepregledna pustinjska prostranstva preobraziti u plodne njive pruživši dovoljno hrane svima koji gladuju.

Hvaljen budi Gospodine radi brata našeg inkubatora koji sestru koku oslobađa tereta ležanja na jajima.

Hvaljen budi Gospodine radi našega brata televizora koji daleke zbližuje i u ljubavi učvršćuje.

Hvaljen budi Gospodine radi naše braće marke i dolara funte i franka, šilinga, lire i dinara, jer bez njih ne bismo imali što siromahu spustiti u šešir.

Hvaljen budi Gospodine radi naše braće fijata i folksvagena, opel-rekorda i taunusa, moskvića i »fića« koji olakšavaju život mojoj braći i doprinose da u svojim evangelizatorskim pohodima brže i uspješnije pronose Veselu vijest . . .

Hvaljen budi Gospodine radi braće naše satelita i svemirskih brodova, radi sestre naše rakete na čijim leđima prispjevaju do brata Mjeseca da te astronauti i gore susretnu u redu, zakonima i ljepoti . . .

Da, tako bi sigurno Franjo pjevao. Prihvatio bi on i ovo naše vrijeme, poklonio bi mu svu svoju ljubav, svu svoju veliku dušu zahvaljujući mu što je obdarilo čovjeka standardom, blagostanjem i općim progresom.

Da bismo plodove suvremenih nastojanja i ostvarenja mogli uživati u punom zadovoljstvu, morali bismo kao i mudraci tražiti i naći Boga, pred njim pasti na koljena i prignuti svoje glave, pred njim — zadnjim i stvarnim urzokom svake prave radosti.

Blagdan krštenja Gospodinova

PRVI »TIHI KONCERT«

Možda očekujete da onako poetski opišem prizor na Jordanu koji zaista inspirira na jedan takav prikaz, jer motivi su tu: rijeka na čijoj obali mnoštvo strpljivo čeka da jedan neobičan čovjek, zaogrnut devinom kožom, dubljim dijelom školjke zahvati tekućice preko koje će biti opravdani pred onim koji također u ovom času od Ivana uporno traži krštenje, dok otvoreno nebo i glas Oca svjedoči kako to njemu nije potrebno, jer je Sin njegov Ljubljeni. Ostavimo časkom taj prizor jednog trenutka povijesti u kome se svjedočilo za Trojedinoga Boga, da bismo vidjeli što će taj Sin Ljubljeni, koji je poslan od Oca, učiniti za čovjeka.

Davno prije tog prizora *»personalac« Izaija* napisao je za njega karakteristike koje su u stvari *najidealnija formacija njegova čovještva,* dostojnog da bude združeno s njegovim božanstvom:

»On će donijeti pravo narodima« (Iz 42, 1). Pravo, to je pojam o kome kao da je najbolje ne misliti u ovo naše vrijeme koje bi moralo ispraviti tisuću i jednu nepravdu na svim poljima ljudske djelatnosti: kako kroz povijest, tako i u ovome sadašnjem njezinu trenutku. A sve se u svijetu poduzima u ime prava i pravde, svi se ljudski potezi stavljaju u odnos sa stotine državnih ustava, sa tisuće njihovih zakona koji se nemilosrdno rastežu poput gumene vrpce i omogućuju zastupnicima optužbe da od okrivljenih prave najnegativnije zlikovce i najopasnije monstrume, i u isto vrijeme zastupnicima obrane

da od istih čine najpozitivnije ljude, borce za socijalnu pravdu, pa čak i — svece.

Upravo su zbog toga mnoge sudske presude na višim instancama opozvane i poništene, a slučajevi vraćeni na ponovni postupak. Kad bi svi sudovi svijeta bili manje opterećeni rasnim, nacionalnim, stranačkim, političkim pa čak i religioznim opredjeljenjem, sigurno bi bilo manje povreda prava i pravednosti.

Jedna posebna papinska komisija radi na reviziji crkvenog prava, koje će, kako je rekao kardinal Pericle Felici, predsjednik te komisije, biti uređeno u duhu Ivana XXIII i sadržavati duhovnu baštinu Drugog vatikanskog koncila. »Iz te pravne knjige, rekao je on, zračit će duh ljubavi, umjerenosti i ljudskosti«. Dakle, kako je napisao jedan vjerski list, novi crkveni zakon bit će čovječniji. To je, čini mi se, ona prava platforma koja bi morala biti temelj svih ustava svijeta, a koja, za dokaz svoje opravdanosti i nužnosti, ima Kristovu nauku i postupke dok je živio među ljudima. Iako je jednom pravo okrutno tražilo da se kamenuju oni koji budu uhvaćeni u preljubu, on uzimlje u zaštitu jednu takvu ženu, pozivajući one koji su držali kamenje u rukama da uniđu u sebe, da uoče svoj vlastiti loši položaj mnogo prljaviji od njezina, davši na taj način prednost gore naglašenoj ljubavi i ljudskosti.

»Vikati neće, neće bučiti
glas mu se neće čuti po trgovima« (Iz 42, 2).

Ovo naše vrijeme, između ostalih, donijelo nam je i novu napast — nesnošljivu buku, koja i onako težak život čini nesnošljivijim, pa je s obzirom na to izmišljen i novi saobraćajni znak, postavljen na ulazu u sve gradove, a kojim se zabranjuje upotreba automobilskih sirena. Ljudi gradova i velegradova bježe od buke pa je budućnost turizma u tihim uvalama, odsječenim zaseocima ili u osamljenim planinskim domovima.

Kažu da je Chopinov takmac pijanist Thalberg izišao s jednoga njegova koncerta s riječima: »Potrebna mi je nekakva galama, čitavu sam večer slušao samo pianissima«. Ovom našem vremenu, međutim, galame ne manjka, pa će se uskoro na festivalu u La Rochellu (Francuska) održati prvi »tihi koncert« na svijetu. Naime, maestro J. Arergnis izvest će prvi

stavak Beethovenove Pete simfonije — bez orkestra. Publika će, dakle, pratiti njegovo dirigiranje. »Tihi koncert« prilog je kampanji protiv buke.

Mi u ove naše dane slušamo samo fortissima, a ona su često puta nadopuna zdravih i ozbiljnih misli, znak praznine koja se utiskuje u desetke mikrofona. Krist, međutim, ne viče, ne buči. Nije mu to ni potrebno! On je sadržaj koji je sasvim uočljiv i kad muči. Prve trenutke svoga života proveo je u tišini jedne spilje i time najavio da će ona kod njega biti u izvanrednoj cijeni. A kad bude odlazio, odskočna daska pri povratku Ocu bit će tišina Golgote i samoća Getsemanija. Ta tišina bit će tek narušena riječima izdajnika i protestom prirode u času njegova izdahnuća. Svoj mir donio je svijetu stalno ga prelijevajući na nemirne, naglašavajući pri svim svojim čudesnim intervencijama bijeg od grijeha koji taj nemir iznova donosi.

»Trske napukle prelomiti neće,
stijenja što tek tinja neće ugasiti« (Iz 42, 3).

Čudna nebriga za drugoga također je jedna od karakteristika ovoga našeg vremena. Više gotovo nema prijateljstva — postoje samo odnosi među ljudima. A čim ti odnosi prestanu biti korisni — nemilosrdno se kidaju. Živi se u znaku najvećeg nerazumijevanja i ravnodušnosti. Smrt drugih jednako je neprimjetna za neke ljude kao i njihov život. Ta kriminalna ravnodušnost stvorila je poseban gladijatorski moral suvremenog svijeta. Onaj koji tone dobiva uvijek histerične udarce od zvanih i nezvanih, umjesto da mu se pruži spasilačka ruka. To je, eto, pravilo ovog vremena u kome ima više vukova nego ljudi.

Živu opreku ovom mentalitetu imamo u Kristu koji ne lomi napukle trske niti gasi stijenja što tinja. Sve njegove misli, riječi i akcije bile su usmjerene u ovom pravcu. Sve Evanđelje je živa potvrda njegova očinstva, milosrđa, razumijevanja i suosjećajnosti. On na tim temeljima zida svoju Crkvu. Upravo je ova njezina samaritanska misija čini uočljivom i od onih koji joj inače nisu skloni. Uostalom, to je obaveza krštenja koje je od pojave Isusa Krista preobražavalo ne samo pojedince, već čitave narode: *»Vi znate što se događalo ... nakon krštenja koje je propovijedao Ivan«* (Dj 10, 37).

Krist je »prošao zemljom čineći dobro« (Dj 10, 38). I gdje su god kršteni svoje opravdanje i obaveze koje su nakon tog opravdanja slijedile, ozbiljno shvatili — sve se oko njih mijenjalo na bolje, plemenitije i ljudskije. U sjeni preobraženih, pa radilo se o sjeni svećeničkog talara, redovničkog habita, bijelih bolničkih mantila redovnica, misionara i misionarki, drugih karitativnih radnika, po ovom sakramentu stvarao se i stvara novi ambijent koji nema više mirisa divljine, ambijent spreman da ljubi, da tu ljubav dokazuje žrtvom.

Razumljivo, ukoliko smo sami bliže ovom Kristovu mentalitetu i odaniji ovakvoj praksi, toliko ćemo više i uspjeti u njenom propagiranju, a time bez sumnje pridonosimo dobrobiti ovoga našega svijeta.

Recimo još jednom da krštenje obvezuje. Ono je pečat, ali ne na zatvorenoj koverti koja ograničuje naše kršćanstvo u granice samodostantnosti. Krštenje je pečat na otvorenoj kršćanskoj duši iz koje bi se u svijet morale prelijevati sve one Kristove vrline od Izaije davno predskazane.

KORIZMENO VRIJEME

Prva korizmena nedjelja

GLADNI I GOLI BOGOVI

Jedno staro uvjeravanje: *»... kad budete jeli... vi ćete biti kao bogovi«* (Post 3, 5) snažno je i sugestivno utjecalo na čovjeka kroz svu njegovu povijest. Iako se radi o plodu *»s jednog drveta«* (Post 2, 1), u stvari je riječ o kruhu, ili još bolje: o svemu što taj pojam obuhvaća u jednom širem smislu. I tako je kruh postao napast za čovjeka u kojoj se on provjerava, povodom koje se iznosi na vidjelo njegovo čovještvo, njegova duboka stvarnost koja se često krije iza nesigurnih privida.

Prve čovjekove neugodnosti, ako ćemo ih tako blago nazvati, ili: fatalan čovjekov pad, ako ćemo govoriti bez uljepšavanja, vezan je uz pojam kruha: *»... i on je jeo«* (Post 3, 6). Nije to tako bilo samo u početku njegove povijesti: sva čovjekova stremljenja, sve njegove pobune, svi svjetski ratovi, u krajnjem potezu, vezani su uz ekonomiju — uz kruh. Počevši tako od časa kada su ljudi prvi put zbog tog zalogaja, po kome su htjeli biti kao bogovi, upoznali *»da su goli«* (Post 3, 7) pa preko egipatskih lonaca, pustinjske mane, lukulovskih gozbi te specijaliteta na našim jelovnicima, čovjek se stoput iznova osjetio prevarenim i golim, stoput se iznova našao u slijepim ulicama, ali se stoput iznova, ne poučivši se na iskustvu, pokušavao popeti na Olimp.

Ta borba za standardom koji će biti sasvim dovoljan da se čovjek osjeti bogom, dakle — neovisnim, oduvijek je dovodila čovjeka u napast da se s Bogom uhvati u koštac, da ga

detronizira, da zauzme njegovo mjesto, da umjesto njega stvori stotine drugih božanstava kojima će više ili manje svjesno i ter kao služiti.

U međuvremenu je izrečena jedna riječ: *»Jest će, i preostat će«* (2 Kor 4, 44). Ta riječ zvuči i kao blagoslov i kao prokletstvo. Kao blagoslov: jedni će jesti, nasititi se i — preostat će im. Kao prokletstvo: drugi će jesti, uvijek će im biti premalo, a ipak će im preostati, jer će morati otići prije nego sve potroše. I tako uočavamo dvije vrste ljudi i dvije vrste stavova prema životu: dok je za neke kruh samo dio života i njegov podržavatelj, dotle je za druge čitav život i upravo njegov pogrešan smisao.

S obzirom na ovaj stav prema kruhu jasno razabiremo ciljeve koje su ljudi postavili preda se, a zbog različitosti ciljeva — različito je i njihovo djelovanje koje je upravo zbog toga više ili manje moralno. Prvi, koji ne žive samo o kruhu, poštenim svakodnevnim radom taj kruh i zarađuju. Drugi, koji žive isključivo o kruhu, isključivo se za njega i bore, pa umjesto da ih pri toj borbi rukovodi ispravna savijest i svijest da još netko uz njih živi, upravljaju ih laktovi i tvrda koža na stopalima kojima nemilosrdno i neskrupulozno gaze sve što im smeta na tom »krušnom putu«.

Čovjek pribavljač ili sakupljač, da ga tako nazovem, ostaje nezasitan pa makar sve prostore ispunio vrijednostima. Jer mu je još uvijek premalo, jer mu još uvijek treba više, — i on želi biti »nešto više« kako bi sa što manje napora uspjevao u tom poslu gomilanja. Upravo zato, kako napisa jedan novinar *»ljude današnjice sve jače opsjeda želja da se iz auditorija prebace na podij, iz galerije na pozornicu, iz anonimnosti gledališta na estradu, pod reflektore u središte pažnje. Ako nastave tako, u budućnosti će biti sve to manje gledalaca, a sve više glumaca. Sve manje slušalaca, a sve više tamburaša i urlikavaca, sve manje ‚običnih' članova društva, a sve više vedeta i zvijezda, sve manje čitalaca, a sve više gramofona, sve manje mudraca, a sve više filozofa, sve manje trudbenika, a sve više nadzornika i nadglednika ... Virus grandomanije zarazio je svijet: vrapci masovno emigriraju u slavuje, pisari odoše u pisce, soboslikari u Ticijane, muzikanti u kompozitore, krojači u nuklearce, čupavci u besmrtnike«.*

To su ta penjanja prema Olimpu pri kojima se ne biraju sredstva. Zbog grandomanije i onoga što iza toga dolazi, u što spada i nepravilna raspodjela dobara, svake godine tri milijuna naše ljudske braće umire od gladi. Istina je da postoji daljnji ili bliži uzrok ovih smrti, jer *majka zemlja u svojim njedrima ima dovoljno hranjivog mlijeka za svu djecu koju je rodila, samo im se to mlijeko nepošteno oduzima.*

Ali, i »kruhokradice« gladuju. Za jednu poznatu ženu koja je nedavno počinila samoubojstvo, napisano je: *»Za trideset godina zaradila je deset milijuna dolara, a često nije imala pedeset centi da plati crnu kavu. Imala je pet muževa i svi su je napustili. Ponekad je bila toliko usamljena da je telefonom pozivala nepoznate ljude kako bi samo čula ljudski glas«.* Netko se, dakle, osvećuje nejednakosti, neravnopravnosti, nepošteno stečenom kapitalu, a to znači: nesavjesnosti, egoizmu, nezainteresiranosti za drugoga, za tuđe potrebe, za tuđu bijedu, jer eto: kapitalom se može doći i do pet muževa, ali ne i do njihove naklonosti; do brojnih vila i stanova, a da život u njima bude osamljen i nesnošljiv do te mjere da se čovjek poželi ne samo čovjeka već i njegova glasa, pa makar dolazio preko telefonske žice.

Sav se kapital pretvara u bijedu, ako je čovjek gladan mira i zadovoljstva sa samim sobom, a odsutnost toga vodi u očaj nemoći da se njime pribavi ono što treba sticati neporočnim ljudskim životom. Postoje pravila kako u isto vrijeme posjedovati i mir i dinar, i ako se svjesno krše, prvo se nužno gubi — pretvara se u nemir do neizdržive mjere, pa se pogrešan izlaz iz tog stanja nalazi u oduzimanju života.

»Ja jedem kruh svoj svagdašnji sa gađenjem, jer znam da u njemu jedem svoju slobodu« (L. Perković). To je sudbina svih penjača prema Olimpu koji stoički podnose sve ne male napore tog gotovo vertikalnog puta, kako bi se uvrstili među božanstva. A jer im pri tom nisu dovoljne vlastite snage, puze pred bilo kim i tako stvaraju nove bogove koji stalno traže kad, poklone i žrtve, lomeći krila istinske slobode. I konačno se osjete zatečenima u nemoći i ropstvu koje je samo nosilo njezinu masku. I tako čovjekova zla sudbina nije više bezboštvo, već — višeboštvo. Napustio je Boga koji dariva, a stvorio stotine koji plijene i pljačkaju njegovu ljudskost. Na-

pustio je Boga koji ljubi do mjere predanja života, a stvorio ih je stotinu koji mu oduzimlju život...

A da bismo u ovoj »napasti kruha« imali uzor kako se snalaziti, Krist je dozvolio da bude kušan i na tome području. Sotona ga je doveo u položaj u kome je prvi čovjek, i milioni drugih iza njega, podlegao i bio start. Njegovo protuoružje: »Ne živi čovjek samo o kruhu, nego o svakoj riječi što izlazi iz Božjih usta« (Mt 4, 4) moralo bi, uz svakodnevna žalosna iskustva zbog napuštanja Boga, biti pouka kako se bogom postaje samo — služeći Bogu!

Druga korizmena nedjelja

»IMAMO SAMO JEDAN SVIJET«

Industrijski i tehnički razvoj jednog dijela svijeta, uključujući i suvremena sredstva za uništavanje čovjeka i prirode, posebice termonuklearno, bakteriološko i kemijsko naoružanje, već odavno bacaju sjenu na životnu sredinu i opstanak čovjeka. To je danas već jasno uočljivo i nesumnjivo zahtijeva ozbiljne rasprave i korjenite mjere u svjetskim razmjerima. S krilaticom, u čijem je znaku sazvana štokholmska Konferencija UN o zaštiti čovjekove životne sredine, a koja glasi: *»Imamo samo jedan svijet«* — nije moguće ne složiti se.

Ako bi itko morao biti na čistu o istini »jednog svijeta« — to bismo morali biti mi koji vjerujemo da je život ovdje samo predigra i uvod za onaj koji tek dolazi i koji treba osvajati sa svih zemaljskih pozicija. Također bi nam moralo biti jasno da se u tom »jednom svijetu« samo jedanput živi; da je život šansa koja se samo jedanput pruža; da je on knjiga koja se može samo jedanput čitati; ali i knjiga koja se može samo jedanput napisati. Dakle, naš svijet je sveden na »jedan«, a naš život na »jedanput«. Upravo ovi izrazi i ova stvarnost obvezuju:

Ako smo već tu, onda ne možemo i ne smijemo ostati zaključani sa sedam ključeva nebrige i zapečaćeni sa sedam pečata nezainteresiranosti u nekakvom bunkeru jalovosti, te čekati i čekati, a da sami uopće ne znamo što čekamo. Ako smo tu, onda je zemlja naše radno mjesto, a svako radno mjesto zahtijeva zanos i predanost, kvalifikacije i punu pa-

žnju. Inače će izostati produktivnost. Upamtimo da je rad uvjet da bismo živjeli život koji se jedanput živi. Također upamtimo: rad (onaj duhovni!) je uvjet da bismo živjeli kad na ovom jednom svijetu taj život prestane, pa prema tome, ova vrsta rada postaje borba za nove prostore, za novi život u novome svijetu koji odavle treba osvajati. Zato je potrebna živa aktivnost:

Treba izići *»iz zemlje svoje«* (Post 12, 1), iz svoje začahurenosti i egoizma, te zbog sebe i drugih, uključiti se u posao evangelizacije. Kršćanski individualizam predstavlja neplodnost, a sudbina neplodne smokve je — sječa! Poziv upućen Abramu upućen je tako jako da ga ne može ne čuti i ovo naše vrijeme i mi u njemu. I *»Abram se zaputi«* (Post 12, 4) da bi se iza toga ostvarilo obećanje: *»Velik ću narod od tebe učiniti«* (Post 12, 2), kao i obećanje blagoslova kojeg nema bez svestranog predanja Onome koji nas šalje.

Dakle, poslani smo i moramo poći sa zadatkom da sebe i drugoga postavimo na tračnice Evanđelja, pa makar to bilo izvanredno teško, naporno i mukotrpno. Sve će biti mnogo lakše ako radimo u uvjerenju da je sva ta težina stvar jednog časa, te da će u životu koji predstoji potpuno biti uklonjena.

Vjernici su često puta ometani u ovom poslu, u ovoj borbi protiv zagađivanja svoje i tuđe okoline. Usudio bih se reći: *opredijeliti se za Krista i njegovu osnovnu misao: ljubiti i to ljubiti svakog čovjeka: i prijatelja i neprijatelja; žrtvovati se za ljude ne pitajući tko su; držati otvoreno Evanđelje i po njemu usklađivati sve svoje postupke ... — katkada je u nekim sredinama opasnije nego biti član mafije, gangster, gusar, otmičar ili ucjenjivač. Prema novinskoj vijesti, pred nekoliko godina u jednoj zemlji je strijeljan svećenik samo zato što je nad djetetom izvršio obred krštenja. To se dogodilo nekako u isto vrijeme kada se u Parizu, u središtu UNESCO-a proslavljala 25. obljetnica Deklaracije o pravima čovjeka, o njegovu dostojanstvu, o slobodi savijesti, vjeroispovijesti..* Prema podacima udruženja Amnesty International, u Južnom Vijetnamu i u nekim zemljama Latinske Amerike ima po zatvorima mnogo katoličkih svećenika i katoličkih laičkih boraca, koji su maltretirani i mučeni ...

Pavao, koji je vrlo dobro znao što su to zlostavljanja i batine radi Krista, poručuje preko Timoteja njegovim sljedbenicima: *»Zlopati se zajedno sa mnom za Evanđelje«* (2 Tim 1, 8). I zlopatili su se: u arenama do prolijevanja krvi i gubitaka života; do raspeća na križevima i nabijanjima na kolce; zlopatili su se pod giljotinama i na lomačama; iza zatvorskih rešetaka, bodljikavih žica i čvrstih brava koncentracionih logora ... Zlopatili su se dok su često razne Deklaracije govorile o sveopćoj slobodi i pravima čovjeka, a u duhu basne:

Zec je istupio na sastanku:

— Što se to ovdje u šumi zbiva? Neki se od nas ponašaju kao divlje zvijeri: lisica, na primjer, goni kokoši; vuk kolje ovce; lav, kao kralj svih životinja, morao bi poslužiti kao primjer, a on isto tako stalno nekoga progoni. Treba ipak donijeti neke mjere! I donijeli su mjere: oderali su zeca!

Da, mnogi koji su prihvatili Evanđelje i svijet shvatili kao borilište u kome se osvaja nadsvijet, bili su oderani, raskomadani, osramoćeni, poniženi i slomljeni, a iz jednostavnog razloga, što biti kršćanin u nekim razdobljima povijesti značilo je unaprijed biti osuđen. Bilo je dovoljno povikati »Ubij« i ubijalo se, a da nitko nije pitao zašto.

Doduše, danas se to radi »kulturnije« i rafiniranije: slamaju se živci dugim saslušanjima, unakrsnim pitanjima, prisilnim bdjenjima, prepariranjem kemijskim i drugim sredstvima za priznanja »krivnja« koje nikada nisu počinjene (Dachau, Auscwiz ...).

Ali, to je dio našeg života! Zlopatiti se za Evanđelje! Kršćanski svjedoci prošlosti i sadašnjosti crpe svoju snagu, hrabrost pa čak i oduševljenje za muku u Pojavci Krista Isusa *»koji obeskrijepi smrt«* (2 Tim 1, 10), i na taj način, svjesni da ne mogu biti uništeni — svjedoče i svjedoče: riječju, životima i krvlju. Svjedoče uvjereni da će sve opet biti lijepo složeno, obnovljeno, restaurirano, — uskrsnuto u neusporedivo ljepšem stanju nego kad su stradali.

Dakle, izići »iz zemlje svoje«, iz zemlje neke osobne »sigurnosti«, nepačanja, nemješanja ... i učiniti sve i podnijeti sve da iziđu i drugi, da se svi zajedno s Kristom popnemo ne samo na Tabor nego i na Golgotu. *Nikada se ne zanositi uspjesima iz kojih se rađa samozadovoljstvo, misao o odmoru*

i gradnji »sjenica«, jer »dobro nam je ovdje biti« (Mt 17, 4). Započeti put treba dovršiti, Golgota se ne smije zaobići, jer je njen vrh odskočna daska da se preobrazimo.

U ovome jednom svijetu, s jednim životom koji se ne može iznova započeti, radimo za zdraviji okoliš u kome živimo i u kome se krećemo, pa makar to iziskivalo i žrtve, jer život koji nas čeka dostojan je i žrtve i samoga života

Treća korizmena nedjelja

DROGIRANI KRISTOM

U ove naše dane »avet krize«, posebno one energetske, svakodnevno se provalči novinskim stupcima. Na međunarodnom tržištu energije posljednjih godina štošta se izmijenilo. Bivši predsjednik Nixon rješenje energetskih problema nazvao je »jednom od najvažnijih zadaća našeg vremena«. To vrijedi i za Evropsku ekonomsku zajednicu, za sve industrijske zemlje Zapada. Za taj novi problem, kao da ih je malo i dosad bilo, zemlje optužuju jedna drugu, stavljaju embargo na izvoz i uvoz, i umjesto koraka koji zbližuju čine se koraci koji razdvajaju. A *Mihail Šolohov* je svojevremeno rekao na svečanosti uručenja Nobelove nagrade u Stockholmu:

»Čovječanstvo nije razdijeljeno na pojedince, individue koji plivaju u beztežinskom stanju kao kozmonauti koji su izišli izvan dosega zemljine teže. Mi živimo na Zemlji i, kako se kaže u Evanđelju, naše dane ispunja zloba... Gigantske slojeve stanovništva zemlje pokreću zajednički interesi koji ih mnogo više povezuju nego što bi ih razjedinjavali.« Međutim, svijet se razjedinjuje, zemlja zemlju ucjenjuje, a novi veliki problemi niču kao gljive iza obilnih kiša.«

Prvo biblijsko čitanje izvještajem da je izraelski narod »žeđao za vodom« potsjetilo me i na još jedan suvremeni problem — problem žeđi, problem manjka od najosnovnijeg artikla ljudske egzistencije — vode. Stoga se radi na desalinizaciji mora da bi se tom problemu doskočilo, jer od suše, koja u mnogim predjelima zemlje traje i po više godina —

umiru ljudi, ugibaju životinje, a zeleni sag prirode pretvara se u stravično, vapijuće sivilo.

Moglo bi se reći da, na primjer, koritom Seine teče više blata nego vode; rijeka Moskva, koja protječe glavnim gradom Sovjetskog Saveza, nije nimalo čistija, a građani Amsterdama i Singaporea, također zajedno sa Parižanima i Moskovljanima piju vodu iz zagađenih rijeka. Radi se o novom procesu koji prljavu vodu rijeka pretvara u pravi eliksir. Ključni sastojak u tom procesu je plin »ozon«.

Ali i kad utaže žeđ vodom koja se na taj način pročišćuje, — mnogi od njih ostaju i dalje žedni, a ta žeđ mnogo jače mori, *jer su žedni »vode koja teče u život vječni«* (Iv 4, 14). Na taj način žeđala je jedna žena koja se na zdencu Jakovljevu susrela s Gospodinom, a on ju je u kratkom dijalogu zainteresirao za »vodu živu«. Lutala je zbog nje zamjenjujući je stalno nečim drugim, nadajući se svaki put da će ono »drugo« donijeti smirenje i utažiti tu žeđ duše za njim. U tom traganju i u tim pokušajima izmijenila je 6 muževa, i tko zna šta je još sve izmijenila i koliko puta padala iz naručja u naručaj raznih poroka. Svi su joj se lažno predstavljali, a za tu lažnost bi tek doznala kad bi se stoput iznova opekla i razočarala, kad bi je stoput iznova zaboljelo.

Ovaj put se susrela s Onim pravim koji je Put pa je sigurno neće voditi na stramputice kojima je dosad srljala; koji je Istina pa uza nj neće doživjeti razočaranja laži; koji je Život pa će joj dati od njega preko »vode žive« koja će joj poslije tog mamurluka najprije donijeti osvježenje, a zatim pravu snagu za start prema visinama, daleko od prljavština u kojima se gotovo gušila.

Ipak, u svojoj podsvijesti, ona je tražila rješenje i izlaz iz tog stanja znajući da je sve to skupa nenormalno. *Znala je »da ima doći Mesija zvani Krist« i »kad on dođe« da će »objavit ... sve«* (Iv 4, 25). U času kada je svojim sveznanjem prodro sasvim u tu dušu govoreći joj o šestorici muževa, a da je nije uopće poznavao niti to od bilo koga doznao, izvabio joj je usklik: *»Vidim da si prorok«* (Iv 4, 19). Ona je sada spremna da joj sve objavi i da po toj objavi počne iznova živjeti: čistije, poštenije, a to znači — mirnije. Više nije bilo stare dileme iz Mase i Meribe: *»Je li Gospodin među nama ili nije?«* (Izl 17, 7) — ona ga je počela naslućivati da bi joj bilo sve jasnije i da bi mu se konačno sasvim predala bez rezerve — zauvijek!

Ovo nipošto nije jedna osamljena povijest traganja za izvorom žive vode, a da poticaj za to traganje nije došao izvana, već spontano iznutra, iz samog kaosnog unutarnjeg stanja koje je nužno trebalo mijenjati. *Prema raznim vijestima, tisućama mladih koji se odriču droge i seksualne raspuštenosti, Isus Krist najednom postaje glavnim svjetlom kao što je to bio i ženi na zdencu. Oni preskaču okvire svih ljudskih obzira te u gradovima stvaraju nove zajednice mladih kršćana iz kojih, nasuprot tame hipijevskih baraka, zrači svjetlo sadržajnijeg života. Iz redova drogiranih i mladih kriminalaca, kao i iz redova do sada indiferentne gradske mladeži, niču novi kršćanski pokreti koji vjeruju da se Evanđeljem može promijeniti svijet.* Oni vjeruju da Duh Sveti od njih stvara nove ljude oslobođene robovanja porocima. I mladi i stari, i radnici i inteligencija, na Zapadu i Istoku, zasićeni neprobavljivim namirnicama duha koje im je dugo nuđalo ovo vrijeme u ime lažne slobode, najedanput proučavaju Bibliju, mole i pjevaju religiozne pjesme. Ranije propalice počinju drugačije živjeti: odbacuju prošlost, iznova se rađaju.

Kad se novi član odluči za preporod, svi se obraćenici okupe oko njega, pjevaju i mole vjerujući da je kršten u Duhu Svetom. Tada pjevaju: *»Nikad, nikad natrag u stari život!«*

Kažu da je sam Pavao VI u više svojih govora izrazio nadu i povjerenje u to gibanje. Današnji mladi ljudi traže dokaze za svaki sistem, stav i naučavanje. Ne žele prihvatiti gotovu istinu, a da je ne provjere u osobnom iskustvu. *O dokazima, dakle, ovisi njihovo opredjeljenje. Izgleda da jačeg do sada nisu našli: »Krist za nas umrije!«* (Rim 5, 8). To je ljubav koja oduševljava! To je dokaz u koji se više ne može sumnjati Više nema zapreka za *«pristup u ovu milost«* (Rim 5, 2). Tu je našao rješenje za ostvarenje svjetskog bratstva nobelovac Mihail Šolohov. Na taj izvor bi morali doći svi vodeći u svijetu, a onda bi se sve krize sasvim brzo rješavale.

A za sve koji su našli Krista i primili milost molimo i poželimo: *»Nikada, nikada natrag u stari život!«*

Četvrta korizmena nedjelja

TVORNICA U VRTU

Tko već nije susreo čovjeka s pomalo uzdignutom glavom i nagnutom unatrag, a iz straha da se s nekim ili nečim ne bi sudario; čovjeka sa nesigurnim koracima, ispruženim rukama ili s bijelim štapom u njima; sa dresiranim psom koji ga sigurno vodi ulicama i preko gradskih zebri. Slijepci su to! *A statistike pokazuju da kličnički totalna sljepoća pogađa svakog tristotog čovjeka, tako da na broj ukupnog stanovništva zemlje otpada preko 12 milijuna slijepih. Ali ova brojčana procjena, uzeta sama za sebe, ne kaže sve. Utvrđeno je da preko tri stotine i pedeset milijuna ljudi nosi naočari, a to je deset posto cjelokupnog stanovništva zemlje. Skoro isto toliki broj morao bi ih nositi.*

Da li vidimo slabije od naših predaka? Nažalost, odgovor na ovo pitanje je potvrdan. Čulo vida kod modernog čovjeka je oslabilo: urođenik zaostalih zemalja vidi bolje od civiliziranog čovjeka. Neonska svjetla i direktna rasvjeta spadaju među glavne uzroke osiromašenja vida u civiliziranim zemljama.

Ali, ostavimo to i vratimo se onima koji su sasvim slijepi, neki čak od rođenja, i pokušajmo se uživjeti u tu vječnu tamu, koja im od prvog časa nemilosrdno skriva svijet i njima darovan. Ali, njihove oči nisu nikada obuhvatile tu stvarnost ljepote boja u koje se obukla priroda. Nikada njihov pogled nije mogao otpočinuti na licu majke i na njemu čitati radost i bol te sve što u to lice tka sudbina djeteta. Nikada ljepotu

cvijeća i zelenilo drveća! Nikada siguran korak brata ili prijatelja, ako ga uopće ima, kojim bez straha gaze putovima, ulicama ... Nikada stvarni i ekranizirani život ljudi koji ostale članove obitelji u večernjim satima prikuje uz televizijske prijemnike ... U tami nošeni, u tami rođeni i u njoj će ostati do časa kada će zasvijetliti »svjetlost vječna« i dignuti taj nemilosrdni crni veo koji je čitav jedan ljudski vijek od njih skrivao svijet i sve njegove čari. Trebalo bi zaista biti slijep da bi se shvatila snaga, jačina i usrdnost sljepačke molitve: Gospodine, daj da progledam!

Jednoga takvog *»čovjeka slijepca od rođenja«* (Iv 9, 1) sreo je danas Gospodin, ali ne da mu spusti denar u sljepački šešir, jer je *»prosio«* (Iv 9, 8), već da mu daruje čitavo bogatstvo vida i svijeta koji će najedanput, čudom otvorenim očima, obuhvatiti. Iako ne *»sagriješi ni on, niti njegovi roditelji«* (Iv 9, 3), ipak od pljuvačke i zemlje *»načini kal«* — tu simboliku — koja tisućama slijepaca druge vrste priječi pravilan i jasan pogled u svijet i život. I gledajte daljnji proces ozdravljenja: *da bi progledao — kal treba skinuti: »Operi se u ribnjaku«* (Iv 9, 7) *i tek nakon pranja on se »vrati gledajući«* (Iv 9, 7). Zar ne, u ovom kratkom procesu sadržana je čitava filozofija mnogih ljudskih sudbina, a isto tako i čovječjeg opravdanja: zapreke treba ukloniti pa će nam sve biti jasno — pred nama će preko stvorenoga iskrsnuti Bog u svoj svojoj dobroti, ljepoti i svemoći.

Poštujući do kraja uvjerenje ljudi, samo ako su uvjerenja, ipak treba reći da mnogi nisu uvjereni u ono što ispovijedaju, jer su im oči zapriječene kalom predrasuda i života koji odudara od onog u što su »uvjereni«. Također treba reći da bi bilo uvredljivo pri tom pomišljati samo na ljude izvan Crkve i izvan religijskih okvira, jer time bi se zanjekali licemjeri i u kršćanskoj sredini, kojih nije malo, a osuđeni su jakim riječima samog Gospodina. Slijepaca ima svagdje! Uzrok sljepoće može biti mnogostruk: fanatizam, predrasude, zastranjivanje, zavođenje ...

Ipak, treba znati i htjeti gledati na svijet kako bi se u njemu našao Bog koji neće da ga u ovom trenutku ljudske povijesti fotografiramo svojim fotoapadatima ili snimimo njegovu riječ na magnetofonskoj vrpci. Jednom je živio i djelovao među nama, a sada želi da ga razumom tražimo i nalazimo:

Prošle jeseni zasadio sam u svom vrtu dio ružine grane. Nitko nije ni slutio da sam u kut svoga vrta postavio čitavu jednu tvornicu u malome osiguravši joj prerađivački materijal — zemlju, vodu, gnjojivo i sunce. I radni proces je počeo, proces koji se odvijao unutar jedne šipke od 30 cm, unutar te sitne tvornice koja je gotovo i nezapažljiva. A kad je prvo proljeće probudilo prirodu, kad se razbuktao novi život u svoj svojoj ljepoti, ova mala tvornica je izbacila i svoje prve produkte: prekrasni ružini cvjetovi, zadivljujuće boje i upravo opojni miris koji donosi osvježenje milijunima poklonika ljepote. Da sam slučajno taj isti materijal (gnjojivo, zemlju i vodu) donio u bilo koji laboratorij svijeta tražeći da ga pretvore u ružin cvijet — sigurno bi mi bila pokazana vrata kao *neodgojenom provokatoru* koji od *znanstvenika traži magijsku vještinu.* I ako samo to — vrlo bih dobro prošao.

A ipak, u ovoj tvornici ružine šipke to je bilo moguće, to je bilo ostvareno, pa se treba upitati: Tko je razradio plan tog procesa, tko je tu mislio, tako pametno djelovao. Tko je tu direktor, inžinjer, tehničar i laborant... Ne zaključujem — zaključite!

I kad prvo čitanje kaže da »čovjek gleda na oči, a Gospodin gleda što je u srcu« (1 Sam 16, 7), onda to treba shvatiti kao poruku da prolazeći svijetom ne ostanemo na površini u stalnom plutanju dozvoljavajući tako valovima raznih strujanja, sistema i životnih nazora da nama nemilosrdno udaraju o hridi neznanja, neodređenosti, nestabilnosti i neorjentiranosti, već da ozbiljnošću znanstvenog radnika analiziramo sebe, svijet i pojave u njemu. U tom slučaju svijet nećemo moći shvatiti bez njegova idejnog začetnika, stvoritelja i voditelja.

Razumljivo, *za to nam je potrebna »svjetlost u Gospodinu«* (Ef 5, 8) te poštene i zdrave oči koje će u tom svjetlu promatrati svijet. Prihvatiti Pavlov poziv Efežanima: *»Nemajte udjela u jalovim djelima tame«* (Ef 5, 11) znači kirurški odstraniti kataraktu — sivu, i glaukom — zelenu mrenu s naših očiju, jer priječe da ugledamo Boga, da doznamo za smisao svog osobnog života.

Ako u tom uspijemo, *litanije današnjeg čovjeka »prodajem — kupujem, prodajem — kupujem«*, a koje gotovo predstavljaju smisao čitavoga njegova života i kulture, u deprimirajućoj atmosferi forsiranog rada bez radosti, — *zamijenit će »svaka dobrota, pravednost i istina«*, a to je sve »plod svetosti« (Ef 5, 9) koja svima omogućuje pravilan hod, širom otvorenih očiju, ovim našim putovima na kojima je tako jasna i tako vidljiva Božja ruka.

Peta korizmena nedjelja

»KAKO KO GRE NA DRUGI SVIT«

Idealizirati čovjeka izoliravši njegov život od budućnosti, koja je po Kristovoj garanciji neskratljiva, neuništiva i vječna — znači pomalo se dotaknuti gluposti, a glupost je najskuplji luksus. Jer, čovjek shvaćen isključivo kao stanovnik zemlje čija je sudbina vezana samo za nju, bez perspektive te beskonačne budućnosti, sliči samo na poraženog Prometeja koji krade vatru, na Leonida izadnog u Termopilima, na Odiseja uhvaćenog u stotine zamki.

Ne samo stotine, već *tisuće zamki čekaju čovjeka da ga skrate za čitav jedan život, a jedna od njih to konačno ipak uspijeva učiniti.* Nije važno je li to saobraćajna nesreća, elementarna stihija, samoubojstvo ili jedna od desetak tisuća bolesti koje u drugoj polovini dvadesetog stoljeća poznaje medicina. Nije važno jesu li to kardiovaskularna oboljenja, koja su zajedno s rakom u svakoj razvijenoj zemlji na popisu masovnih ubojica, za razliku od prošlih vremena, kada su život našim predima oduzimali kuga, kolera i mnoštvo drugih oboljenja, danas uglavnom pobijeđenih. Istina je da svaki čovjek od smrti sasječen konačno odlazi, iako je prosječno trajanje života znatno povećano.

Jedan humorist se pokušao našaliti i s tim odlaskom, pa je pod naslovom: »Kako ko gre na drugi svit« napisao: »Sudac — sam sebe osudi na smrt. Diplomat — bude opozvan. Putnik — putuje u vječnost. Glumac — odglumi istinsku smrt. Težak — legne pod svoju ledinu. Mornar — baci sidro u grob.

Urar — odbije mu dvanaesti sat. Muzičar — odsvira »Posmrtni marš«. Kemičar — pretvori se u prah. Penzioner — preseli se bolji život. Željezničar — stigne vlakom na zadnju stanicu. Grobar — koji pod drugim jamu kopa — sam u nju padne.

Ne znam što pisac ovih redaka, zaista duhovitih, misli o životu iza smrti, ali svakako: samo onaj koji vjeruje u produženje života iza svih tih odlazaka, — ima pravo šaliti se i na njezin račun.

Nije bitno kako tko odlazi. Istina je da svi odlaze. S jednim takvim odlaskom susreo se danas naš Gospodin, ali ne da nemoćno, apatično pilji u ukočeni i ubljedjeli leš svoga prijatelja, kako smo to već mi prisiljeni ponašati se, već da mu u smislu starog proročanstva koje se na njega odnosi: *»Ja ću otvoriti vaše grobove, izvesti vas iz vaših grobova«* (Ez 37, 12) — *povrati »život zbog pravednosti«* (Rim 8, 10).

Ne znam koliko su dobro-došli i oni pravi prijatelji koji su prisiljeni donijeti i najcrnju vijest. Marta, koju *»Isus ljubljaše«* (Iv 11, 5), a daleko od gorke istine lažnog prijateljstva o kome je rečeno: *»Prijatelju, da bih te razveselio, ispričat ću ti svoju novu nevolju«* (Irzykowski) — zaista, ali drugačije, ispriča Gospodinu nevolju smrti svoga brata. A Isus, ne zato što ga njezina sestra Marija *»pomazala pomašću i otrla mu noge svojom kosom«* (Iv 11, 2), već u duhu zaslužnog prijateljstva o kome govore Albanci: *»Kad su mi stogovi u plamenu bili, onda sam saznao tko su mi kum i kuma bili«*, ili Eskimi: *»Tek kad stane pucati led, znat ćeš tko ti je prijatelj«* — *»zaplaka«* (Iv 11, 35).

Plač je znak nemoći, ali i suosjećajnosti. Kod Krista ovo drugo, jer je za njega unaprijed govoreno što će činiti: *»I duh svoj udahnut će u vas da oživite«* (Ez 37, 14).

I sada dođe ona riječ, koja bi, ako bi se itko drugi usudio izgovoriti je, značila drskost: *»Lazare, hajde van!«* (Iv 11, 43). U ovom slučaju značila je moć, snagu, povratak u život, novo rađanje, a sve ovo izazvalo je pravo prijateljstvo i vjera jedne žene koja je u početku bila skeptična uvjeravajući Gospodina da *»već zaudara«* (Iv 11, 39). Ali i ta okolnost bila je upravo sitnica za onoga koji je *»uskrsnuće i život«* (Iv 11, 25), pa ako sve to ima u punini, zašto ne bi mogao i drugima dijeliti.

I ostalo je zapisano ono što ni jedan svjedok dotada ne vidje i ne zapisa: »*I mrtvac iziđe*« (Iv 11, 44).

I mrtvac iziđe?! Pa dovoljno smo odrasli i mudri da bismo u to povjerovali. Dokaz je krematorij! Samo je jedan sat potreban da smrtno tijelo nestane zauvijek. Ono što je nekad činilo čovjeka preostalo je samo u dva, tri kubna decimetra usitnjena, samljevena pepela. To je taj krematorijski »dokaz« da je taj prah — sve, da dušu nisu našli jer su vrata od te užarene peći bila dobro zatvorena. Zar ne, možemo se smijati zbog te smiješne »argumentacije« i »velikog« znanja o čovjeku kao cjelini.

Svi koji pokušavaju ovako misliti, upadaju u zabludu jednoga učenog Japanca koji je konačno priznao: »*Nijekao sam opstojnost duše, jer sam bio rob krivog načela kako je znanost jedini način da se otkrije istina.*« Taj isti dr Pavao Takaši Nagaiu našao se razoružanim pred činjenicom majčine smrti, pa je u svojoj knjizi »*Zvona Nagasakija*« napisao: »*... moju majku je udarila kap. U trenutku kada sam se bacio na njezino uzglavlje, bio je još u njoj dašak života. Izdahnula je gledajući me uporno. Taj posljednji pogled majčinih očiju prodrmao je potpuno moju materijalističku filozofiju ... instiktivno osjetih da duša moje majke postoji: ona se dijeli od svoga tijela, ali ipak — nikada neće nestati!*«

Taj osjećaj, koji se u tim situacijama pretvara u uvjerenje, — ne vara! Ono nalazi potvrdu u poruci drugog čitanja koju je Pavao uputio svim skepticima: »*Onaj koji uskrisi Krista od mrtvih, oživit će i smrtna tijela vaša*« (Rim 8, 11). Zar onaj koji je dao moć magnetu da sakuplja razasuti željezni prah, ne može i sam sakupiti sav prah ljudskih tjelesa i oživjeti ih duhom, zbog čijeg je odvajanja i nastupila smrt i raspadanje, jer: »*Duh je život*« (Rim 8, 11).

Ovom našem vremenu, koje uzalud pokušava sve pojave u čovjeku, prirodi i svijetu, protumačiti i razjasniti putem znanosti, ne leži pojam uskrsnuća iako i nesvjesno uporno želi uskrsnuće dokazati radeći u laboratorijama na oživljavanju mrtve materije. Međutim, ono što znanosti ne uspijeva, još jedanput je uspjelo Gospodinu kod groba Lazarova. Trebalo bi, dakle, da već jednom svi povjeruju u tu Snagu odbacivši predrasude, jer i onda »*mnogi ... povjerovaše u nj*« (Iv 11, 43). I sigurno se nisu prevarili!

VAZMENO TRODNEVLJE I VAZMENO VRIJEME

Četvrtak večere Gospodnje

»KRV NEKA BUDE ZNAK«

Ova nam večer nudi nešto neviđeno i nečuveno: nudi nam tijelo i krv Božju. Kad ta ponuda (ali ne samo ponuda već i zahtjev da jedemo i pijemo) ne bi dolazila od Onoga koji je *»ljubio svoje... do kraja«* (Iv 13, 1), onda bi sve to sličilo na odvratni kanibalizam. Ali, onaj koji to traži od svojih, pun domišljatosti, osnovnu ljudsku hranu: kruh s naših oranica i vino iz naših vinograda pretvara u sebe, ne s ciljem utaženja fizičke gladi, već stapljanja s čovjekom u jedno, kako bi se pobožanstvenio i već sada predokusio stalni život u Bogu koji predstoji.

Međutim, *činjenica da svugdje gdje ljudi žive ima mnogo više restorana, gostionica i bifea nego crkava, hramova i bogomolja, mnogo više drvenih nego kamenih stolova, mnogo više roštilja i štednjaka nego kaleža i patena, govori, kako čovjek neoprostivo zanemaruje kruh koji je s neba sišao i vino koje rađa djevice.* Time zanemaruje ono najosnovnije: sitost i uhranjenost duha bez čega neće preživjeti za život vječni.

U naredbama o pashalnoj večeri u Knjizi Izlaska preporučuje se da se pojede *»meso pečeno na vatri«* (Izl 12. 8). To je specijalitet za mnoge gurmane. Znali su za nj i u ono vrijeme. A danas požutjeli mladi janci na ražnju postaju suvremene sirene koje, ne više glasom već mirisom, mame prolaznike. Zašto bismo i bili protiv takvog zalogaja i dobre

kapljice koja iza toga slijedi. Tijelo, koje je također od Boga, ima pravo na svoje obroke, na užitak u tim obrocima, isključivši, razumije se, svaku proždrljivost.

Ali, pri tom ne smijemo zaboraviti na jednu staru opomenu iz današnjeg prvog čitanja: *»Jedite ga žurno«* (Izl 12, 12). Na prvi mah izgleda da Biblija daje veoma loše i nestručne upute s obzirom na sam način hranjenja potičući na pohlepu. Međutim, to nisu upute za bon-ton kod stola, već ozbiljno upozorenje da osim blagovanja za našim stolovima ima i važnijih poslova koji ne dozvoljavaju da predugo za njima sjedimo, jer brzo dolazi noć kada će Gospodin *»proći... zemljom«* (Izl 12, 12) i uzeti nas u onakvom stanju u kakvom budemo zatečeni. Stoga treba da nas Gospodin prepozna kao svoje:

Značka na reveru kaputa kaže da onaj koji je nosi nekome ili nečemu pripada. Ali, nažalost, ljudi značke često mijenjaju i one u mnogo slučajeva lažno govore o opredijeljenosti i pripadnosti svoga nosioca. Gospodin, međutim, traži jedan čvrsti znak, a koji nije izvana: *»Krv neka bude znak«* (Izl, 12, 13). Krv moja, a koja neka teče vašim žilama, krv koju ste dostojno pili za oltarskim stolovima pri obnavljanju moje golgotske žrtve — kruh koji ste jeli i krv koju ste pili bit će jedini znak raspoznavanja i spasonosna lozinka u času kada bi inače prijetila opasnost vječnog ropstva i smrti.

Kad uz ovu istinu stavimo naše srce i naš razum, onda je srce u boljem položaju, jer traži toplinu ljubavi i punog prijateljstva što se ostvaruje po ovom jedinstvenom blagovanju. Obdareno Božjom krvlju i Božjim tijelom postaje smireno i sasvim zadovoljno. Razum kod ove istine doživljava iskušenje ako nije spreman da, na temelju neprevarljive Božje riječi, tu istinu shvati kao divnu stvarnost bez koje bi naš život i naše crkve izgubile svoj osnovni smisao. To više ne bi bila mjesta prijateljskog susreta i stapanja s Gospodinom, razgovora s njim sasvim izbliza i pomirenja po njemu i u njemu. Iz njih ne bi više zračila toplina vječnog Sunca koje označuju mala svjetla što vječno stoje na straži brojnih tabernakula. Tamo iz bučnih ulica ne bi više svraćali tisuće umornih od tereta što ih nose, jer te terete ne bi imali pred kim odložiti, jer svoje jade ne bi imali kome ispričati, jer svoje tajne ne bi imali kome povjeriti.

A jer još uvijek živi vjera u njegovu stvarnu prisutnost u posvećenom zalogaju kruha i gutljaja vina, da bi mogao *»blagovjesnikom biti siromasima... iscijeliti srca slomljena, zarobljenicima proglasiti slobodu«* (Iz 61, 1), *»tješiti sve ožalošćene«* (Iz 61, 2) — naše crkve vrve od prisutnosti mnogih na koljenima koji dolaze da se ovo staro proročanstvo na njima ispuni.

A suvremenim sumnjičavcima koji su se usudili dirnuti u ovu divnu istinu Božje ljubavi prema čovjeku, jer je i za njih kao i za neke Kristove suvremenike ovaj govor pretvrd, Krist daje slobodu da odu ako hoće, ali — on ostaje pri istini ovog čuda zadnje večere. On traži da se obnavlja njemu *»na spomen«*, a njihovu razumu poručuje: *»Shvatit ćeš poslije«* (Iv 13, 7).

A sada dolazi nešto što je daleko od svake lažne skromnosti: *»Isus počne učenicima prati noge i otirati ih ubrusom«* (Iv 13, 5). To je poruka svima koji se približavaju stolu. Bilo bi naivno misliti da time diže nečist s nogu, ruku i glava — pouka je to o moralnoj neporočnosti čitavog čovjeka, koja je u ovoj večeri okrnjena izdajom i lažnim poljupcem. Ovo bi bio i odgovor na njegov upit: *»Razumijete li što sam vam učinio?«* (Iv 13, 12).

Ovo je večer Božje ljubavi i naše vjere, a tu smo da za tu ljubav iksreno svjedočimo. Između dvanaestorice našao se jedan zbog kojeg je rečeno: *»Niste svi čisti«* (Iv 13, 11). Još malo pa ćemo se jedan po jedan približiti ovom stolu da blagujemo i pijemo. Prije nego učinimo prvi korak, utvrdimo možemo li sebe svrstati u okvir ove teške Kristove optužbe. Ako da, ostanimo na svome mjestu da preko zalogaja ne uniđe u nas novo i strašnije prokletstvo. Dopustimo najprije da nas Kristova krv opere kako bismo je tek iza pranja mogli mirno piti i osjetiti učinke ove večernje gozbe.

Petak muke Gospodnje

CRNI ZAREZ U RABOŠU VREMENA

Treća ura ovog popodneva, za razliku od svih isječaka vremena u ljudskoj povijesti, bila je pred dvije tisuće godina svjedokom najkrvavije i najbezumnije čovjekove rabote. Bila je to ura u kojoj je okrvavljena Golgota ulazila u tu povijest, jer se zacrvenjela, ne od bilo čije, već od Božje krvi koju je čovjek prolijevao bićem, trnom, čavlom i kopljem. I to smaknuće Pravednika urezalo je u raboš vremena crni zarez jednog Petka koji se prozvao Veliki, a koji nas svake godine u ovo isto vrijeme okuplja oko tog znaka ljudske bezdušnosti, iz koje strše dvije unakrsno postavljene grede. Na njima, iako savršeno Pravedan od neopravdanih prikovan, visi naš Gospodin. Sve ono nisko i bijedno što živi, životari ili izdiše u svakom čovjeku, čovjeka je u tom času pretvorilo u hrpu bezumlja i mržnje, u sljepilo razjarene zvijeri žedne, ne bilo čije, već pravedne Božje krvi. Mislio je da će, nakon što je popije zemlja, zauvijek usahnuti život Smaknutoga. Ali, popivši je, od njezine živosti oživjela je zemlja i od straha pred čovjekom-monstrumom uzdrhtala posvjedočivši tako za svoga Stvoritelja. I tvrdi kamen pokazao se mekšim od čovječjeg srca, jer od tuge što su ga prisilili da podupre smrtnu Kristovu postelju, — puca predbacujući tako dželatima zvjerstvo i okrutnost. A sunce — zacrvenjelo se poput Božje krvi do kapi istečene, a onda od stida što takvog čovjeka grije, povuklo svoju svjetlost pokušavši skriti najmonstruozniji zločin ljudske povijesti. Ali, učinilo je to samo za čas...

Evo nas danas pred križem koji je zbog pravednosti onoga koji je na njemu visio postao — sveti znak kršćanstva. Samo, *jesmo li tu kao indiferentni promatrači tragične smrti puni uvjerenja da u nju nismo umiješani ili se u ulozi krivca nesvjesno vraćmo na mjesto zločina prisustvujući obredima i slušajući Ivanovo svjedočanstvo o muci i smrti Gospodina našega Isusa Krista, prepoznavajući sebe u Judi i Pilatu.*

Sigurno se radi o ovome drugom, jer *»poput stada svi smo mi lutali, svako je svojim krenuo putem«* (Iz 52, 6) stežući obruč grijeha oko Kristova života, dok ga nismo stjerali na golgotski vrh, usmrtivši ga čavlima naših krivnja. I dok zemlja cvili, kamenje plače, sunce jeca i hramska zavjesa jauče od boli, dotle Krist bolno viče u prošlost i budućnost: *»Puče moj, što učinih tebi ili u čem ožalostih tebe, odgovori meni!«* Makar ovaj upit zvuči već dvije tisuće godina, dužni smo odgovoriti već večeras. Neka taj odgovor bude i osobno postiđenje i odlučnost da ćemo prestati sa razapinjanjem.

Istina, mi živimo gotovo pune dvije tisuće godina iza ovog smaknuća i osobno nismo bili članovi rulje koja je tražila i izvršila Kristovu smrt, ali ne zaboravimo da je i *»za naše grijehe on proboden, za opačine naše satrt«* (Iz 52, 5), te da su naše anticipirane krivnje bile utkane u izdaju Jude, u osudu Pilata, u pljusku Malha, u neosjećajnost Šimuna, u okrutnost razapinjača, u izazov rugača... Stoga smo dužni odgovoriti Kristu koji traži razlog naše okrutnosti:

Mi smo te muškarci, Kriste, izdali (preko Jude), osudili (preko Pilata), mrcvarili (preko vojnika), razapeli (preko krvnika). Priznamo, evo, svoju bijednu mušku ulogu u tvojoj muci, ali smo slobodni u svoju obranu iznijeti jednu olakšavajuću okolnost — mi smo te muškarci (preko Josipa) skinuli s križa i položili u grob. Smijemo li se danas, nakon toliko stoljeća, koja su nas zaista mogla otrijezniti, nadati oproštenju koje u ovom času usrdno tražimo.

I mi žene, Kriste, spadamo u »puk« kojeg danas opetovano zoveš na odgovornost zbog svoje muke. Iako svjesne da smo u istoj mjeri krive za tvoju smrt kao i muškarci, ipak dopusti da kažemo kako smo nagovarale Pilata (preko njegove žene) da odustane od slanja na križ; kako smo ti u jednoj od jeruzalemskih ulica pružili rubac (preko Veronike) da skine s tvog lica, koje je »neljudski bilo iznakaženo« (Iz 52, 14)

prah i zemlju, pljuvotine i krv; kako smo gorko plakale zbog tvog krvavog puta; kako smo ustrajale uz tvoju bol sve do izdahnuća na Golgoti. Smijemo li se zbog te pozitivnije uloge danas nadati oproštenju. Zaboravi nam zavodljivosti, napastovanja, nečednosti, prostituciju, svadljivost, zavist, ogovaranja i klevetu.

A naše dječje suze koje su protekle za tobom, Gospodine, kada su naše majke za tobom plakale, sigurno ne zaboravljaš, jer nas zbog naše bezazlenosti i s križa milo gledaš kao i onda kad si nas blagoslivao. Ipak, oprosti naše nestašluke, a nevinost sačuvaj serumom svoje krvi zbog koje smo plakali.

Ako nam išta poručuje ovaj krvavi dan Velikog Petka, onda na prvom mjestu stoji glasna poruka: *otcijepiti se od grijeha, a nakon otcijepljenja — od njega se udaljiti, otići, pobjeći,* — pobjeći daleko i otpočinuti u probodenom Božjem srcu. Upravo je zato i otvoreno kopljem da možemo unići.

Ovaj dvostruki posao je u stvari i jedini uvjet našega opravdanja: to je ono skidanje s križa i dostojno pokapanje.

Zadnja od njegovih riječi s govornice križa »dovršeno je« (Iv 18, 30) u stvari označava krajni doseg krvavih ljudskih mogućnosti koje će već sutra biti prevladane uskrsnućem. Po njem će ovaj Petak izgubiti svoju crninu.

Nakon što Krist *»naklonivši glavu, predade duh«* (Iv 18, 30) i nakon što je priroda progovorila, čovjek je prestrašen napustio Golgotu mučen sumnjom u mogućnost uskrsnuća koje je ranije najavio, govoreći o rušenju i ponovnom zidanju hrama. Sutra će se njegove sumnje pretvoriti u stvarnost protivnu od želja. Samo kad bi taj isti čovjek sutra uvidio i besmisao svoje krvave igre s Jačim i došao do odgovarajućih zaključaka o vlastitoj odgovornosti pred Onim koga je pokušao zauvijek ukloniti.

Vazmeno bdjenje u svetoj noći

»DUGOVJEČNOST I ŽIVOT«

»Večer donese suze, a jutro klicanje« (Ppj. ps 30, 6). Stravična večer velikog Petka upravo je donijela suze Gospodinovim prijateljima — suze zbog muke i smrti Pravednika kojeg je, više nego išta drugo, izmučila nezahvalnost kojom mu je u punoj mjeri uzvratio čovjek za sva ozdravljenja, za sve utjehe, za sva uskrsnuća, za svu onu ljudskost i božanstvenost što ih je stavio u njegovu službu.

Možemo sebi predstaviti što se sve slilo u Gospodinovu dušu kada je, naizgled prijekorno, povikao prema nebu pitajući Oca za uzrok napuštenosti. U staroj proročanskoj riječi Izaije: *»Za kratak trenutak ostavih tebe, al u sućuti velikoj opet ću te sabrati«* (Iz 54, 7) sadržan je odgovor na to pitanje i smisao ove svete noći u kojoj bdijemo uvjereni da nam ovo jutro, koje se upravo rađa, donosi klicanje zbog Gospodinova uskrsnuća; klicanje izraženo u milionima »alleluja« koji paraju tišinu ove noći zajedno sa najveselijom vijesti koja je ujedno i najčvršći temelj našega vjerovanja: *»Nije ovdje! Uskrsnu kako reče«* (Mt 28, 6), *»smrt više njime ne gospoduje«* (Rim 6, 9).

I ako noćas bdijemo kao svjedoci uskrsnuća, i ako smo zbog toga uskrsnuća radosni, onda je ta radost na mjestu. Naime, sve »radosti« nisu radost, a ova nas je obuzela zbog povraćenog života Životu, zbog života u koji će se pretvoriti sve smrti počevši od one Abelove pa do posljednje, kada će biti i konačno stavljena točka na njenu moć. A sva

ta oživljavanja bit će proizvedena snagom uskrsnuća Gospodinova koji će dati vječni zamah svima onima u prah pretvorenima.

Kristovo *uskrsnuće je snaga pred kojom nije izdržao nitko od onih koji su se toj snazi suprotstavili: suprotstavio joj se Rimski imperij preko svoga pečata, armija preko svojih vojnika i čitava Zemlja preko svoga kamena koji je imao biti protuteža eventualnoj snazi Pokopanog.* Ali: pečat puca, vojnici bježe, a ogromni kamen gubi na svojoj težini pred probuđenom snagom Uskrsnuloga. I tako je Kristovo uskrsnuće postalo *»dugovječnost i život«* (Bar 3, 14) za prijatelje Života, kao i poraz za prijatelje njegove smrti, jer je taj smrtni uspjeh bio samo kratko trodnevno zadovoljstvo Kristovih progonitelja.

Dok se noćas s pravom radujemo ovom povijesnom oživljavanju, morali bismo shvatiti da samo Jedan ima zadnju riječ, te da se svi pokušaji pojedinačnog ili kolektivnog suprostavljanja Bogu konačno svode na poraz. Zadovoljstvo golgotskog trijumfa ubrzo postaje gorčina razočaranja, jer sunce uskrsnuća sigurno sažiže sve neprijateljske poteze uperene prema nebu čineći ih jalovim. *Povijest je pokazala da u svim pothvatima koji su na ovaj ili onaj način tražili Božju smrt — nema trijumfatora, jer »tako su visoko moji puti iznad vaših putova i misli moje iznad vaših misli«* (Iz 55, 9) da mi nije teško svladati svaku neprijateljsku silu koja ima svoj ishod u ljudskom bezumlju i ograničenosti.

Želim da u ovoj uskrsnoj noći kada *»Gospodnja se proslavi desnica«* (Ppj. ps 118, 16) poviknemo samima sebi: *»Ne, umrijet neću, nego živjeti«*, kako bi to bio stalni poticaj za osvajanje tog života, koji nam je, evo, Kristovim uskrsnućem jasno predočen.

Vazam: nedjelja uskrsnuća Gospodnjega

MONOPOLIZIRANI PONOS

Nakon što smo noćas sudjelovali u liturgiji uskrsnuća i doživjeli njegovu snagu, mi se danas osjećamo kao trijumfatori, kao pobjednici, kao prvaci svih religijskih stadiona, spremni da primimo čestitke i uskrsne pehare.

I evo, danas smo konačno potpuno sigurni. Ranije, ako je to netko htio, mogao je i neozbiljno uzeti »život vječni« dozvolivši sebi stanje sivila sumnje, ali od danas za taj život imamo neoborivu potvrdu u Kristovu uskrsnuću, koje je zaista ohrabrenje! Do sada je najosnovnija ljudska težnja za održanjem i produženjem života mogla ostati u svome vlastitom okviru, a od danas ona sa sigurnošću prelazi na područje pobijeđene smrti na kome se osjećamo oslobođeni i bezbrižni.

Prvi svjedoci ovoga povijesnoga događaja bile su žene. To valjda zato što je njihova uloga u Kristovu životu i muci bila mnogo pozitivnija od uloge muškaraca. Suzama su kvasile njegove noge i kosom otirale, pružale mu rubac u času kad je bilo vrlo opasno približiti mu se, plakale za njim kad su druge oči iskrile varnicama mržnje... I Krist nije zaboravio tu plemenitiju crtu njihove ženskosti, pa je stoga Marija Magdalena bila počašćena da, kao *prvi uskrsni kurir*, poruku *»uzeše Gospodina iz groba«* (Iv 20, 2) ponese muškarcima Petru i Ivanu koje je, zajedno sa ostalim učenicima, Kristova smrt bacila u očaj. Naime, oni nisu shvatili da se navještaj Uskrsnuća u Pismima prvenstveno odnosi na samoga Isusa i

da bi povjerovali potrebno im je bilo ništa manje nego iskustvo Uskrsa.

I treba nam malo kombinatorskog smisla da bismo predstavili kros-trku dvojice apostola, različitih po svojoj dobi i kondiciji, koji su startali prema mjestu gdje je Isus bio pokopan. I kad ne bismo znali za biblijski izvještaj: »*Onaj drugi učenik prestignu Petra*« (Iv 20, 4), mogli bismo, s obzirom na sve to, zaključiti kako Ivan »*prvi stiže na grob*« (Iv 20, 8). Možemo sa sigurnošću reći da to nije bio samo rezultat mladosti, snage i brzine — *bilo je to i priznanje od Gospodina za odanost, za suosjećanje, za učeničku ljubav, za hrabrost koja nije ustuknula pred razapinjanjem, pred Učiteljovom smrću; koja nije ustuknula pred opasnošću da i sam bude smaknut.*

Ipak, činjenica praznog groba ne uspijeva apostole uvjeriti u uskrsnuće, jer se mrtvo Kristovo tijelo moglo odnijeti i sakriti. Samo je Ivan odmah povjerovao, a ostali tek poslije nakon što im se Isus ukazuje »mnogo dana« (Dj 13, 31) shvaćaju »znak Jone proroka« i »znak hrama« koji je ponovno sazidan. Izvještaji ističu konkretnost tih ukazanja, apostoli ga vide, dodiruju i s njim jedu — on je prisutan u svome vlastitom tijelu koje, istina, izmiče uobičajenim uvjetima zemaljskog života. On, dakako, ponavlja čine što ih je vršio za vrijeme svoga javnog života, i po tome ga prepoznaju, ali on je sada u stanju slave kako su ga i opisivale židovske apokalipse.

Narod, međutim, nije svjedok tih ukazanja kako je to bio slučaj kod njegove muke i smrti. Krist svoja očitovanja pridržava za apostole — njima se pokazuje, »a ne svijetu« (Iv 14, 22) koji se zatvorio prema vjeri. Čak ni stražari kod groba, prestravljeni tajanstvenom teofanijom, ne vide uskrslog Krista. I tu je jedan od razloga za bjesomučno, ali i bezuspješno nastojanje kroz povijest da se istina uskrsnuća zatre.

Iako je Uskrsnuće radost za one koji se uskrsnuću nadaju, ono je strah i tjeskoba za mnoge koji priželjkuju da ga ne bi bilo, jer će značiti konačnu odgovornost za život. Da, uskrsnuće obavezuje na promjenu života, na rad oko spasenja, a sve je to uvjetovano žrtvom i križem. Terapija žrtve i križa ovog razmaženog čovjeka tjera u apsurde nijekanja istine,

pa i istine uskrsnuća koje je prvenstveni članak naše vjere i temelj naše nade koju upravo uskrsnuće opravdava.

Na Kristovu uskrsnuću se temelji očekivanje našeg uskrsnuća u posljednji dan. Još više: On je osobno »*uskrsnuće i život. Tko vjeruje u njega, ako i umre, živjet će*« (Iv 11, 25). To je temelj naše sigurnosti da smo već sada dionici misterija novog života u koji nam Krist otvara putove pomoću sakramentalnih znakova milosti.

Ne bismo, govoreći o uskrsnuću, smjeli zanemariti jednu vrlo važnu stvarnost: samo oni koji su bili najbliži Kristu — bili su svjedoci njegova uskrsnuća. Razumije se, ne najbliži prostorno, po svakodnevnim susretima poslovnim ili prijateljskim, već najbliži po shvaćanju života, po stavovima, po zajedničkoj misli i radu, po ljubavi koja ih je vezala sa zajedničkim Ocem i donosila nadu »boljih dana« koji neće biti utamničeni vremenom i prostorom. Upravo je ova činjenica poruka svim skepticima: treba se u dobroj volji, u svijesti vlastite maljušnosti i totalne ovisnosti, dakle — u poniznosti, životom približiti Gospodinu, a onda neće biti teško uočiti njegovo božanstvo, čijom je sngaom proizveo svoje uskrsnuće. Ako smo raspoloženi samo za razapinjanja i smrti — taj gusti mrak našeg nutarnjeg raspoloženja neće dozvoliti da ugledamo uskrsloga Gospodina, te da nas obuzme radost zbog tog uskrsnuća.

I na kraju, htio bih opravdati naš uskrsni ponos koji je plod izvjesne superiornosti kršćanstva nad nekršćanskim religijama, a to upravo — zbog Kristova uskrsnuća. To nipošto nije potcjenjivanje i omalovažavanje bratskih nekršćanskih vjera već samo tvrdnja kako upravo po tom ustajanju iz groba imamo dokaz direktne Božje prisutnosti među nama kao i potvrdu našeg vjerovanja u život vječni. Tu je razlog toga, da ga tako nazovem, monopoliziranog ponosa, jer je samo Kristov grob po uskrsnuću ostao prazan.

Ako smo danas već tako radosni zbog života koji je odsada imun prema žalcu smrti, onda dozvolimo samima sebi i jednu malu dozu uskrsnog humora:

Navodno su se pristaše jedne nove vjerske sekte obratili sucu da im dopusti razapeti na križ svog duhovnog oca, imenom Mickea, koji se proglasio mesijom i zaista pristao da ga razapnu.

— Odlično, — rekao je sudac nakon kratkog razmišljanja. — Budući da to traži vaša vjera, razapnite svog luđaka. Ali vas upozoravam: objesit ću čitavu družinu, ako razapeti ne uskrsne za tri dana!

Možda je to i novinarska patka. Ali, bez obzira na to — samo je jedan Mesija! Samo je za jednog proročeno i ostvareno uskrsnuće! Samo u snazi tog uskrsnuća mi kršćani imamo svoje opravdanje! Samo u uskrsnuću imamo ukrijepljena sva naša vjerovanja! Samo po njemu će se ostvariti sva naša nadanja!

Druga vazmena nedjelja

KAŽNJENO VRIJEME

Od prošle nedjelje mi živimo punijim životom, jer smo po uskrsnuću sasvim sigurni u otkupljenje koje je otpočelo utjelovljenjem, a dovršeno križem. Pri prvom i drugom rađanju (ako ćemo tako nazvati Kristov trijumfalni izlazak iz groba) naviješten je i zaželjen mir ljudima kao jedinstveni i najdragocijeniji dar neba čovjeku. Uostalom, Kristov dolazak u svijet, kao i sve što je za taj svijet učinio čitavim svojim bićem, išlo je za uspostavljanjem mira u svijetu kao cjelini. Dok se ostali poslovi mogu započinjati i dovršavati na više načina, a ipak u redu privesti kraju, dotle, usudio bih se reći, za osiguranje mira ima samo jedan put — to je put Puta, Istine i Života.

Ako je prema podacima sovjetskog profesora Jemeljanova, koje je iznio na jednoj konferenciji posvećenoj razoružanju u Ženevi, čovječanstvo u toku posljednjih tri i pol tisuće godina samo 204 godine živjelo u miru, onda možemo zaključiti kakvi sve kaosi vladaju u pojedinim ljudima, jer eto iz tog crnog kamenja nemira sazidana je ta burna i krvava povijest duga preko tri milenija. A Bog je svoj život i svoju poruku svijetu uokvirio mirom davši jasne smjernice kako ga postići, očuvati i, ako smo ga izgubili, kako i gdje ga ponovno naći.

Činjenica da osobni nemiri uvjetuju i one širih razmjera, zahtijeva da se mir u zajednicama kao i onaj svjetski počne najprije uspostavljati na individualnom planu. Nemir Veli-

kog Petka koji nije obuzeo samo pojedince već zbog njih i čitav Jeruzalem, motivirao je Krista da njegov prvi značajni potez iza uskrsnuća bude ustanova sakramenta pomirenja, kako se to zove ispovijed nakon što je 7. veljače 1974. Kongregacija za bogoslužje objavila dokument o reformi tog sakramenta. Jer, da nije bilo nutarnjih osobnih konflikata, nikada ne bi došlo do drame na daskama Golgote gdje je Glavni Junak upravo bio žrtva tog stanja uvjetovanoga grijehom. Zato se Gospodin požurio, kako do sličnih drama i tragedija ne bi dolazilo kroz buduću ljudsku povijest da ovlasti apostole za »otpuštanje« (Iv 20, 23) grijeha; drugim riječima: za povećanje izgubljenog mira, a to znači: ne samo pojedinačno pomirenje s Bogom, nego pomirenje i s Bogom i s braćom u zajednici Crkve. Spomenuti dokument upravo s tim naglaskom na zajedništvu jače ističe tzv. «socijalne grijehe« tj. grijehe protiv zajednice, bilo one domovinske ili svjetske, dok se prijašnja praksa tog sakramenta više bavila »individualnim grijesima« čiju težinu novi dokumenat nipošto ne umanjuje. On samo ističe važnost jačeg formiranja savijesti i u pogledu grijeha protiv zajednice, pa će se ubuduće za pokoru radije tražiti čini »prave službe bližnjemu i djela milosrđa kojima se ističe socijalni značaj grijeha i njegova oproštenja.«

Sklon sam da, u smislu onoga što sam već rekao, osobni nemir shvatim kao najjači grijeh protiv zajednice.

Nakon što je Krist po sakramentu pomirenja pronašao lijek za te nemire, želi preko trećeg čitanja naglasiti da je mir isključivi uvjet za prihvaćanje vjere, jer čovjeka čini raspoloženim da joj bez predrasuda prisutupi. Poslužio bih se slikom zrcala: ukoliko želimo da nam pruži što vjerniju sliku o nama samima, moramo se pobrinuti da njegova površina i pozadina bude sasvim čista, bez ikakvih mrlja i ogrebotina koje isključuju jasnoću. Nije potrebna naročita mudrost za primjenu na naše osobno stanje, jer: morali bismo biti oslobođeni svake sputanosti i opterećenosti da bismo na taj način bili osposobljeni prihvatiti vjersku istinu koja često ne iskrsava pred nama u nekoj matematičkoj sigurnosti, ali svakako u sigurnosti autoriteta samog Gospodina. Stoga poruka: *»Blaženi koji ne vidješe, a vjeruju«* (Iv 20, 29) — upućena sumnjivcu Tomi, a preko njega i svoj njegovoj sumnjičavoj

rodbini, — ima svoj temelj u tom autoritetu; a svaki drugi autorite (ukoliko želi to biti) morao bi biti utemeljen u ovom — Kristovu!

Eksperimentalno prihvaćanje vjerske istine: »Prinesi prst svoj ovamo i pogledaj mi ruke! Prinesi ruku svoju i stavi je u rebra moja...« (Iv 20, 27) *bilo je priušteno jednom od apostola koji je inače odbijao istinu uskrsnuća. A ovom našem vremenu, koje je na vanvjerskom području sklono da vjeruje svakom šarlatanu, — to je s pravom uskraćeno. To možemo shvatiti kao lekciju za svu lakovjernost i za sve praznovjerje.*

I tek kad je čovjek ovako uređen: po miru k vjeri, ili: po vjeri k miru (svejedno!) — može pridonijeti rješavanju i svjetskih problema koji najčešće imaju svoj uzrok u pojedinačnom i kolektivnom egoizmu. Time se zanemaruje svjetsko bratstvo i zajedništvo. Tek nakon što su ovako bili formirani prvi Kristovi sljedbenici moglo je biti zapisano svjedočanstvo u Djelima apostolskim:

»Braća bijahu postojana... u zajedništvu«,

»Svi koji prigliše vjeru bijahu združeni«,

»... sve im bijaše zajedničko«,

... zajednički su uzimali hranu« (Dj 2, 42 — 46).

Ovaj kratki izvještaj prvog čitanja od samih devet redaka upravo vrvi izrazima *»zajedništvo«, »zajednički«, »združeni«* ..., kao da je htio propagirati najsuvremenije svjetske pokrete koji teže socijalističkom uređenju društva; kao da se logičkim slijedom misli, koje nameću sva tri čitanja, upozorava na način kako to i ostvariti.

Nama je to jasno! Mi to znamo! Na to nas stalno upućuje naša vjera tražeći da Boga ljubimo kroz čovjeka, kroz svakodnevnu praksu naših odnosa s ljudima. Božje očinstvo je ono što jedino može nadahnuti svu samraitansku i karitativnu djelatnost Crkve kao cjeline, te crkvenih ustanova i pojedinaca koji tu Crkvu sačinjavaju. Otud i uspjeh na tom karitativnom planu kao i divljenje zbog tog uspjeha sa strane onih koji idu istom cilju, ali drugim putovima. Oni se ne mogu pohvaliti zanosom i energijom onih koji obogaćeni vjerom to isto čine, jer izoliravši vječni život s Bogom i u Bogu, *ne rade »za životnu nadu, za baštinu neraspadljivu,*

neokaljanu i neuvelu, pohranjenu na nebesima« (1 Pt 1, 4), pa se ne bi moglo vidjeti dovoljnog razloga i dovoljne motivacije za idealno zajedništvo već ovdje, u predvorju pravog života, gdje bismo se morali isprepletati i sjediniti u najidealnijoj ljubavi, koja nije motivirana i uvjetovana osobnim interesima.

Još jednom naglasimo: bez osobnog mira, koji svoj temelj ima u neporočnosti, kao i čvrste nade, koja svoj temelj ima u Božjem autoritetu i obećanju da nije sve gotovo kad budemo morali napustiti zemlju, teško ćemo moći ostvariti pravo zajedništvo među ljudima, jer u tom slučaju manjkaju čelični konopi bratskih odnosa motiviranih jednim očinstvom i vjerom u život koji tek predstoji.

Treća vazmena nedjelja

NAKON SUSRETA — NATRAG

Između brojnih težnja koje žive u čovjeku postoji jedna čudna i neuništiva: da skine zavjesu koja skriva budućnost, da dozna nešto o životu koji je pred njim. Postoje nebrojeni primjeri pokušaja da se prodre u taj budući svijet, da se pretekne hod života, da se doznaju stvari i pojave na koje se prilijepili mnogi pečati neizvjesnosti. Čovjek uporno želi da u tu neizvjesnost pronikne, da prijeđe granice nepoznatog. I ta težnja je pogodovala pojavi kojekakvih gatara, koji u kartama, u šalici crne kave, u kristalnim kuglama i drugim mnogobrojnim rekvizitima pokušavaju razbiti pečat na tajanstvenoj knjizi budućnosti. Preko svih oblika tzv. crne magije, legije veoma spretnih i trgovački raspoloženih ljudi pokušavaju da u jednom dahu pregaze i zanemare sadašnjost, te da na osnovu »elemenata budućnosti« urede svoje životne tokove.

Zlonamjerni i neupućeni pokušavaju svesti pod isti nazivnik crne magije kojom se, posebno na istoku, bave mnogi smatrajući se pogodnima da od božanstva prime neku poruku, — i starozavjetna proročanstva koja se bave naumom čovjekovog spasenja. Razumljivo je da se u toj stvari treba distancirati od ljudi kojima je profetizam »zanat« i koji govore bez nadahnuća za razliku od pravih proroka, vidjelaca, vizionara kojima se »Duh saopćuje« i koje netko Drugi sili govoriti o stvarima koje će tek doći u dalekoj budućnosti, na području obećanog spasenja. Dakle, karizma proricanja je kariz-

ma objave koja ljude upoznaje s oinm što ne bi mogli otkriti vlastitim silama, a proriču samo oni koji su pozvani; inače se radi o »lažnim prorocima«. Zapravo sav stari savez postaje proročanskim navještajem Novoga, postaje proročanskim Pismom, o kome danas, s obzirom na pojavu uskrsnuća, govore biblijska čitanja. A ostvarenja tih proročanstava, lociranih u dalekoj prošlosti, govore o Duhu koji ih je preko usta pozvanih saopćio svijetu. Realizacija tih nagovještaja je glavni faktor u odudaranju od crne magije i lažnog proroštva.

Danas u trećem čitanju nalazimo još jednu potvrdu obistinjenja proročanstva o Isusovu Uskrsnuću, po kome mu Gospodin *»neće ostaviti dušu u podzemlju ni dati da Pravednik... truleži ugleda«* (Dj 2, 27). Iako ga Bog »potvrdi silnim djelima, čudesima i znamenjima« (Dj 2, 22), — bio je pogubljen kao zločinac, jer su dokazi njegova božanstva mržnjom obezvrijeđeni. A Petar, ohrabren uskrsnućem, spočitava židovima što ga »po mukama bezakonja« razapeše i pogubiše ne propustivši i odmah nadodati da ga Bog »uskrsi, oslobodivši ga grozote smrti« (Dj 2, 24).

I evo još dvojice svjedoka tog uskrsnuća koji, opterećeni grozotom smrti i svim što joj je prethodilo, putuju razočarani daleko od mjesta toga događaja, kako i sami ne bi doživjeli sudbinu Učitelja čiji je pokop pokopao i sve njihove nade. A te nade bile su vezane uz zemlju, jer izvještaj »prepoznati ga bijaše uskraćeno njihovim očima« (Lk 24, 16) ne bi se odnosio samo na ovaj susret već i na njihovo pogrešno shvaćanje Krista kao nacionalnog lidera uz kojeg će i njihove pozicije biti zavidne i visoke funkcije osigurane. Upravo zbog toga, nakon što su mu ispričali »ono s Isusom Nazarećaninom« (Lk 24, 19) i ne sluteći uzaludnost izvještavanja, jer su upravo razgovarali s nosiocem tih krvavih događaja, dobili su ne baš laskav naslov »bezumni«, a i zbog razloga što nisu bili spremni vjerovati »što su god proroci navijestili« (Lk 24, 25) i »što u svim pismima ima o njemu (Lk 24, 27). I konačno »ga prepoznaše u lomljenju kruha« čemu su pridodali i još jedan dokaz da je upravo on putovao i razgovarao s njima, jer im je »gorjela srce« dok im je »otkrivao Pisma« po kojima je »trebalo da Krist sve to pretrpi i uđe u slavu« (Lk, 24, 26).

Ima nešto u ovom izvještaju što ne bismo smjeli mimoići i ne zapaziti. *Nakon što su se uvjerili u uskrsnuće, »u isti čas*

se digoše i vratiše u Jeruzalem« (Lk 24, 33). *Ovo je ona prava poruka o praktičnim koracima koje usmjeruje istina uskrsnuća: — vratiti se u Jeruzalem!* Ali ne u onaj u kome je Isusa narod odbacio, a glavari osudili; u kome se tijekom života javljaju njegovi najogorčeniji neprijatelji, a zbog čega on tuži nad sudbinom toga grada koji ubija Božje izaslanike. Već — *vratiti se u novi Jeruzalem koji Izaija vidi kako postaje »Grad pravedni«* (Iz 1, 26). Obraćenik Pavao će naglasiti kako je stari Jeruzalem prevladan novim kojemu je korjen u nebu. To je ta transcedentna stvarnost, a zemaljska Crkva već sada nosi na sebi lik te stvarnosti. Dakle, konkretna poruka današnjih biblijskih čitanja glasi: *vratite se Crkvi koja živi od snage Kristovog uskrsnuća da tu »vrijeme svog proputovanja proživite u bogobojaznosti«* (1 Pt 1, 17).

Ako se, dakle, moramo vratiti, onda postoji još jedan »moramo« — moramo ostaviti sve ono što obuhvaća jedna crna riječ — grijeha, a to znači: *sve dvostruke živote i zabranjene ljubavi, sve ljubomore i zavisti, sve ono o čemu izvještavaju crne kronike: skandale i afere, zločine i silovanja, krađe i lupeštva, nasilja i brutalnosti; u jednu riječ: svu tu otpadnu robu kojom smo se hranili i doveli u pitanje sigurnost svoga spasenja, sigurnost svoga sretnog života u vječnosti.* Taj život nam je predskazao i obećao najveći Prorok Isus Krist dignuvši veo neizvjesnosti sa naše osobne budućnosti, pretekavši naš vlastiti životni hod, pokazavši nam jasnu sliku života koji nas čeka, ali kojeg treba ovim životom tu zavrijediti.

Onaj koji je »predviđen prije postanka svijeta« (1 Pt 1, 20) predvidio je i bezbrojne putove kojima je izbrazdana zemlja, po kojima se kreću milijarde njezina stanovništva. Stoga se »očitova na kraju vremena« da u tu zbrku križanja i sudbina unese reda. Trasirao je i obilježio znakovima put kojim svu njegovu ljudsku braću pokušava i nastoji, nakon posrtaja, padova i ranjavanja, povratiti u novi Jereuzalem, gdje će naći svoju sigurnost i svoju opću slabost osnažiti snagom istine Uskrsnuća.

Bilo bi dobro da još jedanput ponovimo molitvu: »Gospodine Isuse, otkrij nam Pisma; ražari nam srce dok nam govoriš«, jer bez uočavanja njegove volje, te žara i zanosa da je primjenimo, ostajemo »bezumni« na stranputicama.

U općoj nesigurnosti mi možemo u jedno biti sigurni: otkrivanje i prihvaćanje Pisma kao smjernice i odlučnost ustrajnosti na putu koji je Kristovim dolaskom probijen i ucrtan na geografskoj karti zemlje, čini nas prorocima koji jasno vide svoju buduću sudbinu: svijetlu i radosnu! Tako je obećano! Tako je zagarantirano!

Četvrta vazmena nedjelja

SIGURAN OD LJUDI

Već sama činjenica da neki pisci počinju uspoređivati tzv. »vučji moral« s onim današnjeg čovjeka — za čovjeka predstavlja poraz! Naime, *kažu da se dva sukobljena vuka tuku tako dugo dok jedan od njih ne prizna poraz. To se događa na najneobičniji način: jedan od njih naglo se sruši na zemlju i otvorenoj njuški pobjednika ponudi vratnu žilu. Vuk-pobjednik na trenutak zadržava, ali bez ugriza, zube na vratu pobijeđenog odajući utisak natprirodnog napora u savlađivanju svoje jarosti. Zatim podigne glavu, trenutak reži i — ode.*

Kad se još ovome doda jedna sarkastična izjava »koja grize u meso«: »Nikada nisam mislio o velikoj hrabrosti krotioca lavova. U kavezu je bar siguran od drugih ljudi« (B. Shaw), onda se čovjek zamisli nad starom latinskom izrekom *»homo homini lupus — čovjek je čovjeku vuk«*, i stane sumnjati nije li to upravo tako.

A kad se nasuprot ovome pročita u današnjem trećem biblijskom čitanju Kristova izjava: *»Ja dođoh da život imaju«* (Iv 10, 10), onda se pred nama otvara jedan sasvim novi svijet koji zrači suncem, ljepotom, bratstvom, suosjećajnošću, međusobnim razumijevanjem i poštivanjem, a taj svijet i taj sasvim drugačiji život u njemu označen je biblijskom metaforom pastira i ovčinjaka.

Možda za ovoga našeg industrijaliziranog čovjeka uklještenog u strojeve, čija ga buka dovodi do ludila, nema prihvatljivije slike od ove iz davne »pastirske civilizacije«, koja

još uvijek živi na obroncima brda i po prostranim pašnjacima. I ti prizori pastira sa stadom, koji povremeno iskrsavaju pred očima putnika zatvorenih u kabinama vlakova i prikovanih uz automobilska sjedišta, postaju jedan divan spektakl od svakoga priželjkivan, jer je upravo pastirski život najbezazleniji, sa najmanje problema i stresova, sa najviše mira i radosti, a to je upravo život koji izmiče ili je već sasvim izmakao tom današnjem čovjeku.

Plemenitost pastira i bezazlenost ovaca su vrline koje se sasvim rijetko sretaju, a što je rijetko — jače mami i više oduševljava. Upravo stoga je sve to više onih koji svoj godišnji odmor provode u ovakvom ambijentu, u društvu pastira, zdravih i jakih ljudi, uvijek spremnih da brane svoje stado, uvijek obazrivih prema svojim ovacama. Oni znaju za njihovo stanje, prilagođuju se njihovu položaju, nose ih na svojim rukama milujući sad jednu, sad drugu »kao kćer« (2 Sam 12, 3). I kad Krist uspoređuje sebe s pastirom, a nas sa stadom, onda nas je sigurno htio dovesti u ambijent čist od svega neljudskoga, najbliži idealinim međusobnim odnosima.

Taj pastir je jako ljubomoran na vrata ovčinjaka i ne prizna nikakvog drugog ulaza. A ako bi netko pokušao da *»negdje drugdje preskače, tat je i razbojnik«* (Iv 10, 1). I kad Krist kaže *»ja sam vrata ovcama«* (Iv 10, 7), onda je to i uvjet stadskog integriteta, jer ulazeći kroza nj u taj svijet prispjeva se u karantensku izolaciju u kojoj se ocjenjuje naše moralno stanje; a zatim, ako je potrebno, serumom njegove krvi uništavaju se izvori zaraze i otklanja opasnost njezina prenošenja u ovčinjak. On je jedini posrednik, vrata kroz koja se izlazi na pasišta. Samo on dijeli drugima pastirsku vlast i samo on daje život u potpunoj i punoj slobodi dolaska i odlaska. Nov se život gradi na uzajamnom spoznavanju pastira i ovaca koje »slušaju njegov glas« (Iv 10, 3), na uzajamnoj ljubavi utemeljenoj na ljubavi što sjedinjuje Oca i Sina.

Ovdje je upravo izražen *naš glavni životni zadatak: »Kroza me tko uđe, spasit će se«* (Iv 10, 9). Dakle, u ovaj svijet ući i iz ovoga svijeta izići kroz Krista koji u smislu današnjih čitanja predstavlja filtar — pročišćivač! To je uvjet spasenja! Ako se pokušamo na bilo koji drugi način pojaviti pred Gospodinom koji nam je žrtvom svog vlastitog života to spasenje osigurao, smatrat će nas tatom i razbojnikom, a sudbina tak-

vih je i ovdje kod ljudi u rukama pravde, iza rešetaka, često na električnoj stolici ili u plinskoj komori. Istina je da ovakve sudbine ne želi ni jedno društvo. Pogotovo je istina da sudbinu konačnog izgubljenja ne želi naš najveći Prijatelj, a to je dokazao pošavši u smrt za čovjeka. A ako su te sudbine i ta izgubljenja ipak na dnevnom redu, onda ih je isključivo čovjek pripremio samome sebi opredijelivši se za druge putove i za druge ulaske i izlaske u život i iz života.

Ako smo se u dobroj volji uspjeli ozbiljno zamisliti nad ovim izlaganjem, te ako smo se odlučili preorijentirati u načinu života i mišljenja te upitati: *»Što nam je činiti, braćo«*, odgovor ćemo dobiti samo jedan, jer *drugog puta i nema: »Obratite se . . .«* (Dj 2, 38), *»Spasite se od naraštaja ovog opakog!«* (Dj 2, 40).

Zar ne, tvrd je ovaj govor?! Obratiti se znači nešto napustiti, od nečega otići, nešto zauvijek ostaviti, te prihvatiti novo, poštenije, ljudskije i moralnije! Spasiti se znači prihvatiti uvjete spasenja, a ti pojasevi koji nikada ne mogu zatajiti i ti padobrani koji se uvijek otvaraju slabićima i kukavicama, uza svu njihovu sigurnost, donose strah, pa se nikada ne odljepljuju od zemlje, nikada ne pokušavaju ploviti i letjeti visinama.

Razumljivo je da pri tom odljepljivanju od zemlje treba prevladati, posebno danas, fenomen straha, obzira, uhodanosti u načinu života kojim žive većina, kome se često puta protivi naš odgoj, uvjerenje, a ipak tako živimo da ne bismo kao »bijele vrane« doživjeli porugu i izoalciju. Zaista, treba hrabrosti da bismo sve ovo prevladali stojeći čvrsto na svojim nogama, pa i pod cijenu velikih žrtava.

To je ono spasavanje od »naraštaja ovog opakog« u kome je često puta i spomenuti »vučji moral« — luksuz. Čovjek više nije ni vuk čovjeku, jer eto i vuk se u konfliktu ljudskije ponaša od čovjeka, koji uništava svoju vrstu samo zato, što je netko pripadnik druge rase, druge vjere ili druge političke stranke.

Nema drugog izlaza iz ove opasnosti već pobjeći kroz Krista, »koji na uvredu nije uvredom uzvraćao i mučen nije prijetio, prepuštajući to sucu pravednom« (1 Pt 2, 23), u ovčinjak Crkve kako bi ona bila odskočna daska da opet kroz Krista uđemo u ovčinjak neba.

Peta vazmena nedjelja

FIFTI — FIFTI

Već u samom početku kršćanstva pojavila se napast i *dilema kod nekih od Kristovih učenika da li bi »služili kod stolova« ili »se posveti molitvi i posluživanju Riječi«* (Dj 6, 4). Kako je dolikovalo i kako je bilo očekivati ta specifična napast je nadvladana *»i riječ Božja je rasla«* (Dj 6, 7). Nije zanemareno ni jedno ni drugo, jer sve to spada u okvir kršćanske djelatnosti. Razumljivo je da je u toj dilemi, koja je sretno riješena, izvjesnu prednost ipak dobila Riječ, jer nauka koju je Krist predao dvanaestorici i drugim učenicima morala je postati svojina mozga i srca da bi se u ljubavi mogla primijeniti i kod stolova, u praktičnom, zanosnom životu prvih Kristovih sljedbenika.

Dileme nisu otsutne ni iz današnje Kristove Crkve, jer *»mnogi katolički teolozi danas više nisu složni ni u bitnim točkama katoličke nauke, kao što je svećenstvo, Euharistija i nepogrešivost Pape«* — izjavio je nedavno P. Giovanni Battista, konzultor rimske Kongregacije za kler. I to bi trebalo nadvladati, ali istim duhom i mentalitetom kojima su se rukovodili prvi kršćani u rješavanju nesuglasica, a nesuglasice su normalna pojava, jer su plod ne glave već glava koje su slobodne misliti dok pošteno misle, i dok su spremne prihvatiti konačnu riječ najvišeg crkvenog autoriteta.

Dileme nisu otsutne ni iz Božjeg naroda, jer još uvijek mnogima nije jasno da li su u kršćanskoj zajednici pozvani da budu subjekt ili objekt. Čini se da upravo tu dilemu rješavaju današnja biblijska čitanja. Je li propovijedanje Riječi kao i karitativna djelatnost, u duhu te iste Riječi, samo dužnost svećenika koji ot rade ex professo ili to isto mora činiti i Božji narod.

Isus izrijekom ne pripisuje svećenstvo ni svome narodu, baš kao ni samome sebi. Ali on neprestano djeluje kao svećenik i čini se da je zamislio narod novoga Saveza kao svećenički narod. On se predstavlja kao svećenik prinošenjem svoje žrtve i službom Riječi. Začudno je kad ustanovimo kako svakoga od svojih poziva da uzme dijela u tim dvjema funkcijama njegova svećeništva: naime, svaki učenik mora uzeti svoj križ i piti iz njegove čaše; svaki od njih mora pronijeti svijetom njegovu poruku i svjedočiti za nj pa i do cijene smrti. Time što daje da svi budu dionici njegova sinovstva i kraljevskog mesijanstva, time on čini da svi ljudi budu s njime i svećenici. U drugom čitanju *sv. Petar pripisuje kršćanskom narodu »kraljevsko svećenstvo«* (1 Pt 2, 9) i narod preuzima tu zadaću osiguranja Božjeg kulta odnoseći riječ pravoga Boga među poganske narode.

Istina, Isus je pozvao Dvanaestoricu da im povjeri odgovornost za svoju Crkvu. Pripravio ih je na službu Riječi, prenio je na njih neke svoje ovlasti, a zadnje večeri povjerio im je Euharistiju i to je upravo specifično udioništvo u njegovu svećenstvu. Ali ostaje i svećenstvo vjernika u koje je uključen svaki član Božjeg naroda i iz tog svećeništva proističu naše obaveze u crkvi koje, posebno danas, nisu male.

Rekao sam »posebno danas« kada su mnogi podlegli napasti napuštanja Krista i Crkve, kada ljudi izmiču problemu Boga i zahtjeva što ih taj problem postavlja na čovjeka. Ta napast, kako je rekao Pavao VI, *»zaodijeva se likom Minerve, božice poganske mudrosti koja čini da se na napuštanje religije gleda kao na prebrođenje koje oslobađa od djetinjskih pseudo-ideja«*. Današnjem čovjeku kao da ne treba taj *»svijet religije, koji se čini imaginarnim i praznovjernim; on se zadovoljava drugim mislima, svojim mislima, koje su zapravo njegovi interesi, njegove obaveze, njegove djelatnosti, njegove ljubavi, njegova iskustva, njegov posao koji on zove stvarnim životom«*. Ta je napast vrlo jaka i očituje se u nepoštivanju nedjeljnog odmora i napuštanju molitve. *»Ali bez religioznog života, nastavio je Papa, u ovom sekulariziranom*

društvu, uman čovjek opaža da hoda u tmini. Bez svjetlosti istine i vjerske prakse njegovo iskustvo gubi reljefnost i značenje, njegova ličnost postaje osrednjom, njegova sloboda pada pod vlast ne dobrih strasti i tuđih utjecaja. On osjeća potrebu za nekom višom idealnošću ispred i iznad sebe«.

Dok se s jedne strane zapaža opadanje posjećivanja crkvi, primanja sakramenata i napuštanju molitve, dotle se s druge strane uočava pojava koja sa svim ovim ide usporedo: porast rastava braka, općih delikata i uživanja droge. Crkva bi trebala ponovno pokazati da Evanđelje ima veze sa životom. *Napuštanje Crkve samo je simptom da nema dovoljno »živih« kršćana.*

Upravo u ovoj situaciji moralo bi se u vama probuditi vjerničko svećeništvo, jer »vi ste rod izabrani, kraljevsko svećenstvo« i ne smijete ostati prestrašeni pred činjenicom povlačenja od religije. To može biti i ter kakva šansa za našu Crkvu, jer svi oni koji su se povukli, kao po pravilu, ubrzo osjete da na novom mjestu nisu našli ni pravu zamjenu onoga što su ostavili, a kamo li nešto više. Stoga možemo reći da je svijet pun nostalgije za starom dobrom vjerom, za Gospodinom Isusom Kristom, za njegovom Bezgrešnom Majkom, za lijepim starim običajima vezanim uz blagdane, za radostima badnjaka, božićnim čestitanjima, uskrsnim pisanicama, svečanim procesijama ... To se vidi, to se čuje, jer: to se govori, to se uzvikuje i vapi! I našu braću treba samo prijateljski, ljudski i nenametljivo pozvati natrag, ali ne više »muzejskim stilom govora« već životom čistim, kršćanski uvjerljivim, koji je daleko od svakog licemjerja i pretvaranja, jer, kako reče Karl Rahner, *više nećemo moći svoje svećenstvo i vjeru »prodagirati socijalnim prestižem, nego će se moći i smjeti pokazati, dokazati, a i očuvati samo dokazima duha i njegovom snagom, samo iskonskom životnošću koja dolazi od stvarnog iskustva o Bogu«.*

Da smo živi i da od tog života možemo i dijeliti dokazat ćemo ako nam srce bude probodeno — probodeno bezbožnošću života, probodeno ludošću ljubavi ...

Biti neosjetljiv na sve negativne pojave koje su plod napuštanja Boga, znači ne biti kršćanski živ. Suosjećati sa Crkvom zbog zalutalih i krvariti od bola što su mnogi povukli ruku iz ruke Božje i tako se uz mnoge opasnosti izvrgli onoj

zadnjoj, znači biti plemenit, ali ne i da smo nešto konkretno učinili, kako bi našli Put, Istinu i Život. U tom poslu vjerničkog svećeništva zaista treba biti »lud od ljubavi« kako bismo sve »beskućnike« doveli u kuću Oca i u njoj im osigurali jedan od stanova kojih »ima mnogo« (Iv 14, 2).

Ovu misao o »nebeskom stanbenom prostoru« završimo s malo humora koji dobro dolazi i sa kršćanske propovijedaonice, pogotovo kada je čist i bezazlen:

U šumi, u malenoj naherenoj kućici živjela je starica. Prehranjivala se skupljajući i prodajući suvarke. Bila je sama, plašila se lopova i noću dobro zatvarala vrata i prozore. Jednom je jako padala kiša, a stari kućerak drhtao od grmljavine. Dok je sjedila kod vatre, najednom odjeknu snažno kucanje. Starica se uplaši, priđe vratima i upita:

— Tko je tamo?

— Molim vas otvorite! — odgovori nečiji glas. — Zalutao sam u šumi, prokisao i drščem od hladnoće ...

— Tko ste vi?

— Hoze.

Starica je bila nagluha pa ponovno upita:

— Kako ste rekli?

Putnik, misleći da ona želi znati njegovo puno ime, glasno poviče:

— Hoze — Marija — Andres — Flores — Fernandes.

Čuvši tolika imena, starica se sasvim preplaši.

— Idite svojim putem — reče ona. — Moja kuća je vrlo mala i u njoj se ne može smjestiti toliko ljudi.

Tako je kod starice, dok »u kući Oca mojega ima mnogo stanova« (Iv 14, 2), a na nama je da sebi i drugima u tim stanovima pripravimo mjesto, kako ne bismo ostali vani poput Hoze kada Krist ponovno dođe i uzme nas k sebi.

Šesta vazmena nedjelja

OBRAZLOŽIMO NAŠU NADU

Uz riječ koja je snažno uvjeravala kada »Filip siđe u grad samarijski« (Dj 8, 3), a kojoj je inače cilj da prenese misli i osjećaje drugoj osobi, — ljudska ruka je jedno od najizražajnijih sredstava čovjekova govora. Ruke se lome zbog žalosti, šire od radosti, sklapaju zbog molitve, grle zbog ljubavi, stiskaju zbog srdžbe...

Možda nema geste koja bi se svakodnevno više ponavljala u međuljudskim odnosima kao što je to pružanje ruke: u najviše slučajeva ono označuje dobrodošlicu dragom prijatelju ili poslovnom partneru nakon ponovnog susreta, a pri rastanku pružanjem ruke želimo izraziti žalost zbog odlaska kao i želju za što skorijim povratkom. Ruku pružamo najdražima kod rođendanskih, imendanskih i blagdanskih čestitanja kao i u časovima žalosti kada time nosimo poruku suosjećanja zbog nezgoda i smrti. Dvoje mladih zaručnika, u dugim šetnjama koje su uvijek zbog ljubavi prekratke, drže jedno drugog za ruku, označavajući tako u isto vrijeme predanje, a i strah da ne budu rastavljeni. Dvoje gotovo nepokretnih i ostarjelih supruga, sjedeći jedno uz drugo, drže ruku u ruci kao znak vjernosti i ljubavi koja je duga za čitav jedan život i koja mora biti i prvi svjedok njihova časnog svešetka. Mlada majka koju smo sreli na ulici ili parku pažljivo i nježno prihvaća ruku djeteta i time izražava ljubav, brigu i strahovanje zbog toga dragog ploda, a zatim ga cjeliva i miluje

dugo, dugo, i ne bi joj bila dovoljna neizmjernost vremena da pokaže i dokaže sve ono što za dijete nosi i osjeća u zadnjoj stanici svoga majčinskog bića.

Krist veoma često u svome životu podiže i polaže ruke. Polaže ih na malenu djecu u znak blagoslivljanja dijeleći im blaženstvo što ga je navješćivao siromasima. Polaganjem ruku u znak oslobađanja ozdravlja zgrčenu ženu, sljepca iz Betsaide i »svakoga« od mnogobrojnih bolesnika što su nahrlili o zalasku sunca. I na koncu — on polaže ruke na križ da bude prikovan na drvo koje je izraslo iz zemlje da bi Zemljanima posvjedočio ljubav i privrženost koju eto dokazuje potpunim predanjem vlastitog života. A prema njegovu obećanju, učenici će »na bolesnike stavljati ruke i oni će ozdravljati« (Mk 16, 18). Ananija tom gestom vraća vid Savlu, a Pavao zdravlje upravitelju Malte.

I evo nas sada na još jednom znaku polaganja ruku o kome govori prvo čitanje, — na znaku posvećivanja po kome su Petar i Ivan Samarijancima udijelili Duha Svetoga. Iako ga primamo polaganjem ruku onih koji su zato ovlašteni, ipak ga rukama ne možemo dohvatiti; »čuje se njegov šum«, njegovo se prolaženje poznaje po znakovima koji su često prodorni, ali ne znamo »ni odakle ni kamo ide« (Iv 3, 8). On uvijek djeluje samo preko nekog durgoga, kojega obuzima i preobražava u novo, on izaziva neuobičajene pojave koje »obnavljaju lice zemlje«.

Mi smo se mnogo puta u životu preko sakramentalnih znakova sreli s Duhom koji nas je zahvaćao, prožimao, obnavljao i osposobljavao, posebno preko potvrde, za junačko i neustrašivo ispovijedanje svojih vjerskih nazora i uvjerenja, u svim prilikama i okolnostima, pa i onda kada smo zbog toga morali doživjeti neugodnosti i maltretiranja. Taj isti Duh nas usmjeruje na »obavljanje lica zemlje« preko darova koje, doduše, nismo prihvatili rukama kao plod kojeg nam nude grane pune roda. Prihvatili smo ih na jedan drugi način: djelovanje Duha polazi iznutra, a očituje se izvana. Mi ga jasno vidimo i poznajemo za razliku od svijeta koji ga »ne može primiti, jer ga ne vidi i ne poznaje« (Iv 14, 17), pa upravo stoga od nas traže »obrazloženje nade« (1 Pt 3, 15) koja je u nama, čijom snagom nosimo terete velikih i malih dimenzija očekujući život bez njih.

Da, *mi moramo svijetu obrazložiti našu nadu dokazavši da nismo naivci koji nasjedaju i padaju na lijepak »popovske propagande«, već ozbiljni i svijesni ljudi koji se, sravnivši zaključke svog razuma s objavom, slobodno opredjeljujemo intelektom i srcem za vjeru i život po vjeri.*

»Obrazložiti nadu« verebalno, za nekakvim stolom, u nekakvoj polemici, gdje će se ukrstiti oružja vjere i nevjere, pred podijeljenim auditorijem i dvovrsnim navijačima, znači — ne obrazložiti ništa! Jer, ako netko nije spreman da prihvati istinu, pa raspravi pristupa s predrasudama, bez obzira u kojoj će mjeri u istinu biti uvjeren — onda to sigurno nije način za obrazloženje nade. U drugom čitanju imamo recept kako to činiti: »*.... blago i s poštovanjem, dobre savijesti, da oni koji ozloglašuju vaš dobar život u Kristu, upravo onim budu postiđeni za što vas potvaraju*« (1 Pt 3, 16).

Potvaranje i optuživanje kršćana staro je kao i samo kršćanstvo, jer se od vremena kada im se spočitavalo da »jedu malu djecu« pa do danas kada su gotovo »uzrok svim svjetskim nevoljama« — u tom pravcu nije ništa izmijenilo. Tu na scenu dolazi i psihološki momenat: da bi pojedinci opravdali svoj praktični život koji se sigurno ne odvija pod okom Božjim, život koji se odvija u stalnim sukobima ne samo s Božjim, život koji se odvija u stalnim sukobima ne samo s Božjim već i s društvenim zakonima, — upiru prstom u delikte kršćana i kršćanstva. Međutim, to ne može biti opravdanje, jer u pretpostavci njihova postojanja treba imati na umu da to nisu grijesi Crkve, već grijesi ljudskog elementa u njoj koji se pojavljuju kad se otkaže poslušnost njezinoj vidljivoj i nevidljivoj glavi.

Bez obzira na to mi moramo učiniti sve da takvi »budu postiđeni za što nas potvaraju«, a to znači: živjeti tako da i sami optužitelji u dubini svoje duše ipak budu uvjereni kako postoji drugi objektivni razlog takvog optuživanja, a on nije ni milimetra udaljen od njih samih, — on je u njima!

Mi ne smijemo biti preosjetljivi na takve optužbe. Za nas je važno da u sebi i na sebi nosimo Branitelja — Duha istine koji nam je darovan polaganjem ruku. On će, iako nevidljiv, postati vidljiv u našem djelovanju i ponašanju. On će nas u suradnji s nama pred svijetom opravdati i obrazložiti našu nadu.

Uzašašće Gospodina našega Isusa Krista

NA CAPE KENNEDYJU

Iako je vjerska istina Uzašašća misterij koji nadilazi naše osjetno iskustvo, čini se, da je u ovoj eri kozmičkih letova nekako lakše o tome govoriti i slušati, jer eto, i čovjeku uspijeva ono što je samo pred dvadesetak godina bilo gotovo nezamislivo — vinuti se daleko u svemir.

Čovjek se diže i spušta! Krist se »spušta« i »diže«, razumljivo, na jedan drugi način što ostaje tajna, ali svakako snagom svoje božanske biti, iako bi biblijski izgledalo da je oblak njegovo prijevozno sredstvo.

U stvari, sveti se tekstovi, gledom na smisao, trenutak i način Kristova uzdignuća na nebo, izražavaju s toliko raznolikosti koja nas poziva da u tom misteriju prepoznamo dva povezana ali različita aspekta: s jedne strane Kristovo nebesko proslavljenje koje se događa odmah nakon Uskrsnuća, a s druge strane njegov posljednji odlazak nakon razdoblja ukazanja; odlazak i povratak Ocu čemu su apostoli bili svjedoci na Maslinskom brdu, a što posebnije slavi ovaj liturgijski blagdan Uzašašća.

Taj prizor, koji je jasno smješten u Getsemani, jest povijesni događaj kada Uskrsli, nakon razdoblja prisnih susreta s učenicima, povlači iz svijeta svoju vidljivu prisutnost, da bi se opet »spustio« k nama na svršetku vremena.

Razumljivo je da ćemo i u ovom slučaju odbaciti neke neozbiljne hipoteze po kojima su »bogovi zapravo bili astronauti, te da su prva inteligentna bića na Zemlji zapravo bili

bjegunci što su se ovamo sklonili nakon jednog velikog svemirskog rata«; po kojima se biblijske slučajeve Ilije i Krista dovodi u vezu sa senzacionalnim vijestima da su Zemlju posjećivala, a i danas posjećuju razumna bića iz svemira. S obzirom na mesijanski okvir u kojem je jasno smješten život Krista — Boga, u tim šupljim pretpostavkama nema ništa trijezna. Ovdje se radi o božanskoj završnici jednog života i jedne misije koja sigurno odudara od te fantastike.

Popularna talijanska novinarka Oriana Fallaci razgovarala je svojevremeno s američkim astronautom Edwardom White, jednim od dvojice »blizanaca« koji su lebdjeli u svemiru dvadeset minuta. Razgovor se vodio na Cape Kennedyju ispod ogromnog natpisa: »Idemo u nebo«.

— Znači li nešto za vas da ćete ići na jedno mjesto (bio je govor o Mjesecu) odakle se možda nećete moći vratiti natrag? Vi na to ne mislite?

— Zista ne. Izvinite: ne vratiti se natrag, znači da to nije više misija. To je žrtva, mučništvo. Misija znači otići i vratiti se. A put na Mjesec bit će misija, a ne žrtva ili mučeništvo na oltaru nauke.

Poslužio sam se ovom slikom da bi nam bila jasnija vjerska istina Kristova uzašašća. On danas napušta ovaj zemaljske Cape Kennedy, gdje je aterirao u jednoj prosinačkoj noći pred trideset i tri godine. Došavši, on je jasno istaknuo svoj transparent kojim je označena njegova i naša misija: *»Idemo u nebo!«* Za razliku od težnji astronautičara da njihovi pothvati budu samo misija (iako smo bili svjedoci da su završavali i žrtvom — Gagarin . . .) — Krist doživljava svoje mučeništvo i žrtvu života koja po uskrsnuću zaista postaje misija.

Od danas, dakle, možemo reći: »Idemo u nebo!«, jer nam je Kristovim životom i naukom ne samo predstavljen čitav proces tog putovanja, već, ako to hoćemo, zagarantirano i prispjeće. Tu su jasno zacrtana pravila o »sportskom« i suzdržljivom načinu života u koji moramo unijeti mnogo odricanja i žrtve suprostavljajući se svakodnevno zlu u nama i u svijetu, kao i svim drugim oblicima napasti koje nas vuku da izađemo iz ove kršćanske karantene.

Život u toj karanteni bez sumnje je mučeništvo, ali mučeništvo koje kršćanskim osmišljenjem postaje izvjesna slast, dakle nešto sasvim protivno, a to zbog onoga što iza tog mučeništva dolazi. Strašno je to kad mučeništvo završava — smrću! Divno je to kad mučeništvo, dokrajčeno smrću, po uskrsnuću postaje preduvjet spasenja i slave u koju je Krist danas unišao i u koju ćemo unići, ako se pri ovoj životnoj borbi i mučenju budemo striktno pridržavali kućnog reda u ovoj našoj kršćanskoj izolaciji. Na to nas obvezuje ovaj kozmički blagdan, da ga tako nazovem. On bi morao biti impuls i poticaj za hrabro i oduševljeno prihvaćanje svih križeva što ih život sam od sebe donosi, kao i onih što nam ih pripravljaju i spremaju ljudi neljudskim odnosima prema nama.

Da bismo se uvjerili u nužnost upravo ovakvog života, potreban nam je »Duh mudrosti i objave« (Ef 1, 17), jer mudrosti i objava tako se divno upotpunjuju u istini o nama i našoj svršnosti; tako nas divno spremaju za čas kada će »Isus koji je uzet na nebo isto tako doći« (Dj 1, 11) da donese neopoziv sud o našoj konačnoj vrijednosti, o našoj konačnoj sudbini koju smo tokom života samima sebi krojili.

Dakle, »što stojite i gledate?« (Dj 1, 11). Hitno ruke na posao, jer brzo dolazi čas kada ćemo se pred Gospodinom, koji će se opet »spustiti«, pojaviti razgolićeni, bez maske, bez titula, bez osobnih obračuna, mržnje i podvala, kombinacija i velikhi riječi. Krist će nas u toj regrutnoj komisiji pogledati, onako rutenerski kako to i odgovara Sveznajućemu, ocijeniti bez greške naše mane i vrline i — dodijeliti činove, i . . . — ovo je bolje ne izgovoriti, jer bi bilo prestrašno čuti, a kamo li doživjeti!

Što stojite i gledate?!

Na posao! Kršćanski posao!

Sedma vazmena nedjelja

NIXON U »ILJUŠINU 62«

Krist je, eto, *povukao svoju vidljivu prisutnost iz svijeta.* Propovijed Uzašašća, koja je govorila o tom povlačenju, završio sam riječima: »Što stojite i gledate? Na posao! Kršćanski posao!«

On je povukao svoju vidljivu prisutnost, *ali je ostavio sebe u riječi* da bi po njoj i dalje bio tu. Po toj riječi i sakramentalnim znakovima on i dalje živi među nama kako bismo uz život — živjeli. Tog su svjesni i oni koji su ostali kao prenositelji te Božje riječi i evo ih odmah nakon uzašašća na okupu da budu »jednodušno postojani u molitvi« (Dj 1, 14). Dakle, nisu ostali sami: u riječi je ostao prisutan Bog, u riječi su smjernice, a tu su još i milosna sredstva za sveti rad na spasenju svijeta. Iako u vremenu i prostoru, ne gube vezu sa nadsvijetom. Čvrste niti molitve bile su ne samo telefonska veza između komande i boraca, već i kanali kojima se u svijet stalno prebacivala nova snaga za borbe koje su predstojale. Znali su da sa neprijateljima spasenja nikada ne bi smjelo doći do primirja. Zato treba ostati »u Domu Gospodnjemu sve dane života svoga« (Pripj. ps. 27, 4) i iz tog doma milosti voditi borbu.

Možda bi nam biološka pripremljenost ljudskog tijela da se suprotstavi raznim krizama, mogla biti poticaj za hrabrost u našoj borbi. Naime, u slučaju pojave neke opasnosti, hormon adrenalin prodire u krvotočni sistem, a to izaziva nekoliko posljedica: krvni pritisak se povećava, puls i disanje

ubrzavaju, srce snažnije kuca, zjenice se šire, mišići se napinju i čovjek je spreman da se brani od agresora, da se bori za svoj fizički život.

Iz ovoga fizičkog područja prijeđimo na nutarnje gdje bi iste efekte morali izazvati drugovrsni hormoni koje je Krist ostavio svijetu na policama apoteke svoje Crkve — u sakramentalnim posudama, iz kojih će teći zdravlje i snaga i svi gerovitali koji pomlađuju starce duha vraćajući ih u idalnu mladost milosti.

Sigurno je da ćemo kao »zajedničari Kristovih patnja« (1 PT 4, 13) u ovim borbama protiv raznovrsnih agresora patnje morati proživljavati u svakom djeliću svoga bića. Ali, *jedno je pri tom važno: »Neka nitko od vas ne trpi kao ubojica, ili kradljivac, ili zločinac ili makar i kao nametljivac«* (1 Pt 4, 15). Krivci trpe zbog svoje krivnje: trpe sramotu uhićenja, rešetaka i osude kao posljedicu konflikta sa zakonom i društvom. I pravednici trpe zbog svoje pravde! Trpe zbog krivnje krivaca koje ovo naše vrijeme više ne zove pravim imenom, jer su vrednote ispremiješane na popisu moralnih veličina i maljušnosti, jer su ovo dani dominacije čovjekove obijesti koji u svojoj niskosti daje prednost niskome. I kao da je postao alergičan na dobrotu, na život u okvirima vjerskih načela! Gotovo u svim sredinama uočljiv je taj crveni osip zaraze, jer nitko više ne upire prstom, recimo, u psovače koji ne samo što vrše agresiju na Gospodina Boga, već pokazuju i dosegli stupanj svoga kulturnog nivoa. Nitko i ne pokušava podići tu osobnu kulturu psovača koji na javnim mjestima u neshvatljivoj bezobzirnosti ponižavaju i sebe i naciju, vrše atak na suputnike, prisutnike i prolaznike vrijeđajući njihove vjerske osjećaje. Ali ih zato ima mnogo koji izvrgavaju poruzi »bogomoljce« vršeći na taj način pritisak na njihovu slobodu ispovijedanja vjere.

Ali, uza sve to — dobrota i život po vjeri ostaju u prednosti. Pokušat ću to pokazati slijedećom slikom:

Pošto je jedan od četiri motora na specijalnom »Iljušinu 62« zatajio, Nixon, koji je svojedobno posjetio Sovjetski Savez, morao je sa svojom pratnjom prijeći u drugi avion pa je zbog toga i njegov odlazak iz Moskve u Kijev odgođen za tri četvrt sata. Zajedno sa premijerom Kosiginom došao mu se ispričati

i Sovjetski ministar za civilno zrakoplovstvo Boris Bugajev. Šaleći se, Kosigin je rekao Nixonu:

— Evo ministra zrakoplovstva. Što ćemo s njim?

— Unaprijedite ga, jer je bolje da njegovi avioni imaju nevolja na zemlji nego u zraku, — odgovorio je Nixon.

Morali bismo se time složiti ne samo na području uzletanja, letenja i ateriranja, već i na području života uopće, na području naše nade u život bez nevolja gdje ćemo doživjeti svoje unapređenje. Sigurno je bolje imati nevolja i problema zbog vjere tu na zemlji. To je još uvijek teren na kome se mogu otkloniti ili barem kršćanski osmisliti. Problemi koji se pojavljuju »u zraku« — iza smrti, postaju neotklonjivi, zapravo se sve konačno svodi na jednu jedinu nevolju, na jedan jedini problem koji nema svog rješenja, a to je — prokletstvo zauvijek.

Boli, porazi i nesreće u Bibliji izvode silan koncert jauka i jadikovki. Tu je jadanje tako često da je potaklo nastanak posebnoga književnog djela — tužaljke. Narod vapi faraonu za kruhom, proroci viču protiv silnika, robovi zovu Jahovu i traže izbavljenje. Ova litanija patnje nastavlja se sve do »jakih vapaja i suza« Kristovih pred smrću.

Kršćanin, dakle, svaku patnju promatra i doživljava kroz Krista, kroz njega je osmišljuje do mjere Pavlova usklika: *»Uživam ... u nevoljama, u tjeskobama«* (2 Kor 12, 10), ili do mjere priznanja Male Terezije: *»Došla sam dotle da više ne mogu trpjeti, jer mi je svako trpljenje slatko«*. Ne znači to biti stoik, ne znači to biti neosjetljiv u ekstazi bolesnog ushićenja. Patnja na zemlji kroz Krista, zbog Krista i u Kristu postaje anticipirani užitak onoga što je zajamčeno i što očekuju svi on ikoji ovako mudro i znalački trpe. Inače postaje batina koja žrtvu sasvim dotuče.

A da to ne bi bila i naša sudbina, Krist danas moli. Ne moli »za svijet« koji »njegove« pokušava mučiti iz čistog mira, iz jednostavnog razloga što su upoznali »jedinoga istinitog Boga« (Iv 17, 3) i što su na temelju te spoznaje organizirali svoj način života po kojem se sam On proslavlja u svojim sljedbenicima.

Imamo sreću što u organizmu naše Crkve, čiji smo i sami dijelovi, ima dovoljno adrenalina koji nas čini spremnim za svaku borbu, za svaki susret, pa i za susret — s nevoljama. Kad se pametno izabere položaj odakle se vodi borba, mogućnost ranjavanja i smrti postaje mnogo manja.

Eto, i to je jedan od naših poslova: svojim kršćanskim životom i nevoljama zbog takvog života proslavljati Boga kako bismo u njemu bili i — proslavljeni.

Duhovi: nedjelja pedesetnice

VIBRACIJE DUHA

Iako riječ »duh« u svim svjetskim jezicima, pa i u onom biblijskom, ima vrlo raznolika značenja, ona uvijek nastoji označiti ono što je u nekom biću bitno i neuhvatljivo, od čega ono živi i što bez njegove volje iz njega isijava i po čemu je to biće ono što jest.

Danas je Crkvi poslan i darovan Duh Sveti, dakle, ono bitno u njoj, po čemu je ona zaista »ono što jest«, a to znači: jedna, sveta i katolička. Njegov dolazak predoznačio je »silan vjetar« (Dj 2, 2). Po starozavjetnim biblijskim knjigama u vjetru ima nešto tajnovito: čas neodoljivom žestinom ruši sve što je pred njim: kuće, cedrove i lađe na otvorenom moru, čas se smiruje u blagi šapat da svojim vrelim dahom suši zemlju ili lije po njoj plodonosnu vodu da živne život. Kao da su ovim predskazane funkcije Duha Svetoga kroz povijest Crkve koja, vođena njime, u svim situacijama zauzima pravilne odgovarajuće stavove.

Dok Ocu i Sinu možemo dati obrise, dotle Duh nema lica pa čak ni pogodnog imena koje bi izazvalo predodžbu ljudskog lika. Možda zbog toga, a i zbog razloga što se Otac konkretnije predstavio svijetu po stvaranju, a Sin po utjelovljenju (iako sve tri osobe tvore jedinstvo), Duh za mnoge ostaje neuočljiv, jer im nedostaje istančan sluh za njegovo duvanje, oštar vid za njegovo djelovanje koje se, iako dolazi iznutra, očituje izvana u životima onih koji su mu u samima

sebi osigurali stanbeni prostor. A ipak, on je onaj koji posvećuje i tako osposobljuje svijet za plemenitost i dobrotu, žrtvu i altruizam, bratstvo i zajedništvo koje je upravo danas, nakon duhovskog događaja, u potpunosti očitovano.

Prije nego budem govorio o tom zajedništvu, htio bih upozoriti na jedno naučno otkriće koje će nam pomoći da shvatimo nužne uvjete za hvatanje vibracija Duha Svetoga. Naime, *obični ljudi čuju zvukove čija je frekvencija do šesnaest, a u rijetkim slučajevima do dvadeset tisuća herca. Međutim, nedavno su američki učenjaci sasvim slučajno ustanovili da bolesnici koji boluju od astme mogu čuti zvukove i do dvadeset i pet tisuća herca, a djeca čak i do trideset tisuća.*

Ako ovu pojavu prenesemo na područje odnosa Duh Sveti — čovjek, onda također treba ustvrditi da se i tu ponavlja ista situacija. Djeca i bolesnici ostaju najbolji prijemnici poruka Duha Svetoga koje se stalno emitiraju iz odašiljača Božjeg srca u srca ljudi koji su često premalo osjetljivi za ove svete valove. Međutim, kako rekoh, djeca tu poruku uvijek čuju bolje, jasnije, jer im je srce po čistoći osposbljeno za taj prijem. Bolesnici također, nakon pročišćenja po patnjama, sasvim popravljeni, obnovljeni i dovedeni u ispravno stanje milosti postaju ponovno, kao i u djetinjstvu, sposobni da kontaktiraju i surađuju s Duhom Svetim.

I sada bi trebalo reći: *ako netko ne vidi Boga u svijetu, ne osjeća vibracije Duha i ne hvata njegove valove; ako, na primjer, u činjenici: što je prvi muzikant naše planete bio cvrčak, poslije njega ptice, a tek onda čovjek proizvodeći neartikulirane zvukove koje zove pjevanjem; što je prvi arak papira proizvela jedna osa; što je prvi sposobni i efikasni graditelj bila pčela; što je prvi ronilac sa šnorkerom bila jedna muha sposobna da roni i diše kroz svoj dugi šuplji rep; što su prvi farmeri i uzgajivači životinja, arhitekti, tesari, urbanisti, vojni stratezi i metereolozi bili mravi; što su oni zajedno sa termitima i pčelama »shvatili« i »odlučili« da pojedinac mora žrtvovati osobnu slobodu i osobne interese u korist zajednice, — ne vidi da postoji Glavni Inžinjer koji umno, slobodno i planski djeluje preko ovih nerazumnih instrumenata, onda se mora ozbiljno zamisliti zbog samoga sebe, zbog svog kritičnog stanja u kome nije sposoban primiti te jasne i glasne poruke Duha, te dočarati svemirsku sliku njegova*

božanskog daha čija odmjerenost ravna životom prirode. Ali, ne samo zabrinuti se i ostati zabrinut, već što prije na popravak, obnovu, kako bismo povratili osjetljivost na sve frekvencije Duha, na sve valove Božje riječi. Mogli bismo, dakle, odmah moliti: čiste ili pročišćeno srce stvori u nama Bože, kako bi se što prije »obnovilo lice zemlje«.

A lice zemlje zaista treba obnoviti. Ono je uprljano do kraja: uprljano svakovrsnim kriminalom i krvlju prolivenom u bratoubilačkim borbama; upljano smišljenim lažima i podvalama koje idu za ponižavanjem čovjeka i njegovoj degradaciji; uprljano diverzijama u kojima nevini gube živote; svrgnućima i ratovima u kojima djeca gladuju, obolijevaju, umiru i pogibaju, a da ništa nisu kriva; uprljana prepadima, otmicama, ucjenjivanjima, silovanjima, prostitucijom i drugim oblicima nemorala koji pretendira da u društvu dobije status normalnosti, da bude nešto čemu se ne bi trebalo čuditi, što ne bi trebalo progoniti i zakonom braniti; uprljana . . . uprljana . . .

Ako se traži uzrok svoj ovoj prljavštini na ulicama zemlje čije lice zaista treba oprati, onda je on sigurno u razjedinjenosti ljudske zajednice koja je po Božjem planu morala biti monolitna i sasvim harmonična, vezana jednim te istim Duhom koji to lice može i danas uspješno obnoviti.

Proroci su navješćivali da će razasuti i razjedinjeni biti sabrani na brdu Sionu i da će se tako izraelska zajednica sjediniti oko Jahve. Danas je preko Duha Svetoga u Jeruzalemu ostvareno to duhovno jedinstvo Židova i prozelita iz svih naroda. Naime, dok se apostoli »izražavaju« jezicima, svi prisutni, iako pripadnici raznih narodnosti i jezičnih područja, razumiju. I tako je ovo čudo čuvenja postalo znak sveopćeg poslanja crkve, znak da je Duh dan radi svjedočanstva koje se mora proširiti na sve narode.

Ali ne zaboravimo: *nema idealne zajednice bez jednog zajedničkog Duha koji svakog pojedinog, poput igle, prožima i povezuje s drugim u cjelinu bratstva i zajedništva: »Ta u jednom Duhu svi smo u jedno tijelo kršteni«* (1 Kor 12, 13). Bez tih niti milosti koje povezuju i u ljubavi sjedinjuju, a to znači: bez opravdanosti pred Bogom zajedništvo je nemoguće, jer se stalno ruši ponovnim ispadima koji prljaju lice zemlje.

Duh hoće da zajednica Crkve, koja se danas rodila, bude zidana na stijeni. Zato i ne dolazi praznih ruku, već kako i dolikuje najboljem Ocu, donosi darove čvrstog kamenja koji će već danas biti ugrađeni u njezine temelje, koji će biti garancija njezine trajnosti. Odmah se pokazala i njihova efektnost: obični ribari postaju mudri govornici i razlagatelji: zanose i oduševljavaju masu koja nestrpljivo traži krštenje; kukavice, možemo reći, koji ostavljaju Učitelja u času kada su mu bili najpotrebniji, javno spočitavaju Židovima njegovu smrt. Snaga i jakost Duha najednom ih učini superiornima nad fizičkom snagom Kristovih progonitelja. I svi ostali darovi kojima su bili obogaćeni pridonose sve do danas životu i rastu Crkve. Nevidljivi darovi, ali zaista vidljivi u njezinim funkcijama.

Crkva se dakle rodila u kolijevci darova Duha i upravo zato živi. Da bismo živjeli, moramo se u istoj kolijevci preporoditi!

VRIJEME KROZ GODINU

Druga nedjelja kroz godinu

OSTACI KOJI GOVORE

Svojevremeno sam se našao na iskopinama stare feničke naseobine Kartage u Sjevernoj Africi Arapski vodič govorio je o nekadašnjoj slavi toga grada koji je osnovan u 8. stoljeću prije Krista, a razoren je od Rimljana. Danas iz zemlje strše prelomljeni stupovi, ogromni kameni blokovi i zidovi gotovo sravnjeni sa zemljom. Došavši na jedan plato, ukrašen mozaikom, vodič nas je upozorio: »Ovdje je bila javna kuća!«

Bio je to čas za kratku meditaciju o razvratu koji su zvali »život«, o djevojkama koje su prodavale »ljubav«, o mladićima, koji su kupujući tu ljubav, odnosili prazninu. te bijedu svoju i tuđu . Ljudskog mesa, koje se izlagalo na prodaju, — više nema! Već davno je rasprodano vremenu koje je pojelo ljepotu i linije, ostavivši po koju ogoljanu lubanju došljacima i turistima dvadesetog stoljeća da bi nešto naučili od tog procesa prolaza kroz život i povijest.

Lubanje, kao i sve druge lubanje, zjape šupljinom demantirajući ono što se zvalo životom, predstavljajući se kao ostatak iluzija mladosti i ljepote, koju su nadživjeli crni kamenčići mozaika na podu kojim gazimo. Sagnuo sam se i krišom otkopao jednog da bih ga prenio na jedan drugi kontinent, u jednu drugu zemlju, kako bi bio glas, vika i upozorenje na ozbiljniji, pošteniji i sadržajniji život. Bio je to ostatak koji govori.

Zemlja je puna ostataka i svi ti ostaci govore. Govore muzeji velikih i malih gradova koji čuvaju ostatke starih

kultura i civilizacija; ostatke imperija, ratne i financijske moći i sile pred kojima se strepilo. Od svega toga ostale su »reliquiae reliquiarum« — ostaci ostataka. Samo, taj govor treba razumjeti i shvatiti kao opomenu, kao poticaj za sadržajnijim životom koji smijemo proživjeti u bijednoj kratkoći vremena.

I ovo naše vrijeme nuđa nam ostatke: ostatke čitavih gradova i područja uništenih potresima i drugim elementarnim nepogodama; ostatke srušenih aviona, razlupanih automobila i potonulih brodova; ostatke oružja i ljudskih života na frontovima...

Vratimo se još jednom povijesnom ostatku. Kao što je naša domovina Hrvatska za prva tri Habsburgovca svedena na »ostatke ostataka nekoć slavnog Hrvatskog kraljevstva«; kao što su to doživljavali kroz povijest mnogi veliki i mali narodi i manje etničke grupe pa i u našoj najbližoj povijesti, tako je i Izrael doživio svoj Ostatak o kome govori prvo čitanje.

Kad Biblija govori o »Ostatku« onda se mogu nazreti tri značenja ove riječi: to je u prvom redu dio naroda koji preživljuje određenu nesreću. Tu se radi *o povijesnom ostatku*. To je također i *zajednica koja će u posljednja vremena doživjeti spas*. Ovdje je riječ o eshatološkom ostatku koji je svet za razliku od onog prvog. Javlja se i treći pojam: pojam religiozne elite u narodu koji možemo nazvati *vjerni Ostatak*, a on je dio naroda koji je u Božjim očima religiozno živ.

Nas bi posebno morao zainteresirati ovaj treći, jer dok u mnogim župskim zajednicama vjera i život po vjeri upravo cvjeta, što se odrazuje u harmoniji svih vidova života, dotle nailazimo na slučajeve da već u susjedstvu tih oaza punih života vidimo pustinjsku pustoš sa minimalnim znakovima vegetacije, gdje iz neplodnog pijeska strši po koja zelena biljka puna volje da preživi i u tom ambijentu.

Ali, i ti pojedinci predstavljaju nadu i stvaraju optimizam, jer su tu još uvijek klice života spremne da narastu i uzrastu, da pustoš pretvore u zelene parkove i opitome područja ofurena žegama strasti, obzira, kukavičluka i ustajalosti. Živi korjeni su još uvijek tu i iz njih povremeno izbijaju pupoljci vjere. Njihova je redovita sudbina da prežive samo jedan božićni dan ili bilo koji drugi dan vezan uz dobru

staru vjeru, koja uvijek u tim kratkim časovima buđenja ponovno uvjerava da je upravo uza nju čvrsto vezan smisao svakog života, da upravo život po njoj donosi najviše sreće, najviše osobnog zadovoljstva.

U ovakvim situacijama, mi koji nosimo ime »vjernog Ostatka«, možda nismo svjesni svoje uloge i odgovornosti Naoko izgleda da smo zaista taj »vjerni Ostatak«, jer smo prevladali sve te obzire koji ostale prizemljuju upravo do prilijepljenosti, zadovoljavajući se da povremeno ipak prisustvujemo propisanim vjerskim obredima i sudjelujemo u zajedničkim molitvama. Međutim, to je često puta obmana! Treba živjeti drugačije, jer život kakav živimo zaista nema smisla i nesposoban je da ovim pupoljcima pruži uvjete daljnjeg rasta. Da, treba živjeti sasvim drugačije! Čak ovdje nije riječ ni o popravku ni o promjeni već o — obraćenju, a to je za nas težak i sablažnjiv govor. Mi bismo radije gredama podupirali vlastite ruševine zamazivajući površnim pobožnim vježbama pukotine naše bijede ostavljajući na miru onaj unutarnji trulež koji sve to više izjeda bit kršćanske osobnosti i sve to više potkopava našu vjersku stabilnost i sigurnost spasenja.

Razumljivo je da ovakvi kakvi jesmo ne možemo predstavljati ništa za daleke. Dapače, njihova se nevjera hrani našim sablažnjivim životom. A ipak, treba imati hrabrosti za amputaciju cijele te truleži.

Uostalom, *nije li naređeno tom »vjernom Ostatku« da bude »svjetlost narodima«* (Iz 49, 6); *nije li svatko od nas »po volji Božjoj pozvan za apostola Isusa Krista«* (1 Kor 1, 1). U toj apostolskoj svjetlosti je naša jedina šansa, pogotovo kada je svijetu i predosta tame; pogotovo kada ljudi iz nje bježe, jer im je pružila samo iskustvo sudara i razlupanih glava, ranjavanja i prelomljenih udova. Ako netko želi ostaviti tamu, onda nigdje ne može doći nego samo u svjetlo. A ako ga ne nalazi upravo u nama koji bismo morali biti njegovi nosioci kao »posvećeni u Isusu Kristu, pozvanici i sveti« (1 Kor 1, 2), mi snosimo krivnju što i dalje ostaju na istom mjestu izvrgnuti novim opasnostima. Zato je naš osnovni zadatak uređivati sebe do savršenstva kako bismo zaista bili svijetlost.

U početku sam govorio o raznim ostacima. Čini mi se da nisam ukazao na one koji životare u nama. Izgubili smo puninu svih onih čimbenika pravog kršćanstva koje jedino može oduševiti. Mi danas možemo samo pjevati tužaljke nad tim ostacima: *nad ostacima čovjekoljublja kroz koje se jedino ispravno ljubi Bog; nad ostacima vjerski organiziranog obiteljskog života gdje svaki član daje carevo caru, ali i Božje Bogu; nad ostacima moralnosti i stidljivosti koja je u svijet unosila jednu iščezlu komponentu tako simpatične suzdržljivosti; nad ostacima ne fingirane i sračunate već iskrene dobrote i plemenitosti koja je silovana indiferentnošću i neosjetljivošću za drugoga; nad ostacima pravoga prijateljstva koje nije rukovođeno računicom; nad ostacima ljubavi i vjernosti u bračnim zajednicama koje u nedostatku toga pogonskog goriva, prestaju funkcionirati, a ptići iz tih razbijenih gnijezda lutaju ulicama kao maloljetni delikventi.*

Punina svih tih kreposti, koje su svedene na bijedne ostatke, upravo je ona energija koja puni naš kršćanski akumulator. Bez te snage nema svjetla koje je potrebno nama i drugima za siguran hod.

Uz ostalo što nam nudi Bog i Crkva za naše obraćenje, ne zaboravimo da imamo »Jaganjca Božjega koji odnosi grijehe svijeta« (Iv 1, 30). Samo ako mi hoćemo, on je uvijek spreman da odnese i uništi taj prljavi teret i eto — svjetla u izobilju! U tom slučaju će »vjerni Ostatak« zaista biti vjeran i sposoban da rascvjeta pupoljke još uvijek živuće vjere.

Treća nedjelja kroz godinu

»DOSTA MI JE OVOG CIRKUSA«

Mi smo kršćanski propovjednici najrađe slušani ako govorimo uopćeno, ako preveć ne konkretiziramo, ako skalpelom Božje riječi ne zasjecamo u živo kršćansko tkivo pokušavajući odstraniti izrasline i tumore koji su znak blize smrti. Istina je da svako zasjecanje nanosi bol, ali — kirurgova dobronamjernost ne smije se nikada isključiti, jer svi ti rezovi imaju samo jedan cilj — ozdravljenje. Trebalo bi stoga da ta ista dobronamjernost, spremno srce i razumnost sjede u crkvenim klupama pa i u časovima kada osjetimo da upravo mi ležimo na operacionom stolu; kad osjetimo da je naša nutrina, koju smo tako pomno skrivali, najednom postala otvorena knjiga iz koje upravo propovjednik glasno čita.

Ima jedna bolest koja se može nazvati i našom — kršćanskom iako se ona do kraja protivi biti kršćanstva. Možda još rijetko gdje sjedi na okupu toliko uporne nesnošljivosti, netrpeljivosti i razdvojenosti, zajedljivosti, neprijateljstva i mržnje (da, i mržnje!) — kao u crkvenim klupama. I kad svećenik pri slavljenju euharistije izgovori riječi: »Pružite mir jedan drugome«, često puta osjeti da je to najneplodnije zrno Božje riječi, jer mu se ne pruža tlo na kome bi moglo proklijati. Da, mi osjećamo kako svaki put tu riječ odnosi vjetar upornosti ustrajanja u neprijateljstvu; kako se ruke pružaju na mir samo onima s kojima smo u miru; kako pomno biramo mjesta i odmjeravamo odgovarajuću udaljenost od onih s kojima mira ne želimo, jer »oni su isključivo krivi«. I u nama

se porodi misao: koliko licemjerja i to u prisutnosti Onoga koji nas veže žrtvom i zajedničkim stolom, koji je zapovijed ljubavi istakao tako visoko, visoko do golgotskog vrha, kako bi bila vidljiva svima, proglasivši je prvom.

Ovaj *raskol u malome*, da ga tako nazovem, nije samo bolest ovoga našeg stoljeća kao što je u medicini rak i infarkt, pojavila se ona već u Pavlovo vrijeme kojemu Klojini rekoše da među prvim kršćanima *»ima svađa«* (1 Kor 1, 11). Zato ih on i zaklinje Imenom Isusa Krista da svi budu *»iste misli... istog osjećanja, istog mišljenja«* (1 Kor 1, 10), jer svađe i neprijateljstva među braćom ugrožavaju život vjere izabranih i sramoti kršćansko svjedočenje. On se u Korintu susreće sa zlom razdora među vjernicima te osuđuje nesloge što ih izaziva neuredna govorljivost prema spektakularnim karizmama, dok u isto vrijeme zaboravljaju na jedini božanski izvor raznih darova i na svrhu za kojom je Duh išao kad ih je dijelio. Oni zanemaruju najveći duhovni dar koji je jedino prijeko potreban: na bratsku ljubav koja izravno stvara jedinstvo, a isključuje razdor. Uostalom, Krist je i došao *»da razasutu djecu Božju skupi u jedinstvu«* (Iv 11, 25), da paralizira mržnju i uspostavi među ljudima istinski mir čineći ih sinovima istog Oca, udovima istog Tijela, vođenima istim Duhom.

Trebalo bi, dakle, da naša odgovornost, koja proističe iz ove Kristove misije, naše kršćanske pripadnosti i dužnosti svjedočenja, prevlada sva ta naša neprijateljstva i zajedljivosti. Istina da pojavom Krista »narod koji je u tami hodio svjetlost vidje veliku« (Iz 9, 1) obvezuje Kristove na razbijanje tame očitovane u svim negativnostima koje sasvim odudaraju od našeg imena i naše biti, kako bi »onima što mrkli kraj smrti obitavahu« umnožili radost i uvećali veselje.

Ne smijemo zaboraviti da je naše kršćanstvo Savez s Bogom za mijenjanje svijeta. Prema tome, svaki naraštaj i svaki pojedinac mora taj osobni susret sam doživjeti, mora taj savez sam potvrditi i parafirati, ali ne nekakvim potpisom i pečatom, već životom sasvim prožetim ljubavlju. Istina, ona može doći u iskušenje po uvredi, nepravdi ili nekim drugim neljudskim i nekršćanskim odnosima prema nama, ali to nije razlog da ono osnovno kršćansko u nama kapitulira. Upravo iz takvih situacija, kada s ljubavlju odgovaramo na sve to, izrastamo u još snažniju kršćansku osobnost i osposobljavamo

se za nove pobjede. Koliko je važno i jedno i drugo — toliko je važan naš kršćanski svjetlosni prodor u tamu svijeta koja se pred ljubavlju povlači i nestaje.

Mi bismo to morali shvatiti! Jer, koliko god je istina da nije istina, kada mnogi tvrde, kako su svoju vjeru i vjersku praksu napustili zbog sablazni kršćana (jer je uvijek po srijedi jedan dublji, ozbiljniji osobni razlog koji se ne želi priznati) — toliko je istina da kršćani svojim nekršćanskim životom one koji su inače daleko šalju još dalje. I tu je ona prava naša odgovornost koje bismo morali biti svjesni!

Mi se možemo premarati do neizmoglosti od pastoralnog rada u župskim zajednicama propagirajući neumorno vjerski tisak, organizirajući karitativne akcije, pomažući potrebne, nevoljne i bolesne; mi možemo ne ispuštati iz svojih ruku krunicu i molitvenik ostajući tako dugo u crkvenim klupama..., ali ako u isto vrijeme nemamo snage za mirne odnose i onda kada smo uvjereni da nismo uzrok nemira; ako nemamo snage za ljubav i onda kada smo uvjereni da nismo uzrok razdora (računajući da će sva ta naša vjerska aktivnost biti kompenzacija za nemire koje nosimo u sebi i sijemo oko sebe) — onda je to očit znak naše kršćanske nezrelosti, onda je to samo medvjeđa usluga koju činimo svojoj vjeri, jer time samo pušemo u jedra onih koji plove prema Skilama i Haribdama da od tih čudovišta budu dokrajčeni.

Mnogi misle da je Kristov poziv »obratite se« (Mt 4, 17) upućen samo dalekima, da nama »blizima« obraćanje nije potrebno. Ništa nema pogibeljnijega od takvog uobraženog stava. Obraćenje dalekih uvjetovano je obraćenjem blizih, jer, u slučaju njihova obraćenja, ako sami nismo obraćeni, nemaju gdje doći ni kamo prispjeti. Ako ne budu nadahnuti našim životom, ubrzo će se povratiti onamo gdje su i bili, jer u takvoj licemjernoj sredini zaista nemaju šta raditi.

Krist nas je učinio »ribarima ljudi« (Mt 4, 19) i na takvo smo ribarenje pozvani. Ali ako mi svoje pastoralne mreže shvaćamo samo kao zamke u koje će se zaplitati i u kojima će nakon toga ugibati nosioci zla, a ne kao blagu bratsku ruku koja iz zagađenih voda prenaša braću ljude u čiste bazene vjere sa svim uvjetima za život. — onda to nije ribarenje kakvo Krist traži. A blage ribarske ruke nema bez blagog

srca i smirene duše uvijek spremne da mir svoj po ljubavi razlijeva na druge.

Možda će nam slijedeći događaj reći kako to često izgleda u kršćanskoj praksi:

Želeći što prije pobjeći iz grada, jurio je jedne nedjelje automobilist kroz polja prema najbližem selu. Pri ulazu u taj mirni ambijent toliko priželjkivan od svih stanovnika grada, opazi natpis s oznakom sata mise. Zaustavi se, jer već dugo nije unišao u crkvu, a i ta će promjena pridonijeti odmoru. Pri kraju bogoslužja, kako to hoće novi obred, čovjek u istoj klupi pruži mu ruku u znak mira. Srce mu se zaista raširi i raznježi, gotovo da bi mu i poljubac utisnuo.

Vraćajući se nakon obreda, na križanju dvaju seoskih putova, došlo je do sudara. Usta što su ga pokrila pogrdama i stisnuta šaka što se njemu pružala pripadali su čovjeku s kojim je malo prije u crkvi izmijenio osmjeh i stisak ruke. Bio je neugodno iznenađen i potresen. Nastavio je vožnju stalno misleći kako se više automobilista nalazi u crkvama nego kršćana u automobilima.

Zar ne, ne govori li i ovaj slučaj kako se naš kršćanski život često pretvara u cirkus u kome se daleki smiju i zabavljaju na naš račun i to — besplatno!

Kad se u Rejkjaviku održavao »meč stoljeća« između Spaskog i ćudljivog Fišera, i kad je ovaj odbio odigrati drugu partiju, jer mu navodno smetaju televizijske kamere u dvorani, Spaski je uzviknuo: »Dosta mi je ovog cirkusa!«

Hoćemo li i mi već jednom uzviknuti sami sebi u lice: »Dosta mi je ovog kršćanskog cirkusa!«

Četvrta nedjelja kroz godinu

DEVET »JAO!«

Mnoge zemlje imaju svoje svete gore, tamo gdje »bogovi stanuju«, gdje je »svijet stvoren«. Većina svjetskih religija goru, vjerojatno zbog visine i tajnovitosti kojom je obavijena, smatra točkom u kojoj se nebo sastaje sa zemljom. Biblija je zadržala, ali i očistila ta vjerovanja, pa je Jahve svakako »Bog gora«, ali i Bog ravnica, mora, rijeka, pustinja — Bog čitavog svijeta!

Isus se rado povlači u gore na molitvu. Njegov javni život je uokviren dvama prizorima na gori: na početku mu sotona nudi vlast nad čitavim svijetom, a na kraju, na jednoj od galilejskih gora, on predaje učenicima vlast koju je primio od Oca. Između ova dva prizora Isus na raznim gorama poučava mnoštvo, ozdravlja unesrećene, dariva im čudesan kruh i pokazuje se preobražen. Čini se da je cilj tih uspinjanja na goru poučiti kako pogled treba upirati prema visinama — prema nebu.

Evo i danas *»Isus, ugledavši mnoštvo, uziđe na goru«* (Mt 5, 1) *da izreče one »blago«* u kojima je naopačke izvrnuo shvaćanje života i životne težnje mnogih svojih suvremenika, a koje ću pokušati izraziti u slijedećih *devet »jao«:*

Jao siromasima, duhom, jer izgubiše kraljevstvo zemaljsko.

Jao ožalošćenima ako što prije ne obračunaju s onima koji ih žaloste.

Jao krotkima, jer će zbog svoje krotkosti biti zgaženi.

Jao gladnima i žednima pravednosti, jer će umrijeti od gladi za njom.

Jao milosrdnima, jer će »u zahvalu« zbog milosrđa dobiti nož u leđa.

Jao čistima, srcem, jer nikada neće osjetiti radosti razvrata.

Jao mirotvorcima, jer će ih raznovrsni agresori jednostavno zbrisati.

Jao progonjenima zbog pravednosti, ako žive u ludoj nadi da će tu pravednost ipak jednom dočekati.

Jao pogrđenima i progonjenima, ako nemaju snage da vraćaju istom mjerom.

To je mentalitet ovoga našeg čovjeka koji je sve one Kristove »blago« izmijenio u svoje »jao« niječući ono što iza njih dolazi: kraljevstvo nebesko, gledanje Boga i utjehu u njemu.

Krist je u svom »čudnom« naučavanju jasan, odrješit, sadržajan i kratak za razliku od drugih govornika koji satima nastupaju, a da gotovo ništa ne reknu. *Navodno je jedan senator iz Dallasa postao novi rekorder u parlamentarnoj opstrukciji. U senatu Teksasa govorio je neprekidno 42 sata i 33 minute pokušavajući da uvjeri svoje kolege u potrebu da se budžetom ove američke države predvide veća sredstva za liječenje mentalnih bolesnika. Međutim, pet minuta nakon što je završio govor, senat je usvojio novi budžet u koji nije uključen njegov prijedlog.* Bogu je, međutim, bio dovoljan jedan »fiat« da se pred njim ukaže zbilja čitavog svijeta. Krist ozbiljnom kratkoćom želi uvjeriti svoje slušaoce u ozbiljnost i konačnost istine koju je iznio u ovom govoru na gori, a koju bih također kratkim riječima želio komentirati:

»Siromaštvo u duhu« je izraz o koji se spotiču mnogi neupućeni, ali i zlonamjerni, podmećući Bibliji i Crkvi favoriziranje mentalne zaostalosti kod vjernika, kako bi se lakše nad njima vršila dominaciju. Međutim, već je u Starom Savezu religiozna elita gledala na siromaštvo kao na duhovni stav, pa je normalno da to vrijedi i za Isusove učenike, a to je aspekt što ga naglašuje sv. Matej: *»Blago siromasima u duhu«* (Mt 5, 3), tj. *»onima koji imaju dušu siromaha«*. Isus, dakle, od svojih traži unutarnje odreknuće od vremenitih dobara, da

bi bili kadri željkovati istinska bogatstva, za koja vjerujemo da tek dolaze i da ih odricanjem ovdje treba zaslužiti.

Onaj koji je izrekao »blago ožalošćenima« htio je sam doživjeti »Žalost i tjeskobu« pa je dozvoljavao da ga shrva (ali ne smrvi) golema tuga zbog ljudi: ožalošćen je tvrdokornošću farizeja, nesvjesnošću Jeruzalema, smrću prijatelja. *Htio je da mu »duša bude žalosna sve do smrti«* kako bi odmah iza toga žalost bila prevladana uskrsnućem. Zato je mogao unaprijed blaženom nazvati, ne bol kao takvu, već tugu sjedinjenu s njegovom otkupiteljskom radošću. Poslije toga nama nije mjesto među očajnicima, jer imamo recept za pretvaranje žalosti u radost već tu, a to je uvjet zagarantirane utjehe.

Razumljivo je da svemu ovome pridonosi i krotkost uvijek raspoložena da ne protuslovi, da smireno, pa i u slučaju žalosti, gleda na ono što iza toga dolazi. To je naša velika prednost!

Može se s pravom reći da zemlja gladuje i žeđa pravednosti bilo na području pravnog reda, bilo na području prirodnog prava, gdje se obaveza pravednosti u krajnjem potezu svodi na jednakost. Koliko je svijet daleko od toga, govore socijalne razlike, nevjerojatan raspon ekonomskih mogućnosti, neravnomjerna raspodjela dobara kojih inače ima dovoljno za sve. Ljudski egoizam ugrožava pravdu na svim područjima, a o tome najbolje govore dosijei svih sudova svijeta. Zar očajati zbog svega toga ili se spravom nadati da će sve to biti poravnato kad se konačno nastanimo u kući Pravednika.

Milosrđe, koje je u stvari: ljubav, nježnost, smilovanje, sućut, blagost i dobrota — ima danas svoje široko područje primjene. Svijet je pun potrebnih na svim poljima. Ljudska solidarnost morala bi uvijek biti u akciji. A naša kršćanska solidarnost ne bi smjela biti puki odjek nagonske dobrote, već svjesna nutarnja obaveza prema svakom čovjeku koji je potreban naše pomoći.

Gotovo nema urote koja bi imala šire razmjere od urote protiv čistoće koju ovo naše vrijeme upravo obezvređuje. *To je krepost junaka, a junaka na tom frontu je veoma malo.* Ipak, čistoća srca je uvjet gledanja Boga. Ne radi se samo o

čudorednoj čistoći, — potrebna je djelatna Gospodinova prisutnost u čitavoj čovjekovoj egzistenciji — tek tada je sasvim opravdan i spreman za obećano gledanje.

Svaki bi čovjek morao biti izabrana posuda ispunjena praktičnom primjenom Kristovih »blago«. To je i jedini uvjet mirotvorstva. Život u duhu te nauke za svijet znači ludost, ali »lude svijeta izabra Bog da posrami mudre« (1 Kor 1, 27). Da li će i kada će ipak doći do tog posramljenja? Brzo, sasvim brzo, kao što brzo prolazi sam život. A tada *»svi skromni na zemlji, svi koji izvršavate odredbe njegove! Tražite pravdu, tražite poniznost: vi ćete možda biti zaštićeni u dan gnjeva Gospodnjeg«* (Sef 2, 3).

Tu će se ogledati prava i kriva mudrost. Neka pobjednica bude okrunjena odgovarajućom sudbinom! Zaključcima ispravno izvedenim nema se što prigovoriti!

Peta nedjelja kroz godinu

SVJEDOCI ILI DIVERZANTI

Svijet je pun kojekakvih kuhinja u čijim se loncima štošta kuha i prekuhava. U njima se spremaju razne sudbine — one svjetskih razmjera, sudbine lokalnog značenja kao i one individualne, pojedinačne. Oni koji kuhaju, kao po pravilu, imaju iza sebe moć, silu, snagu, armije, naoružanje... Sve je to spremno »za svaki slučaj«, ukoliko bi se netko pokušao suprotstaviti tim kuhinjskim receptima. I tako stradaju oni mali, sitni, nemoćni i nezaštićeni. Kad se sudi i donose odluke sa pozicija vlasti i sile — situacija za beznadne postaje beznadna. Ali, te situacije stvaraju i heroje — počinjene nepravde nadahnjuju ih za borbu i žrtve, sve do one posljednje — do smrti s kojom se hrabro susreću pokušavajući otkloniti nepravde.

Pogriješili bismo ako bismo mislili da su ti kuhinjski poslovi zakuhavanja i krojački poslovi krojenja sudbina »po ćeifu« sasvim daleko od nas, od naše sredine koja se zove vjerska ili kršćanska. To demantira i povijest i sadašnjost, a za budućnost zajednički molilo da ne bude svjedok svega toga. Iako je Crkva vođena Duhom Svetim, vođena je i ljudima i to je onaj elemenat u njoj koji je pogrešiv i sagrešiv. elemenat o koji se mnogi izvan Crkve spotiču ne razlikujući ga od onog božanskog koji je garancija njenog života i trajnosti.

Samo, svi bismo mi morali sve učiniti, počevši od vrha hijerarhije pa do kršćanske baze, da se taj ljudski elemenat

sve to više stapa u božanski, a to je prava komponenta autoriteta koji je u ovo naše vrijeme ozbiljno uzdrman. To nije tajna. O tome se javno raspravlja i piše u Crkvi i izvan Crkve. Vrhovi kažu da je uzrok te krize autoriteta u liberalizmu podložnika, a podložnici upiru prstom u snažno ispoljavanje ljudskog elementa kod onih koji bi morali svoj autoritet graditi i stalno utvrđivati isključivo kršćanskim vrlinama i krepostima koje nikada neće dopustiti da se povrijedi pravda, ljubav, istina, bratstvo i osnovna prava svakoga čovjeka.

Dakle, mi bismo svi morali pomno čuvati svoj kršćanski autoritet koji ne bi imao svoju čvrstinu ako bi se gradio samo na kršćanskom imenu ili nekakvom papirnatom dekretu. Ovaj svijet, koji je pomalo alergičan na svaki autoritet, ako ga ipak mora priznati, onda traži da bude utemeljen na vrlinama koje se ne mogu odvojiti od kršćanskog imena i bez kojih se kršćansko ime ne bi smjelo nositi. Kad nam je rečeno: »Vi ste sol zemlje« (Mt 5, 13), onda to treba shvatiti kao uvjet kršćanskog autoriteta.

Da bismo to zaista bili, moramo shvatiti funkciju same soli: ona, kao jedna od najpotrebnijih namirnica u svim kuhinjama svijeta, daje hrani tek i ukus, a onu, koja mora čekati na potrošnju, čuva od raspadanja. Kršćanska sol, ili drugim riječima: kršćanska moralnost bila bi potrebna i sasvim poželjna na svim mjestima gdje se nešto poduzima i ostvaruje, određuje i zacrtava, sudi i osuđuje; posebno gdje se kroje ljudske sudbine koje su često puta izranjene i okrvavljene, tužne i plačne, a s jedinog razloga, što su oni koji te sudbine kroje, sami neslani, dakle, kršćanski bljutavi pa stoga nesposobni da zrače svijetu dobrotom, pravičnošću, istinom i ljubavlju.

Kada Krist kaže da smo »sol zemlje«, onda to on ne uzimlje kao gotovo stanje. Tu je tek izraženo ono što bismo morali biti ako svijetu u kome živimo želimo dobro. Ali ne samo svijetu, nego u prvom redu i našoj Crkvi. Jer, ako njezini članovi to nisu, ona je preko njih praktično lišena svoje osnovne funkcije da u svijet unosi samo dobrotu po stvarnoj ljubavi koja se stalno dokazuje. Ako svoje kršćanstvo shvatimo kao jedan tajanstveni zatvoreni krug u kome smo dostatni samima sebi, a ne i kao obavezu prema svijetu

kojeg po funkciji soli moramo čuvati od raspadanja, onda nismo svjesni svoje kršćanske biti koja je Kristovski altruistična.

Da bismo, dakle, bili sol, a to znači i kršćanski autoritet, pa radilo se o zadnjem vjerniku ili Prvom kršćaninu, — treba svakodnevno praktično ostvarivati puninu kršćanstva, uporno izbjegavajući svaki pokret i svaku akciju koja bi nas mogla kompromitirati i pred Bogom i pred ljudima. Istini za volju, to nije lak posao, ali uza svu tu težinu uspona prema savršenstvu, to ostaje naša stalna obaveza, jer samo i isključivo tako možemo uspješno svjedočiti.

A da li smo zaista svjedoci ili diverzanti u vlatitoj kući, najbolje će odgovoriti svaki za sebe. Bilo bi potrebno da već danas budemo s time na čistu, da već danas na to pitanje damo odgovor. Jedno je sigurno: kršćanski svjedočiti znači stalno potvrđivati stvarnost kršćanstva dajući vlastitoj životnoj tvrdnji svu onu svečanost koju okolnosti zahtijevaju. Prema tome: *kršćanin-psovač također svjedoči, ali — protiv kršćanstva. On se svrstava u rulju koja traži Kristovu smrt; kršćanin-razvratnik također svjedoči, ali ne za čisto srce već za jedan drugi svijet koji se u zagađenom ambijentu upravo dobro osjeća; kršćanin-alkoholičar također svjedoči, ali protiv — svijesti i trijeznosti bez kojih sam sebe degradira na razinu životinjskog* . . I ovako bismo imenu »kršćanin« mogli dodavati razna obilježja koja su nedostojni stavili uz to časno ime. Sve su to kriva svjedočanstva koja već Dekalog strogo zabranjuje, a Ponovljeni zakon, prema načelu odmazde, za njih predviđa kaznu. I tako se kršćani pretvaraju u krive svjedoke koji se ni po čemu ne razlikuju od onih koji su svojevremeno tražili prolijevanje Kristove krvi, smrt Stjepanovu i smrti tisuća mučenika sve do dana današnjega.

Nerijetko primjećujemo kako su kršćani u mnogim sredinama obescijenjeni, obespravljeni i poniženi pa smo skloni tvrditi kako je to rezultat nesklonosti borbenog ateizma prema vjeri, a u isto vrijeme i ne pokušavamo otkriti i drugi mogući razlog: nepoželjni smo kao krivi svjedoci i bljutava sol koja može ugroziti zdravlje ovog našeg svijeta. *Zaboravljamo da i ateizam (ne borbeni!) ima respekta prema pravim veličinama pa makar se one zvale i vjerske Ako smo, dakle, katkada nepoželjni i ako se prema nama postupa kao prema*

takvima, nema li za to i biblijskog temelja, jer »ako sol obljutavi... više nije ni za što nego da se baci van i da ljudi po njoj gaze« (Mt 5, 13). Istina, Krist ne govori kakvi bi ti »ljudi« koji imaju pravo gaziti bljutavu sol, morali biti, ali se po sebi razumje: *svakako solidniji, neporočniji, pošteniji i svetiji. Inače, ne bi smjeli imati hrabrosti za gaženje. Bila bi to preuzetnost i drskost! Bilo bi to licemjerje!*

A budući da nas naš kršćanski život ne čini samotarima, već se odvija u prisutnosti naše ljudske braće, to nam prvo čitanje daje upute za pravo svjedočenje: *»Podijeli kruh svoj s gladnima, uvedi pod krov svoj beskućnike, odjeni onog koga vidiš gola...«* (Iz 58, 7). Istina, nije to sve što moramo činiti. Ima mnogo drugih područja za kršćansko svjedočenje. Ali, ovdje se htjela naglasiti stvarna, konkretna kršćanska ljubav, jer *»propovijedanje moje ne bijaše u uvjerljivim riječima mudrosti, nego u pokazivanju Duha i sile«* (1 Kor 2, 4). Taj Duh i ta sila je stvarnost ljubavi — to je stvarnost kršanstva.

Ovo doseći znači ponovno učvrstiti poljuljani kršćanski autoritet na svim razinama.

Šesta nedjelja kroz godinu

KRISTOVI AMANDMANI

Samo u satiri nalazimo jazavca pred sudom. Ni u jednoj sudskoj dvorani svijeta nema optuženičkih klupa na kojima bi sjedile životinje iako su popile dosta ljudske krvi usmrtivši mnoge koji su im se neoprezno približili. Njih se može odstrijeliti i bez sudskog postupka, jer nemaju razuma kojim bi odvagali moralnost svojih čina, a ni slobode kojom bi se za pojedine čine odlučile. Samo se čovjek poziva na odgovornost, jer je po svojoj biti svjestan sebe i svoje okoline i jer se u svojim postupcima slobodno opredjeljuje.

A jer je razuman i slobodan, oduvijek je njegov život bio uokviren zakonima društva u kojem je živio, kako zbog niskih poriva i sklonosti, koji žive u svakom čovjeku, to isto društvo ne bi došlo u stanje nereda, kaosa, bezvlađa i raspuštenosti. Budući da ovaj naš svijet i život u njemu nije statičan već se progresivno razvija u svim pravcima, to se često nađemo u novim situacijama koje izmiču postojećim zakonima i međunarodnim dogovorima Čovjek se tako vinuo u svemir, i odmah se zatim pojavilo pitanje čiji je Mjesec. Kriminologija, nauka o kriviČnim djelima kao društvenoj pojavi tek se posljednjih godina susrela s drogom, s otmicom aviona... pa je razumljivo stvaranje novih zakona ili donošenje amandmana.

Bog svojevremeno izdvaja izraelski iz poganskih naroda i stavlja ga pod drugačiji poredak: poredak pozitivnog zakona što ga je sam objavio. I taj je zakon s kraja na kraj Starog saveza svagdje prisutan: narod je stalno suočen s njegovim

zahtjevima. A onda dolazi Krist da o svemu rekne svoju riječ koja će biti konačna, da, prema tome, izrazi svoj stav prema starom zakonu. On se usprotivljuje predaji starih koju su, povrijeđujući Zakon, naglašavali farizeji. Navješćujući Evanđelje on uvodi nov religiozni poredak. Novo vino Vesele vijesti ne može se ulijevati u stare mješine. Stoga on unosi red među različite zapovijedi i mijenja ljestvicu vrijednosti koju su uspostavili pismoznanci, zanemarujući ono što je bitno i glavno. Nesavršenosti u Zakonu »zbog okorjelosti srca« moraju nestati te ustupiti mjesto pozitivnoj ljubavi koja će odsada biti zlatno pravilo u međuljudskim odnosima. Krist nipošto ne proturječi starom Zakonu, — on ga tumači, nastavlja i usavršava njegove pouke. Uostalom veli: »Nisam došao dokinuti, nego dopuniti« (Mt 5, 17).

To dopunjavanje možemo nazvati Kristovim amandmanima koji stari Zakon čine jasnijim i istančanijim. Jer, uz dobru staru zapovijed »ne ubij«, koja štiti ljudski život, naglašava i nijanse. One grubim dušama ne govore mnogo, ali *kršćani u Kraljevstvu moraju biti izbrušeni do najfinijih finesa, do savršene glatkoće, do ogledalske jasnoće koja će uspješno hvatati tek uočljivu mrlju i svaki krivi potez.* Nije dosta ne prolijevati ljudsku krv i sakatiti ljudske udove. Treba biti osjetljiv i na riječ koja se možda bolnije zasjeca u dušu i srce od najoštrijeg noža i uzrokuje krvarenje dugo i bolno. Zato se prijeti sudom svakome onome »koji se srdi na brata svoga« (Mt 5,, 22). Zato će biti »podvrgnut ognju paklenomu« (Mt 5, 22) svaki onaj tko svoga brata proglasi ludim. Da bismo ovu Božju riječ mogli shvatiti u svoj njezinoj zbiljnosti i težini — treba imati istančan kršćanski sluh bez kojega nikada nećemo moći shvatiti diskorde uvredljivih riječi kojima se nabacujemo na svoju braću, misleći da ništa strašna nismo rekli, da ništa teška nismo učinili.

Krist danas posebno osuđuje korupciju i mito — te poroke suvremenog društva koji stalno ugrožavaju pravo i pravdu, te omogućuju nepravedno bogaćenje onih koji se daju potkupiti: On ne prima dara donesenog s namjerom da bude kompenzacija za mržnje i neprijateljstva koja se godinama povlače i žive u nemirnim kršćanskim dušama. Takvi sasvim pogrešno misle da pobožne vježbe, posjet crkvama i milostinja mogu biti naknada za povredu ljubavi i znak da je u tom pravcu mržnje vožnja slobodna. Ona se ničim ne može nadoknaditi ni nadomjestiti. Upravo stoga Krist odlučno traži izmirenje i poravnanje dugova, i tek je nakon toga spreman da primi dar, jer samo u tom slučaju on nije uprljan, nije sračunat — on nije mito. *Darivati Boga, a u isto vrijeme mrziti čovjeka predstavlja pokušaj pribavljanja Božje naklonosti u času, kad smo se po toj mržnji sasvim od njega udaljili, a to je upravo atentat na Božju svetost i pravednost.* To je potcjenjivanje i ponižavanje Boga čije božansko djelovanje pokušavamo izjednačiti sa svojim prljavim postupcima. To je ponovno napastovanje Boga koji je u ovom času »obzirniji« i ne govori »odlazi sotono«, iako bi to bila prava riječ za one koji se igraju njegovim poštenjem. Dug ljubavi treba platiti! To je osnovni uvjet prijateljstva s Bogom i drugovanja s njime. Inače, dar treba ostaviti pred žrtvenikom.

Krist nije odlučan samo onda kad se radi o našem kršćanski ispravnom odnosu prema drugima. Jednako je radikalan kad se pretvaramo u neprijatelja samoga sebe, dozvoljavajući da nas vlastito oko, vlastita ruka ili noga uvuku u opasnu zonu iz koje je lakše prijeći u konačnu propast nego iz nje pobjeći u slobodu. Zato kao mudar kirurg savjetuje zahvate koji nisu nimalo jednostavni i bezbolni: savjetuje vađenje oka i odsjecanje ruke, prisilno odstranjivanje tako potrebnih ljudskih udova, ako bi bili uzrok vječnog izgubljenja. Tko nije svjestan svoga određenja, tko se ne može uživjeti u produženju i beskonačnosti života, tko već tu nije sposoban predokusiti radost života s Bogom i u Bogu, taj neće razumjeti ovaj govor i svu važnost ovakvih misli i postupaka. Potrebni su veliki ideali i čvrsto pristajanje uz njih da bi se za njih i život mogao žrtvovati. Samo oni koji su oduševljeni Bogom i svojom vječnom sudbinom u njemu imaju snage na žrtve na tom putu spasenja. Da se izvadi oko, ako spasenju smeta, treba hrabrosti koja je nadahnuta vjerom da ta žrtva pridonosi onome najvažnijemu.

Kako vidimo. Krist svojim amandmanima u zakon unosi suptilnost i finoću ne želeći da budemo bezlične kršćanske fasade već do savršenosti isklesani u bogolike osobnosti dlijetom dopunjenog Zakona.

Čovjekove težnje k slobodi oduvijek su ga sukobljavale sa svim ogradama, rešetkama, zidovima, preponama, bodlji-

kavim žicama i barikadama. On ne želi okvira, ograda i sputavanja, pa ni onih u obliku zakona. Međutim, zakoni su, pretpostavljajući njihovu moralnost, upravo čuvari te slobode: na raskršćima, na stranputicama, u dvoumicama i sumnjama.

Činjenica da se čovjek u svojoj slobodi češće opredjeljuje za negativnosti, jer taj put ne traži teških duela sa nižim čovjekom u nama. a ni svakodnevnih napora u tim borbama, govori, kako nad njim mora bdjeti sila zakona, tog stalnog čuvara reda i poretka. *Ako se opredjeljuje protiv njih, onda neka to čini znajući, da je pred njim »i život i smrt: što on više voli, to će mu se dati«* (Sir 15, 17). Prema tome, za razliku od drugih sistema, Bog niti ne pokušava silom čovjeka upravljati prema dobru. On se sam opredjeljuje za taj život ili za tu smrt.

Zato predlažem da molimo: »Otvori oči moje da gledam divote tvoga zakona. Pokaži mu Gospodine, stazu pravila svojih, i ja ću je čuvati do kraja« (Pripj. ps. 119, 18 i 33). Na tvom putu ću biti siguran da sam slobodan i odgovornost neće biti potrebna!

Sedma nedjelja kroz korizmu

STRVINARSKA »SVETOST«

Svaki put kad u Bibliji pročitam Gospodinovu naredbu »sveti budite« (Lev 19, 2), nametne mi se mnogo pitanja: *Kako, na primjer, izgleda suvremeni mladić ili djevojka, mladi muž ili mlada žena, kada ovu naredbu čuju ili pročitaju? Da li crte njihova lica poprime ozbiljnost, i da li crte njihova čela odrazuju zamišljenost i spuštanje u osobne dubine, ili kiselost osmjeha govori o ironiji kojom se ta poruka dočekuje? Tko je to uopće svet i koliko svetih ima među nama? Da li su oni koji se smatraju svetima zaista sveti, i da li su oni koji su od »svetih« proskribirani zaista zli? Je li svetost maska koja se uporno nosi, ili je njen korijen malko dublje — u srcu, u duši koja Božju svetost uporno presađuje u samu sebe: tiho, skromno i nenametljivo? Je li svetost u kršćanstvu nešto što se ostvaruje pred Božjim okom bez ikakve sračunate reklame, a što bez namjere nosioca te svetosti iz njega uporno zrači i ne može ostati nezapaženo, ili je to izložba lažnih kreposti, rasprodaja nepostojećih vrlina i odskočna daska za više položaje i službe? Da li se svetost gradi budnim praćenjem i kontrolom tuđih života, ili budućnošću nad samim sobom? Da li ona niče iz tuđih leševa koje smo oborili, jer su bili »nedostojni«, ili iz smrti nižeg čovjeka u nama samima kojeg smo pobijedili? Je li netko svet upravo zato što njegovi brojni tajni grijesi nisu izišli u javnost, i da li je netko manje svet i zao što je jedna njegova krivnja otkrivena i tendeciozno zapisana u svim crnim kronikama? Da li je netko svet zbog*

kameleonske sposobnosti prilagođavanja, i da li je netko kriv zbog iskrenosti koje se ne može odreći? Da li je netko svet zbog sračunate propagande o vlastitoj svetosti koja cilja na položaje i službe, i da li je netko svet i za sve te službe »nesposoban«, jer mu se jednostavno gade načini i putovi kojima se do njih dolazi?

Kad bismo se već u ovom času ozbiljno zamislili nad ovim pitanjima i nastojali, oslobodivši se svoga egoizma, pronaći prave odgovore, kako bismo veliku uslugu učinili i sebi i Crkvi koja jedino može živjeti i živi od prave svetosti. Tada bi nam bilo jasno da sve nevolje, koje Crkva proživljava u ovom trenutku, imaju svoj korjen isključivo u lažnoj svetosti njezinih članova. A na sve druge nevolje, koje imaju svoj korjen izvan ovoga, ne bi se bilo vrijedno niti obazirati, jer su, u odnosu na ove, male, beznačajne i lako otklonjive.

Čini se da je u kršćanstvu i Crkvi sve to manje svetih, ali bez krivnje kršćanstva, bez krivnje vidljive i nevidljive glave same Crsve. Protiv te svetosti štošta se urotilo i štošta diglo: nepregledne armije naoružanih buntovnika krenule su da je svladaju, zarobe i unište. Najopasniji neprijatelji svetosti žive u nama i među nama — u samoj Crkvi. a jer su nam sasvim blizu — prijete uništenjem. *Na sreću, Crkva svoj poraz neće nikada doživjeti zbog svetosti svoje Glave koja, pozvavši nas na svetost, odmah nadodaje: »Jer sam svet ja, Gospodin, Bog vaš« (Lev 19, 2). I ta svetost je garancija da će s nama biti do konca, da ćemo, prema tome, opstati unatoč svim tim agresijama iznutra, koje će, suočene s Božjom svetošću, ipak gubiti na svojoj snazi, jer »ako tko upropašćuje hram Božji, upropastit će njega Bog«* (1 Kor 3, 17).

Kako zvuči i kako odzvanja poziv na svetost u ovome sekulariziranom svijetu, i da li taj poziv uopće nešto znači danas kada se čovjek gotovo sasvim okrenuo zemlji i onome što mu zemlja pruža; kada se sve njegove akcije svode na privređivanje, a sva njegova iščekivanja na cifru primanja u platnoj vrećici na koncu mjeseca; kada svu svoju »radost« svodi na raznovrsno iživljavanje, počevši od gurmanskih gozba, utapanja u alkohol i drogu pa do svih mogućih oblika razvrata na području seksa; kada, nakon što se sve učinilo da se izolira od utjecaja religije, da ovu kratkoću života i vremena mora optimalno iskoristiti u smislu osobnog pragmatizma, pa makar došao u sukob s društvom i zakonom koji mu brani nasilja i silovanja, ubojstva i provale, krađe, pljačke i otmice? Kako zvuči taj poziv na svetost?

Dok jedni i ne odmahuju rukom, jer je i to suvišan potez za ovakav »besmisao«, već u neshvatljivoj ironiji kao odgovor pružaju šutnju prezira, dotle se drugi zadovoljavaju teroetskim priznanjem »neke Sile« ili, ako hoćete, Boga koji će biti zadovoljan ako se i slučajno nađu na nekoj vjerskoj manifestaciji ili božićnoj polnoćki. I tako svoju »svetost« svode na rijetke i sasvim slučajne kontakte, ali ne s Bogom, već s tradicijom vezanom uz vjeru.

Ali: *»Nitko neka se ne vara!«* (1 Kor 3, 18). Svetost je nešto sasvim drugo i ona označuje jednu složenu stvarnost koja je u vezi s misterijem Boga, ali i s bogoslužjem i moralom; uključuje u sebi pojmove neporočnog i čistog koje biblijska definicija svetosti i nadilazi tražeći je u njenom izvoru — u Bogu. Poziv na nju svatko treba ostvariti. On nije upućen samo »izabranima«, za koje nemamo ništa protiv da se zatvaraju u samostanske ćelije, da mole, da se bore i odriču svega onoga što za nas znači život, — već i svakom od nas koji se već jednom po krštenju ubrojio među svete »u Kristu« (1 Kor 1, 2), ali je tu svetost kasnije proigrao.

Možda nas zbunjuje konzervativno poimanje svetosti kada su se izabrani penjali na stupove i na njima živjeli ovisni o zalogaju kruha i gutljaju vode čekane od tuđe dobrote, kada su bježali u samotna mjesta i živjeli u spiljama izolirani od drugih uranjajući u sebe i u Boga; kada su nosili pojaseve od bodljikave žice i kostrijeti da bi lakše odoljevali napastima . . . I možda još uvijek mislimo da nema drugog puta k svetosti pa odustajemo, jer nam se sve to čini do kraja glupim. Zar ne, čudaci ne želimo biti?

I ne treba da budemo! Svet može i mora biti svatko na svom mjestu, ali tu treba prihvatiti uvjete svetosti koji se prema čitanjima uglavnom svode na naše ispravne odnose prema Bogu i ljudima: *»Ne mrzi svog brata u svom srcu . . . Ne osvećuj se! Ljubi bližnjega svoga kao sebe samoga«* (Lev 19, 17 i 18). Čini se da je to sve, jer ovo je ona zapovijed za koju je rečeno da je u njoj sadržan sav Zakon i Proroci Dakle, uključuje sve druge zapovijedi koje se sasvim komotno i nenametljivo mogu vršiti u svakoj službi i na svakom po-

ložaju, a da se u isto vrijeme bude normalan građanin i normalan gospodin u pravom smislu riječi.

Kristova svetost je povezana s njegovim bogosinovstvom i prisutnošću Duha Božjega u njemu. Zato joj on daje »još idealniji« oblik. Ono što traži od svojih sljedbenika izgleda nenormalno i luckasto, jer ne samo da se od nas traži mirna pasivnost ako nas netko udara, već mu se moramo i zgodno namjestiti kako bi to udaranje uspješnije dalje izvodio; jer, eto, ne bismo smjeli alarmirati policiju i susjede ako lopovi provale u naš stan, već im mirno pokazati i ono što im baš nije na dohvat; jer, eto, nije više dovoljno ljubiti prijatelja, već i neprijatelje koji nas mrze, koji nam čak rade o glavi. I zanimljivo. to je uvjet »da budete sinovi Oca koji je na nebesima« (Mt 5, 45).

Ipak, to nije luckasto. *To je onaj skorup kršćanstva po kome ono nadilazi sva druga učenja i sve druge odnose.* To je ona metoda kojom se nadvladava i sebe i drugoga, po kojoj život u svijetu postaje mirniji, skladniji, harmoničniji. *Slijedeći takve stavove kršćanin više čini za svijet nego sve administracije i sva svjetska policija.* To je ono što vodi savršenstvu, a savršenstvo je uvjet spasenja.

Kako bi sve bilo drugačije u Crkvi i kršćanstvu kad bismo svi ovako mislili i djelovali. Međutim, mi se izjedamo u međusobnim neprijateljstvima, u sablaznim borbama za terene, za kuće, za župe. Zaključimo: Nismo sveti! Svetost povratimo Crkvi!

Osma nedjelja kroz godinu

IPAK SE SVE NE MOŽE KUPITI

Mi putujemo. Putujemo i onda kad stojimo na mjestu. Mi putujemo iako se ne vozimo, iako ne plovimo, iako ne letimo. Putujemo u najupornijem vozilu vremena koje ne pozna zastoja, stanica i pristaništa. Ono nas tvrdoglavo nosi uvijek naprijed da nas što prije odlijepi od zemlje, te opasne zone u kojoj su mnogi postali žrtve sirena ne shvativši zamku mamca prekrasnog pjeva. I pjevaju te sirene, pjevaju uporno i bez zastoja da bi što više bilo žrtava, što više smrti kojima se hrane. *I pjevaju o ljubavi koje — nema, o životu koji je — smrt, o radosti koja je — nevolja, o igri koja je — lom, o kruhu koji je — otrov* ... Opasno je putovati sam: bez suputnika, druga i prijatelja, jer je bezbroj punktova koji su krinični, koji prijete ... Opasno je putovati bez vodiča, bez vozača, bez kapetana, bez pilota. Njihovo iskustvo i znanje donosi sigurnost, pouzdanje i nadu da ćemo doći, da ćemo prispjeti i izići iz magičnog kruga u kome stalno prijeti privid.

Bez sumnje, potreban je netko da nas vodi, da se brine za našu sigurnost. Ako je to još i otac, onda nestaje straha. onda je putovanje bezbrižno i ugodno, onda smo oslobođeni treme koja zahvaća putnike u ciklonima, orkanima, olujama i na klizavici.

S obzirom na biblijska čitanja već shvaćate što sam ovim htio naglasiti: zanijekati kapetana brodu i pilota zrakoplovu bilo bi fatalno. Zanijekati Oca svijetu ne predstavlja samo bezumlje — to postaje opasnost za ovaj svijet, za sve one

koji se u njemu voze. Svijet — to je čedo Božje! A može li Bog »ne imati sućuti za čedo?« (Iz 49, 15).

Iz današnjih biblijskih tekstova razabiremo da je lik Boga — lik oca koji stalno bdije nad stvorovima i opskrbljuje ih u njihovim potrebama. Upravo taj aspekt doziva u svijest pojam »providnost« tj. brižljivu budnost Stvoritelja nad stvorenim koja se javlja kroz svu povijest; ali ne kao nekakav magični recept koji bi vjernike učinio sigurnima od svih nesreća, već kao utvrđivač čovjekove nade tražeći u isto vrijeme njegovu suradnju. Providnost, dakle, nije propovijedanje fatalizma, već surađivanje s Bogom u ovom prolazu svijeta.

Razumljivo je da dok prolazimo kroz taj labirint svijeta ne smijemo biti sami, bez vodiča. Treće biblijsko čitanje pruža nam toliko sigurnosti govoreći o Gospodaru svijeta kojem su najbolje poznati putovi koji kroz taj svijet vode. Sirene, o kojima smo govorili, dozivaju na stramputice. *To je onaj drugi »gospodar« svijeta koji je uzurpirao vlasnost. Dvojici gospodara i dvojici vodiča oprečnih stavova, namjera i kvaliteta ne možemo u isti mah pokloniti povjerenje. Ako dvojica isto misle i isto djeluju, onda se radi o jednom. Ali ako su ta dvojica u opoziciji, a pokušavamo služiti i jednom i drugom, onda dolazi do podvojenosti naše osobnosti, onda je ranjen naš kršćanski karakter koji poslije ranjavanja to u stvari više i nije.* Kad Krist to i ne bi bio rekao, moralo bi nam biti jasno da »nitko ne može služiti dvojici gospodara« (Mt 6, 24). Ako to pokuša, postaje lažac i krivo se predstavlja jednom i drugom, a to je onda čovjek koji više ni od koga ne može pribaviti povjerenje, čovjek kojeg se spravom treba klonuti.

Krist, dakle, otkriva ljudima kako je pravi gospodar svijeta Bog koji je ujedno i otac ljudi, kojeg jednostavno moraju moliti za kruh svagdanji i ne trebaju se uznemiravati zbog sutrašnjega dana, zbog onog što dolazi, zbog neizvjesnosti koja inače straši. I to je dosta da budemo sasvim učvršćeni u nepokolebljivoj nadi, pa i u slučajevima iskušenja, koja upravo ljudima otkrivaju istinsko lice providnosti.

Kad nam veli »ne budite zabrinuti za život svoj: što ćete jesti, što piti« (Mt 6, 25), onda malodušni u tom uvjeravanju vide Gospodinovu samouvjerenost i presmionost, a Gospodin u malodušnima premalu dozu vjere koja je nužno potrebna da i u ovom slučaju providnost bude darežljiva. Nipošto ovaj po-

ziv ne smijemo shvatiti kao favoriziranje nerada. Dapače, »čovjek svojim radom uzdržava život svoj i svojih, povezuje se sa svojom braćom i služi im, može iskazivati autentičnu ljubav i dati svoj prilog dovršenju Božjeg stvaranja. Štoviše... pridružuje se otkupiteljskom djelu Isusa Krista, koji je, radeći u Nazaretu vlastitim rukama, dao radu uzvišeno dostojanstvo. Iz toga proizlazi za svakog čovjeka dužnost da savjesno radi, kao i pravo na rad.« (Gaudium et spes).

Ali — to nije sve! Rad ne rješava sve probleme! Ima nešto što se radom ne može postići, što moramo životom zaslužiti i od Boga izmoliti. *Ima nešto što se ne može kupiti ni jednom valutom. Radom možemo doći do najluksuznijih kola, ali ne i do sigurnosti u vožnji. Plodovima svoga rada možemo kupiti vinograd, ali ne i urod; prekrasnu vikendicu, ali ne mir i harmoniju u njoj; krevet, ali ne i miran san; lijek, ali ne i zdravlje; kruh, ali ne i apetit; zabavu, ali ne i radost; žcnu, ali ne i vjernost; djevojku, ali ne i ljubav; vlast, ali ne i odanost podložnika... Da, ima nešto što nije u ljudskim rukama, što se ne može naći u skladištima, magazinima, čime se ne možemo poslužiti na policama samoposluživanja, što se ne može naručiti u restoranima.*

Vrijednosti koje nam nudi zemlja »ne mogu doseći one prave vrijednosti ljudskoga duha; ostaju povezane za ovaj život za koji znamo da je i površan i raspadljiv. Temeljiti izgradnju vlastitog opstanka prvotno i isključivo na tim vrijednostima znači graditi na pijesku; znači, osobito za onoga, tko od vlastitog sebičnog užitka i blagostanja čini svoj najviši cilj, varati samoga sebe. Obožavanje užitka, što postaje lažno evanđelje tolikih muževa i žena naših dana, na kraju je filozofija varke i smrti« — rekao je Papa na Uskrs 1974. godine.

Izbjeći epilog te lifozofije, a to znači izbjeći prevaru i smrt, — znači povjerovati Kristu kako će nam se sve »ostalo nadodati« ako najprije budemo tražili »Kraljevstvo i pravednost njegovu« (Mt 6, 33). Na prvi mah sve to izgleda smiješno, neuvjerljivo i besmisleno. Može biti, ali samo za onoga koji prolazeći svijetom ne gleda duboko i daleko, pa i ne pokušava pronaći ekonoma pticama i drugim bićima koja svakodnevno imaju svoje obroke, a da niti rade niti privređuju; krojača i modnog kreatora cvijeću i biljkama koji su nenadoknadiv ures zemlje...

Onog »što ćemo jesti... što ćemo piti... u što ćemo se obući« (Mt 6, 31) ima zaista u izobilju na zemlji, a jer ljudi ne traže »pravednost njegovu« — to ostaje zatvoreno u magazinima i na dohvat samo jednoj trećini čovječanstva, dok ostali vape i vapeći skapavaju, traže i tražeći umiru. Njihov vapijući glas gubi se u obijesti i orgijama izobilja tik uz bijedu koja kosi kosom gladi, bolesti, siromaštva i odbačenosti. I svijet ne nalazi rješenje ovom problemu, a ono je tu na dohvat ruke — u Bibliji. Treba samo naći Kraljevstvo i u tom kraljevstvu pravdu i po toj pravdi djelovati. Tada — ne moramo biti »zabrinuti za sutra«.

Ja bih skepticima dopustio da čak i Krista provjere. On ih je danas izazvao. Neka samo povjeruju čvrsto i živo! Obećanje da će se »ostalo nadodati« mora biti ostvareno kao posljedica te vjere. Za to imamo dokaze! Svijet i njegova povijest govore o providnosti!

Deveta nedjelja kroz godinu

MUKE BESANICE I RADOST BUDNOSTI

Iako na prvi pogled pojmovi »blagoslov« i »prokletstvo« izgledaju apstraktni i neuhvatljivi — oni se stvarno uvlače u živote i preko njih postaju očiti i vidljivi.

Kome samo nisu poznati oni *osobni nemiri očitovani u lutanjima bez cilja, u pogledu bez iskre svjetla, u tmurnim izražajima lica, u noćima bez sna koje se produžuju u neizmjernost i teško dočekuju jutro, u izoliranosti i tupom pogledu, u zastajkivanju i konverzaciji sa samim sobom, u iznenadnim krikovima i nesvjesnim izbacivanjem parola čije glasno izvikivanje tek osvješćuje i zatiče nemirnoga u teškim mislima, u bijegu od ljudi zbog svijesti krivnja koje ga izjedaju namećući se stalno njegovim mislima, u kaotičnom nutarnjem stanju koje zbog neizdržljivosti potiče na obračunavanje sa vlastitim životom.*

Ako tražimo uzrok svemu ovome, onda treba reći da zarazne bolesti nema bez zaraznog bakcila. Prokletstvo koje čovjek osjeća u sebi i oko sebe nije nešto što je prispjelo samo od sebe. Nije to nepozvani gost koji se iznenada pojavio na našim vratima, već nešto što smo sami pribavili i dozvali, nešto što smo sami sebi skuhali i pojeli. Mučnina koja iza toga dolazi logična je posljedica naših stavova i naših postupaka. *To je ono što smo izabrali nakon što nam je ponuđen »blagoslov i prokletstvo«* (Pnz 11, 26). Prokletstvo koje smo pribavili, usmrćuje nakon što smo se dugo mučili na bolesničkom krevetu odbacivanja »zapovijedi Gospodina, Boga svoga« (Pnz 11, 27).

S druge strane, kome nisu poznate radosti blagoslova očitovane u tisuću oblika. Ne susrećemo ih samo kod onih koji su stjecajem okolnosti potpuno riješili svoje materijalne prilike te dobra zemlje uživaju u savršenome zdravlju. *Radost blagoslova često puta u većoj mjeri osjećaju oni kod kojih su te okolnosti bile škrte i nemilosrdne, ali su ih uspjeli osmisliti duhom Evanđelja.* Da, kome nisu poznate radosti blagoslova koje nakon osmišljenja svih neprilika, svih nevolja, svih jada, svih patnja .. uza sav vanjski žalostan oklop, izbijaju iz nutrine na površinu poput zimskog cvijeta koji kroz studen snijega ponosno pomalja svoje bijele latice; *radosti blagoslova očitovane kroz svjetlo i predano oko bolesnika čije su nade u ozdravljenje davno pokopane, što neupućenima u pravu mudrost izgleda paradoksalno; radosti blagoslova čiste mladosti koja ne hrani svoje duše otpacima iz kanta za smeće, već pije na čistim gorskim izvorima i jede iz sasvim urednih posuda Božje riječi; radosti blagoslova brojnih obiteljskih zajednica u kojima su roditelji i ter kako svjesni da nisu gotovo ništa učinili ako su djetetu osigurali košulju i komad kruha, zanemarivši ujedno kršćansko i moralno oblikovanje njegova duha i srca; radosti blagoslova njihove kćerke koju su naučili nečem sadržajnijem od previjanja i savijanja tijela u ritmu plesa, nečem sadržajnijem od zanosa za modne krikove koji za mnoge, upravo u času nužne pravilne formacije, postaju životni sadržaj, a on ih konačno nemilosrdno dotuče; radosti blagoslova njihova sina kojeg su naučili nečem sadržajnijem od zanosa za dugom kosom i neurednom bradom, izlizanim trapericama i kožnim trenerkama, mopedima bez prigušivača kojima suludo jure gradskim ulicama oduzimajući mir sugrađanima i dovodeći u opasnost njihove živote u duhu one iz jednog humorističkog lista: »Kako da budem zapažen? Lako: pustit ću bradu, i s mini motorom po gradu krenut u — bučnu paradu!«;* kolektivne radosti čitave obitelji koja se nedjeljom i blagdanom nađu u istoj crkvenoj klupi, okrijepljujući svoj duh Božjim tijelom koje se upravo za njih žrtvuje, da bi odmah zatim na vikendu okrijepili čitava sebe radostima prirode od Boga dane čovjeku. To je radost ponuđenog blagoslova koji je uvjetovan riječju »budete li slušali zapovijedi Gospodina, Boga svoga« (Pnz 11, 27).

Međutim, samo u našoj zemlji svake godine ima milijun i dvjesta tisuća novih bolesnika s različitim psihičkim poremećajima. Čudna depresivna stanja, neobjašnjivi strah, muke besanice, tjeskobno prevrtanje po krevetu — sve su to znakovi da je naše duševno zdravlje ugroženo.

Medicinski stručnjaci pokušavaju otkriti uzroke pa nabrajaju: nagao socijalno-kulturni razvoj u nekad primitivnoj sredini mnogo toga mijenja u čovjekovu životu, industrijalizacija, urbanizacija, migracije, ekonomske krize, promjene u načinu života obitelji, pojedinaca, grupa. Sve to ne može proći bez ožiljaka na mentalnom zdravlju, pa uz ovaj stravični broj duševno oboljelih, *svake godine k tome u našoj zemlji dvije i pol tisuće ljudi pokušava teškoće »riješiti« samoubojstvom; dvadeset i jedna tisuća brakova se raspada. K tome još pridolazi šest tisuća slučajeva omladinske delikvencije, a deset posto odraslog stanovništva kronični su alkoholičari.*

Istini za volju svi uzroci ovog stanja nabrojeni od stručnjaka — stoje! Ali, također istini za volju, to su drugotni uzroci, jer jak, ljudski i moralno formiran duh lako prevladava sva ta nova stanja, pa mi se čini da je glavni uzrok prešućen iz jednostavnog razloga što miriše na biblijske tvrdnje o uzrocima svega toga, jer, prema njima, *svijetu se tako događa ako »pođe za drugim bogovima«* (Pnz 11, 28) *zanemarivši pravoga koji tvrdi da nitko »neće u kraljevstvo nebesko ući« ako »ne vrši volju Oca«* (Mt 7, 21). A to kraljevstvo nebesko nije nešto iznad oblaka, među zvijezdama — ono je svagdje gdje se ta volja vrši; a volja je Božja moralno dozrijevanje čovjeka, njegova neporočnost i svetost koja se stiče vršenjem Zakona u kome je ona izražena.

Kad bi mladi poštivali zakon »ne ubij«, »ne ukradi« ... nestalo bi tih šest tisuća slučajeva omladinske delikvencije. Kad bi supruzi poštivali šestu i devetu zapovijed, devalvacija ljubavi i vjernosti ne bi dovela u pitanje raspadanje 21.000 brakova godišnje. Kad bi onih deset posto odraslog stanovništva prijateljevalo sa kršćanskom krepošću usmjerenosti, bili bi neprijatelji alkohola koji razara živote pijanaca, razara njihove obitelji i neoprostivo opterećuje potomstvo i društvo kriminalom koji svoj korjen ima i u alkoholizmu.

Jedan je, dakle, uzrok i jedno je rješenja za izbavljenje iz ovog ropstva u koje je čovjek svojom krivnjom upao. Mi

moramo graditi »kuću na stijeni« (Mt 7, 24) zakona, a to znači biti siguran od kiša, bujica i vjetrova svakovrsnih nevolja koje pustoše svijetom ostavljajući za sobom moralne ruševine i bijedu. Suludo je graditi na pijesku koji se miče, promiče i zatrpava ljudske živote u ponore beznađa i očaja.

Pred nama su dakle putovi koji vode u blagoslov i prokletstvo. Predlažem da već danas izaberemo onaj pravi kako ne bismo postali »ruševina velika« (Mt 7, 27) i to zauvijek, bez ikakve nade u obnovu.

Deseta nedjelja kroz godinu

REDOVNICE — »NOĆNE PTICE«

Putujući po Mediteranu kao brodski kapelan svojevremeno sam se našao u španjolskoj luci Barcelona. Bilo je točno pola noći kad smo pristali uz obalu. Luka je bila izvanredno rasvijetljena pa se za časak, u otsutnosti orjentacije, moglo posumnjati da li je to zaista noć. Uz zgradu carinarnice klupa kakvu sretamo u svim našim turističkim mjestima da bi umornima pružila odmor i pogled na more čija širina i prostranost oslobađa čovjeka od zatvorenosti u vlastite brige.

Na toj klupi uz carinarnicu — dvije časne sestre. Jedna je čitala debelu, požutjelu knjigu, valjda religioznog sadržaja, a druga uporno rješavala križaljku iz nekog vjerskog lista.

Ohrabrio sam se i pristupio obrativši im se na talijanskom jeziku vjerujući da će ipak nešto razumjeti. Kad su doznale da sam svećenik, nestalo je prvotnog nepovjerenja koje sam čitao u njihovim očima, pa sam smatrao da mogu postaviti i neugodno pitanje: »Što radite ovdje u ovo doba noći?« Drugim riječima: sad vam je mjesto u samostanskim ćelijama da uronite u zaslužen san poslije dnevnih poslova i briga. Nisu bile povrijeđene! Razabrao sam to iz njihova simpatičnog smiješka koji su mi uputili »Mi smo u noćnoj službi... Ovdje šuteći govorimo!«

Sve mi je bilo jasno. U toj noći, iako osvijetljenoj, trebalo je drugog svijetla onima kojima prija tama. Barcelona je lučki grad. Kao i u svim lukama svijeta i tu cvjeta prostitucija i život podzemlja. Krist je jednom carinika iz carinarnice poz-

vao da ga slijedi. Ove dvije sestre uz carinarnicu i noću propovjedaju prolaznicima. Propovjedaju onima koji su se odlučili za stranputice. *Crnom dekolteu i mini suknjama propovijedaju koprenom, bijelim pasom i dugim redovničkim odijelom; ljudskom nemiru — svojim mirom; razvratu — čednošću; rasprodaji tijela — živim hramom živoga Boga; tami — svjetlom kojeg milošću u sebi nose; mladim životima izgrizenim razbludnošću — čistoćom Bogu poklonjenom; buntovnicima — poslušnošću koja od njih traži da bdiju; noćnim pljačkašima i trgovcima ljudskim sudbinama — siromaštvom.*

One bdiju dok i grijeh bdije da bi ga nestalo kad se ugleda u gledalu jednog drugog svijeta koji se i za njih žrtvuje. Njihov mučki poziv »pođi za mnom« (Mt 9, 9) čuje se ne uhom nego okom i primljena slika budi savijesti kao što ih budi smrt drugih, crkve i zvonici, križevi na raskršćima, kapele u ulicama, redovnički habiti, prvopričesnici u bijelim haljinama . . . Sve je to govor preko kojeg milost drma dušom i u dušu unosi nemir zbog nemira kako bi našla mir koji se traži i nalazi samo na jednom mjestu — u Bogu!

I dogodi se katkada da njihova prisutnost probudi želju poklonika noći da s dna života krenu visinama gdje ih čekaju prave radosti. *Ovaj proces izrazila je i njihova sugrađanka Susan Scott koja se specijalizirala za uloge »žrtve« u mnogim »krimićima«: zadavljena je u filmu »Smrt hoda na visokim petama«, ubijena je iz revolvera u filmu »Opasno zanimanje«, a otrovana u filmu »Smrt se pojavljuje u ponoć«* . . . Dojadile su joj te uloge i sad joj je jedina želja da makar u jednom filmu *izvuče — živu glavu.*

Da, sestre, koje sam sreo, tu su da bi mnogi polumrtvaci izvukli živu glavu, jer zaista »smrt se pojavljuje u ponoć«, u ponoć noći našega susreta, u svim drugim noćima kada su »u službi« zbog tuđih života, zbog živih glava, zbog povratka životnoj radosti kojoj je Matej danas bio pozvan.

Na njegovu sreću iza poziva »on usta i pođe« (Mt 9, 9). Bio je to pun pogodak upućen u pravo vrijeme i na pravo mjesto. I odmah iza toga »mnogi carinici i grešnici dođoše za stol s njim« (Mt 9, 10). Mnogi, međutim, sve do dana današnjega gledaju na to Kristovo sjeđenje za stolom s grješnicima kao na nešto od čega treba okrenuti glavu, kao na ustupak

zlu i nosiocima toga zla. Treba se, misle, od njih strogo distancirati i odijeliti kineskim zdom koji će zapriječiti i pogled na njih.

Jasno je da takvi zauzimlju u teoriji i praksi antibiblijske stavove po kojima daleke treba prepustiti samima sebi, od njih se do kraja izolirati čekajući da nam sami dođu u sakristiju, u ispovijedaonicu, u župski stan, jer »to su isključiva mjesta svećeničkog djelovanja i rada«.

Samo, mi bismo se načekali u ispovijedaonicama iščekujući obraćenike da nam sami dođu, da nam se sami približe. Zbog ovakvog i vjerničkog i svećeničkog mentaliteta, u mnogim sredinama, crkvene klupe za vrijeme obreda ostaju poprilično prazne: prazne djecom, prazne mladim ljudima, dok se u isto vrijeme njima pune stadioni do zadnjeg mjesta. Tek tu i tamo klupe su išarane crnim marama i sijedim kosama koje u svojoj pobožnosti i kršćanskoj revnosti — nemaju nasljednika I sutra će, zbog takvih pogrešnih stavova, biti prazne.

Krist nije skrstio ruke i sjedio. On se susretao i kontaktirao sa svim kategorijama ljudi ne obazirući se na predbacivanja koja su svoj korijen imala u farizejštini. Takvima je, a i istima koji će iza njih doći, proučio: *»Ne trebaju zdravi liječnika nego bolesni«* (Mt 9, 12).

Zaista, ako je ikome potrebna pažnja i ljubav — to je potrebna bolesnima. Stoga mi ne smijemo čekati da nam sami dođu, *jer su hromi i — ne mogu hodati; jer su prikovani uz krevet i — ne mogu ustati; jer su slijepi i — ne vide puta; jer su gluhi i — ne čuju naš glas. Mi ih, dakle, moramo potražiti, mi ih po dužnosti moramo naći »jer ljubav mi je mila«* (Hoš 6, 6). *jer »milosrđe mi je milo«, jer »ne dođoh zvati pravednike nego grešnike«* (Mt 9, 13).

To bi moralo biti jasno svakom svećeniku koji, uza svu ovu Kristovu jasnu riječ, drugačije postupa. To bi moralo biti jasno svakom vjerniku koji sumnjivo gleda na svećenika ako u duhu Kristove prakse i poruke ovako radi, neumorno tragajući danju i noću za izgubljenima. Ako ih pri ovom poslu vodi ljubav koja je Bogu mila, a u to nemamo pravo sumnjati — u to treba vjerovati, onda — neka sumnjičavci svoje sumnje sadrže za sebe i u svojim glavama, jer, uostalom, to je njihov

problem — teški moralni problem kojeg se moraju osloboditi u ispovijedaonici.

Da li je ovakvim načinom rada zaista moguće nešto postići? Bez sumnje! »U nadi protiv svake nade« (Rim 4, 18) treba vjerovati u Kristovu riječ i praksu, jer to je jedini uvjet da crkvene klupe izmijene strukturu vjernika, *da staračka klonulost nađe nasljednike u mladenačkom poletu.* Bit će to njihovo vjerničko »potomstvo« (Rim 4, 18).

Dvije časne sestre uz carinarnicu barcelonske luke vršile su svoju dužnost nasljeđujući Krista. One uspijevaju, jer više cijene ljubav nego žrtve. Poželimo svim takvim radnicima, svim svećenicima i vjernicima koji su shvatili da isti stari, dobri i tečni kruh Evanđelja treba lomiti i dijeliti na novi način, — uspjeh u tom svetom poslu! Vrijeme je da tako počnemo!

Jedanaesta nedjelja kroz godinu

ARHIMEDOVSKI ZAPALIMO SVIJET

Najnovije statistike govore da se za pet godina svijet poveća ljudskom masom ravnoj stanovništvu Sovjetskog Saveza i Italije; da se samo za jednu godinu rodi Francuska, Portugal i Grčka, a u svakom pojedinom danu grad od sto i osamdeset tisuća stanovnika. I tako se broj stanovnika na zemlji brzo penje prema broju od četiri miljarde . . .

Ako je pred dvije tisuće godina Krist ugledavši »mnoštvo«, ne bez boli, uzdahnuo: *»Žetve je mnogo, a radnika malo«* (Mt 9, 37), onda bi zbog današnje disproporcije između »mnoštva« na zemlji i njihovih duhovnih vođa ta bol morala biti još veća.

Činjenica da se broj svećenika posljednjih godina u mnogim zemljama smanjuje govori, kako mnoge zajednice već danas postaju »ovce bez pastira«, a posljedice i opasnosti te prepuštenosti ne treba ni naglašavati, jer se jasno očituju u tisućama negativnosti koje zagorčuju život svijeta. Zbog toga *jedan naš satiričar već vidi budućnost u kojoj će se »gutati pilule za izazivanje smijeha«.* Nestat će ga i bit će zamijenjen tjeskobom, jer su uz ostale razloge, ignorirani posrednici između čovjeka i Boga; jer su zbog toga porušeni mnogi mostovi koji su vodili u ostvarenje najljepših čovjekovih težnji: da živi uvijek, da uvijek živi radostan, da uvijek živi bezbrižan. Smanjuje se broj onih koji propovijedaju: »Približilo se kraljevstvo nebesko« (Mt 9, 7). Ali ne samo propovijedaju, već, kao glasnici Božje istine, ostvaruju to kraljevstvo tu, u nama

i među nama, dokazujući da ono nije neki abstraktni i nebulozni pojam, već stvarnost mira, radosti, zadovoljstva, međusobnog poštivanja, osobne dobrote, uzajamne ljubavi... Sve su to čvrsti temelji tog kraljevstva. Smanjivanjem broja onih koji te vrednote propovijedaju i pronose, raste broj poklonika raznovrsnih poroka, a njihove posljedice proživljavamo.

Kad Isus »dvanaestoricu posla«, jasno je označio što moraju raditi: »Bolesne liječite, mrtve uskrisujte, gubave čistite, zloduhe izgonite!« (Mt 9, 8). Za ovaj sekularizirani svijet to zvuči smiješno i izazovno, jer što se tiče bolesnika i gubavaca, to je bio i ostao posao medicinskih stručnjaka, a ne ribarske vještine; a što se tiče zloduha, to je i onako utopija; dok uskrisivanje mrtvih ostaje priča rođena u nečijoj fantaziji...

Međutim, ono što zvuči kao izazaov mentalitetu ovog vremena, vremena krize nužne vjere, to se ostvarivalo u danima njenog punog života, ne sredstvima i snagama koje je čovjek dokučio, već milošću Boga koja je tom vjerom izazvana. I kad je vjera ustupila mjesto nevjeri, taj čudesni posao, za koji su bili ovlašteni i osposobljeni apostoli, pokušala je preuzeti medicinska znanost, ali ne uvijek s uspjehom; jer i u ovom vremenu općeg progresa, pa i medicine, uzročnici mnogih oboljenja ostaju zagonetka, što pokušaje liječenja čini bezuspješnima. Posebno se neugodno, poniženo i nemoćno osjeća pred pojavom dotrajalosti i smrti. Kad se ona pojavi, medicina može samo okrenuti leđa, ostaviti je na operacionom stolu, bolesničkom krevetu i otići, prepustivši žrtvu drugima da je uklone i pokopaju. Pred tom zadnjom činjenicom svakog fizičkog života dvanaestorica su se osjećala sasvim drugačije: suvereno i moćno, kao oni koji znadu što hoće i što mogu, i smrt je bila pobjeđivana snagom vjere, njihove i tuđe, vjere koja je ponovno vraćala život.

Čini se da je ovlaštenje *»gubavce čistite«* suvišno za ovo naše vrijeme. Podaci, međutim, govore da od te teške bolesti u svijetu danas boluje oko dvadeset milijuna ljudi. *Iako je suvremena medicina uspjela pronaći efikasne ljekove i preventivna sredstva protiv gube koja već četiri tisuće godina hara u svijetu, ipak preparat DDS danas može uzimati samo oko tri milijuna oboljelih. Preostalih sedamnaest milijuna osuđeno je na smrt iako se lijek proizvodi u dovoljnim količinama i po relativno niskim cijenama. Izgleda, prema tome,*

da se još nije ni rodila ljudska solidarnost koja se oplođuje samo vjerom i ljubavlju; a jer su one ostavljene, napuštene i zapostavljene, svjedoci smo tolikih suvišnih ljudskih žrtava.

Jasno je stoga da je žetva plod sjetve. One su višestruko upućena jedna na drugu. Čovjek žanje ono što je sijao: »Tko sije nepravdu, žanje nesreću«. Ovaj naš čovjek sije nevjeru pa su zbog toga ovom vremenu uskraćena sva ona čuda zbog kojih su Pavla u Listri proglasili Hermesom, a Barnabu Zeusom.

Uza sve to, žeteoci su potrebni i ovom vremenu! Oni imaju istu misiju iako zbog nedostatka svoje i tuđe vjere ne ozdravljaju bolesnike u bolnicama i ne čiste gubavce u leprozarijima. *U ovom vremenu je njihovo djelovanje prebačeno na drugi kolosjek koji vodi na područja u kojima žive zdravi, ali — ibolesni; čisti, ali — gubavi; živi, ali — mrtvi; naoko bezazleni, ali sa — zloduhom u sebi.*

Na ovom području ima »radnika malo« (Mt 9, 38), a potrebe su tako velike kao što je velika bol bolesnih i nesreća gubavih, nemir nemirnih i nepravda nepravednih, krutost okrutnih i svađa svađenih, nečistoća prljavih i laš lažljivih... Svi ovi vuku svijet u propast. Zato su svijetu potrebne prave vođe i hrabri izbavitelji, putokazi i saobraćajci bez kojih su neizbježni sudari i smrti. Svijet treba njihovu brigu i ljubav, budnost i žrtvu — žrtvu borbe sa sobom, žrtvu pregaranja za druge, žrtvu izdvajanja iz svijeta, a zbog svijeta da bi se svijetu svijetlilo. Sve ovo nije lako i to je ono što zastrašuje mnoge da prihvate svećeničko zvanje odlučujući se radije za druge profesije.

Kad Isus kaže da molimo gospodara žetve za uvijek nove žeteoce koji će stalno obnavljati Crkvu i svijet, onda ne misli isključivo na one koji će mu potpuno ponuditi srce i život, na koje je Božja desnica položena po ruci biskupa, — *on misli i na vas koji ste »kraljevstvo svećenika, narod svet«* (Izl 19, 6), jer svi zajedno sačinjavamo jedno Kristovo tijelo. Ono što u tom tijelu uzdiže u milosti, časti i moći jednoga, uzdiže i sve ostale. Službom i pozivom jednoga pokazuje se sveto dostojanstvo svih koji su »opravdani krvlju njegovom« (Rim 5, 9). Nema dakle ni jednog uda koji ne bi imao učešća u poslanju cijelog Tijela, nego svaki pojedini mora u svom srcu štovati

Isusa i za njega proročkim duhom svjedočiti.« (Presbyterorum ordinis).

Stoga svi u žetvu! *Zapalimo svijet na Arhimedov način o kome su se do naših dana sačuvale mnoge priče, a za jednu se dokazalo da je stvaran događaj. On je prvi čovjek koji je iskoristio Sunčevu energiju kao oružje u ratu zapalivši »gorućim staklom« rimske galije. Bila je to primjena više manjih ogledala postavljenih tako da sva zajedno reflektiraju samo jednu zraku dovoljnog intenziteta da bi izazvala požar drvenih brodova.*

U manjku svećenika postanimo svećenici. Stvorimo od sebe čista kršćanska ogledala. Svoja mala svijetla združimo u jednu veliku, snažnu kršćansku zraku koja će zapaliti svijet dobrotom, bratstvom i ljubavlju. Uklonit ćemo tako problem radnika i žetva će biti uspješna. Više neće bolno odzvanjati Kristova tužaljka o *nerazmjeru između kršćanskih srpova i svjetskog klasja*. Svijet će biti prekrojen!

Dvanaesta nedjelja kroz godinu

DOPING ZA SMRT

Ništa čovjeka ne čini tako bljutavim i tako ogavnim kao kad dozvoli samome sebi raskorak između svoga uvjerenja i svoga ponašanja; kad razdijeli svoju osobnost na dva oprečna svijeta, zbog čega je ranjena i kompromitirana njegova cjelina. Bila bi to izdaja samoga sebe, makar netko ovakvim držanjem rješava probleme službe, položaja, egzistencije... Uz ostale uzroke unutar i izvan čovjeka, neprincipijelnost, nekarakternost i puzavost pojavljuju se ponajčešće kao plod nejednakosti i diskriminacije, bilo rasne, političke ili vjerske Mnogi ljudi koji nose u sebi drugačija uvjerenja od zajednice u kojoj su prisiljeni živjeti, da bi opstali, glume odanost idejama koje nisu njihove i u koje nisu uvjereni. Gdje je više slobode i prava čovjeka, manje je povreda osobnog dostojanstva.

Stoga *»svaka diskriminacija u temeljnim pravima osobe na društvenom ili kulturnom polju, ili zbog spola, rase, boje kože, društvenog položaja, jezika ili religije mora se prevladati i ukloniti, jer se protivi Božjoj nakani. Treba uistinu požaliti što ta temeljna prava osobe nisu posvuda osigurana... Povrh toga, iako su među ljudima opravdane različitosti, jednako dostojanstvo osoba zahtijeva da se stvore čovječniji i pravičniji uvjeti za život. Prevelike, naime, ekonomske i društvene nejednakosti među članovima ili narodima jedne te iste ljudske obitelji izazivaju sablazan, protive se socijalnoj*

pravdi, pravičnosti i dostojanstvu ljudske osobe, kao i društvenom i međunarodnom miru« (Gaudium et spes 29).

Dok s jedne strane zasužnjavanje, nejednakost i diskriminacija na bilo kojem polju stvaraju ljude koji se zbog osobnih interesa odriču svoga »Ja«, dotle s druge strane sva ta situacija stvara i heroje koji se lako ne mire s tom povredom osnovnih ljudskih prava.

Otavimo po strani razne oslobodilačke pokrete u prošlosti i sadašnjosti koji su stvorili junake uvijek spremne ne samo da žrtvuju službu, položaj i egzistenciju, već i goli život, a za ostvarenje slobode i tih prava. Radije ostanimo na temi vjerske odlučnosti i junaštva koju nam nameću današnja biblijska čitanja.

Povijest kršćanstva govori o periodima kada su ta osnovna prava bila uskraćivana našoj Crkvi. Ta ista povijest govori o neviđenom junaštvu kršćanskih mučenika kojih su muke i smrt čak postale najomiljenija zabava progonitelja. Bili su to toreadori koji su dokrajčivali živote ne razjarenih bikova, već smirenih i nevinih kršćana koji su krivi samo zato što su ljubili, ljubili čak i svoje ubice. *Njihov doping bila je Božja riječ koja je uklanjala strah pred onima »koji ubijaju tijelo«, a u isto vrijeme taj strah budila pred onim »koji može dušu i tijelo pogubiti u paklu«* (Mt 10, 28). *Bili su to vizionari svoje svršnosti i svoje vječnosti, čiji se pogledi nisu zaustavljali na kruhu i ruhu, na sigurnom položaju i službi, na udobnom stanu i općoj sigurnosti.* Oni su gledali dalje, na ono što će doći kad se odavle krene i sve napusti. Stoga nisu znali za strah, koji inače obuzima mnoge pri pomisli da to tu možda ipak nije sve, da možda ipak bude odgovornosti za poklonjeni život, za rad, za djela koja su ostala iza njih.

Niti Krist niti Crkva ne pokušavaju od nas stvoriti fanatike koji će se razbacivati svojim vjerskim uvjerenjem kad to treba i ne treba, već mirne i staložene građane-vjernike koji točno znaju kome pripadaju, te što, na temelju te pripadnosti, moraju raditi Bit će to dosljedna, ali nenametljiva služba Bogu i čovjeku u svim prilikama i u svakom času. *Povlačenje u »mišje rupe« da tu u tami i zatvorenosti, krijući svoju pripadnost i svoje uvjerenje pred onima koji drugačije misle, Bogu ipak nešto damo, kao što se psu daje gola kost, — nije časno!*

Ono što Bog govori našem srcu i našem umu, ono što nam poručuje preko naše savjesti »na uho« recimo »na svjetlu«, propovijedajmo »na krovovima« (Mt 10, 27). Ti krovovi i to svjetlo nisu agresivni i izazovni nastupi pred masom kojoj ćemo javno kazati »tko smo i što smo«, a da za to nema nikakvog razloga; ali ćemo to ipak pokazati životom, radom, jasnim stavovima i odlukama koje su nadahnute vjerom. *Drhtati pred pogledom drugog uvjerenja dok se nedjeljom bližimo crkvi, strepiti pred psovačima zbog molitve, obeshrabriti se pred razvratnicima zbog čednosti, skrivati križ pred potkovicom, zatvarati Bibliju pred pornografijom, — znači silaziti s krova svog vjerskog uvjerenja i zatvarati se u bunkere kukavičluka.* A Krist hoće da javno budemo uz njega ne samo u časovima dok mu se u zanosu kliče »hosana«, već i kad se traži njegova smrt, kad se ta smrtna kazna vrši. Pobjeći sa Golgote, pa i onda kad nas se optužuje da smo njegovi učenici, a jer nas možda stoga čeka ista sudbina, znači zatajiti Gospodina i izazvati pjetlov pjev koji upozorava na izdaju.

Svijet je danas podvojen. Svrstava se u blokove: one političke, ekonomske, svjetonazorske... Čak i u obiteljskim zajednicama nema jedinstva, jer »tuđinac postadoh braći i stranac djeci majke svoje« (Pripj. ps. 69, 9). Zar to zaista ne zvuči bolno?! Ali, ako je to već tako, onda bi trebalo sve učiniti da se izbjegnu frontovi i neprijateljstva. Uvjerenja, samo aku su uvjerenja, treba poštivati, jer je to jedini uvjet mirne koegzistencije, pa i onda kad se radi o odnosu vjere i nevjere. Militantno i administrativno nametanje svojih stavova drugima, stvara nemirno, nesigurno i kaotično stanje u jednom društvu, a to nije u ničijem interesu.

Ali, *ako bi se dogodilo da netko zbog svog uvjerenja mora »na križ«, onda neka bude ohrabren istinom: »Sa mnom je Gospodin kao snažan junak! Zato će progonitelji moji posrnuti... neće uspjeti«* (Jr 20, 11). O tome govori povijest naše Crkve. Mističnom Kristovom tijelu amputirani su mnogi udovi, ali ono živi i živjet će, jer na istom mjestu izrastaju novi — mlađi i snažniji. Nisu to proteze! Živi su to i pokretljivi djelovi neuništivog organizma Crkve.

Isplati se, dakle, priznati Onoga koji čuva svoje, ne snagom atoma i lasera, već silom i snagom svoga božanstva. Ta

snaga nikada nije rušilačka, već je isključivo usmjerena dobrobiti čitavog svijeta, svih ljudi.

A kad Krist kaže da će se konačno odreći svih onih koji se odreknu njega, onda to sigurno nije ni prijetnja ni osveta, jer je sve to strano njegovoj dobroti i tuđe njegovoj biti. On samo sa bolju uzimlje na znanje da su se neka od njegove djece sama odlučila za propast neozbiljno shvativši život i svoje osnovne dužnosti u njemu.

Da, isplati se priznati Boga pred ljudima; ali moramo znati da to priznavanje nije teoretski opredjelivačko i glasačko, već stvarno i životno!

Trinaesta nedjelja kroz godinu

LJEPOTICA I SMRT

Na prvi mah izgleda da nam treće čitanje, a potkrepljeno prvim i drugim, nudi danas više odjeljenih tema za obradu. Međutim, radi se o jednoj te istoj misli, po kojoj kao kršćani možemo biti dostojni Krista samo pod uvjetom uzimanja križa i slijeđenja Isusa s tim križem na leđima.

Kršćanski filozofi i teolozi moraju se poprilično oznojiti tražeći razlog zašto je Krist u proces našeg spasenja unio komponentu križa. Ona se može dobro shvatiti ako se uzme kao satisfakcija kod krivih koji su se zamjerili i Bogu i ljudima. Međutim, stvarnost križa u bilo kojem obliku se teže podnosi kad je na leđima pravednika, i mnogima, na prvi mah, nije uočljiv njegov smisao.

Ta »zavrzlama« koja muči mnoge uvijek je iščezavala iz mozga jakih, jer su po žrtvi i križu znali pravilno ljubiti. *Svojevremeno je i Glas Koncila pod naslovom »Treći doktorat mučenice ljubavi« pisao o jednoj takvoj izuzetnoj osobnosti, o dvadesetpet godišnjoj lijepoj djevojci sa dvostrukim doktoratom: iz kemije i fizike. Marie-Francoise, belgijanka, afrička misionarka-franjevka radila je u mjestu Putana u Burundi. Tamo je 1972. godine bjesnio rat između plemena Hutu i Tutsi. Pokosio je preko 150 tisuća ljudskih žrtava.*

Upravo na svoj dvadeset i peti rođendan morala je i ona bježati. Noseći jedno siroče pridružila se skupini bjegunaca. Bila je uhvaćena. Nju, bijelu ženu, nisu odmah ubili, ali su

crnom djetetu na njezinim rukama prerezali vrat. Iako ranjena u nogu, odbila je da sjedne u kola belgijskog farmera koji ju je htio prevesti do aerodroma, odakle će avionom u Belgiju. Mirno je odmahnula glavom: »Hvala! Uzmite radije sa sobom svećenika misionara... On je potrebniji od mene.«

Kola nisu mogla čekati. Svećenika su gotovo na silu ugurali Dvostruka doktorica ostala je sa žrtvovanima. Tjednima se o njoj nije ništa čulo. A onda je papinsko poslanstvo u Burundiji pouzdano saznalo i objavilo da je sestra Mari-Francoise dva dana i dvije noći morala kopati grobne jame za četrdeset na smrt osuđenih i za — samu sebe. Ubojice su je na kraju izrešetale strelicama. Bio je to njezin treći i posljednji doktorat, bila je to diploma mučenice ljubavi.

Ona je, dakle, sasvim jednostavno riješila problem križa i kod pravednih, kao što je pravedna bila i sama, shvativši da se pravo i istinski može ljubiti samo po žrtvi, pa makar bila velika kao što je bio velik gubitak njezinog nevinog i žrtvovanog života.

Da, ona se u smislu izjava trećeg biblijskog čitanja pokazala dostojnom Krista, jer je njega praktično ljubila više nego »oca ili majku« (Mt 10, 37).

Mnogi upravo u ovoj biblijskoj stavci ne shvaćaju Krista, ili, ako ga »shvaćaju«, onda ga vide kao manje osjećajnog upravo u onoj točki, u kojoj se prirodno sretaju dvije velike ljubavi — sinovska i roditeljska. Ne, on je ne može ne podržati! Ne, onaj koji u času neshvatljivih bolova zbog razapinjanja i umiranja ima dovoljno snage i sinovskog osjećaja da se pobrine za svoju roditeljku predajući je učeniku, — ne može biti niti osjenjen sumnjom u toj stvari. Dapače, posebnom zapovijedu reguliran je odnos prema roditeljima, a pravilnim stavom prema njima uvjetovan je dug život. Htjelo se samo naglasiti da se stvarna i istinska ljubav prema ocu i majci može jedino ostvariti kroz Krista. *Svi koji pravilno ljube — jednako ljube i u takvoj ljubavi ne može biti stupnjevanja. Zato izraz »više« ovdje označuje samo način kako treba ljubiti:* kroz Krista i u Kristu. Ljubav je nešto više od samog osjećaja. Ona je pravilan kršćanski stav prema Bogu, roditeljima, drugu, prijatelju, neprijatelju, prirodi, životinji...

Krist nadalje traži da svoju kršćansku dostojnost ostvarimo predanim uzimanjem »svoga križa«. Križ nije samo

fizička bol koju kršćanski osmišljujemo. Nisu to samo ni duševne boli izazvane uzrocima u nama ili izvan nas. Križ su i sve borbe i sva odricanja zbog našeg kršćanskog integriteta, pa odvijale se one na našem vlastitom terenu sa nižim sklonostima i porivima; pa odvijale se one u duelima sa načinom života kojeg nam uporno nameće svijet; pa odvijale se one u direktnim sukobima sa sotonom koji nikada nije na godišnjem odmoru, već i prekovremeno radi kako bi se povećao broj prokletih.

»Naći svoj život« znači prepustiti se kojekakvim strujama da nas vuku i nose, a da i ne zamahnemo veslima u protivnom smjeru. Svaki takav zamah iziskiva napor, a svaki je napor križ. Uvijek je lakše ploviti nizvodno, ali zato i — opasnije! *Ploviti uzvodno znači ploviti napornije i sporije, ali — sigurnije! Sporost u ovom slučaju daje više vremena za orjentaciju i razmišljanje, za snalaženje i pravilne odluke u toj životnoj navigaciji.* Prepustiti se strujama znači prepustiti se neizvjesnostima i opasnostima. Drugim riječima: uzeti sve ono »što nam život pruža«, a da sve to nismo odvagali i omjerili na tezulji naših kršćanskih stavova, znači ploviti u besciljnost, što uvijek znači: ploviti i k opasnostima. Istina, to je lakše, to je ono nalaženje i ostvarivanje života po diktatu nagona, ali »tko (tako) nađe život svoj, izgubit će ga« (Mt 10. 39). Prolaziti kroz život »linijom manjeg otpora« bez kompasa i navigacione karte, znači naći svršetak života u sudarima sa hridinama i santama leda.

Život se može izgubiti »poradi mene« (Mt 10, 39) — poradi Kristove istine i ostvarivanja boljeg svijeta po ljubavi i u ljubavi. To u stvari nije gubitak — to je glavni dobitak na životnoj lutriji! Doduše, on nije došao slučajno i »na sreću« Taj zgoditak je plod života i rada koji se odvija u stalnim naporima i borbama, u stalnoj budnosti koja ne dozvoljava devijacije. *To je ono »ukopavanje u smrt« s Kristom da bismo se jedino tako našli »u novosti života«* (Rim 6, 4).

Mlada misionarka Marie-Francoise ukopavala se u smrt s Kristom sve do onog časa kada je morala kopati svoj vlastiti grob. Bio je to posljednji veliki križ njezine radosne Golgote kojeg je ispravno shvatila kao i sve druge: *opredjeljenje za redovništvo unatoč zamamnom zovu svijeta, svojoj mladosti i ljepoti, naobrazbi i stručnosti; ostavljanje toplog roditeljskog*

doma i domovine; preseljenje i rad na jednom drugom kontinentu u spremnosti da joj pruži »u zahvalu« dva četvorna metra za privremeni odmor umornog tijela. Sve je to prihvatila u duhu rečenice iz jednog pisma upućenog voljenom bratu: *»Bogu katkada trebaju svjedoci da bi vjera živnula.«* U tom uvjerenju pošla je na svoj posljednji križ smrti da bi svjedočila i svijetlila. I kad ovaj svijet ne bi imao nikakvog drugog svijetla ni topline, dovoljan bi bio ovaj hrabri život i ova hrabra smrt da ga rasvijetli i ugrije.

Ovo je jedan od načina kako biti dostojan Krista i jedan od uvjeta za »novost života« u kome će poruka prvog čitanja: »Svet je onaj čovjek Božji, neka ostane kod nas« biti i naše konačno ostvarenje.

Četrnaesta nedjelja kroz godinu

DOLARI I NESREĆA

Da bismo shvatili svu smješnoću načina života ovog potrošačkog društva treba se na neki način izvući iz ove svakodnevice, te iz neutralnog, mirnog, razumskog područja gledati na ljude koji su već sasvim umorni i traže izlaz iz napetosti u koju su sapleteni.

Sav se život odvija u svakodnevnoj monotoniji koja nema kraja, jer već sutra dan počinje i završava na isti način kao i prethodni. *Noću spavamo i odmaramo svoje snage da bismo opet bili aktivni na radnome mjestu; radimo da bi na kraju mjeseca naša primanja bila veća. Sa platnom vrećicom u ruci obilazimo izloge, posjećujemo trgovine. Odmjeravamo svoje financijske mogućnosti sa cijenama istaknutim na artiklima koji su nam potrebni. I ako ustanovimo da je taj odnos na razini pristojnosti i snošljivosti, ulazimo u trgovine i kupujemo odijela da bismo se obukli i da bismo ih — poderali. Možda i ne slutimo da se s njima dere i život koji smo odijelom zaogrnuli. Kupujemo namirnice da bismo ih pojeli. Možda dok jedemo i ne slutimo da i nas jede vrijeme i ovaj ne baš mudro organizirani život. Dok se punimo i praznimo, život se u ovoj monotonoj vožnji troši poput motora. U poslijepodnevnim satima pijemo svoje kave i čajeve, »bevande« i »gemište«, uzbuđujemo se čitajući novine i gledajući utakmice; a zatim pred televizorima počnemo drjemuckati boreći se sa snom i slikom, da bismo, nakon mirno ili nemirno provedene noći, sutra sve to započeli iznova.*

Oni skloniji dubljim mislima: istraživanju uzroka i svršnosti svijeta i života, u očaju postavljaju sebi pitanje: »Je li to zaista sve?!« Nastoje što prije pobjeći iz ovog začaranog kruga koji ograničuje domet vidika. Oni se snagom duha izdižu iz ove svakodnevnice dozvolivši da ih vlastiti razum izvede iz vidljivog, opipljivog ka nevidljivom ali Stvarnom, u kome nalaze svoj uzrok i smisao. Tada počinju uređivati život na drugoj osnovi shavaćjući da granice svog životnog određenja moraju odmaknuti od kose u ruci smrti i pomaknuti ih daleko, dalje — sve do u vječnost. Ni u daljnjem i drugačijem životu nisu zanemarene »zemaljske stvarnosti«, ali one u njemu dobivaju svoje pravo mjesto podržavatelja fizičkog života u kome se kršćanskom mudrošću ostvaruje onaj produžetak u Bogu.

Mnogi nemaju snage i sreće da se odhrvaju polipskim trakovima tog uhodanog života, pa redovito pod njegovim ruševinama nalaze i svršetak. Prebacivanje iz profanog u sveto uvijek je teško i uz asistenciju milosti koja nikada ne izostaje, zahtjeva i osobnu energiju. Ako ta milost uspije probuditi zakopane snage, onda se čovjek najednom nađe na sasvim drugačijem životnom putu, kao što je to nedavno bio slučaj američke filmske glumice i pjevačice Betty Hutoon.

Vijest o njenom obraćenju na katoličku vjeru odjeknula je u američkim krugovima filma i zabavne glazbe kao bomba. »Moji brakovi nisu bili sretni — kaže ona u izjavi tjedniku Providence Vizitor — moja djeca nisu me usrećila. Ništa mi nije dalo pravu radost dok nisam otkrila katolicizam. Imala sam novac, imala sam slavu, ali sam bila očajna. Do prije desetak godina zarađivala sam i 150.000 dolara tjedno. Novac za me nije bio problem. Problem je bila ljubav. Nitko me nije volio, osim ako sam ga kupovala, a tako sam kupovala bilo koga. Tek kad sam došla ovamo (Portsmouth) i iskusila velikodušnost svećenika i pobožnost župljana, otkrila sam da prava ljubav zaista postoji«. Ove godine (1974.), dva mjeseca prije Uskrsa, ostavila je Hollywood i primila službu domaćice i kuharice u župnom domu.

Ova preorijentacija od vrhunske glumice do obične kuharice je plod mjenjanja životnog stava nakon što se osjetio krajni umor u dosadašnjem načinu života. Trebalo je osjetiti samo malo istinske pažnje i prave ljubavi svećenika i vjernika pa da se čuje Kristov poziv upućen upravo takvima: *»Dođite k meni, svi vi, izmoreni i opterećeni, i ja ću vas odmoriti«* (Mt 11, 28).

Preumornima je svakako potrebno odmor ili će od umora izdahnuti. Svoje fizičke snage ljudi ne odmaraju bilo gdje. Svakako mjenjaju ambijent. Izoliraju se od onog što ih je umaralo tokom godine: od radnih mjesta, od dnevne štampe, od televizijskih programa, od prijatelja i neprijatelja, od laktova kojima su bili bodeni, od stopala kojima su bili gaženi, od jezika koji su optuživali, od klipova koje su podvaljivali.

Ipak, presudniji je onaj drugi umor — onaj koji dolazi iz vlastite nutrine, jer se prema životu nismo pravilno postavili, jer se nismo pravilno orijentirali, pa stoga zalutali. Tražeći nakon toga put — mi smo se iscrpli izvrgavajući se suvišnim opasnostima i suvišnim naporima koji bi sigurno izostali da smo ostali na Putu. Razoračani od najbližih: djece i bračnog druga, ljubavnice i prostitutke, partnera u nečasnim poslovima; razoračani zbog sebe i društva u kome smo se kretali, zbog duhovne hrane koju smo uzimali — osjetili smo da nam je duša otrovana zbog vlastitog i tuđeg grijeha. Ne znajući tko smo, što smo i zašto smo, lebdjeli smo u bezteżinskom stanju što stvara mučninu i potiče na povraćanje. Uzimali smo krive ljekove bježeći od zdravlja; tražili mir, a nalazili nemir; priželjkivali sreću, a dobivali nesreću. Sve je to vodilo u očaj i ludilo. To je bio slučaj svih onih koji nisu imali snage i volje da promjene ambijent, da se preorijentiraju na poštenije prijatelje i zdravije jelovnike, kao što je to učinila na vrijeme citirana američka glumica koja se sada raduje zajedno sa svojim Gospodinom. On joj govori: »Klikni iz sveg grla... Viči od radosti... tvoj kralj se evo tebi vraća: pravičan je i pobjedonosan« (Zah 9, 9).

To je onaj pravi ambijent za odmor i obnovu. Prijateljevanje sa onim koji je »pravičan i pobjedonosan«, koji donosi »mir narodima« (Zah 9, 10), koji je »krotka i ponizna srca« (Mt 11, 29) znači biti na izvoru te pogažene pravde i na domaku pobjede nad svojim nezavidnim stanjem, na izvoru tako potrebnog mira i tako simpatične krotkosti. To je ono što uravnotežuje i izvodi iz kaotičnog stanja u savršene tišine, bez drhtanja savijesti koja je konačno rasterećena i odmorena.

Sve je ovo što sam rekao tako lijepo sažeto u drugom čitanju: »... ako po tijelu živite, umrijeti vam je, ako pak Duhom usmrćujete tjelesna djela, živjet ćete« (Rim 8, 13). Sa ovom idejom suočuju se »mudri« i »maleni« (Mt 11, 25). Ovi prvi u ime »mudrosti« zabacuju ovakvo umovanje kao otuđivanje čovjeka od zemaljske stvarnosti. Međutim, *Krist i Crkva poručuju da se ne radi o otuđivanju već o uputama za pravilnu i korisnu upotrebu zemlje, shvativši je kao poligon, s kojeg ćemo jednog dana biti uspješno lansirani raketom vjere i ljubavi u Božje naručje.* Stoga su maleni u pravu kad u potrebnoj krotkosti i poniznosti primaju Božju riječ za koju je povijest dokazala da ne prolazi, da se doslovno obistinjuje na onima koji je kao takvu priznaju, kao i na onima koji je obezvrijeđuju. Samo, — sa skroz suprotnim efektom. Birajmo dok je vrijeme biranja!

Petnaesta nedjelja kroz godinu

NEZABORAVNA STARA SLIKA

Izgleda da je jedna stara deviza: »Nema kruha bez motike« demantirana, pa poljoprivredni stručnjaci ponavljaju: »Nema kruha s motikom!« Mladi bježe sa sela za sigurnijom i udobnijom gradskom egzistencijom, dok stariji i posve stari ljudi, ostajući na zemlji, motikom ne mogu niti sebe prehraniti. Takvom tehnikom obrade zemlje nema ni naturalne, a kamo li robne poljoprivredne proizvodnje. Stoga: slika se izmijenila: primitivni način obrade ustupio je mjesto traktorima, sijačicama, drljačama, vršalicama i drugim čudima suvremene poljoprivredne tehnike.

Ali, bez obzira što to danas ide mnogo lakše, nezaboravna je stara slika s beskrajnih oranica na kojima seljak odmjerenim koracima i ritmičkim pokretima desne ruke vadi sjeme iz bisaga, koji vise na lijevom ramenu, darivajući ga plugom izbrazdanoj zemlji. Ona spremno čeka da u svoja njedra primi život kojim će se najprije zazelenjeti, a zatim požutjeti od zlata krušnog ploda, da ga konačno preda gladnim ustima milijuna.

Sudeći po biblijskim prispodobama, ovaj prizor sijača na poslu sterao se često pred Kristovim očima, i kada je riječju htio govoriti o sudbini svoje riječi, onda je taj govor obukao u ruho stare ali simpatične tehnike sijanja u kojoj su znoj i žuljevi danas zamjenjeni naftinim derivatima i bukom traktorskih motora.

Krist, dakle, sije: — velikoj oranici svijeta, daje svoju riječ koja je različita od ljudske. Riječi mnogih vodećih ljudi svijeta, raznih ideologa, političara, agitatora i propagatora često puta ide više za tim da nešto sakrije nego da otkrije. Krist, međutim, koji je skriven u svojoj riječi, želi da se preko nje otkrije i daruje čovjeku, ali ne putem sile i bez čovjeka. Njegova riječ ne dira u ljudsku slobodu. Taj zahvat uvijek ima međusobni značaj: on čovjeku pristupa u obliku dijaloga ostavljajući mu mogućnost da svoje spasenje prihvati ili odbije, da odbijajući učini najbezumniji rizik. Čovjek je u jednoj stalnoj nutarnjoj evoluciji, on je gotov sa samim sobom tek onda kada Boga ostvari u sebi, a to je ujedno i ono njegovo konačno ostvarenje, to je ona konačna zrelost za nebo. Da nas učini zrelima, Krist ne pravi nasilja, — on samo apelira i šalje znakove da ga, ne samo otkrijemo u njegovoj riječi kao hranu Božjeg naroda, već da ga i posvojimo kao uvjet svog konačnog ostvarenja.

Objava, dakle, nije samo informacija o Bogu već darivanje Boga čovjeku. Čovječji »amen« na Božju objavu moralo bi biti potpuno darivanje čovjeka Bogu.

Međutim, sudbina sjemena Božje riječi, preko koje se on dariva svijetu, nije zavidna. Unatoč Kristove zapovijedi da se njegovo Evanđelje proglasi »sa krova«, još uvijek nisu svi narodi čuli vijest koja daje pravi smisao ljudskom životu. Usprkos antena koje strše na krovoima, usprkos radia, tiska, kina i drugih audiovizuelnih sredstava, veliki dio ljudi, osobito oni najdalji, maleni, skromni i nepoučeni, izloženi su opasnosti da glavnu Vijest ljudske povijesti, uvijek aktuelnu i odlučnu, ne prime u njezinoj ljudskoj i božanskoj istini. A ona glasi: Bog vas ljubi i danas, Bog vas i danas spašava u Isusu Kristu. To je njezina sudbina nedostupnosti.

Krist danas govori o onima kojima je ta riječ na dohvat, koji je slušaju, ali su njihove praktične reakcije daleko od primanja Boga i darivanja Bogu. Taj soj slušatelja osjetio je Isus već onda kada im je sebe direktno podavao, suočen s njima oči u oči, kad je riječ potvrđivao znakovima, kad se zbog toga moglo računati samo s jednom kategorijom slušatelja, za koje je bilo očekivati da će toj riječi ponuditi »dobru zemlju« (Mt 13, 8).

Očekivanja, međutim, nisu bila i stvarnost. Njegovo vrijeme, povijest kršćanstva kao i današnjica, govore o još trima kategorijama slušaoca, čiji odnos prema Božjoj riječi nije takav da bi se na relaciji Bog — čovjek mogli izmjenjivati darovi predanja jednoga drugome.

Utabanost putova nikada nije teren na kome bi sjeme moglo proklijati. Čini se da je takvih cementiranih i asfaltiranih duša podosta. Svoj doprinos u tom razgraničavanju terena između Boga i čovjeka, posebno između Boga i mladih, daju mnogi roditelji nemarom ili namjerno protureligioznom formacijom, *a kamate za taj udio često primaju u krvi maloljetničke delikvencije, u lisičinama odraslog kriminala, u razbojstvima i pljačkama, u pripucavanju između njih i organa javne sigurnost, u ranjavanjima i preranim smrtima nevinih. Nisu dozvoljavali da se njihove duše dotakne blaga proljetna kiša i plodonosni humus Božje poruke, pa su neovisno od njega rasli i stasali suhi, tvrdi i bezosjećajni za čovjeka. Postali su njegova opasnost.* A ako im je slučajno bilo na dohvat po koje zrnce te riječi, pobrinule su se raznovrsne ptice da ga pozoblju.

Danas gotovo nem ni privatne biblioteke bez Biblije. Uz druge motive, ona se čita i iz radoznalosti. Ali, Bog i tada govori. *Nešto kaže i snobovima koji je drže radi ukrasa; i onima koji je čitaju zbog »opće kulture«; i onima koji su »raskrstili sa vjerom«,* ali na pravom izvoru žele doznati za njezina »bezumlja«. Nije rijetkost da ih u tim časovima Bog ipak zahvati, prodrma i uznemiri. Počinju tada sumnjati u svoje stavove, u opravdanost svoje apriorne izolacije od Boga. Njihovo zanimanje postaje intenzivnije, proučavanje dublje, a Božja slika u njihovoj svijest sve jasnija: slika Boga koji stvara, slika Boga koji uzdržava i slika Boga koji kao Omega na koncu čeka da s žalošću ili radošću potvrdi blagoslov ili prokletstvo. Međutim, to je često puta samo kratak zanos, jer sunce uhodanih navika ubrzo spali te lijepe spoznaje, dok u podsvijesti ipak ostaju tragovi Boga koji je bar za čas bio primljen.

Iako se svijet zanosi mirisima i bojama ruža, — on svugdje sadi trnje čije bodljike prijeteći strše: strše iz domova i škola, iz knjižara i kioska, sa plakata i ilustriranih časopisa ... Kao strijele poljeću sa malih i velikih ekrana usmrćujući

radost mladih. U krvi zbog uboda guši se Božja riječ koja, zbog te opće i stalne agresije na čovječje dostojanstvo, ne može proklijati. I tako ostade premalo dobre zemlje za »sjeme sijaću« (Iz 55, 11) pa »sve patnje sadašnjeg vremena« (Rim 8, 18) nisu ništa drugo nego plod stavova prema Bogu koji se preko svoje riječi dariva čovjeku u onolikoj mjeri u kolikoj to čovjek sam hoće.

Ako tražimo zadnji razlog nezainteresiranosti za Boga i vječne vrednote, onda on sigurno nije u nemogućnosti njegove uočljivosti, *jer je razumu jasan i od srca tražen, već u manjku hrabrosti da se u svim situacijama živi i djeluje po njegovoj riječi: »Oči zatvoriše, da očima ne vide, da ušima ne čuju, da srcem ne razumju, pa da se obrate, te ih ozdravim* (Mt 13, 15).

Na koncu, Bog nam ne govori samo kroz Bibliju. On nam upučuje svoj poziv i preko događaja. Zato moramo paziti i na stvarnost svake vrste: obiteljsku, političku, socijalnu, ekonomsku, kako bismo otkrili poziv koji nam šalje, te za ovaj naš svijet urodili tako potrebnim zdravim plodovima.

Šesnaesta nedjelja kroz godinu

SAN LJETNE NOĆI

Najpoznatija Shakespeareova komedija »San ljetne noći« napisana je vjerojatno 1596. godine, a kritičari misle da je prvi put izvedena na dan svadbe nekog plemića. U bukvalnom prijevodu naslov znači »San noći sredine ljeta«. Kod nas se taj dan naziva Ivanjdan.

To je zapravo komedija u kojoj se ljudi posmjehuju svojim osjećajima; jer ovdje je i ljubav na svoj način luda, a etika, moralni poredak, zakoni i običaji — također! To neobjašnjivo ludilo trjalo je cijelu noć, a kad su se u osvit zore svi probudili, bili su svjesni da su sanjali nešto čudesno i strašno, nešto čega se treba stidjeti i brzo zaboraviti.

Ovo bi mogla biti vizija jedne druge noći koja je crninom svoga pokrivača nadkrila zemlju. U pomanjkanju svijetla ljudi žive i rade u njoj opijeni općim progresom i blagostanjem. A jer je noć, vidni krug ne ide dalje od slabašnog svijetla zapaljene luči, pa prema tome širinski i dužinski domet svog života sužuju na smiješno uzak prostor sadašnjeg trenutka kojim su obmanjeni. *Život je u mnogo slučajeva sveden samo na tri operacije: punjenje, pražnjenje i parenje.* I to postaje smisao života mnogih poklonika te noći. I tako se to ponavlja iz dana u dan dok jednog dana u očaju ne shvate da su nesposobni i za te poslove.

U ludilu te noći ismijane su prave vrednote. *Između riječi »ljubav« i svakovrsnog razvrata stavljen je znak jednakosti. A jer to nije to, izmišljaju se stalno novi oblici*

izživljavanja, što očito znači da taj znak jednakosti dobro ne stoji. Vjernost je ustupila mjesto bračnim rošadama što znači da u tim perverznim zajednicama nikada i nisu pušteni korjeni istinske i prave ljubavi, pa sve to skupa postaje oblik grupne prostitucije, gdje se umjesto novcem plaća »u živo«. Za mnoge nema temelja i osnovne apsolutne moralnosti ljudskih čina — moralno postaje ono što je pojedincima korisno i ugodno. Stidljivost i suzdržljivost su ismijane. Oni koji to nisu, nazivaju čedne i čiste — licemjerima. Etika je laž uštirkane gospode i pokušava je zamijeniti bezobzirnost i arogantnost onih koji ne podnose tereta pravila i zakona. Kontaktiranje s Bogom i religijom preko molitve, obreda i formacije života po načelima vjere postaje ne samo zastarjeli nego i nepoželjni oblik života koji se pokušava prevladati novim shvaćanjima.

Ako bismo sve ovo i sve drugo tome slično, što ovdje nije spomenuto, pokušali staviti pod zajednički nazivnik, onda bi to bio — kukolj.

Gospodin je posijao »dobro sjeme na svojoj njivi« (Mt 13, 24). Njegov plan o čovjeku bio je upravo veličanstven. Čovjek je morao biti njegov prvi suradnik u ostvarenju toga plana. Međutim, iako je on taj velebni nacrt svijeta imao i još uvijek ima pred sobom izrađen do u detalje, i sasvim stručno, po svim pravilima arhitektonike, — pokušava graditi svijet ignorirajući Boga, a sve to uz rizik rušenja i katastrofa, umiranja i kolektivne pogibije svijeta.

A plan je predvidio: mir u čovjeku i oko čovjeka, blagostanje svih bez gladnih i siromašnih, gradovi bez bolnica i kaznionica, države bez policije i armija, međunarodno bratstvo i ljubav bez svađa i ratova, uvažavanje i poštivanje bez dominacije i tutorstva, stalno zdravlje bez bolesti, vječni život bez smrti. Ovakvo stanje podržavalo bi ono »dobro sjeme« kojeg je Bog ubacio u svijet, a to je život milosti, život s Bogom i u Bogu.

Ovaj idealni plan je već u početku »pao u vodu«. Čovjeku je njegov položaj u stvorenom svijetu »udario u glavu« i misleći da bi mogao biti i neovisan od svog Stvoritelja, otkazao je svaku suradnju i poslušnost. To je ona tipična ljudska nezahvalnost i neoprostiva zaboravljivost na sva odlikovanja, na svu sigurnost, na promociju do razumnosti i

slobode. Najednom je htio umjesto Boga odlučivati o dobru i zlu. Uzimajući sebe za mjerilo, pokušava sam biti gospodarom svoje sudbine i raspolagati svojim životom po vlastitom prohtjevu bez obzira na urođena moralna pravila. To je ona teška stvarnost koju nazivamo grijehom, čija se ista narav, zloća i dimenzije provlače kroz cijelu ljudsku povijest čineći je nemirnom, krvavom, bratoubilačkom, siromašnom i bolesnom.

To bi bio onaj kukolj kojeg je svako vrijeme na svoj način ubacivalo u svijet. *Svako doba ima svog »neprijatelja čovjeka«* (Mt 13, 28) kome smetaju čiste njive i žutilo oranica pozlaćenih klasjem. Ima ga i ovo naše koje upada u iste zablude i počinja iste pogreške unatoč brojnih svjedočanstava povijesti koji glasno dovikuju: organizirati život neovisan o Bogu znači utkati u njega sve nevolje i sve peripetije koje su čovjeka pratile od onog časa kada je grijehom udario pečat toj povijesti svijeta.

Neshvatljivo je, međutim, kako čovjek uporno odbija sjesti u klupu ove učionice i naučiti ovu tako korisnu i osnovnu lekciju, koja bi bila i odlično pravilo njegovog ponašanja u današnjici. On počinja iste greške sijući kukolj modernijim sredstvima, ne želeći priznati da je to zaista — kukolj! Iz svih svojih rječnika izbacio je pojam »grijeh« da bi otklonio i odgovornost. A ako ga ipak mora priznati, onda taj pojam oblači u izreze koji zvuče manje religiozno i manje odgovorno, kao što su: krivnja, pad, prijestup, prekršaj, nepokornost...

Činjenica je da kukolja imamo u izobilju. Siju ga u ljudske duše: i šund-literatura, i ilustracije, i televizija, i film, i... Mogli bismo ovako nabrajati do umora i tvrdnje potvrđivati primjerima. Ograničit ću se samo na jednu novinsku vijest donesenu pod naslovom *»Maloljetna šefica provalničke bande«:*

Šesnaestogodišnja N. N. iz... kod Doboja upadala kao vođa provalničke »šestorke« u stanove i prodavaonice odnoseći sve na što bi naišla, a ostavljajući neobične crteže iz kriminalističkih romana i filmova. »Ne znam kada i kako — priča N. N. — u moje ruke dopao je neki 'krimić'. Pročitala sam ga bez daha, a odmah kupila i drugi. Postala je to moja najomiljenija literatura. Odluka da i sama postanem krimi-

nalac, da oponašam neke od tih junaka, došla je spontano, iznenada. Napustila sam majku, školu i pošla... Ostalo znate!«

Ali, ostavimo taj i tisuće drugih primjera posijanog, proklijalog i uzraslog kukolja. Što mi možemo i moramo učiniti da ga bude manje? Griješe kršćani koji su se zatvorili u sebe i koji su »odgovorni samo za sebe«. Roditelji su odgovorni za svoju djecu, za čitavu svoju obiteljsku zajednicu. Svi smo mi kršćanski suodgovorni za svoje susjede i cijelu župsku zajednicu. To je naša kršćanska-svećenička dužnost. Prodrmati i sebe i druge da živnemo, da proradimo na obnovi svijeta, da dobro sjeme čovječnosti, čovjekoljubivosti, Biblije, zdrave i moralne štampe, knjiga religioznog sadržaja, donesemo svugdje gdje kukolj cvjeta i zagađuje sredinu u kojoj živimo. Kršćanska pasivnost je isto što i nekršćanstvo. Bez obzira što zadnju riječ o kukolju ima Gospodin koji će »u vrijeme žetve« (Mt 13, 30) izvršiti selekciju, — mi ga već sada moramo čupati i spaljivati. U tom poslu neka »Duh potpomaže našu nemoć« (Rim 8, 26) kako bismo i sebe i druge probudili na »pokajanje za grijehe« (Mudr 12, 19).

Učinimo sve da što prije dođe zora — vjesnica boljih i kreposnijih dana u kojima ćemo shvatiti svo ludilo noći u kojoj živi svijet, kako bismo poput Shakespearovih junaka konačno razumjeli da je naš život nešto čudesno i strašno, nešto čega se moramo stidjeti i što bi trebalo brzo zaboraviti.

Sedamnaesta nedjelja kroz godinu

VAGA I KLJUČEVI

Svaki put kad je moja tema u vjerskoj pouci djeci bila »nebo« — morao sam uložiti više napora kako bih u te male glavice smjestio, a na njihov dohvat, što vjerniju sliku tog Božjeg prebivališta. Jer, *ne bi bilo uputno razbiti njihovu lijepu viziju tog »prostora« ograđenog zidovima od slonove kosti, sa predivnim ulazom gdje sve pridošlice čeka sijedi i dobroćudni ključar Petar u društvu sa vagačem Mihaelom. I tek kada ovaj obavi posao mjerenja i nakon što ustanovi da je dobrota prevagnula u svojoj težini, simpatično i veselo namigne sv. Petru koji shvaća znak da veliki zlatni ključ utakne u rajska vrata, iza kojih dolazi ono neviđeno i nečuveno. Unutra prevladava čista bijela i zlatna boja u sjaju koji se ne može opisati, dok anđeli u ritmičkim pokretima krila oblijetaju oko Božjeg trona, obučeni u haljine mnogovrsnih boja tvoreći cjelinu koja nema imena, kojoj se samo možemo diviti.*

Povrijediti ovu lijepu sliku u njihovim glavicama, a u isto vrijeme im dočarati teološku istinu neba, također u svojoj ljepoti, ali sasvim drugoj — nije lako. Nije lako tu sliku dočarati ni odraslima, jer su i oni opterećeni vizijom neba iz mladih dana, kad im se drugačije ta istina gotovo i nije mogla podavati, jer bi je inače teško shvatili.

Nebo može označavati istodobno i domenu astronoma i astronauta kao i boravište u kojem Bog okuplja svoje izabranike. To su potvrdila i djeca koja su na moje pitanje:

»Što je to nebo?« odgovorila: »To je dom Božji«, »To je svod na kome vise zvijezde«, »To je ono što je gore« ... To nipošto nije neka gruba zbrka koja bi se mogla pripisati njihovoj nedohvatnosti ili djetinjastom jeziku Biblije, već odraz sveopćeg i nužnog ljudskog iskustva: Bog se objavljuje čovjeku kroz sva svoja stvorenja, uključivši i vidljive strukture. Biblija savršeno razlikuje fizičko nebo koje je iste naravi kao i zemlja — i Božje nebo, »nebo koje nije zemlja«. Ali upravo ono prvo omogućuje čovjeku da misli na ono drugo i upućuje ga na njega.

Svakako, Božje nebesko prebivalište najprije dočarava njegovu neranjivu vanprostornost i vanvremenitost, ali ono, kao i sveprisutnost Boga oko čovjeka, isto tako znači i njegovu bliskost ljudima.

Kad Isus govori o nebu, ne govori o njemu kao o nekoj čudesnoj i dalekoj stvarnosti, već kao o svijetu koji je njegov i koji je za njega najdublja i najozbiljnija stvarnost ovog našeg svijeta. A jer su ljudi obično slijepi za tu stvarnost, on je došao govoriti o onome što zna, posvjedočiti ono što je vidio. Iako on dolazi s neba i onamo se vraća, iako je također točno reći da su kršćani s njim već u nebu i da ih je Otac »uskrisio i s njim postavio na nebesima« (Ef 2, 6), njegovo se djelo ipak nastavlja. Ono ide za tim da nerazdruživo sjedini zemlju s nebom, da »dođe kraljevstvo« Božje, a to je u stvari zajedništvo sa Gospodinom.

Međutim, mnogi ljudi, da bi odbacili misao suočenja sa Bogom i odgovornosti pred njim za život koji im je poklonio, pokušavaju zanjekati stvarnost i neba i pakla. Nebo pokušavaju ostvariti tu, ne shvaćajući da ga nema bez Boga, pa zidajući ga bez njega, ostvaruju pakao, i tako nesvjesno imaju viziju onoga što bi ih moglo zadesiti, ukoliko bi ustrajali u takvom shvaćanju.

Mi smo pak svjesni da moramo imati »srce mudro i razumno« (1 Kr 3, 13) da bismo shvatili svu logičnost i neba i pakla. Nesreća je mnogih u tome što neće da shvate da ima i drugih stvarnosti osim onih koje se mogu vidjeti i čuti, uhvatiti i opipati, okusiti i osjetiti. Iako ih činjenica da ideju i misao, pamćenje i zaključivanje ne možemo uhvatiti ni jednim svojim fizičkim osjetilom, upućuje i na stvarnosti

druge vrste, oni ih uporno odbijaju, kako se ne bi morali pozabaviti svojim nutarnjim svijetom i živjeti svoj duhovni život.

Osim stvarnosti materijalnog i duhovnog karaktera, postoje i logičke stvarnosti. Naime, čovjek po svojoj razumnosti i slobodi postaje sposoban da bude nagradivan i kažnjavan. Ljudska pravda ne može u svakom slučaju biti i primjenjiva, jer joj se može umaći. Bit pravde traži da se ostvari i da joj konačno nitko ne izmakne. Pravednost, dakle, mora u svim slučajevima biti zadovoljena, pa ako to ne uspije učiniti zemlja, onda pri preseljenju to čini Osnov svake pravednosti, dijeleći nagrade i blagoslove, prokletstva i kazne. Sve se u nama buni pri pomisli da bi pravedni i nepravedni konačno imali istu sudbinu. Stoga je logično da u produžetku života postoji i dvostruka ljudska sudbina koja je kroz taj život krojena. Logika, stoga, traži nebo za pravedne i pakao za zle. Inače bi bilo svejedno na koji će način netko provesti život, a to bi dovelo do neslućenog kaosa i život učinilo nemogućim.

Sav Kristov napor išao je za tim da svakom čovjeku osigura »Kraljevstvo«. On u današnjim čitanjima kaže da je to kraljevstvo »blago sakriveno na njivi«. A kad kaže da onaj koji ga pronađe »proda sve što ima i kupi tu njivu« (Mt 13, 44), onda su to u isti mah i smjernice za naš život i poticaj za jednako djelovanje; onda je to zahtjev da tom blagu mora sve biti podređeno: i položaj, i služba, i vlast, i prestiž, i konačno — i život! Kad se to blago usporedi sa komadom kruha, »zdjelom leće«, mjesečnom plaćom, seksualnim užitkom ... i kad se sve to pretpostavi »dragocjenom biseru«, onda nema izraza kojim bi se označilo takvo bezumlje.

Na koncu, što je to čemu sve ovo pretpostavljamo? Bog — neizmjeran u svemu! *A ono što je neizmjerno moći ćemo mjeriti čitavu vječnost, a da nikako ne izmjerimo. Bog — neograničen u svemu! A ono što je neograničeno moći ćemo ograničavati čitavu vječnost, a da nikada ne ograničimo. Bog — nedokučiv u svemu. A ono što je nedokučivo moći ćemo dokučivati čitavu vječnost, a da nikada ne dokučimo. I tu je upravo odgovor na pitanje koje se često ponavlja: »Pa što ćemo u tom kraljevstvu raditi čitavu vječnost? Neće li biti dosadno?« Ako ćemo, dakle, stalno imati nove spoznaje o*

Božjoj dobroti, ljepoti, istini, pravdi, ljubavi, očinstvu i drugim božanskim atributima, i ako će nam svaka spoznaja donositi nova otkrića o Bogu kao i nove radosti zbog tih otkrića, i ako sva ta radost zbog stalnih otkrića nikada neće završiti zbog Božje neizmjernosti, onda eto i — vječne radosti! A gdje stalno nailaze nove radosti — dosade nema!

Kakav je ovo tek poticaj za osvajanje neba, za hrabrost u borbi protiv svih elemenata koji nam ga žele oduzeti. Dok u Rim vode svi putovi svijeta, dotle u nebo vodi samo jedan: »Blago čistima, srcem: oni će Boga gledati« (Mt 5, 8). Neporočnost je, dakle, put za gledanje Boga, a toliko se toga protiv nje urotilo u nama i oko nas. Borba za nju je uvijek isplatljiva. Njome se kupuje nebo!

Boby Fischer je jednom rekao: »Tajna šaha se sastoji u tome da nikada ne povlačite potez dok ne shvatite poziciju«. Da, mi moramo shvatiti svoju poziciju na šahovskoj ploči svijeta: određeno je da budemo »suobličeni slici Sina« (Rim 8, 29). Prije nego to shvatimo i prihvatimo ne smijemo učiniti nikakav potez. Jedino tako ćemo biti sposobni da u mat poziciju dovedemo sve ono nisko u nama, svijet koji to nisko podržava, a i sotonu koja nas na niskoće potiče! Partija će biti dobijena! Nebo će biti osvojeno!

Osamnaesta nedjelja kroz godinu

ZAJEDNIČKO NA JEDNAKE DIJELOVE

Za razliku od mnogih drugih biblijskih čitanja koja nas upućuju na duhovne vrednote, *današnja nam nude »vino i mlijeko«* (Iz 55, 1), *»pet kruhova i dvije ribe«* (Mt 14, 19). Kako izgleda, za svakoga po nešto i svi bismo morali biti zadovoljni: i oni koji vole dobru kapljicu kao sastavni dio svojih dnevnih obroka; i trezvenjaci koji su se te kapljice odrekli pa i u umjerenim količinama, te se odlučili za bezazlenije piće: sokove i mlijeko; ljubitelji dobre i svježe ribe koja pečena na žaru ostaje prvi specijalitet za gurmane i meta turista iz unutrašnjosti koji se ljeti uz sunce i more oduševljavaju i ovim dobrim zalogajem; i konačno oni, koji su zbog vlastite nesređenosti, socijalnih (ne)prilika, nebrige situiranih i moćnih — gladni svagdašnjeg kruha.

Da bismo došli do ovih, kao i do ostalih, prehrambenih artikala, potreban je prilično nabijen novčanik, jer cijene stalno vrtoglavo rastu i često puta prisiljeni smo odreći se i onoga što nam je potrebno. Međutim, *dok u svim trgovinama svijeta na vidnim mjestima stoje izvješeni cjenici ili cifre nalijepljene na predmetima koji se prodaju, dotle jedino Gospodin nudi besplatno: »... ako i nemate novca, dođite ... bez naplate ... uživajte vino i mlijeko«* (Iz 55, 1).

Zaista neviđeno i nečuveno! Uostalom, drugačije i ne može postupiti onaj koji je čovjeku dao besplatno čitav svijet: i zrak koji udiše, i vodu koju pije, i oranice — tvornice kruha, i vinograde — tvornice vina, i šume prepune divljih živo-

ta, i mora sa neprocjenjivim bogatstvom u njima, i brda za planinare i spilje za speleologe, i svemir za astronaute...

On, dakle, preko svijeta sebe dariva ljudima i to besplatno, bez računice. Sve što je učinio namjenjeno je čovjeku pa bi bilo logično očekivati da se iz duše svakog pojedinca izvine ne samo priznanje da je to tako, već i zahvalnost: *»Tko će nas rastaviti od ljubavi Kristove?!«* (Rim 8, 35).

Mnogi, međutim, nemaju snage za taj poklik, jer pogrešno optužuju Boga za svoju bijedu, za svoj podređeni položaj u društvu, za svoje životarenje. Da, gledaju oni i »pijane i site«, obučene i smještene, uvažene i cijenjene, naobražene i namještene, obskrbljene i osigurane, ohole i prepotentne. Gledaju ih kako traže pozdrav i duboki naklon glave, distancu i strahopoštovanje. Neka se na taj način i dalje bijeda klanja sili! Neka u građanima živi malograđanština! Neka se njihov snobizam hrani podređenošću jadnih. Da, oni gledaju i — optužuju!

Odmah treba reći da Bog ne može biti kriv za takvo stanje. *Njegova je namjera jasna: sva dobra za — sve ljude. I ako to nije tako, ako danas u svijetu gladuje 600 milijuna ljudi, ako glad jednostavno kosi djecu u mnogim nerazvijenim zemljama, ako je svako drugo dijete rođeno u svijetu već do druge godine života »osuđeno na smrt«, ako glad svake godine pokosi 25 milijuna stanovnika naše planete, a to je toliko ljudi koliko imaju sve zemlje evropskog sjevera (Švedska, Norveška, Finska, Danska i Island) — onda uzrok treba tražiti u ljudskoj nesolidarnosti, nezasitnosti, grazljivosti i neosjećajnosti.* Nadasve — u nepravednosti! Da, nepravednosti! Dok jednima manjka skladišni prostor za viškove, dotle za druge glad ostaje zlo pred kojim su stoljećima nemoćni. I nije li taj uskladišteni kruh teška krađa? A takve kradljivice nitko ne poziva na odgovornost, nitko ih ne uhićuje, nitko ih ne sudi, nitko ih ne zatvara zbog kriminala. Da, to je kriminal! Prisvojili su ono što je zajedničko, a zajedničko treba dijeliti na jednake dijelove.

Kako bi zaista bilo sve drugačije kad bi se svi ljudi svijeta priznali djecom jednoga Oca, i kad bi ta djeca bila dobra i pravična kao što je on dobar i pravičan. Zar i ovo nenormalno stanje ne govori u obranu širenja takve svijesti,

svijesti o bratstvu i jednakosti svih ljudi. Te divne ideje imaju svoj osnov u zajedničkom porijeklu — u Božjem očinstvu.

Svjetski ekonomisti konstatiraju da se očekivanja i nade siromašnih u pravednija rješenja raspodjele bogatstva, kojima svijet raspolaže, mogu ostvariti samo putem snažne međunarodne akcije. Tome treba dodati: nadahnute onom ljubavlju koja je plod svijesti o bratstvu po zajedničkom Ocu svih ljudi!

U ovo naše vrijeme Bog je mnoge poslove, koje je ranije sam obavljao, prepustio ljudima. Svojevremeno je sa smješno oskudnim namirnicama — »pet kruhova i dvije ribe« nahranio samih muškaraca »pet tisuća, osim žena i djece« (Mt 14, 21). Učinio je to onom istom silom i snagom kojom je iz ništavila, ili još bolje: iz bogatstva svoje vlastite biti, čitav vidljivi svijet darovao čovjeku. A na čovjeku je da to obilje i bogatstvo svijeta u duhu njegove pravde i ljubavi pravično raspoređuje.

Poslije svega ovoga ostaje jedno praktično pitanje: zar ćemo mi kršćani ostati samo na iznjetim postavkama i teorijama o ovakvom stanju ili ćemo učiniti korak dalje pa se izdvojiti iz ljudskog egoizma i bezosjećajnosti. Dok upravo stravični iznjeti podaci govore o hitnoj potrebi da se nešto učini za gladnog čovjeka, koji zbog te gladi oboljeva i umire, *dotle samo u središtu Londona, da ne govorimo o drugim metropolama, postoji šesnaest specijaliziranih salona za pse, koji im nude šišanje, pedikuru i druge kozmetičke usluge.* Svi ćemo se složiti da je taj pasji luksuz tik uz ljudsku bijedu zaista kriminal. Ali, iz te konstatacije ne proizlazi ama baš ništa, ako stvarnim prinosima ne učinimo nešto da se nevolja gladi prevlada.

Otvorimo, dakle, svoja srca! Nek otvorena srca otvore novčanike! Nek otvoreni novčanici otvore robne kuće: zaodjenimo gole! Nek otvoreni novčanici otvore trgovine namirnicama: nahranimo gladne! Na to nas pozivlje naša kršćanska pripadnost. Koliko li rasipnosti među nama: koliko li zdrave i kaloričke hrane svakodnevno svršava u kantama za smeće! Koliko suvišnih odijela i suvišnih pari cipela čiji broj povećava moda a ne potreba! Koliko rashoda za nepotrebna putovanja i sulude zabave, dok sve to promatraju gladna usta, vapijuće srce i rasplakano oko — tužno rasplakano oko glad-

nog djeteta na prsima majke koja mu nema šta pružiti, jer je već dugo kako gladna liježe i gladna ustaje. Pred ovim činjenicama rasipnost kršćana postaje — zločin!

Papa je svojevremeno rekao predstavnicima organizacije FAO: »*Svako javno ili privatno rasipanje, svaki trošak učinjen u ime nacionalnog ili osobnog isticanja, svaka iscrpljujuća utrka u naoružanju postaje nepodnosiva sablazan. Nama je dužnost optužiti je. Neka bi nas odgovorni htjeli čuti prije nego što bude prekasno!*«

Ipak, odgovorni smo svi! Svi mi koji svakodnevno sjedamo za pune stolove u udobnim stanovima; svi mi koji bi smo onim što nam preostane na tim stolovima mogli prehraniti i još nekoliko članova obitelji. Ali, dok jedne ubija glad, dotle druge: začete a nerođene, ubijaju siti roditelji tvrdeći da ne žele »stvarati siromahe«. I tako jedni zbog objesti drugih proživljavaju vlastitu nevolju. Da, izazvala ju je obijest izobilja i rasipnosti, manjak osnovne humanosti i čovjekoljublja.

Ni časa ne bismo morali čekati!

Poslije čudesnog blagovanja na travi, gdje je na početku bilo manje namirnica nego na svršetku, »napuniše dvanaest punih košara« (Mt 14, 20). *Kad bi samo bilo više razumjevanja, bratske ljubavi i altruizma naši suvišci ne bi bili za košare, već — za prekooceanske brodove, za željezničke kompozicije, za transportne kamione, da bi ih prenijeli onima koji umiru, jer su gladni, jer su goli, jer su bolesni . .*

A naši suvišci svršavaju u otpadu! U smeću! Neće li to biti *razlog da budemo suvišni i prekobrojni* u Kraljevstvu, jer smo zanemarili one s kojima se Krist poistovjetio.

Devetnaesta nedjelja kroz godinu

KO SE TO MIJEŠA

Jedan izvanredan spektakl priuštio je Gospodin svojim učenicima kada je pobijedio zakon sile teže »hodeći po moru« (Mt 14, 25). Zaista izvrsna predstava koja je zbog svoje izuzetnosti zavrijedila i veći broj gledalaca. Međutim, promatrali su je samo učenici ne shvaćajući u prvi mah o kome se radi. Kako bi razbili sumnje da je riječ o nekakvoj »utvari«, a nakon što im se Krist predstavio, Petar je zatražio u znak potvrde identiteta, da i on njegovim dopuštenjem i silom hoda »po vodi«. I to je išlo sve do onoga časa kada je toj sili suprostavio snagu vjetra. Tek tada, nakon što posumnja — »počne tonuti« (Mt 14, 29).

Radi se, dakle, o dvostrukom čudu pa bi trebalo govoriti o tom pojmu i o toj stvarnosti. Razumljivo je da svi oni koji ničeču nadnaravne vrednote ne prihvaćaju ni ovaj pojam. Jer, ako bi ga prihvatili, dozvolili bi nekoj nepoznatoj Sili da se svojim zahvatima mješa u ovaj svijet. A oni tu silu ne žele priznati. Nitko osim zemljana nema šta tražiti na zemlji! Tvrdo tlo pod nogama upućuje da svu sigurnost treba tražiti ovdje. Svako kontaktiranje sa izvanzemaljskim silama značilo bi otuđivanje čovjeka od ovih stvarnosti. Samo ga one mogu usrećiti. Vrijeme utrošeno u bilo koji oblik bavljenja sa transcedentalnim, bilo bi gubitak radnih sati i smanjenje proizvodnje, a upravo proizvodnjom stvaramo čuda. Drugih nema!

To je mišljenje dijela ljudi koji ne dozvoljavaju pogledu da ide iznad linije vidne horizontale. Jedino je pametno baviti se zemljom, pa i onda kad ona neodoljivo upućuje na vertikalu, jer mnoga pitanja o njoj i na njoj — tu ostaju nerješiva.

Međutim, nije rijetkost da i neki kršćani sam pojam čuda smatraju zastarjelim. Doduše, oni ne nječu Božansku moć koja ih može proizvesti, ali ono što se obuklo u riječ »čudo« moglo se dogoditi i prirodnim silama koje su u ovom času nepoznate i neuhvatljive, što ne znači da već sutra ne ćemo za sve to imati naravna razjašnjenja.

Dok oni tako, dotle kod drugih izbija prava pohlepa za lažnim čudesima. *Starijima je sigurno još u sjećanju onaj period iza Drugog svjetskog rata kad se gotovo na svakom prozoru »vidio« Kristov ili Marijin lik. Upravo u to vrijeme mnoge osobe bolesne mašte »dobivale« su direktne objave od Gospodina Boga. I danas, nakon trideset godina iza toga perioda, mnogi nestrpljivi i željni direktnih Božjih zahvata, sasvim olako putuju i u druge zemlje da bi se »nagledali« čudesa, a da Crkva uopće o tome ništa nije rekla ili se čak usprotivila.* O tome su pisali naši vjerski listovi.

Između ovih pretjeranosti stoji Crkva sa svojim autoritetom. I kad ona u ovoj stvari izrekne svoju posljednju riječ, onda se vjernik-kršćanin, ukoliko to jest, više nema šta predomišljati. Ako bismo unutar svoje katoličke pripadnosti svi mi htjeli u istinama koje je Crkva konačno definirala, i dalje zadržati svoja mišljenja, onda više ne bismo bili dostojni te pripadnosti.

Ako ćemo se u ovoj stvari obratiti Bibliji, onda ona svugdje prepoznaje Božju ruku koja svojima očituje moć i ljubav. Stvoreni svemir sa svojim čvrstim redom jest zaista čudo i to ne samo za vjeru već i za znanost koja u najviše pitanja i problema, koji joj se nameću pri proučavanju, nalazi odgovor i rješenje samo u transcedentnome. Otud i razlog zašto su svjetski naučenjaci ujedno i vjernici. Također, neobični Božji zahvati u povijesti nisu ništa drugo nego nastavljeno stvaranje, pa makar ih današnji povjesničar smatrao razjašnjivima. Prošle smo nedjelje, na primjer, vidjeli čudo umnožavanja kruha, koje je manifestacija Božje ljubavi i moći; to se čudo stalno ponavlja, jer se samo jedno zrno pšenice pretvara u puni klas. To stalno obnavljano čudo

umnožavanja prehranjuje i siti miljarde stanovnika ove naše zemlje.

Mnogi postavljaju pitanje zašto danas nema čudesa kao što je to bilo u vrijeme Kristovo, u prvim stoljećima Crkve. Htjeli bi na ulicama sresti Antune Padovanske koji se upravo razbacuju »znakovima«. Možda bi tada i povjerovali. Međutim, za pravu vjeru morala bi biti dostatna istinitost Isusove riječi, kao što je bila dostatna kraljevu časniku, kao što će morati dostajati svima onima koji budu uzvjerovali Riječi, a da se i ne dotaknu Uskrsloga. Vjera koja usljeđuje nakon čuda ima obilježje nesavršene vjere, krhkih oduševljenja i prianjanja uza nju iz koristi.

Ipak, čudesa su znakovi i ovog vremena iako u manjoj mjeri. Za tu »manju mjeru« sekularizirani čovjek nalazi »razlog« u prosvjećenosti, u izlasku iz zaostalosti, u razbijanju mračnjaštva putem nauke, u prevladavanju predrasuda... To su, međutim »izforsirani razlozi«, a pravi leže u manjku vjere koja predhodi čudu. Primjer za to imamo u trećem čitanju: Petar je hodao po vodi sve dotle dok njegova vjera nije bila uzdrmana snagom vjetra. Tek tada »počne tonuti«. To je onaj pravi razlog! Današnji čovjek nema onih stavova prepuštanja i otvorenosti Bogu, a bez toga kao da je i Isus nemoćan.

Ipak, kako rekoh, čudesa se i danas događaju ako je prisutan osnovni uvjet: vjera! *U Lurdu, na primjer, svake godine bude oko 30 bolesnika koji smatraju da su čudesno ozdravili. Dokumentacija svih tih slučajeva predaje se predsjedniku lurdskog liječničkog ureda. Svaki slučaj savjesno se i svestrano ispituje kroz više vremena. Obično kroz dvije-tri godine. Svakog takvog ozdravljenika pregleda prosječno 50 liječnika. Ako dvije trećine njih zaključe da je ozdravljenje medicinski neobjašnjivo, dokumentacija se prosljeđuje međunarodnom liječničkom odboru u Lurdu, sastavljenom od tridesetak specijalista. Taj odbor ponovno proučava cijeli slučaj, pa ako i on zaključi da je ozdravljenje medicinski neobjašnjivo, dokumentacija o njemu daje se crkvenoj vlasti, a ona prilično često odbija priznati čudesni značaj tim ozdravljenjima. Od 1958 godine, kad su poslije Gospinih ukazanja počela u Lurdu neobjašnjiva ozdravljenja, crkvena vlast priznala je čudesni značaj samo za 62 slučaja.*

Dakle, čudesa su i danas tu u onolikoj mjeri u kolikoj su oni koji čudo traže sposobni savršeno vjerovati. Jedan sjajan primjer takve vjere nalazimo kod Pavla koji bi bio spreman »sam proklet biti ... za braću svoju« (Rim 9, 37). Drugim riječima: rado bi se odrekao vlastite sreće, kad bi to bio uvjet za vječnu sreću i spasenje drugih.

I na kraju treba postaviti jedno pitanje. »Da li bi ovaj današnji čovjek uzvjerovao kad bi čudesa ponovno učestala?« Mislim da ne bi, jer uzrok nevjere mnogih nije u manjku znakova — on leži mnogo dublje — u manjku hrabrosti da se prihvati život po vjeri. I kad bi se Krist ponovno pojavio, ovog puta recimo u Parizu, Moskvi ili Washingtonu, sumnjam da bi dobro prošao uza sve deklaracije o slobodi i pravima čovjeka, — vjerojatno bi netko na njega učinio atentat i to poslije nego bi vidio koje od njegovih čudesa, kao što se nekoć dogodilo i u Jeruzalemu. Za to imamo dokaz u razapinjanju njegovog Mističnog tijela — njegove Crkve; u istom ljudskom mentalitetu koji i danas više voli razapinjati druge, pa i proroke, nego sebe. Prihvatiti vjeru znači prihvatiti i vlastito razapinjanje, ali — i uskrsnuće koje će biti posljednje u nizu čudesa. Isplati se vjerovati da bi se to čudo dogodilo!

Dvadeseta nedjelja kroz godinu

ČITAJTE NAOPAKO

Jedan stari i osamljeni krik: »Kći mi je teško opsjednuta« (Mt 15, 22) doživio je danas svoj »crescendo« u velikom zboru majki koje stalno izvode svoju tužaljku na svim kanalima i svim valovima. To je ujedno molitva, alarm i poziv za pomoć; to je SOS koji se panično emitira, jer jedan brod ispunjen mladima — tone!

Svojevremeno se jedna majka gornjim riječima obratila na pravo mjesto i zbog njezine »velike vjere« Kristova intervencija je bila uspješna. Danas se majke, u vlastitoj nemoći da nešto učine, obraćaju pedagozima, psihijatrima, psiholozima, raznim društvima za zaštitu djevojaka, a katkada i organima javne sigurnosti, ali veoma često bez vidnog uspjeha, jer konačno završavaju u ordinacijama ginekologa, nesavjesnih liječnika i nestručnih babica ... *To je onaj finale zastrašujuće skladbe koju su najčešće roditelji sami komponirali.*

Odgajati djecu nije mali problem. Londonski institut za pedagogiju objavio je nedavno podatke koji govore da velika većina roditelja danas potpuno pogrešno odgaja svoju djecu. U uvjerenju da znaju što je to moderna pedagogija, oni zapravo svoju djecu kvare. Da bi nekako objasnili u čemu je greška, ovaj je institut izradio niz pravila na temu: Kako ćemo upropastiti svoje dijete. Evo ih:

— Od najranijeg djetinjstva dajte svome djetetu sve što ono želi kako bi odraslo u uvjerenju da svijet postoji zato da bi ga mazio.

— Kad nauči kakvu psovku nasmijte joj se od srca kako bi vaše dijete povjerovalo da je postalo zabavno te da će na ovaj način postati — osobnost!

— Nemojte mu nikada govoriti o moralu, religiji i dužnostima, kako bi steklo uvjerenje da moralne zasade mora izmisliti sam. A kakve, znamo!

— Pospremajte za njim i uređujte odjeću koju je razbacao po stanu kako ne bi osjetilo da u vašoj zajednici ima dužnosti i obaveza.

— Svađajte se u njegovoj prisutnosti što češće da ne bude iznenađen kad se obitelj — raspadne!

— Dajte mu novac kad ga traži, dopustite mu da ga troši kako hoće. Ne učite ga da sam zarađuje svoj džeparac, jer čemu bi se vaše »jadno dijete« mučilo kako ste se vi mučili.

— Ispunite mu svaku želju kad se radi o jelu i piću. Nemojte mu zapovijedati da nešto učini. To bi moglo u njemu stvoriti neugodne komplekse.

— Uvijek budite na njegovoj strani kad ga netko napadne. Naročito u odnosu na njegove odgojitelje: učitelje, nastavnike, profesore ... Ta oni su poznati kao gnjavatori koji mrze vaše milo dijete.

— Kad upadne u kakvu ozbiljniju nepriliku, recite mu da ste zapravo vi krivi, jer niste bili u stanju da ga vodite pravim putem.

Pedagozi kažu da ovi savjeti »čitani naopako« antipedagogiju pretvaraju u pedagogiju. Koliko su oni potrebni, pokazao je predstavnik londonskog instituta za pedagogiju podatkom da je 90 posto mladih kriminalaca to postalo zahvaljujući — pogrešnom odgoju u obitelji.

I kad se kao epilog pogrešnog odgoja začuje krik: »Kći mi je teško opsjednuta«, onda uzrok opsjednuća ne treba tražiti daleko od onih koji to viču. Doduše, pogrešni roditeljski odgoj, u krajnjoj liniji, nije jedini krivac, jer i oni su za takav način odgoja stimulirani općim stanjem ponašanja u svijetu, nazorima modernosti u odgoju koji se prihvaćaju samo zato što su »moderni«. A nitko ne želi biti nazadan!

U težnji ka emancipaciji, izjednačenim pravima sa muškarcem, djevojka pristaje da bude — stvar. Danas je gotovo svaki artikl široke potrošnje združen sa slikom »bijele prostitutke« — djevojke koja se svlači. Gotovo svaki oblik izražavanja, od romana do filma, postaje »komercijalan« samo onda kad ponižava ženu. Razgolićeno žensko tijelo ima zadatak da privuče potrošača, pa se trgovci njime služe da bi bolje prodali i benzin, i torbe, i makarone, i čekiće. I tako u većini slučajeva nema veze između žene na slici i reklamnog predmeta.

Kako žene, koje kupuju, reagiraju pred slikom žene — predmeta? Dok to jedne pasivno prihvaćaju kao uobičajeni aspekt današnjeg potrošačkog društva, dotle se druge bune, jer u toj slici vide svoje vlastito poniženje. Većinu djevojaka ovakvi prizori stimuliraju pa se u stvarnosti počinju izjednačavati sa ovakvim tipovima. Tako se počinje, ali se zna gdje sve to i prestaje. Potrošačko društvo »troši« i žene kao što se troše vitamini. Ali, to je tip opsjednutih, poniženih i propalih od kojih se razlikuju vrijedne domaćice, poštene supruge i uzorne majke.

Iz svega toga proizlazi jedan deformirani lik žene. I sve dok ona bude dozvoljavala muškarcu da se njome služi kao predmetom, ona ne može tražiti da bude ozbiljno shvaćena kao nastavnik, advokat, liječnik ili direktor nekog poduzeća, a pogotovo ne kao dostojna supruga i majka, jer su: njezin karakter, prava priroda i ciljevi deformirani, jer se sve konačno svodi na seksualni apetit.

A jer mnogi roditelji danas dozvoljavaju da se njihova djeca već od najranije dobi igraju između slika golih i izazovnih žena, u kasnijim godinama ne osjećaju obavezu da ženu poštuju, rastu prezirući je i praveći od nje erotsku igračku. I tako dolazi do opsjednuća kriminalom i prostitucijom:

Danas u svijetu djeluje više od pola milijuna javnih kuća. Negdje su zaista javne, a negdje prešutno tolerirane. U njima radi oko 12 milijuna prostitutki, a bilo kojim vidom prostituciju u svijetu se bavi oko 70 milijuna žena. Ovaj bolni podatak govori koliko je devalvirano dostojanstvo žene i koliko iz toga zla za obitelj, za društvo i svijet uopće.

Usuđujem se reći da svijet formiraju majke: one ga oblikuju potomstvom koje se uz njih osposobljava za plemenitost i nasilje, za ljudsko dostojanstvo i prostituciju, za neporočne građane dostojne društva i ološs podzemlja.

U duhu pravila londonskog instituta za pedagogiju, »čitanih naopako«, teško je naći prikladniju učionicu za moralnu formaciju budućih majki od one koju im pruža Crkva. Tu se uči bon-ton prema Bogu i prema čovjeku; o potrebi žrtve i samosvladavanja; o vrijednosti osobnog rada i zarađivanja; o odgovornosti prema sebi i drugima; o čuvanju dostojanstva tuđega i svoga; o poštenju i pravičnosti; o pravima čovjeka; o altruizmu i suosjećanju sa patnicima; o pravoj ljubavi koja se dokazuje žrtvom...

Poznam tolike djevojke i majke koje su u toj školi stasale, koje u svim životnim prilikama primjenjuju njezinu mudrost na vlastiti ponos, divljenje drugih i korist društva. *Poznajem jednu takvu koja se jednog dana mirno penjala u tramvaj. Mladić koji je stajao iza nje odlučio se za nepristojnost očekujući da će nakon toga uslijediti histeričan vrisak i smijeh dokone publike. Međutim, od svega toga ništa! Djevojka se okrenula, polako sišla iz tramvaja i upitala:*

— Možda želite i poljubac?

Iznenađen razvojem događaja, mladić je časak krzmao, a onda odlučio da svoj »šou« tjera do kraja.

— Naravno — odgovorio je i uhvatio djevojku za ramena.

S podsmješljivim izrazom na licu djevojka se osvrnula oko sebe, ne tražeći pomoć radoznalih koji su se već okupili na mjestu događaja. Hladnokrvno je dohvatila mladića za revere sakoa, brzo se okrenula na prstima jedne i peti druge noge, izbacila kuk malo u stranu i mladić se »sa sve četiri« našao najprije u zraku, a zatim na asfaltu.

— Imate li još kakvu želju? — upitala je djevojka mladića, pa kad na pitanje nije dobila odgovor, jer je brže-bolje ishlapio sa mjesta na kojem je njegov »šou« u tren oka tako neslavno završio, ponovno se popela u tramvaj.

Možda se netko neće složiti s načinom obrane dostojanstva, ali će svakako ostati zadivljen hrabrošću u obrani, koju je naučila upravo u ovoj školi.

Ima ovakvih mnogo više nego što netko misli. Inače svijet ne bi opstao: zbog prevage zla doživio bi svoju katastrofu.

Istina, mnogi su »sinovi tuđinski«, jer su se odrekli očinstva Božjega i majčinstva Crkve. Kad bi samo svi mladi ulazili u »Dom molitve« i iz svih niskosti uspinjali se na čistu »svetu goru« (Iz 56, 7), moglo bi se nadati da bi Bog za Crkvu i svijet »spasio neke od njih« (Rim 11, 14). U tom slučaju bilo bi manje bolnih vapaja: »Kći mi teško opsjednuta!«

Dvadeset i prva nedjelja kroz godinu

UNIVERZALNI LIJEK

Kad bi netko uspio pronaći *univerzalni lijek* za sve bolesti, bilo bi to ne samo otkriće stoljeća, već otkriće — ljudske povijesti. To je samo jedna neostvariva želja svih bolesnih, jer uza sve velike i snažne korake naprijed, koje je učinila medicina, još uvijek beznadni umiru u očaju. Znanost je nemoćna da digne tajanstveni oklop koji krije uzročnike mnogih oboljenja, pa se malo može učiniti da se prevladaju.

Ali, čovječji život ne muče samo bakcili i virusi. Osjećaj krivnje donosi veću muku, jaču bol. Kad se nemir uvuče u dušu, onda se s njime uvlači i pakao. Sam pojam pakla donosi strah, a njegova vječna stvarnost beznadnost u patnjama za koje je sigurno da nikada neće imati svoj svršetak.

Predokus pakla jest nemir, crv koji tvrdoglavo rastače, a nikada da taj posao završi. Muka zbog nemira što ga čovjek nosi u sebi često je neizdržljiva i ona traži svoje otpusne ventile da iziđe, da se oslobodi. I ako ih ne uspije pronaći, dolazi do erupcije ludila u kome se krivnje glasno izvikuju.

Kome nisu poznata ona neshvatljiva povjeravanja suputnika u vlaku, brze ispovijedi u liječničkim čekaonicama dok se čeka na red, a zatim u ordinacijama koje postaju skladišni prostor ljudskih nevolja i nemira, ali prostor koji se i najbrže prazni, jer redovito sve to ispovjeđeno i priznato pacijenti odnose natrag sa sobom. Može se tu naći po koja riječ ohrabrenja, po koja doza morfija i heptanona što sve samo za čas

paralizira muku, ali ona oživljava već na prvoj stepenici pri izlazu, da odmah zatim još jače zahvati.

Ipak, jedan univerzalni lijek za sve ljudske nemire i grižnje — postoji! Zbog tih nemira Krist se popeo na Golgotu, raširio ruke da sve ogrli, prolio krv da sve opere, otvorio srce da svi uniđu. Upravo tu se rodio jedinstven deterdžent Božje krvi koja pere ono što je inače neoperivo.

U Engleskoj se javio novi val manije tetoviranja. Pomorci, nekada najvjerniji pristaše šaranja po koži, ustupili su mjesto dugokosim tinejdžerima: pojavljuju se opscene slikarije i nepristojni natpisi na prsima i leđima mladića. Mnogi su već osjetili posljedice svoje mladenačke neuravnoteženosti i brzopletosti — postao je to neporeciv argument ljubomornim suprugama. Mnogi su pokušali skinuti takve dekoracije sa svoje kože, ali su nažalost uvidjeli da je do takvih ukrasa mnogo lakše doći negoli ih se riješiti. Tetovirani crteži ostaju u ljudskoj koži sve do smrti i nema toga sredstva kojim bi se dali ukloniti.

Ožiljci u duši ipak su uklonjivi. Univerzalna kemijska čistionica Božje dobrote i Božjeg milosrđa uvijek je otvorena i uvijek spremna da primi sve uprljane, da iz nje iziđu čisti i bijeli kao snijeg. Božje očinstvo ne dozvoljava da čovjek u svojim nemirima bude prepušten samome sebi. Na križu je osigurana dovoljna količina krvi za transfuziju nemoćnima, za pranje svih krivnja, u svim vremenima. Treba samo doći na pravo mjesto. Treba samo pronaći one koji imaju »ključeve kraljevstva« (Mt 16, 19) koji otvoraju ono što je u nama zatvoreno, koji odvezuju ono što smo sami svezali.

Taj posao je monopoliziran. Mi se možemo sasvim otvoriti i ocu i majci, i drugu i prijatelju, i psihijatru i socijalnom radniku. Oni mogu sve učiniti da nas utješe i ohrabre. Ali samo jedan može ukloniti uzrok našeg nemira, a uzrok je — grijeh! Samo onaj kome smo se njime suprostavili može i oprostiti. A kad se uzrok odstrani — iščezavaju i posljedice. Radi se, dakle, o iskrenom izmirenju, o poravnavanju naših računa sa Gospodinom Bogom koji je uvijek spreman da sve ono opsceno i nakazno utetovirano u nama, uspješno izbriše i — na sve zaboravi. Razumljivo je da sve to treba pronaći dijagnostičkim aparatom ispravne savijesti koja te tumore, smještene duboko u srcima i bubrezima, otkriva, razgoličuje

i uočava u pravoj težini i opasnosti. Istina je da je djelo spasenja Bog već izvršio, ali ono se stalno nastavlja primjenjivanjem golgotskih plodova na pojedine slučajeve. Ono (spasenje) ne može imati vrijednosti bez veze sa unutarnjim raspoloženjem svakog čovjeka da prihvati taj plod pod uvjetima kajanja i odluke, iskrenog priznanja i zadovoljenja za počinjene krivnje. Tek tada dolazi ono što je izraženo u jednom starom japanskom običaju:

Naime, *u Japanu se svake godine proslavlja dan lutaka nazvan »Hina-Masturi«. Tog dana oni prave lutke od papira, trave i njima trljaju svoja tijela vjerujući da će time svo svoje zlo i sve svoje grijehe prenjeti na njih. Zatim ih bacaju u nabujalu rijeku da ih zauvijek odnese i uništi.*

Sve ono što je izraženo u jednom prastarom običaju japanskog naroda, a u kome je sadržana težnja i potreba za oslobođenjem, sadržano je u stvarnosti Sakramenta pomirenja gdje, umjesto lutke, Jaganjac Božji uzimlje na sebe grijehe svijeta da ih utopi u nabujaloj rijeci svoje krvi i spali u vatri svoje ljubavi. I kad se čovjek nađe pred ovom stvarnošću koja jedino povraća mir, uza svu hladnoću i indiferentnost prema religioznome i Božjem, — on mora ponoviti: »Tko ga darom preteče?« (Rim 11, 35).

Može se sa sigurnošću reći da takvog dara ljudska povijest nije primila. Uz razdoblja koja su čovjeku darivala mržnju i krv, neprijateljstva i ratove, mučenja i smaknuća, epidemije i smrti, — bilo je razdoblja, iako rijetkih, koja su donosila vrijednosti suprotne nabrojenim nevoljama. Ali nikada i nitko se nije domislio ovakvoj stvarnosti i ovakvom procesu. Samo domišljata Božja ljubav polazi na križ da preko smrti Sina dade život djeci koja su u jednom času zaboravila na posinaštvo i bezumno ga se odrekli, da odmah iza toga postanu odrpani i gladni! Samo kad bi to stanje pridonijelo svijesti o povratku u očinsku kuću, u očinski zagrljaj.

U svjetskoj štampi učestale su vijesti o neshvatljivoj zaboravljivosti kirurga, o slučajevima koji se ponekad završavaju pred sudom, a izazvani su otkrićem ovog ili onog kirurškog instrumenta u utrobi pacijenta. To su ona »strana tijela« u ljudskom organizmu. I organizam se buni, trpi u svojim

bolovima zbog prisutnosti predmeta s kojim ne može živjeti u mirnoj koegzistenciji.

Kad smo po krštenju po drugi put rođeni, naš duhovni organizam bio je netaknut, savršeno čist, svjetao i skladan. Postali smo nešto čemu se treba iskreno diviti. Uranjanjem u Boga izgubili smo se u njegovoj čistoći i svetosti. A onda je i brzo došlo vrijeme kad smo i razumskom spoznajom mogli shvatiti svu tu ljepotu osobne netaknutosti i u njoj zaista uživati; kad smo mogli razumjeti sve zle namjere kojekakvih agresora koji su pokušavali da nam to bogatstvo milosti ukradu. I ako smo zbog nebudnosti i zavođenja bili prevareni, dozvolivši da budemo opljenjeni i opljačkani, onda sve tzv. »pljačke stoljeća« pred ovom gube na svojoj težini. Ovdje je oduzeta najveća i apsolutna vrijednost — Bog, a na njegovo mjesto prispjela su razna »strana tijela«. Zdravlja i mira nema dok su tu! Što prije: van s njima!

Krist se pobrinuo za taj zahvat, jer zaista bi bilo užasno zauvijek izgubiti to neprocjenjivo blago. *Za razliku od svega drugog što je ukradeno i opljačkano — milost se uvijek može naći i povratiti.* Iza rešetaka ispovjedaonice stoji Krist koji se u tom prostoru uvijek iznova rađa, umire i uskrisava da bismo se po njegovoj smrti ponovno rodili i uskrsnuli. Zar ne, eto univerzalnog lijeka za svaku bolest — za novi život!

Dvadeset i druga nedjelja kroz godinu

RASKOMADAN OD MAJKE

Odreći se svijeta sebi najbližega — sebe, svakako nije lako, ali — to je postao uvjet da pođemo sa Gospodinom. Učiniti to — znači uzeti najteži križ! To je ujedno i najpoštteniji posao: ostati u svojoj kući i tu obavljati prvotne i nužne poslove vlastitog spoznavanja i korigiranja; *tu — u vlastitoj kući uzeti batinu i lupati po vlastitom srcu ako nas upropašćuje; tu postati veliki vladalac, ali — nad sobom! Tu se pokazati junakom, ali ne na bubnju, već — na križu! Tu voditi računa o svojim računima puštajući da to isto drugi čine za sebe, jer, ako ćemo biti pošteni: svijet je sudnica u kojoj svi možemo tuživati, ali — i biti tuženi! Zato optužujmo sebe pred sobom kako ne bismo mogli biti optuženi! O sebi stvarati jasnu sliku kako se ne bismo zamjenili s onim što nismo. Tu, u svojoj kući, pronalaziti istinu o sebi, jer inače ne ćemo moći zamrziti sve ono lažno u nama i toga se odreći.*

Niži porivi, suočeni s našom odlučnošću da ih svladamo, postaju brusovi kojima se oštri naše kršćansko dostojanstvo; izvoditi ih na pasišta da se otrovani otrovom hrane znači oštriti im zube za smrtonosne ujede, od kojih ćemo umirati mi i oni koje smo ujeli.

Među ona ubistva koja u suvremenoj kriminalogiji zauzimaju mjesto školskih primjera ljudske izopačenosti i moralnog pada, svakako spada i drama jedne majke koja je pred sudbonosnom alternativom: žrtva majčinstva ili osobna nasla-

da, nije prezala ni od najmonstruoznijeg zločina da bi udovoljila svojoj izopačenoj prirodi.

To je 30-godišnja njemica Paula Weiss koja je ubila svoga 6-godišnjeg jedinca. Dječak je pratio jednu od najgledanijih televizijskih emisija. Nije ni slutio da će to biti posljednje što će uopće vidjeti. Kroz to vrijeme majka je spremala otrovni napitak i dala mu da popije. Pokazalo se, međutim, da je mališanov organizam bio izuzetno otporan i jak — Olaf se nakon tri sata probudio s lakšom glavoboljom. Odlučila je da svoju zamisao privede kraju. Kad je primjetila da se mališan i nakon ispijenog smrtonosnog čaja budi — obuze je panika: dohvati konopac i udavi nesretno dijete.

Oko ponoći ta bezdušna majka privodila je kraju svoje krvavo djelo: pažljivo je raskomadala mrtvog sina Olafa i komad po komad pakirala u celofan da bi sve to u toku noći razbacala u kante za smeće. Razlog: lezbejska ljubav prema jednoj Amerikanki koja ju je pozvala u svoju zemlju da tamo nastave zajedno živjeti. Dogodilo se to u Berlinu 1972. godine.

Vjerujem da je ova potresna drama živa ilustracija onoga što sam malo prije ustvrdio. Nažalost, nije jedina! Nije ni rijetkost! Crne kronike gotovo svakodnevno izvješćuju o seksualnim manijacima koji zavode, oskvrnjuju, iznakazuju i ubijaju lakovjerne djevojke negdje izvan grada, u šumama, na obalam rijeka; o ubicama iz koristoljublja koji za smješno male svote oduzimaju živote; o smrtima koje su zadali: alkohol, srdžba, uvriježenost i osvetljivost. Ali, nisu to jedini oblici u kojima se ispoljava grijeh i zloća — na tisuću načina oni unose u ovaj svijet nemir, nesklad i nespokojstvo.

Ako tražimo uzrok ovakvom stanju, onda je on u manjku hrabrosti pojedinaca da započnu i dovrše borbu sa samim sobom.

Čini se da je ovo naše vrijeme — vrijeme junaka. Na raznim smotrama susrećemo ponosne ratnike na čijim grudima blistaju brojni ordeni koji govore o poduhvatima, jurišima, borbama i pregaranjima u kojima se ispoljila gotovo nadljudska snaga i nečuvena hrabrost. Statue i spomenici palih junaka postali su ures svjetskih trgova, parkova, dvorana i aula da budu uzor i poticaj onima koji su ostali.

Nipošto ne bih htio potcjeniti svjetske junake na bilo kojem području, ali bih želio naglasiti da je većina od njih

svoju hrabrost pokazala u borbi sa drugim. Ipak, prava hrabrost i prava veličina ostaje ona koja se ostvaruje na nutarnjim borilištima. Svaki čovjek u sebi nosi i sklonosti kojima se ne smiju popustiti uzde, otvoriti vrata i dati slobodu da bjesne i pustoše One se obuzdavaju i društvenim zakonima. Ali, one su tako jake i agresivne da, u otsutnosti osobnog junaštva i odlučnosti da im se suprostavimo, — izazivaju primjenu tih zakona koja se kreće od novčane pa do smrtne kazne. Znači, da sve to nije dovoljno. To su mjere o čovjeku izvan čovjeka. To su vanjske ograde koje su često nemoćne pred erupcijom raznovrsnih strasti, a pothranjivane su i potencirane razornim primjerima koje nam često puta neodgovorno nudi štampa, ilustracije, televizija... i tako, umjesto da stvaraju junake, karaktere i odlučne ljude koji u svakoj situaciji ispravno djeluju, — stvaraju slabiće uvijek spremne da stave ruku u tuđi džep, prst na obarač pištolja i nogu na vrat žrtve.

U čovjeku se dva svijeta bore za prevlast. Stoga je i cilj ispravnog odgoja već u ranim godinama osposobiti odgojenike za odricanja, samosvladavanja, obuzdavanja i uskraćivanja, kako bi u pravom času pravilno reagirali u duhu poruke: »Ne suobličujte se ovome svijetu, nego se preobrazujte obnavljanjem svoje pameti« (Rim 12, 2). Znači, u svijetu treba stvarati drugi svijet, a preko malog svijeta u nama koji je usvojio vještinu i žrtvu odricanja i u dopuštenome, kako bi se u času napasti i dilema ispravno opredjelivao. Što je više poticaja i primamljivosti izvan nas — to je više želja u nama. A jer su te primamljivosti više raspojasanost nego stezanje, to treba svakako pustiti da te želje u nama izgore, kako bismo se na njihovom pepelu oplodili za pravo čovještvo, za savršeno kršćanstvo. Inače se događa da majka ubije vlastito dijete, jer nije bila hrabra da se odreče sebe, da ukroti seksualnu izopačenost koja oslijepljuje i čini da se u času razdraženosti i strasti ne vidi sva monstruoznost počinjenog djela.

Slobodno se može reći: što više uspijemo svladati sebe u sebi, to smo više osposobljeni darivati sebe prijatelju, drugu, obitelji i domovini; što više borbe i nemira sa zlom u nama, to više mira sa sobom i svijetom u kome živimo; što više budnosti nad sobom — to više spokojstva i zadovoljstva,

pa i onda kad sve okolnosti upućuju na protivno. Htio bih tu misao ilustrirati slijedećim:

Kad je poslije 12 godina tamnovanja u Kini biskup Walsh došao u Vatikan, nije izrekao ni riječi gorčine, nije mu prva gesta bila da pokaže Papi na zemljopisnoj karti gdje je tamnovao: sklopio je ruke i rekao toplo, srdačno: »Sveti oče, molim za Kinu!« I molili su zajedno Očenaš, Papa latinski, a stari misionar kineski.

Dvanaest godina tamnovanja — bile su to najduže duhovne vježbe koje je stari biskup ikada obavio. Vježbe pri kojima se morao odreći slobode i svih onih blagodati kojima smo inače obogaćeni u normalnom životu. Ali, on se trudio da ta nametnuta odricanja dobiju potvrdu u njegovoj nutrini. On je robovanje pretvorio u slobodu osposobljen za to u Kristovoj školi križa. I umjesto da punih 12 godina cijev svoje puške puni barutom mržnje i osvete, punio ju je ljubavlju: »Molimo za Kinu!« Jer je izgubio život — našao ga je ne želeći da »životu svom naudi« (Mt 16, 26). Razumijemo o kojem se životu radi. O onome koji se više ne da zarobiti ni ubiti.

Možda ćemo zbog ovakve životne filozofije biti »svima na podsmjeh« (Jr 20, 7), ali je istina: i oni koji nam se smiju svoj život bezbrižnije provode uz one koji su po odricanju postali neopasni i za neprijatelje, nego uz one koji ne znaju za ovo junaštvo pa kao moralne kukavice predstavljaju opasnost za sve i za svakoga. Čak i za svoje rođeno dijete!

Dvadeset i treća nedjelja kroz godinu

NAJEFIKASNIJI KOREKTOR

Dvije vrlo delikatne teme nametnula su nam današnja čitanja: naš odnos prema ateistima i odnos prema kršćanskoj braći koja griješe. Pokušajmo nešto o tome reći kako bismo i na tom području zauzimali ispravne stavove.

Kao prvo, morali bi nam biti poznati osnovni stavovi Crkve prema ateistima koji su iznijeti u pastoralnoj konstituciji »Crkva u suvremenom svijetu«, a prema kojoj ona *»ne može prestati da sa žalošću i sa svom čvrstoćom ne odbacuje kao što je i prije odbacivala one pogubne nauke i postupke koji protuslove razumu i općem iskustvu čovječanstva, a čovjeka skidaju s njegova prirođenog dostojanstva.*

Ipak Crkva nastoji otkriti u duši ateista sakrite uzroke njekanja Boga i drži da ih treba ozbiljno i što dublje pretražiti, jer je svjesna važnosti pitanja što ih podiže ateizam i jer je vodi ljubav prema svim ljudima« (Gaudium et spes 121). Dakle, više nema bula o izopćenju, a ni lomače se više ne pale, pa bi ta ljubav, bez obzira na oprečnost teizam-ateizam morala biti dominantna nota u međusobnim odnosima.

U duhu spomenute Konstitucije odmah treba reći da se priznavanje Boga nipošto ne protivi čovjekovom dostojanstvu, te da eshatološka nada (nada u život preko groba) nipošto ne umanjuje važnost naših dužnosti ovdje na zemlji. Dapače, za njihovo izvršenje po toj nadi dobivamo nove pobude. Stoga i govore naši biskupi u svojoj »Poruci javnosti«: »Mislimo da je sada prilika da se ponovno javno preispita tvrdnja o na-

čelnoj društvenoj štetnosti religije i vjere, pa da se to shvaćanje — bar kao za današnju situaciju sasvim zastarjelo i neprikladno — izbaci i ukloni iz društveno relevantnih dokumenata, da se više njime kao neispravnim i netočnim, ne operira u društveno-političkom djelovanju.«

Također je sada prilika da vjernici preispitaju i svoje odnose prema bezbožnicima kao što ih je preispitala Crkva, jer nipošto ne bi bilo zgodno da »s neba pa u rebra« dovikuju za ljudima koji su se opredijelili za ateizam: »Bezbožniče, umrijet ćeš!« (Ez 33, 8). To je uistinu biblijska misao, ali ne i poticaj na vulgaran i borben pristup onima koji ne vjeruju. Bog traži principijelnost u našem vjerovanju, ali i savršenu uglađenost u odnosima sa ljudima svih uvjerenja, jer *»lijek protiv ateizma možemo očekivati od adekvatnog izlaganja nauke ... i od autentičnog života Crkve i njezinih članova«* (Gaudium et spes 21). Tu biblijsku misao treba da više život uređen po načelima vjere koja *»mora očitovati plodnost time što prožimlje sav život onih koji vjeruju, pa i profani, te ih pokreće na pravdu i ljubav«* (ib). Iako Crkva potpuno zabacuje ateizam *»ipak iskreno izjavljuje da svi ljudi, vjernici i nevjernici, moraju zajednički raditi za ispravnu izgradnju ovoga svijeta u kojem zajedno žive. A toga ne može biti bez iskrenog i razboritog dijaloga ... A ateiste ljubezno poziva da otvorena srca promotre Evanđelje Kristovo«* (ib).

Prvo što bi trebalo odbaciti u međusobnim odnosima jest svaka vulgarnost i borbenost. To je ono što se protivi pravima svakog čovjeka i njegovu dostojanstvu. Ali to ne isključuje obavezu da kršćani primljenu poruku spasenja iznesu pred svakoga pa i pred ateiste, ali — ljudski i nenametljivo — u obliku dijaloga. Međutim, treba reći da svaki kršćanin nije sposoban za raspravu ni po svojoj općoj ni teološkoj spremnosti. Stoga je preporučljivo za sve one koji iz bilo kojeg razloga nisu kadri tu »poruku spasenja« dostojno prenijeti, opravdati i obrazložiti da radije ostanu na području svjedočenja životom u duhu te poruke, da radije samo ljube *»jer tko drugoga ljubi, ispunio je Zakon«* (Rim 13, 18). Dijaloge i rasprave prepustimo osposobljenima za taj posao.

Svakako, gdje nema dobre volje i spremnosti da se istina prihvati, ukoliko ona zasja u svoj svojoj jednostavnosti i ljepoti u nečijem mozgu i srcu, — svaka rasprava je suvišna i

besplodna! Ukoliko netko pristupa dijalogu sa predispozicijom »ne možeš me uvjeriti u protivno« — svaka rasprava ostaje bezpredmetna i svakako je se treba klonuti. Ako se nešto može učiniti da bi netko ateistički orjentiran prihvatio Boga, a time i obaveze koje iz tog prihvaćanja proističu, obaveze prema Njemu, sebi i svijetu, — onda se to može postići samo otvorenom ljudskošću, nenametljivošću, dobrotom i ljubavlju koja se dokazuje žrtvom, a tek onda intelektualnom spremnošću, jasnoćom i uvjerljivošću kojom podajemo istine u koje smo sami uvjereni. Ne zaboravimo da je svaki od nas postavljen »za stražara domu Izraelovu« (Ez 33, 7), a iz toga proističe obaveza predanog rada kako bi se prema Božjem planu svijet preobrazio i došao do svoje potpunosti po raspetom i uskrslom Kristu koji je slomio moć Zloga.

Iako su upute trećeg čitanja o našem odnosu prema braći koja pogriješe sasvim jasne i određene, ipak — njihovo uspješno sprovođenja zahtjeva puno razboritosti i mudrosti. To nipošto nije jednostavan posao kako to na prvi mah izgleda. Istina, *proces je jasan: najprije, »pokaraj ga nasamo«; ako ne ide »uzmi sa sobom još jednoga ili dvojicu«; i ako su svi pokušaji propali »reci Crkvi«* (Mt 18, 15—16—17).

U čitavom ovom procesu glavnu ulogu ima kompletna osobnost onoga koji se osjetio pozvanim da »pokara«. On bi morao biti obogaćen svim vrlinama koje su pri ovom poslu nužne za uspjeh. Pkušat ću ih nabrojiti:

Morali bismo *sami biti neporočni;* ako ne u svim vidovima, a ono barem na području koje je predmet naše intervencije. Inače će izmaći uspjeh, jer će onaj kome smo se obratili upirati prstom u naš život i zapitati odkuda nam hrabrost da interveniramo u tuđoj kući, a naša je neuređena, demolirana i vapi da se hitno nešto poduzme kako bi se pet minuta prije dvanaest spasila od propasti. To bi 'inače moglo biti okvalificirano kao farizeizam i nekakvo gledanje sa visoka na tuđi život, a sami nismo moralno visoko postavljeni. Zato, po mome mišljenju, svaki onaj koji se odlučio da pokara, ako želi uspjeh, mora sam biti čist i svet.

Morala bi nas pri tom voditi *sasvim čista namjera.* To je inače teren gdje se ispoljava izvjesna gordost, superiornost i lažna moralna nadmoć. Događa se da u podsvijesti leži glavni motiv naše intervencije: »Ja nisam takav! Ja ne bih mogao

to sebi dozvoliti!« I tako naš zahvat postaje triumf nad slabim i njegovu slabost nepošteno iskorištavamo za našu afirmaciju u zajednici.

Pri ovom zahvatu, ako smo hrabri za njega, glavni instrument u našim rukama, tj. srcu, moralo bi biti *ljubav bez natruhe.* Ne ona »ljubav« kojom smo obukli našu laž, egoizam i uvredljivu superiornost, već ljubav čista u svojoj biti i namjeri iz koje je isključena svaka podsvjesna zloradost zbog tuđeg stanja. Ako u našem srcu ljubav nije ono što bi ona u stvari morala biti, kanimo se toga posla, jer »ljubav bližnjemu zla se čini« (Rim 13, 10). U tom slučaju naše »karanje« postaje izazov. To je bacanje rukavica! To je znak za početak jednog krvavog meča i uzajamnog optuživanja koje se izrađa u mržnju i neprijateljstvo.

Ako je s nama sve u redu s obzirom na ovo što sam do sada rekao, još uvijek čitav pothvat može pasti u vodu ako nismo našli *pravi čas,* ako nismo upotrijebili pravi način i ako nemamo istančan osjećaj mjere.

Tek iz ovako čistog osobnog stanja proističe naše pravo, a i naša obaveza, da pomognemo bratu. Uostalom, i ovdje mora biti primjenjena često ponavljana deviza: »Ne riječi — nego djela!« *Naš neporočan život ostaje najefikasniji korektor drugih života.* Ono što je sjajno — sjaji! Ono što je skladno —potiče! Ono što je istinito — viče! U ovom slučaju, verbalni poticaj i vika ostat će suvišni, osim ako se radi o odgojiteljskoj i starješinskoj dužnosti. Ali, i odgojitelji i starješine moraju biti i ter kako obogaćeni ovim vrlinama, — inače bi morali odstupiti i otići, a svoj položaj prepustiti dostojnima.

Dvadeset i četvrta nedjelja kroz godinu

SVI SU OCEANI BRAĆA

Japanski car Hiro Hito bio je, kažu, protivnik rata. Generalima, koji su već u džepovima imali planove za napad na Perl Harbur, pročitao je jednu pjesmu od 30 slogova: »Svi oceani su braća. I zašto onda svi vjetrovi i talasi bjesne u cijelom svijetu?«

Znamo da taj bijes još uvijek traje u tisućama oblika iako ne u onoj stravičnoj zamašnosti rata na Pacifiku. I kad bi se htjelo odgovoriti na carevo pitanje i dati objašnjenje svjetskom kaosu, koji nije uvijek uočljiv, ali je ipak stvaran, onda bi pljuštali odgovori raznovrsni u svojoj biti kao što su raznovrsne orijentacije i stavovi onih koji ih izriču. Jedna bi se dobronamjerna selektorska komisija dobro namučila tražeći onaj jedino pravi odgovor.

Ja sam ga našao u drugom čitanju: »*Krist zaista umrije i oživje da Gospodar bude i mrtvima i živima*« (Rim 14, 9). Izgleda da ovaj citat nema nikakve veze sa postavljenim pitanjem. A ipak: tu je pravi odgovor: ako je on Gospodar svih, onda njemu konačno pripada pravo reguliranja ljudskih odnosa; onda je njegova riječ — posljedna; onda je u njegovim rukama jedino ispravan sud o tim odnosima kao i primjena praktičnih posljedica zbog njih. Time se kršćanin oslobađa bavljenja pitanjem kazne, jer je zbog svoje sveopće ograničenosti uvijek u opasnosti da je nepravedno primjeni. Stoga je na njemu — da oprašta, a na »Gospodaru svih« da procjenjuje, sudi i primjenjuje svoju pravdu.

I tako smo došli na kršćansko područje praštanja, koje je u praktičnom životu ljudi gotovo obescjenjeno, jer se još uvijek za jedno izvađeno oko vadi drugo, za jedan izgubljeni zub — čitava vilica, a za jednu odsjećenu ruku — oduzimlje se život! I tako svijet postaje sudnica u kojoj svatko misli da je pravičan sudac! I tako svijet postaje ludnica u kojoj svatko misli da je pametan! I tako vadeći jedni drugima oči — dovodimo svijet do sljepoće koja ovaj kaos čini još kaotičnijim.

Praštanje nipošto nije kukavičluk! Dapače, to je neviđena hrabrost koja svoju potvrdu nalazi u najtežem pothvatu — u pobjeđivanju samoga sebe. Ono život među ljudima zaista čini snošljivijim, a međuljudskim odnosima daje ton plemenitosti. Ipak, postoji jedna osveta koja je kršćanski moguća i preporučljiva: ne osvetiti se i oprostiti! U izvjesnom smislu to znači — osvetiti se. To je ono što protivnika dovodi da se zastiti sam pred sobom, da preko naše plemenitosti uvidi koliko je neplemenit, da preko naše dobrote uvidi koliko je zao.

Rekli smo u početku da »vjetrovi i talasi bjesne u cijelom svijetu«. Drugim riječima: bjesne strasti u ljudima! I tako čovjek postaje opasan za čovjeka: on grize za dušu, za srce. Osjetili smo to toliko puta i taj ugriz je predstavljao opasnost da sami pobjesnimo, da ugrize vratimo. Ali ako tada nismo osvetom »liječili« to ranjeno naše srce i povrijeđenu našu dušu, već smo praštanjem grizljivca učinili manje bjesnim — tada smo osjetili da su nam srce i duša sami zacijelili; jer je u nama janje pobijedilo vuka — bezazlenost je bila lijek protiv bjesnoće.

Možd ćemo pri ovakvim postupcima u očima gnjevnih, »jakih«, »dosljednih« i »hrabrih« biti maljušni, prezreni i ismijani zbog »kukavičluka«. To nas ne smije obeshrabriti, jer sigurno dolazi čas kad će taj svoj smijeh morati progutati. Ostanimo plemeniti i još jedanput praštajmo: — oni su gutajući smijeh već dovoljno kažnjeni.

Nismo samo jedan put u životu osjetili kako nam se nakon uvrede pesnica stiska, krv vre, čelo mršti, lice crveni i oči trepere poput žmigavca! Bili smo spremni za odmazdu. Možda nas je spriječila nejakost i bezizglednost u uspjeh pa smo nemoćno uzdahnuli: »Kad bih samo mogao dočekati da

to platiš?!« Nemojmo to više nikada reći, jer je sigurno da će uvredljivac to i platiti iako mi to i ne dočekamo. U Božjoj gostionici se još nikada nije nešto popilo, a da se nije i platilo.

Za primjenu ovog kršćanskog učenja o praštanju imamo nenadoknadiv primjer u onome koji nas tako uči. Iako se praštanje ne da opravdati gledano ljudski i pravno, jer bi sveti Boga morao pravednošću objaviti svoju svetost i obračunati s onima koji ga uporno preziru, ipak — njegovo srce ostaje uvijek sklonije milosrđu pa ne želi grješnikove smrti već njegovo obraćanje. Zato Bog oprašta u onom istom času dok je ponižavan, razapinjan i usmrćivan. To su inače oni časovi kada težnja za osvetom dobiva svoju punu mjeru; a to je za Krista bilo najpogodinije vrijeme da izreče svoju najuvjerljiviju propovijed o praštanju. On moli Oca da im to krvavo djelo ne uzme ozbiljno te molitvu obrazlaže bezumnošću krvnika.

U prvom čitanju Sirah otkriva vezu koja sjedinjuje čovjekovo praštanje bližnjemu s oproštenjem za koje se moli Bogu: »*Oprosti nepravdu svojemu bližnjemu, pa kad budeš molio, grijesi će se tvoji oprostiti. Ako čovjek goji mržnju na drugoga, kako može od Gospoda tražiti ozdravljenje*« (Sir 27, 2-3). Krist preuzima i preobrazuje tu pouku naučavajući da Bog ne može oprostiti onomu koji sam ne oprašta. Prispodoba o nemilosrdnom dužniku snažno naglašava tu istinu na kojoj Krist inzistira i koju nam ne da zaboraviti, jer nam nalaže da je svaki dan ponavljamo u »Očenašu«. Opraštanje nije samo uvjet za novi život — ono je i jedan od bitnih činilaca tog života: zato Isus nalaže Petru da numorno oprašta: »Ne kažem ti do sedam puta, nego sedamdeset puta sedam« (Mt 18 22).

Kad već govorim o praštanju, onda ne mogu mimoići jedan događaj koji se tako upečatljivo usjekao u moju dušu još u prvim danima mog razumnog života, da sve do danas nije izgubio na svojoj svježini i uvjerljivosti.

Stari franjevac — misionar obrađivao je upravo ovu istu temu. Usred propovijedi zamolio je vjernike da mole »Očenaš«. Nisu ni slutili što se krije u tom neuobičajenom pozivu. Svi su prisutni zabrujali molitvu Gospodnju, a lukavi misionar, poput lovca na divljač, čekao ih je u zasjedi da u danom času ispali sve naboje svoga redenika. Kad se, i ne sluteći

zamku, izgovarali riječi: »...i otpusti nama duge naše kako i mi otpuštamo dužnicima našim«, — patetično, gromoglasno, uzbuđeno i ljutito, mašući svojim dugim suhonjavim rukama, vikao je: »Stanite! Dosta! Stanite! Dosta! Otkud vam hrabrost da u Boga tražite oproštenje, dok u isto vrijeme ne opraštate jedan drugome, dok godinama pothranjujete mržnju prema braći, odlučno odbijajući izmirenje; dok godinama izbjegavate susrete, poglede i pozdrave. Dosta! Vi nemate pravo moliti »Očenaš«. Vi izazivate Boga!

I stari misionar je nastavio optuživati, a i očinski moliti da se prekine sa neprijateljstvima i mržnjom. I suzama na već smanjenim staračkim očima potkrijepio je svoj poziv. Upirući prstom u Kristove rane na križu, kojeg je čvrsto držao u rukama, ukazivao je na posljedice tog razdora među kršćanskom braćom. Uspjeh nije izostao! Probudila se kod mnogih kršćanska hrabrost, a jer netko mora učiniti »prvi korak« — svi su ga činili! Stisak ruku među starim rivalima, grljenje i suze. Kamene gromade svaljivale se s duša. Sve je bilo izbrisano! Sve zaboravljeno! Život je počeo iznova.

Neka se obnovi ovaj prizor već danas! U ovoj našoj crkvi! Ne izađite vani, a da prije jedan drugome ne pogledate u oči, nakon što ste pogledali u Kristove rane. Poravnajmo svoje dugove ljubavlju! Zagrljeni i izmireni krenimo u svijet da svjedočimo!

Dvadeset i peta nedjelja kroz godinu

RADNI I ŽIVOTNI EPILOG

Sigurno ni jedno vrijeme nije bilo tako naklono čovjeku radniku — proizvođaču kao ovo. Bar teoretski, jer još uvijek postoje trutovi koji žive od tuđeg rada, od tuđeg znoja i tuđih žuljeva. To je eksploatacija koja se u ovom slobodarskom vremenu više lako ne podnosi. Zato je ovo vrijeme i vrijeme revolucija koje nasilnim putem dokrajčuju kolonijalizam, tutorstvo i izrabljivanje, vrijeme učestalih štrajkova — protestnog napuštanja rada s težnjom da se postignu bolji radni i plaćevni uvjeti; vrijeme radničkog udruživanja u sindikate koji se bore za poboljšanje njihova i društvenog ekonomskog položaja.

Razumljivo je da i naša Crkva, koja živi i djeluje u ovom vremenu, ima svoju pravu riječ za rad i radnika, za ekonomski razvoj svijeta: *»Dnas se s pravom više nego ikada radi na tome da se poveća poljoprivredna i industrijska proizvodnja te proširi mreža usluga, da bi se tako riješio problem porasta stanovništva i zadovoljilo sve većim željama čovječanstva. Zato treba potpomagati tehnički napredak, otvorenost prema novomu, nastojanju oko stvaranja i proširenja poduzeća, adaptaciju raznih metoda proizvodnje i žive napore svih onih koji sudjeluju u proizvodnji, jednom rječju, sve ono što služi tome razvoju. No, osnovni cilj te proizvodnje nije puko umnožavanje tih dobara niti dobitak ili gospodovanje nego služenje čovjeku prema hijerarhiji njegovih materijalnih po-*

treba i prema zahtjevima njegova intelektualnog, moralnog, duhovnog i religioznog života« (Gaudium et spas 64).

I tako crkva pred rad i proizvodnju stavlja jednu svestraniju ciljnost koja se tiče čitavog čovjeka pa prema tome i njegove određenosti za daljnji život, kad ovaj tu bude zaustavljen. Ona se stoga živo zalaže za poštovanje osobnih prava radnika, za uspostavljanje pravde i pravičnosti pri raspodjeli dohotka da se *»što brže uklone goleme ekonomske nejednakosti koje su povezane s individualnom i socijalnom diskriminacijom«* (Ib. 66).

Na prvi mah izgleda da i Biblija, preko današnjeg trećeg čitanja, propagira takvu diskriminaciju; a u svojoj pastoralnoj praksi često sam bio svjedok protesta vjernika, nakon što su slušali ovaj odlomak iz Matejeva Evanđelja. Shvaćali su kao da Bog odustaje u ovom slučaju od svoje, svugdje proklamirane i tako jako naglašene, pravednosti, jer eto: pri raspodjeli dohotka izjednačuje one koji su počeli raditi »rano ujutro« sa onima koji su došli u vinograd »o jedanaestoj uri«. Kao i akteri ovog slučaja vjernici su naslućivali »nepravdu« i negodovali.

Iako samo čitanje odgovara na ovaj prigovor: »Nisi li se pogodio sa mnom za denar?«, ipak treba dati jedno opširnije razjašnjenje:

Pri preuzimanje posla radnik redovito sklapa ugovor sa svojim poslodavcem. Pretpostavlja se da taj ugovor redovito zaključuje nakon što je ocjenio da je naknada za njegov rad adekvatna samome radu. On to redovito čini slobodno i bez prisile, iako ima slučajeva da je iz nužde, potrebe i nemogućnosti zaposlenja na drugom mjestu prisiljen prihvatiti uvjete koji mu ne odgovaraju. Iz Biblije ne proističe da se ovdje radi o takvom slučaju, pa treba shvatiti da su prvi radnici svojom pogodbom bili zadovoljni. Stoga, s obzirom na pogodbu — prigovora nema! Pravda je zadovoljena. Čini se, međutim, da se može prigovoriti domaćinovoj dobroti, kojemu je inače »slobodno činiti sa svojim što hoće« (Mt 20, 15). Jer, ako je netko zaslužio naklonost poslodavca, to su sigurno oni koji su podnjeli »svu tegobu dana i žegu« (Mt 20, 12). Tu je upravo poteškoća i razlog za negodovanje.

Međutim, nadam se da će moje slijedeće razjašnjenje ukloniti nejasnoće. Najprije, ovdje se radi o prispodobi, o

nagrađivanju na religioznom području. Dok je za čovjeka u radnom odnosu nagrada pitanje pravednosti pa se dobije nakon izvršena ugovora, dotle, u smislu ove biblijske prispodobe, nagrada postaje plod Božjeg pohođenja, Boga koji sudom potvrđuje djelo svoga sluge. Drugim riječima: *domaćin je Bog koji u svoj vinograd (Crkvu) poziva radnike (sve ljude). Za rad m obečaje denar (Kraljevstvo nebesko). I ako na koncu za svoj rad svi prime denar (nebo), onda zaista više nemaju što tražiti. To je ono najviše i posljednje što se može primiti. Vremenska dužina pripadnosti Crkvi ne može biti kriterij za postizanje spasenja.* Može to biti samo jedna ura, ispunjena odanošću Bogu i Crkvi, životna ura ispunjena neporočnošću i čistoćom, životom uređenim po volji onoga koji čovjeka poziva na spasenje ...

Biti ljubomoran na spasenje onih koji su u zadnjem času doznali za istinu i svesrdno je primili — značilo bi upadati u nekakav kršćanski egoizam i ograničavati plodove Kristove otkupiteljske žrtve na određeni broj ljudi, recimo, samo na one koji su u Crkvi od djetinjstva. Bila bi to diskriminacija koja se protivi Božjem očinstvu i sinovstvu svih ljudi. Za spasenje je potreban samo jedan hip prihvaćanja milosti pa da posljednji postane prvi. Za izgubljenje je potreban samo jedan hip protjerivanja Boga pa da prvi postane posljednji.

Važno je, dakle, da »bezbožnik put svoj ostavi, a zlikovac naume svoje«; da se vrati Gospodinu koji će mu se smilovati« (Iz 55, 7). Može to biti o trećoj životnoj uri kad su mnogi mladi ljudi, u svojoj šesnaestoj, sedamnaestoj, osamnaestoj ... godini, pozvani: iz besciljnosti k cilju, iz ljenčarenja na rad, iz neozbiljnosti u koju utapaju svoje mladenačke snage — u ozbiljno bavljenje samim sobom, ispitujući svoj uzrok, svoje sadašnje obaveze i svoju određenost koja proističe iz njihove slobode i razumnosti; iz raspojasanosti i sablažnjivog prepuštanja svoje osobnosti vodstvu strasti i niskoća ka dostojanstvu suzdržljivosti i dominacije višeg nad nižim čovjekom; iz klatarenja, lutanja, delikvencije i kriminala k životnoj sadržajnosti i radu za sebe, za čovjeka za svijet ...

Može to biti o šestoj uri. I tada izlazi domaćin i poziva one koji se spremaju da preuzmu odgovornost i za druge: za zaručnicu i zaručnika, suprugu i supruga, za djecu. Poziva ih u svoj vinograd da ih tu nadahne za ovaj čas o kome će

ovisiti budućnost: i njihova i onih uz koje se povezuju. Poziva ih da tu zajednicu shvtae kao sakrament te da u njihovoj Crkvi započnu svoju suradnju s njime u stvaranju koje se stalno odvija.

Može to biti o devetoj uri kada roditelje poziva u svoju učionicu, u kojoj je glavni predmet životna mudrost, po kojoj nije dovoljno djetetu obući odijelo, navući cipele i kupiti kruh, već i njegov duh uporno obogaćivati vrlinama po kojima će izrasti u čvrst kršćanski karakter. Ta se mudrost stiče u školi Crkve i nakon njenog usvajanja i provođenja u odgoju potomstva — trud ostaje isplatljiv i djeca se pretvaraju u ponos.

Može to biti i o jedanaestoj uri. I tada Krist poziva. Ali, to je suton života kada je uhodanost u navikama ukliještila i ukrutila čitavu osobnost; kada je pogrbljeno i savijeno k zemlji teško ispravljati. Često je gotovo nemoguće! Ali, to je dob kada bi čovjek u svome rasuđivanju morao biti mnogo trezniji, mnogo objektivniji, jer je na svojoj snazi izgubilo sve ono nisko, strastveno i egoistično, što je priječilo da bude objektivan prema sebi, prema životu, prema istini čija je ljepota bila stalno zasjenjivana svakovrsnim iživljavanjima. Pogrešno se mislilo da je to život, a sad se očito pokazalo da je to bila prevara. Čovjek ostaje sam, gol, bespomoćan, jer je izdan od svojih idola. Slika o Bogu postaje jasnija, ali treba hrabrosti za preorijentaciju, za put u protivnom pravcu.

I tako, eto, Krist uporno zove. Zove sve! Traži izgubljene svake životne dobi! Traži nezaposlene da se u njegovu vinogradu pozabave sobom — svojim spasenjem. Onaj denar bit će životni i radni epilog; a to je plaća koja je dosegla svoj vrhunac. Sve je dano — povišica je nemoguća! Nebo je osvojeno!

Dvadeset i šesta nedjelja kroz godinu

SLIJEPI VOZAČ ZA VOLANOM

Kao najbrižniji otac Bog nikoga ne ispušta iz vida i nitko ne može izmaći njegovoj kontroli. Nije to policijsko praćenje i detektivsko njuškanje — to je roditeljska briga o svima. I nije to briga unajmljene dadilje ili kućne pomoćnice koja taj posao vrši zbog mjesečne plaće, bez mnogo uzrujavanja u slučajevima kada s djetetom nešto nije u redu — to je briga praćena radošću i bolju i drugim osjećajima koji su uvjetovani našim stanjem.

I nitko »a priori« nije isključen iz očinske Božje kuće. Povlaštenih i favoriziranih nema, jer smo u Božjem sinovstvu izjednačeni. Protekcija, mito, potkupljivanje, veze i vezice — nepoznati su izrazi za ovo područje. Put je zacrtan, trkačka staza je označena, propozicije su poznate, milosna podrška neba je stalno prisutna, i sada: svaki čovjek ima svoju sudbinu u svojim rukama. Na Sucu je samo da ocijeni našu borbu, naše napore i naš konačni rezultat. Neće to biti hladna konstatacija. Bit će to ili radost ili bol za Gospodina — prema tome kakvo smo rezultate donijeli. I prije konačnih rezultata, u svojoj očinskoj mekoći i suosjećajnosti, progoni odvojene i zalutale uporno ih vraća i sakuplja kako bi se svi ljudi našli u jedinstvu ljubavi i bratstva, jer *»ako se bezbožnik odvrati od svoje bezbožnosti što je bijaše činio, pa stane vršiti moje pravo i pravicu, živjet će i neće umrijeti«* (Ez 18, 27).

Izraz »bezbožnost« stoji nasuprot izraza »pobožnost«. Biti bezbožan znači prezirati Boga i njegov Zakon, čemu se još pridružuje prizvuk neprijateljstva i prkosa.

Činjenica bezbožnosti uvijek me je razumski uzbuđivala: želio sam znati da li uopće ima znanstvenika i naučnih radnika koji bi, istraživajući prirodu i svijet i tražeći zadnji uzrok svega postojanja, ostali u slijepoj ulici, pred zidom ljudske nemoći, a da ne poduzmu jedan vertikalni let k Stvaralačkom Umu. Oduvijek me je zanimalo mogu li inteligentni i dobronamjerni ljudi neopterećeni predrasudama, posebno znanstvenici, pretpostaviti zakone u prirodi bez zakonodavaca, umjetninu bez umjetnika, soliter bez arhitekta, tvornicu bez idejnog začetnika, planera, inženjera, tehničara i radnika te sve to prepustiti glupoj slučajnosti. Ako ima netko tko bi to pretpostavio, onda to sigurno ne bi mogao biti rezultat logičkih zaključaka, jer oni snažno i uporno govore u Uzroku, Umu, Inteligenciji... Stoga bi trebalo zaključiti da bi takvi stavovi bili osobnog karaktera: osjećaj da život izmiče; nemir zbog nužnosti revidiranja stavova; bojazan da bi se moralo štošta izmijeniti u načinu života; strah da bi se time morao svrstati u nekakvu religioznu organizaciju ili Crkvu — sve to plaši i oduzimlje hrabrost da se prizna Stvaralački Um.

Govoriti o nevidljivoj stvaralačkoj inteligenciji — ne znači dati jedno lako objašnjenje koje će zadovoljiti samo prosječne. Stvarne činjenice sile nas da to prihvatimo kao jedino moguće rješenje. Iza slijepe prirode mora postojati inteligentna osoba, i jedino ona objašnjava činjenicu svijeta i života u njemu. Nazovite ovaj um kako hoćete: Bog, Otac bića, Gospodar svemira, svjedno je; nazovite dapače, ako želite, ovu inteligenciju Inteligentna priroda; i opet je svejedno, ali ta Inteligencija — mora biti! A Um nije nešto, — on je Netko! Prepustiti organizaciju svijeta slijepim prirodnim silama znači isto što i pretpostaviti slijepog vozača kako uspješno upravlja svojim kolima po prometnim cestama.

U svojoj slobodi, dakle, dopuštam sebi mišljenje, kako jedan ozbiljan znanstvenik i istraživač ne bi mogao zanijekati zadnji Umni uzrok svijeta.

A ako ipak ima onih koji to nječu, onda razlog njekanja treba tražiti na drugom mjestu: jedan dio ljudi unaprijed

odbacuje svako bavljenje problemom Boga. Oni svijet uzimlju kao za ručak spremljen stol pun svakovrsnih jela: troše namirnice, uživaju u njima, a da i ne pitaju: odtkud, tko ih je nabavio i tko spremio. Važno je da su tu! Drugi se ne mogu oteti osjećaju da je Bog tu, prisutan u svijetu i životu, ali uslijed raznih okolnosti o njmu šute i, bar za vanjski svijet i svoju okolinu, upriličuju svoj život kao da ga nema. Ustvari, bili bi presretni kad bi njihove osobne okolnosti bile drugačije i kad bi život mogli drugačije organizirati.

Bezbožnost nije samo činjenica jednog vanreligioznog svijeta — ona postoji i unutar vjerskih zajednica i unutar crkve — među Božjim narodom, iako to izgleda paradoksalno. Ona je sveopća činjenica u griješnom čovječanstvu. U mudrosnoj književnosti ljudski je rod, izgleda, podjeljen na dvije skupine: nasuprot pravednicima i mudracima stoje bezbožnici i oni koji su manje mudri. Između jednih i drugih vlada protivljenje i bratoubilačka borba. Ta je drama otpočela već u početku (Kain i Abel) i prisutna je u svim vremenima. Bezbožnik unutar crkve dopušta puni zamah svojim nagonima, praktičnim životom prezire Boga, progoni pravdu i pravednost iako je teoretski još uvijek tu i ne želi se odreći svoje pripadnosti vjeri.

Međutim, treba reći da je to u stvari apostazija i srljanje u propast, jer *»ako li se pravednik odvrati od svoje pravednosti i stane činiti nepravdu, pa zbog toga umre, umrijet će zbog nepravde što je počini«* (Ez 18, 26). To bismo svi morali dobro znati! Samo teoretska pripadnost vjeri ne spašava!

Ima jedna činjenica koja mnoge sablažnjava i o koju se izvjesni vjernici spotiču: mnogi bezbožnici uspijevaju kao da nema Božje kazne, dok se u isto vrijeme čini da pravednici nose terete koje bi inače oni morali nositi. Biblija, međutim, uvjerava da će zadnji Božji zahvat tek doći na dan suda. Ipak treba reći da to nije strpljivo čekanje dok griješnici konačno ne »dolijaju«, jer Bog ne želi ničije smrti već samo obraćanje i život.

Bezboštvo je konačno jedan stav prema istini. Mudraci su uvijek tražili istinu, dok su je obični ljudi iz raznih razloga i pobuda zanemarivali i osporavali gdje se protivila njihovim željama. Istinu je lako priznati ako ona direktno ne

zasjeca u život. Kažem lako: mnogi joj bulje u lice i još je ne vide ili neće da je vide, dok je mudrac pozna i po njezinoj sjeni.

Zato bi za nas, koji smo od prvih dana života članovi Crkve, koji smo odrasli u vjeri da »Isus Krist jest Gospodin« (Fil 2, 11) pred kojim stoga treba da se »prigne svako koljeno« (Fil 2, 10) — bilo tragično dozvoliti da naše vlastito koljeno pred njim ostane nesavijeno. Tragično bi također bilo da mi, koji smo stalno po vjeri upućivani u životnu mudrost, koji smo mudrošću obogaćeni posebnim darom Duha Svetoga, — dozvolimo da nas »carinici i bludnice pretekoše u Kraljevstvo Božje« (Mt 21, 31). Iako, kako rekoh u početku, nema privilegiranih za ovo kraljevstvo, mi smo ipak lakše mogli do njega prispjeti, jer smo već od djetinjstva upućivani u njegove tajne. Bila je to izvanredna šansa. Nažalost, kršćane često pretječu autsajderi. Ne »nažlost« što su i oni našli Put i Istinu, već »nažalost« što su prvi postali posljednji sišavši sa tog puta i okrenuvši leđa istini.

Dvadeset i sedma nedjelja kroz godinu

BIBLIJA MIRIŠE PO VINU

Ako smo za »sveti humor« onda recimo da današnji biblijski tekstovi mirišu po vinu: jedanaest puta je spomenuta riječ »vinograd«, šest puta »vinogradar«, po dva puta »tijesak«, »grožđe«, »nasad« i »urod«, a po jedan put »čokot« i »loza«. Treba odmah reći da ovime Biblija sigurno ne propovijeda neumjerenost i alkoholizam iako je naglasila vinsku osobitost da »razvedruje srce čovječje« (Ps 104, 15). Vino je simbol svega onoga što u životu može biti ugodno: pravog prijateljstva, bratstva, međusobnih dobrih odnosa i općenito svake radosti što se ovdje doživljava, uza svu njezinu dvoznačnost.

Stoga ne bismo morali biti kruti kao *vođa antialkoholičarskog pokreta u Parizu koji smatra da se alkoholizam dobrim dijelom širi i zato što se pri ispijanju nazdravlja sa »Živjeli!« i »U zdravlje!« To, prema njemu, kod ljudi stvara podsvijesno uvjerenje da je pijančevanje nešto korisno i zdravo. Stoga on predlaže da se ubuduće nazdravlja sa »Krepali!« i »U bolest!«, a da se riječ »zdravica« i »nazdravljati« izmijene u »bolesnica« i »nabolesnjivati«.* Uz malo početnog humora, evo još jedna doza koja sigurno nešto i kaže.

U religioznom smislu Biblija vino smješta u eshatološki kontekst: kad je Bog najavljivao kazne narodu koji ga vrijeđa, govorio je o uskraćivanju vina; kad mu je obećavao sreću, onda ju je izražavao njegovim obiljem; a kad Isus govori o novom Savezu uspostavljenom u njegovoj osobi, onda

je taj Savez novo vino od koga pucaju stare mješine. Njegovo prvo čudo u Kani vezano je uz vino, uz taj znak radosti koja je ostvarena Mesijinim dolaskom. U euharistijskom misteriju vino je sakramentalni znak krvi, tog vrhunskog dokaza ljubavi, koja je prolivena za potvrdu novog Saveza.

Vinograd u Bibliji simbolizira Krista, a i Crkvu, čiji su članovi s njime u zajedništvu. Time se bavi treće biblijsko čitanje koje je ustvari prispodoba određene namjene i uputa o ponašanju pri vinogradarskom poslu; konkretno: u Crkvi!

Kad Izaija pjeva o vinogradu »na brežuljku rodnome« zasađenom »lozom plemenitom«, onda nas prenosi u jedan povijesni trenutak kada je Bog stvarajući svijet i čovjeka »konkretizirao« svoju ljubav davši ništavilu materiju i život. I to je taj »domaćin koji posadi vinograd« (Mt 21, 33) stvaranjem zemlje.

Poslužimo se slikom:

Prvi indijski komunikacioni satelit, namjenjen potrebama obrazovne televizije, lansiran je 30. svibnja 1974. iz Cape Canaverala. Godinu će dana taj »nebeski učitelj«, kako su ga nazvali, opsluživati pet tisuća sela u šest indijskih država, u kojima će stanovnici, okupljeni oko televizora u seoskim kulturnim centrima, moći pratiti obrazovne programe. Televizijske stanice u zemlji emitirat će specijalne programe posvećene, uz ostalo, i poljoprivredi.

Ako bismo se htjeli poslužiti ovom novinskom viješću kao slikom i u prenesenom smislu govoriti o »nebeskom učitelju«, onda treba reći da je to Bog koji, nakon zasađivanja vinograda svijeta, daje vinogradarima, kojima »ga iznajmi« (Mt 21, 33), određena pravila i stručne upute kako u tom vinogradu djelovati.

Mi bismo morali biti svjesni citiranog izraza! Svijet nam je, dakle, iznajmljen! On nije naš! Međutim, čovjek se ponaša kao apsolutni gospodar i dozvoljava samome sebi slobodu djelovati i ponašati se po vlastitoj volji mimo najamnog ugovora sa Gospodinom. On ga, dapače, ignorira misleći u svojoj ograničenosti da bez njega može sasvim uspješno organizirati život i rad u tom vinogradu. Ipak, on povremeno uviđa da nije svemoćan: *potresi koji drmaju zemljom i ljudskom uobraženošću, požari neviđenih razmjera, masovne smrti u*

zračnom i kopnenom saobraćaju, dugogodišnje suše zbog kojih čitavi predjeli zemlje bivaju opustošeni i osiromašeni, epidemije koje još uvijek odnose tisuće života i bezbroj drugih oblika nevolja koje se danomice survavaju na čovjeka, govore o silama pred kojima je gotovo nemogućan, malen i ponižen. Mogli bismo reći: to su opomene, to su protesti upućeni čovjeku zbog stalnih sukoba s naukom »nebeskog Učitelja«! To su i metode osvješćivanja! To su poticaji na ozbiljnost života koji je tek onda život ako se odvija u ovisnosti i suradnji sa Gospodinom Bogom. To je ono što dolazi kao posljedica života i stavova.

Ljudi izgrađuju svijet i zidaju svoje gradove! Često puta s namjerom da postanu kule čiji će vrh probiti nebo. I nebo će se prosuti... Iz te »vreće« izletjet će magla i obmana koju propovijeda vjera i vjerski službenici. Da, to su blasfemne misli čovjeka. A zatim se dogodi da u tim mislima bude zatečen silama koje u jedan čas sve to opozovu, koje ga uvjeravaju u potrebu poniznosti i ovisnosti. O tome pričaju sudbine mnogih područja. Sudbine nad kojima plačemo, koje nipošto ne želimo, ali sudbine koji su u mnogim slučajevima epilog ljudske napuhanosti i samouvjerenosti.

Bog je kroz povijest slao »svoje sluge vinogradarima« (Mt 21, 34) da ih upozore na najamni ugovor, na savez, na zadanu riječ, na preuzetu obavezu, ali riječi trećeg čitanja: »istukoše«, »ubiše«, »kamenovaše« govore o njihovoj sudbini. Tog su svjesni i svi oni koji su došli iza njih, da zauzmu njihova mjesta i nastave »svjedočiti za Evanđelje milosti Božje« (Dj 20, 24). Oni i danas prolaze svijetom »propovijedajući Kraljevstvo« u onom istom uvjerenju i spremnosti kojom je svojevremeno Pavao »okovan Duhom« pošao u Jeruzalem: *»Što će me u njemu zadesiti, ne znam, osim što mi Duh Sveti u svakom gradu jamči da me čekaju okovi i nevolje. Ali ni najmanje mi nije do života, samo da dovršim trku svoju...«* (Dj 20, 24).

Ovdje je možda označena sudbina gotovo većine Božjih slugu, Kristovih svećenika koji dolaze među vinogradare. I kao da ti »okovi i nevolje« nužno spadaju u okvir njihovog života: nisu samo na udaru onih koji ih smatraju suvišnima, nekorisnima, pa prema tome i nepoželjnima — često puta moraju više podnijeti od samih vjernika, u vlastitoj kući, od

članova župske zajednice koji ga drže potrebnim i svojim, s kojim kontaktiziraju i surađuju, ali kome često puta i ogorčuju život smatrajući ga pljuvačnicom u koju se svakog časa može pljunuti. Njihove kritike su u većini slučajeva neopravdane, *imaju svoj korjen u kojekakvim ljubomorama, u nehtjenju da ga se shvati, u nezdravom sudu u pogrešnoj orijentaciji, u nerazumijevanju djelokruga njegova rada i njegovih dužnosti, u neshvaćanju njegova poziva da svima bude sve, a ne samo određenom broju onih koji ga ljubomorno svojataju, paze, čuvaju i kontroliraju* kako se ne bi odmaknuo od crkve i sakristije te pošao tražiti daleke, kako bi i njima bio otac i brat, drug i prijatelj. A ako pokuša ostati vjeran svome pozivu i tako djelovati — ogovaranja neće uzmanjkati, klipovi će saplitati njegove noge kako bi bio onemogućen svoju svećeničku ljubav razlijevati i na one koji još nisu sijedi, koji će oronule zamjeniti u crkvenim klupama, na kojima će zajednica svetih već sutra počivati, rasti, cvasti i donositi plodove.

Ali, vinogradari su ubili i domaćinova sina — Krista Božjeg Sina poslali su na križ. Bio je »kriv« što nije kriv, što je bio drugačiji od svojih pogubitelja, što je bio Dobrota i Milosrđe, Učitelj i Liječnik, Darovatelj i Uskrisitelj! Iako je njegova »krivnja« u četiri riječi bila ispisana nad njegovom glavom — bila je to lažna informacija i vlastita obmana: razbili su Ogledalo da u njemu više ne bi morali gledati sebe, da u njemu ne bi ugledali sve ono »što je god istinito, što god časno, što god pravedno, što god čisto, što god ljubazno, što god hvale vrijedno« (Fil 4, 8). A to je zločin zbog kojeg će svima, koji su u nj umješani, ukoliko ga ne okaju, biti oduzeto »Kraljevstvo Božje«.

To je riječ Gospodnja!

Da li svi u ovom času, nakon što smo preispitali svoju ulogu u vinogradu Gospodnjem, svoj stav prema slugama — svećenicima i domaćinovu sinu — Isusu Kristu, možemo mirno, iskreno i bez straha reći: »Bogu hvala! Sa mnom je sve u redu!«

Dvadeset i osma nedjelja kroz godinu

POSLJEDNJE »MEKO SPUŠTANJE«

Iako je čovjek jedina životinja obdarena razumom, on je ujedno i jedino biće koje je kadro da sav svoj život i svu svoju egzistenciju posveti nekakvoj nerazumnoj stvari. To je često puta zato što on nije načistu sa samim sobom, što o sebi zna vrlo malo ili nimalo; što je sklon da ispituje pojave oko sebe, a ne one u sebi; što se njegova znatiželja isključivo proteže na druge: točno zna što drugi jedu, kako se oblače, koji broj cipela nose, kakvog su temperamenta, kojih sklonosti, s kim se druže, sastaju, kada lijegaju i kad ustaju, — dok u isto vrijeme ne želi znati ono najosnovnije o samome sebi. I to može biti razlog krive i pogrešne životne orijentacije, jer ako ne zna kako je njegov život živnuo i krenuo te kako i kamo je usmjeren, onda je u opasnosti da luta, da vrluda u besciljnosti i da u tom vrludanju počinja neoprostive griješke.

Nisu to samo greške pojedinaca, one poprimaju karakter masovnosti, pogrešne svjetske usmjerenosti pa je zato »ovo naše doba postalo era nuklearnog gigantizma i etičkog infantilizma« (O. Bradley), jer razvitak tehnike pomaže humanizaciju društva samo onda kada taj razvitak prati ljudska etika i moralnost. A kad se ona razvija bez tog čvrstog oslonca — onda se stotinu puta pojačava opasnost barbarstva.

Upravo zato Krist koristi svaku prigodu da »ponovno prozbori« (Mt 22, 1) o jednoj te istoj temi — o Kraljevstvu nebeskom u koje je pozvao sve ljude. I to je po njegovom planu

ono zadnje što je spremio »dostojnima«. Dostojnost, međutim, nije nešto što se nasljeđuje, slučajno nalazi ili što nam netko može darovati. To je stanje u koje sami sebe moramo dovesti upornim radom i žilavom borbom. To bi morao biti motiv koji pokreće sve naše akcije; ne u smislu nekakvog fanatizma koji bi priječio pogled na zemlju, na ljude, na svijet koji živi, koji radi, koji se zabavlja, koji se veseli, koji se odmara, koji proizvodi, koji ostvaruje blagostanje. Ne, to ne! Mi se u sve to moramo uključiti, jer nipošto ne želimo priznati da smo čudaci, da smo nekakvi zanesenjaci koji lebde negdje između neba i zemlje pa ne dohvaćaju ni jedno ni drugo. Mi moramo ostati na zemlji; uključiti se u život i rad.

Da, i mi ćemo raditi kao i tisuće drugih radnika za tvorničkim strojevima, u uredima, školama, poljoprivrednim dobrima. Naš učinak će možda biti isti, ali ipak drugačiji. *To »drugačije« nitko neće zapaziti, ali to može biti jedna divna nevidljiva stvarnost koje smo možda svjesni sami mi. Tu stvarnost ćemo ostvariti sviješću da ne proizvodimo samo da bismo fizički egzistirali, pa ćemo čitavome svom poslu dati ton veće čistoće i moralnosti vrlo dobro pazeći na ispravne i bratske odnose prema drugu i istoj tvorničkoj hali, prema stroju koji mi je povjeren, prema kolektivu u kome privređujem, prema društvu u kome živim. Savjesnost će uvijek biti prisutna. Svijest da ne mogu izići iz kruga Božje prisutnosti, njegova očinskog praćenja i poticanja, ohrabrit će me u naporima i stimulirati na rad i onda kada nisam na dohvat ljudske kontrole. To je ona nevidljiva stvarnost, ali ipak — stvarnost, koja, onoga koji računa sa Kraljevstvom, čini solidnim i bezprijekornim u svim prilikama; dakle, i dostojnim da dođe »na svadbu«* (Mt 22, 3).

Tko isključi iz svojih planova Kraljevstvo i svadbu u njemu lako dolazi u opasnost da svom egoizmu podredi opće interese i interese drugih. S obzirom na takav stav, to u izvjesnom smislu postaje i logično: on svoj život ograničuje na zemaljsku stvarnost pa je sklon da sve korisno proglasi i moralnim. U tom slučaju on postaje centar svih zbivanja i svega nastojanja, jer sve što se konačno može ostvariti — pokušava ostvariti tu ne birajući sredstva. On misli da može odgovarati samo jednom društvenom poretku i njegovim normama; ali ako je siguran da nije na dohvat ljudske pravde, on mirno

srlja u zločin. On ne želi znati za ništa što skučuje njegovu apsolutnu slobodu, za ništa što bi ga ograničavalo da ostvari egzistenciju koja isključuje sve ono što muči jadne i nevoljne, malene i potlačene, zapuštene i ostavljene. On hoće kraljevstvo bez Kraljevstva, a to je neostvarljivo.

Vjernik, međutim, zna »i oskudijevati, i obilovati... i sit biti i gladovati« (Fil 4, 12) i nakon svega toga ostati miran i predan vjerujući u poravnanje svih nejednakosti koje je ovdje stvaralo sebeljublje i egoizam. On vjeruje u »svadbu«, u pune stolove za koje će smjeti sjesti samo oni koji su tu »izgubili život« da bi ga našli. Prema tome, on ne pravi ispada, on se ne odlučuje za obračune, za odmazdu; ne odlučuje se na prijevare i krađe kako bi sanirao svoju financijsku situaciju. U duhu »blaženstva« čeka na Kraljevstvo i na pravdu u njemu po kojoj će sve konačno prispjeti na pravo mjesto.

Nipošto ne smijemo pri ovom razglabanju pomišljati samo na one koji su se praktično odrekli te vječne svadbe i objeda. Tu, među nama, u našim župskim zajednicama postoje mnogi koji misle da će Bogu moći onako prijateljski namignuti, i da će sve biti zaboravljeno: i psovke koje sipljemo, i uporno zanemarivanje svetkovanja nedjelja i blagdana da bi se »našao život« u radu sedmog dana, u prilagođavanju ambijentu, situaciji, u povođenju za drugima. Boga izjednačuju sa psom msleći da će biti zadovoljan ako mu od vremena do vremena bace kost časovitog ulaska u crkvu, križanja prije počinka, nekakvog religioznog uzdaha u nevolji i davanja bijednog novčića siromahu. To bi bila ironija! To bi bila komedija kojoj nema mjesta u ozbiljnosti kršćanstva.

Mi smo pozvani na sakramentalni život, na stalnu i čistu vezu sa Gospodinom, na prijateljevanje s njim u svakom času života. Za mnoge su takvi odnosi posljednja točka dnevnog programa, gotovo nikada i ne dolazi do njenog ostvarenja, jer su joj sve pretpostavili — i »njivu« i »trgovinu«.

Dakle, iluzija je pomišljati da ćemo biti opravdani samo zato što teoretski nemamo ništa ni protiv vjere, ni protiv Crkve, ni protiv svećenika; što nas, dapače, veseli ako svemu tome ide dobro. To nije dosta! Svaki pojedinac mora biti uključen u te vjerske tokove, u taj život milosti. To je ono prvo, ono glavno! Inače će nas na svadbi zamjeniti oni sa

raskršća i putova, — oni će biti pozvani na gozbu od pretiline, gozbu od izvrsna vina, od pretiline sočne, od vina staložena« (Iz 25, 6).

Svojevremeno meko spuštanje automatske stanice »Luna 9« na Mjesečevu površinu predstavljalo je najkrupniji događaj i obilježilo uspješno prelaženje jedne od najznačajnijih etapa u razvoju međuplanetarnog saobraćaja... Nek nam ova slika rekne kako nije dosta sjesti u svemirski brod Crkve. Mnogo je važnije znati i izvršavati svoje zadatke u njemu: u pravo vrijeme pritiskati dugmad i povlačiti poluge, kočiti i davati maha u putanji duhu pravila vožnje prema nebu — uključiti se, dakle, aktivno u let prema visinam, kako bismo se »meko« spustili u Božje naručje. Nasuprot mekom spuštanju dolazi smrtonosni pad »u tamu, gdje će biti plač i škrgut zuba« (Mt 22, 13).

Zar ne, to ne želimo?! E, onda kao razumna bića upotrijebimo razum za — razumno ponašanje u ovoj svemirskoj vožnji.

Dvadeset i deveta nedjelja kroz godinu

ŠTO TO MORAMO DATI

Možemo reći da je naša era jedna od najčudnovatijih u povijesti čovječanstva. S jedne strane prevladava pesimizam: svijet je okužen nasiljem, neprijateljstvima, glađu... Ipak, još nikada nije bilo toliko optimista među dobro informiranim stručnjacima. *Postoji jedna struja mislilaca koji tvrde da su svi naši problemi kemijske prirode i da će do solucije doći veoma brzo. Tako neki stručnjaci tvrde da će se žene uskoro moći služiti izvanrednim »antigunđalo pilulama« za ublaženje lošeg raspoloženja svojih muževa (vjerojatno u obliku kocke šećera koju će neprimjetno ubaciti u jutarnju šalicu kave naivnog muža i razjareni tigar bit će pretvoren u dobroćudnu životinjicu). Predviđena je i »antiagresivna droga« koja će navdvladati naše nagone za svađom i ratovanjem.*

Mnogi istraživači vjeruju da će u skoroj budućnosti postojati droge za rješenje svih mentalnih problema, za eliminiranje straha i brige, za reguliranje tjelesne težine, duljine sna, stupnja inteligencije, pa čak i duljine života.

Možda ćete pomisliti: kakav uvod u razglabanje osnovne misli čitanja po kojoj treba dati »carevo caru«, a »Božje Bogu« (Mt 22, 31). Htio sam ovime odmah naglasiti kako naša pripadnost Bogu i Crkvi ne smije biti besvjesna i stihijska. Čovjek kao razumno biće, biće svjesno sebe i svojih čina, mora svjesno i slobodno sebe darivati Bogu i čovjeku, dragovoljno preuzevši sve napore koje to darivanje i služenje iziskuje. On nije avion bez pilota čiji se let upravlja iz nekakvog centra

sa zemlje. On je ujedno i letjelica i pilot pa na svjesnost njegovih akcija ne smiju utjecati druge sile izvana i neovisno od njega. Njegova slobodna i svjesna priroda predstavlja osnovnu komponentu u životnoj orijentaciji. Želi li svjesno dati »Božje Bogu« onda mora stupiti u borbu sa svim neprijateljima koji ga sprečavaju da mu se preda. Stoga, ako se i ostvare spomenuta predviđanja raznih učenjaka, po kojima će se bez borbe, napora i svjesnosti moći dolaziti do vrlina i neporočnosti, *bit će to pred Bogom kažnjivi doping i znak za diskvalifikaciju.*

Mi imamo na pretek milosnih poticaja za samozaštitu duhovnog zdravlja; a kad se ujedine sa našom sviješću da Bogu moramo služiti i s čvrstom voljom da mu služimo, onda je to pravi način davanja Bogu što je Božje.

Ali, što to Bogu na ovaj način moramo dati, i što je to što je njegovo? Čini mi se da je odgovor jednostavan i lak: sve što imamo! To je njegovo autorsko pravo: *dijete svoju bezazlenost i neposrednost, svoju nevinost i čistoću; mladići i djevojke svoju mladenačku snagu i energiju posvećenu svetom borbom za produženje djetinjstva; mladići svoje zaručnice; djevojke svoje vjernike; sve djevojke — sve mladiće; svi mladići — sve djevojke; svi mladići i sve djevojke svoju čast i svoj ponos; svoje ideale s molitvom da budu ostvareni i potvrđeni pred žrtvenikom gdje će na dan svoga nerazriješivog veza ponosno staviti žrtvu svojih odricanja, borba i pobjeda — taj pečat prave ljubavi koja je svim tim dokazana.*

Što to Bogu na ovaj način moramo dati? Supruzi svoju ljubav; svoju vjernost i svoju odanost; *sve plodove koji su se rodili iz ovih vrlina — zametak, rast i porod; mlijeko majčinstva i kruh očinstva; noći neispavane, dane neodmorene; čistoću njihovih krštenja i bjelinu njihovih pričesti; prve naučene molitve i skladno sklopljene ruke; korake koji vode k crkvi i prvi nespretni poklon pred svetohraništem; nedjeljne mise i ministriranja; vjeronaučne i školske satove; kršćanski odgoj i katolički ponos; sve korake do prve ljubavi nakon koje će poći istim časnim utabanim putovima onih koji su ih odgajali u vrlini odricanja.*

Što to Bogu na ovaj način moramo dati? *Starci dane koji su prošli i one koji nisu došli; kajanja za one ispunjene zločom i obećanja da će sve biti ispravljeno; sjedoću kose i tromost*

koraka; brzinu vremena što preostaje i sporost srca koje izdaje; težinu starosti kojom pritišću druge i vapaj za oslobođenjem iz muka dotrajalosti; pomazanje za opravdanje, smirenost i spokojstvo i poputbini za sretan put u vječnost.

Da, svi moramo dati sve! Sve Bogu, jer je sve njegovo osim grijeha. Ali, i grijeh je uzeo na sebe da od njeg bude iskrvavljen i ubijen kako bismo mi mogli živjeti.

Čim smo dali Božje Bogu — dali smo i carevo caru, jer se jedinstvo svijeta učvršćuje i upotpunjuje moralnom skladnošću djece Božje. Istina, misija koju je Krist povjerio Crkvi nije ni političkog, ni ekonomskog, ni socijalnog reda — ona ima religiozni karakter. Upravo iz tog religioznog karaktera izviru zadaci i obaveze kršćana prema društvu, svijetlo i sile koje služe da ljudska zajednica cvate pravdom, istinom, slobodom i blagostanjem.

Crkva, također, po svojem poslanju i po svojoj naravi nije vezana ni uz koji oblik ljudske kulture, ni uz koji društveni sistem. I upravo zato *»ona može biti, uslijed te svoje univerzalnosti, veoma uska veza među različitim ljudskim zajednicama i državama, samo ako se one pouzdaju u nju i ako joj stvarno priznaju istinsku slobodu da može izvršavati to svoje poslanje«* (Gaudium et spes 42). Stoga crkva uporno poziva sve ljude — svoje članove kao i one izvan nje — da u tom duhu prevladaju sve razdore među narodima i rasama te da iznutra daju čvrstoću legitimnim ljudskim društvima« (ib.).

Povodom 1000-godišnjice pokrštenja Mađara, Papa je u poruci tom narodu, između ostalog, rekao: *»Ne popuštajte napasti udaljivanja od vjere, ali istodobno poštujte sovje dužnosti za izgradnju društvene zajednice u kojoj živite«. Jer »duhovni aspekt vjere ne odvraća kršćane od zadaće gradnje svijeta i pribavljanja dobra zajednice i njezina društvenog i kulturnog napretka«.* Dapače, *»vjera potiče našu brigu za vršenje zemaljskih dužnosti, radi ostvarenja novog reda koji će već na ovoj zemlji biti prefiguracija Vječnog Grada«.*

Dakle, i carevo caru! Nije ovo samo jedna vješta diplomatska Kristova solucija pri odgovoru na sračunat upit o davanju poreza. To je njegova nauka po kojoj iskreno traži od svojih vjernika, a oni su ujedno i članovi društva, da svu svoju savjesnost i mar, sposobnosti i kvalifikacije stave i u

službu zajednice u kojoj radom ostvaruju blagostanje i život sa što manje problema. Dapače, po vjeri obogaćeni krepostima, koje se inače od ostalih zapostavljaju, moći će dati veći udio za izgradnju boljeg svijeta i ostvarenje bezbrižnijih i mirnijih dana, »jer Evanđelje naše nije došlo k vama samo u riječi nego i u snazi, u Duhu Svetomu i mnogostrukoj punini«. (1 Sol 1, 5).

Tu je uzrok naše prednosti koja se ne može poreći, koja se ne može previdjeti, a niti ignorirati. Stoga se često puta i u nevjerničkim sredinama daje prednost, recimo, blagajniku-vjerniku, jer je formiran tom snagom Evanđelja, što svakako izaziva povjerenje. Stoga liječnici i traže bolničarke-redovnice, koje su, uz humane, motivirane i nadnaravnim razlozima za ljudskiji i predaniji rad sa bolesnicima. Dakle, *s obzirom na naš doprinos društvu, vjernik bi morao više dati i više za njega učiniti, jer u njemu »Gospodin kraljuje... i pravedno upravlja!«* (Pripj. ps. 96, 10).

Na koncu: kad damo Božje Bogu i carevo caru ostvarujemo onu kršćansku puninu i poslije toga gotovo da nemamo više šta učiniti. Samo, do ove punine treba doći! Svjesno i žrtvom!

Trideseta nedjelja kroz godinu

LEGITIMACIJA ZA ČOVJEŠTVO

Prateći razne kviz-emisije čovjek dolazi do uvjerenja kako je danas sve teže nekoga u društvu inpresionirati svojim znanjem i informiranošću. Ljudi mnogo čitaju i slušaju pa im nije nepoznato ono što se događa u sportu, umjetnosti, međunarodnoj politici, literaturi . . .

Postoji jedna knjiga koja već godinama izlazi, a svaki put se popunjuje novim podacima, aktualizira i dotjeruje. To je »Guinnessova knjiga svjetskih rekorda«, pravi arsenal značajnih i manje značajnih podataka. Tu možete doznati za sve što počinje sa »naj«: za najveće, najduže, najteže, najbrže, najbolje, najljepše, najružnije . . . Tako ćete doznati za najveću kobasicu koja je ikada bila napravljena, za najduže vrijeme što ga je jedna umjetnička slika provela viseći naopako, za najdužu šahovsku partiju u povijesti, za najkraći rat koji se 1896. godine vodio između Velike Britanije i Zanzibara, a trajao je svega 35 minuta, za najveću cigaru na svijetu, za najdužu kosu . . .

Kao da je i farizej bio opsjednut ovim »naj« pa je Krista, ne u potrazi za rekordima, već »da ga iskuša«, upitao »*koja je najveća zapovijed u Zakonu*« (Mt 22, 35). Zbog važnosti te zapovijedi moram točno i doslovno citirati njegov odgovor: »Ljubi Gospodina, Boga svojega svim srcem svojim i svom dušom svojom i svim umom svojim. To je najveća i prva zapovijed. Druga, ovoj jednaka: Ljubi svoga bližnjega kao

sebe samoga. O tim dvjema zapovijedima visi sav Zakon i Proroci« (Mt 22, 37—40).

Dok u sve druge »naj« zaista možemo biti i neupućeni, i ako za njih ne znamo — nećemo preveć izgubiti, dotle za »zapovijed najveću u Zakonu« moramo vrlo dobro znati, jer uz ono što je već naglašeno, o njoj visi naš život i naša konačna sudbina. Iako najnovije metode pouke u vjeri zabacuju učenje formula naizust, jer je važno shvatiti poruku, ovdje bi zaista trebalo učiniti iznimku i doslovce ove riječi presaditi u svoj mozak i zadržati u svome pamćenju.

S obzirom na citat jasno vidimo da je ljubav prema bližnjemu čvrsto i nerazdruživo vezana uz ljubav prema Bogu: obe su zapovijedi vrhunac i ključ Zakona. Ljubav prema čovjeku predstavlja ispunjenje svih ćudorednih zahtjeva; ona je, u krajnjem potezu, jedina zapovijed, jedinstveno i mnogoliko djelo svake žive vjere.

Uza svu ovu jasnu Božju riječ, uza svu određenost i preciznost nauke, mnogi bi od nas htjeli samo »ljubiti« Boga dozvoljavajući sebi u isto vrijeme mržnje, neprijateljstva i netolerantnost prema čovjeku. Međutim, — još jedan važan citat: »Tko ne ljubi svoga brata koga vidi, ne može ljubiti Boga koga ne vidi . . . Po tome znamo da ljubimo djecu Božju: kad god ljubimo Boga« (1 Iv 4, 20). Nemoguće je bolje ustvrditi kako u dnu svega postoji samo jedna jedina ljubav.

Neshvatljivo je kako mnogi od nas u praktičnom životu pokušavaju ove dvije ljubavi odvajati, možda i ne sluteći kako time drsko izazivaju samoga Boga. To bi bilo neshvaćanje biti kršćanstva koje se upravo predstavilo svijetu po ljubavi prema bližnjemu. Ona je bitno religiozna: i po svom uzoru — samoj Božjoj ljubavi, i po svom izvoru — jer je djelo Božje u nama. Ona nije puko čovjekoljublje — svoju puninu dobiva jedino onda kada ističe iz tog izvora i kada je motivirana tim uzorom koji traži da ljubimo jedni druge kao što je on nas ljubio.

Također treba nagalsiti da je kršćanska ljubav nedugovna — izražavajući je u bilo kojem obliku prema bilo kojem čovjeku, kršćanin nikada ne bi smio računati na revanš. Uostalom, nije li Bog na taj način Sina darovao svijetu, a da to darivanje nije bilo izazvano nikakvom zaslugom. Dapače, to je darivanje uslijedilo nakon neprijateljstva čovejka prema Bo-

gu, pa je prema tome upravo tu osnov Božjeg zahtjeva da ljubimo i neprijatelje. Ona je, dakle, sveobuhvatna, jer ruši sve društvene i rasne ograde; ona se ne da obeshrabriti i izražava se bezgraničnim opraštanjem, strpljivošću i vraćanjem zla dobrim.

Na koncu, ljubav bi za sve zajedno morala biti uzajamno robovanje u kojem se čovjek odriče samoga sebe zbog drugoga, zajedno sa Kristom raspetim. Međutim, gladijatorski moral suvremenog svijeta postao je i naš moral kojeg često izvozimo u staniolskoj ambalaži. To, bez sumnje, znači obeščašćenje zakona o ljubavi i obeščašćenje našega kršćanstva. Zanemarujemo samilost, karitativni rad, opću brigu za druge, što bi sve moralo biti i pretjerano da bi bilo dovoljno. Bolest od koje bolujemo jest bolest našega »Ja«, jer svoju sreću ne želimo više vezati za svoju braću, za svoje susjede, za svoj narod, za čitavo čovječanstvo.

Kažu da otprilike dva posto muškaraca boluje od daltonizma — sljepila za boje koje im onemogućuje da razlikuju crveno od zelenog; da klinički totalna sljepoća pogađa svakog tristotog čovjeka; da tri stotine milijuna ljudi nose naočari i da bi ih skoro isto toliki broj morao nositi. I tako dolazimo na brojku od dvadeset posto svjetskog stanovništva s čijim vidom nešto nije u redu. Postavimo pitanje: da li vidimo slabije od svojih predaka? Odgovor je potvrdan! Čulo vida kod modernog čovjeka je oslabilo: urođenik zaostalih zemalja vidi bolje od civiliziranog čovjeka.

To možemo ustvrditi i u prenesenom smislu s obzirom na međuljudske odnose. Boje na semaforu našeg kršćanskog morala su izjednačene. Gotovo smo postali slijepi za čovjeka, a samaritanstvo je za mnoge samo preživjeli pojam iz biblijske povijesti. Više nema prijateljstva — postoje samo odnosi među ljudima. Živi se u znaku nerazumijevanja i kriminalne ravnodušnsoti:

U jednoj velikoj stanbenoj zgradi krici djeteta paraju noć. Očito je da ga tuku do smrti i nitko se ne miče, nitko ne zove policiju i nitko ne trči u pomoć. A sutradan, kad se saznalo da je dječak mrtav, san i probava njegovih susjeda nisu bili poremećeni.

Djevojka koju je ostavio mladić traži pomirenje. Ovaj odbija. Ona prijeti da će se utopiti. On joj se smije, mirno

gleda kako skače u rijeku i tone, a zatim odlazi, jer se to njega ništa ne tiče ...

Očajan mlad čovjek popeo se na oluk zgrade iznad desetog kata da skokom na ulicu sebi oduzme život. No, instinkt samoodržanja nije mu dozvolio da to odmah učini. Njegova obitelj i vatrogasci, koje su odmah pozvali, tražili su od njega da odustane, obećavajući mu sve i sva, kako je to i normalno u tim prilikama. U međuvremenu trg se napunio znatiželjnicima — bila je to za njih jednistvena prigoda, senzacionalan spektakl, jer kao da civilizirani čovjek voli tuđe nesreće. Važno je samo da on nije u njih umješan.

Dramatska napetost trajala je puna dva sata. Taj mladić od devetnaest godina, novajlija među kandidatima smrti, bio je premlad da bi shvatio svu okrutnost ljudi. Kad je pružio ruku, a spasioci je zgrabili, gomila je bila nezadovoljna, jer se kladila na njegovu smrt.

Da, to je taj svjetski i kršćanski daltonizam! To je to sljepilo za čovjeka i ljubav prema njemu. Dok Kafri pozdravljaju svoje bližnje izrazom »Vidim te«, dotle parižanin, njujorčanin, moskovljanin..., gadljiv na sve oko sebe, sretajući čovjeka pozdravlja ga, ali ga ne vidi! Čovjek je izgubio svoju vrijednost, odustao je od dijaloga sa čovjekom i radije razgovara sa životinjama i motorima. A kad treba rješavati krupnije međunarodne probleme, umjesto da razgovaraju za okruglim stolom — razgovaraju kroz topovske cijevi.

Ne predstavlja li sve ovo nesposobnost shvaćanja da postoje tuđe egzistencije, tuđe brige i tuđa bol. Smrt drugih jednako je neprimjetna za mnoge ljude kao i njihov život. Solidarnost je postala opasan luksuz u društvenoj đungli svijeta. Nerazumjevanje među generacijama, nerazumjevanje među klasama, nerazumjevanje među narodima, jer razumjeti znači poistovjetiti se i izjednačiti se sa osobom koju želimo razumjeti.

Nad svim ovim pojavama uporno stoji lik Boga koji glasno i jasno upozorava svijet preko kršćanstva na najveću i prvu azpovijed — na zapovijed ljubavi prema čovjeku! *Ljubav je prava legitimacija za pravo čovještvo! Ona je jedino važeća osobna karta za svakog kršćanina!* Bez nje je nemgouće putovati u — život!

Trideset i prva nedjelja kroz godinu

JEDNA KRISTOVA ZNAMENKA

Možemo reći da je svijet danas opsjednut brojkama. Ova odanost statistici puna je klopki za naivne i površne. Za volju dramatičnosti i publiciteta, reklame i lažnog prestiža, u dnevnoj štampi, radio-televizijskim emisijama, mjesečnim, polugodišnjim i godišnjim izvještajima donose se statistički podaci, a statističke etikete lijepe se gotovo na sve. Što je brojka veća — to je bolje! I nema sumnje da se brojka danas popela na prijestolje. Stoga mislim da bismo morali biti manje opčinjeni brojkama, jer statistika vrijedi samo onoliko koliko vrijedi i materijal koji je služio za njezinu izradu.

Statistički podaci imaju svoje opravdanje kad se radi o kvantitetu, ali kad je riječ o brojanju onoga što svoju pravu vrijednost ima upravo u kvaliteti (na pr. o godišnjem broju pričesti ili ispovijedi u jednoj župskoj zajednici), — onda oni govore vrlo malo ili gotovo nimalo. Postoji u tim slučajevima mogućnost da se kvantativna linija na grafikonu stalno penje, dok ona koja označuje kvalitet, iako je ljudskom oku nevidljiva, ostaje na nuli.

A ipak, mi bismo sve energije morali trošiti za kvalitet. Gdje nema njega — nema ni kršćanstva. Zanoseći se statističkim podacima mi često samo plutamo na površini zanemarujući dubine. Brojke postaju obmana za kršćanstvo. U času kad mislimo da čvrsto stojimo — izjeda nas nestabilnost. Zaslijepljeni časovitim blijeskom nekakve masovnosti, koja više sliči na tradiciju nego na vjeru koja obnavlja, prožima i oživljuje, često puta ne istražujemo da li ispod boje tih manifestacija leži hrđa i trulost umjesto čelika i zdravog tikovog drva. Kršćanstvo nije boja i pasta za parket, ono nije ni kit ni gips — ono je zdravlje u temelju.

Mi već jednom moramo sebe osobno, naš vjerski život, naš pastoralni rad vidjeti i gledati onakvim kakav on zaista jest; ne smijemo stvarnost zamjeniti svojim željama, bolesnim ambicijama, a možda i lažima. Svi naši promašaji i razočaranja, nakon tolikih napora koji nisu čisti po svojoj namjeri, leže u neshvaćanju bitnoga, a to znači u zanemarivanju istine o nama t našem radu, a ta istina bi morala biti naša — kršćanska.

Znam, statistike su ipak potrebne pa i u našoj Crkvi, ali u najviše slučajeva one uspavljuju i ne daju ni iz daleka pravu sliku objektivnog stanja. U njima se redovito ispoljuje onaj ljudski elemenat, jer mnogi, prema trećem čitanju *»sva svoja djela čine zato da ih ljudi vide«* (Mt 23,5). Ovaj tekst upravo osuđuje raskorak između broja i stvarnosti kakvoće. Zato se ne bi trebalo zanositi brojevima *već onaj napor, koji se ulaže u zbrajanja, staviti u službu živog nastojanja da brojke označe i istinu o nama. A pri tom poslu nije dovoljno svijetu »predati Evanđelje Božje nego i naše duše«* (1 Sol 2,8), *jer će nam inače lijepo pristati Gospodinov ukor: »... govore, a ne čine«* (Mt 23, 3).

Svijet nas gleda i više nego sa dva oka, i ne bismo smjeli tom svijetu dati prigodu da preko onog ljudskog u crkvi prosuđuje naše kršćanstvo. Istina, crkvu sačinjava božanski i ljudski elemenat i njezin život je sukladno djelovanje božanskog i ljudskog. Božanski dio Crkve je vječan i nepogrešiv, svet i čist: to je Krist — njezina glava, to su temeljna načela vjere, moralna nauka, dogme, sakramenti i milosno djelovanje Duha Svetoga.

Ljudski elementi Crkve je pogrešiv i izmjenjiv: tu se mogu događati devijacije i izobličenja, bolesti i neuspjesi, ali u isto vrijeme i stvaralački pokreti i obogaćenja, razvitak i preporod. Svakako, ljudski elemenat se mora stalno utapati u božanski, i što više u tome uspijemo, tim se više bližimo idealnom stanju kršćanstva.

Boccacio, čije smo ekranizirane priče, ne baš tako slavne i ne bez zle namjere, svojevremeno gledali na ljubljanskoj

televiziji, u jednom napisu govori o židovu koji se spremao da prijeđe na kršćanstvo. Ali, prije nego se konačno odluči za taj korak, htio je otputovati u Rim da tu, izbliza pogleda život pape, kardinala i svih onih koji su se nalazili na čelu Crkve. Prijatelj mu kršćanin, koji je radio na njegovu obraćanju, zaprepastio se tom odlukom, jer će svi njegovi napori ostati uzaludni kad ovaj upozna sve sablazni Rima.

Židov ipak otputuje i doista se uvjeri da među rimskim klerom vladaju poroci koji ga nipošto ne bi mogli potaknuti da prihvati kršćanstvo. Pri povratku ga prijatelj, sa očitom tjeskobom, upita o dojmovima koje je stekao na tom putovanju. Izvan svakog očekivanja dobio je odogvor pun dubokog značenja: »Ako katolička vjera nije bila uzdrmana svim tim sablaznima i odurnostima o kojima svjedoči Rim, i ako se usprkos tome sve to više učvršćavala, — mora da je to prava vjera!«

Bez sumnje, ovaj slučaj optužuje, ali on služi i za obranu kršćanstva; jer, najveći prigovor koji se može uputiti kršćanstvu jest — život samih kršćana! Ne samo onih u bazi, već katkada i onih na vrhu, kako to i povijest svjedoči, koji »*ljudima na pleća tovare teška nesnosna bremena, a sami ni da bi prstom makli*« (Mt 23, 4).

Ipak, treba reći da grijesi kršćana i crkvene hijerarhije nisu i grijesi Crkve. Kršćanstvo uporno traži da ljudska narav bude rasvjetljena i preobražena pa se između božanskog i ljudskog elementa u Crkvi vodi neprestana borba u kojoj dolazi do izmjeničnih ishoda.

U toku prošlih stoljeća kršćanstvo se prosuđivalo po njegovoj vječnoj istini, po njegovoj nauci i zapovijedima, a u ovo naše vrijeme koje se i preveć zakukuljilo u čovjeka, ono se prosuđuje po kršćanima koji su samo formalno prihvatili tu istinu, tu nauku i te zapovijedi.

Vidite, kršćanstvo je religija ljubavi, ali se, eto, prosuđuje po hirovitosti i mržnji samih kršćana. Kršćanstvo je religija slobode, ali se, eto, prosuđuje po nasiljima što su ih nedostojni kršćani počinili kroz svoju povijest.

Međutim, Krist ne može biti odgovoran što kršćani nisu ostvarili njegovu istinu u svome osobnom životu; što dopuštaju da u onom stalnom duelu između božanskog i ljudskog u njima — prevladava ljudsko; što su često puta zbog njih

drugi gladni prave ljubavi i pravog prijateljstva; što je čovjek gladan i žedan čovjeka; što se svatko zatvorio u sebe sa stotinu ključeva; što nema nikoga da se dariva, da služi. Da, Krist ne može za to biti odgovoran. To je upravo tako, jer je on izoliran iz života, a poroci se ne mogu ukloniti prisiljavanjem ljudi na krepost. Upravo je tu razlika između drugih sistema i kršćanstva. Takozvani »kršćanski neuspjeh u povijesti« kao i neuspjesi pojedinih kršćana da se poistovjete sa Kristom, povezani su uz ljudsku slobodu koju vjera niti ne pokušava prisilno upravljati prema dobru.

U jednom ekspresnom tempu jurnuli smo naprijed u svim pravcima. Taj opći progres je i nas kršćane bogato obdario, ali nam je u isto vrijeme donio probleme koji inače muče ovo potrošačko društvo. I jureći tako za nekim ili nečim, izgubili smo svoje kršćanske duše zaboravivši tako da je »kultura duše — duša svake kulture«. Naše duše hramlju, nisu više ni hrabre ni jake da ljube i da se darivaju, a to je ona prava opasnost za svijet koji je bez duše mrtav, za kršćanstvo koje je bez kršćanske duše samo njegova karikatura.

Jedna pjesma Nikolaja Tihanova ovako završava: »Čavle treba iskovati iz takvih ljudi — to će biti najjači čavli na svijetu«.

Da, da! Kršćanstvo treba da iz nas iskuje jake i čvrste čavle koji će spajati i čuvati svijet od propasti. I kad u ljubavi čvrsti kao čavli spojimo svijet u jedno, tada: dolje statistike, dolje brojevi, jer smo — jedna Kristova znamenka!

Trideset i druga nedjelja kroz godinu

NIKADA PRIHVATITI PORAZ

Ima tema koje profana literatura nerado obrađuje. Ako se ipak dogodi, onda je to prava rijetkost. Razlog za tu šutnju je redovito strah da se bavljenjem time ne dođe na religiozno područje, da pisca i čitaoce ne zaokupe ozbiljne misli o prolaznosti života i njegovome svršetku, a nadasve »neugodna« misao: A što iza svega toga? Radije se sve to izbjegava, jer čemu se baviti onim što donosi nemir, osjećaj neizvjesnosti i odgovornosti za život.

Jedna od tih zastrašujućih tema je, na primjer, smrt. O toj pojavi profana pera redovito šute osim što se tim fenomenom bavi medicinska znanost. Pokatkada se pojavi po koji članak o eutanaziji, nekakvom novom krematoriju, vijest o smrti neke poznate osobe..., a zatim se ušuti, jer dalje ići nije ugodno.

A ipak, kao što »postoji doba života — postoji i doba smrti. Meni sat još nije kucnuo. Ali hoće. I bit će tako za sve nas«. Napisao je tako poznati američki novinar Stewat Alsop čija je diagnoza glasila: leukemija, a prognoza: još dvije godine. Zanimljiv je njegov dnevnik kojeg je počeo pisati nakon što mu je 21. srpnja 1973. saopćena ta teška stavrnost. U nj su zabilježene bojazni, nade i strepnje čovjeka koji umire, a toga je posve svjestan. Kao što je normalno, činio je sve da smrt odgodi. Ali kako svaka kronika ima svoju konačnicu, u svojoj sedmoj knjizi »Odgođena smrt« priznaje da se umorio živjeti: »Čovjek koji umire ima potrebu za smrću, kao što

čovjek koji je pospan ima potrebu za snom. Dođe trenutak kad je ne samo uzaludno nego i pogrešno opirati se«.

On dalje govori kako se u početku svoje bolesti često sjećao jedne epizode iz uspomena na čerčilovsku eru: *već ostarjeli Churchill posjetio je svoju staru školu u Harpowu. Direktor ga je zamolio da uputi nekoliko riječi dječacima.*

»Nemojte nikada prihvatiti poraz«, reče Churchill. »Nikada! Nikada! Nikada! Nikada!« A ipak, i on je konačno bio poražen iako poraz nije želio prihvatiti. To je sigurno i razlog zašto ljudi o smrti vole šutjeti. Ona je triumfator nad životom! Pobjednik nad ljudskim pobjedama!

Isti novinar govori kako je Churchilla posljednji put vidio u Londonu. Otprilike godinu dana prije njegove smrti našao se na galeriji Donjeg doma, kada se sir Winston neočekivano pojavio u dvoarni. Odjednom sve zašuti... Starac, pognut i nesiguran približavao se svom bivšem mjestu. Sjeo je teško, a potom se ogledao naokolo ne videći ništa, kao da traži neko već odavno iščezlo biće. Zatim, kada je rasprava nastavljena, glava mu groteskno pade na grudi. Bio je to ispražnjen čovjek — sav duh! Elegancija i veličina presahli su sa starošću.

Da, i onaj koji je kroz život nanio neprijateljima mnoge poraze — bio je poražen! Poražen od smrti! Ništa novo, jer uz rađanje smrt je jedino sveopće iskustvo koje ni njega nije mimoišlo. Iskustvo koje svakodnevno doživljavaju tisuće!

Budući da je to sveopća pojava — svi bismo se prema njoj morali odnositi realnije. Ne joj okretati leđa i bježati! Kako to i zahtjeva pravo junaštvo, suočiti se i sa ovom stvarnošću! Iako je stravična, koštunjava i uvijek konačno »pobjeđuje«, treba joj pogledati u lice i upitati je što od nas traži. Ili drugačije: za taj susret treba biti spreman! To je njezin odgovor. O tome ovisi hoće li suočenje s njom biti poraz ili pobjeda. To zvuči paradoksalno, jer smrt uvijek »pobjeđuje«. Možda nekoga i pobjeđuje, ali kršćanina koji se spremao za ovaj susret — nikada! Za njega je ona davno izgubila svoj žalac i svu svoju ubitačnost. Pobjeđena je Kristovom smrću i uskrsnućem. Samo je potrebna prava mudrost i njezin »triumf« postaje privid.

Da, mudrost se traži da bude pobjeđena, da izmjenimo njezinu profesiju krvnika, ubice i streljača u službu ključara

na vratima života. Ne radi se ovdje o mudrosti koja se nalazi u zbirkama mudrosne književnosti starog Egipta i Grčke koja je važan element civilizacije i humanizma starine, a niti o onoj današnjoj pragmatističkoj čiji je praktični cilj okretnost u poslovima da bi se uspjelo u životu. Riječ je o onoj biblijskoj i nadahnutoj mudrosti koja je drugačije naravi od ljudske, pa i onda kada u sebe ugrađuje ono što je u svim drugima ponajbolje. *Ova dolazi od Boga koji daje čovjeku »pronicavo srce da može razlikovati dobro i zlo«* (1 Kr 3, 9). No, postoji opasnost da se taj dar zloupotrijebi, da se vlastitim silama dođe do »spoznaje dobra i zla« (Post 3, 5). To je varljiva mudrost koja se sigurno osvećuje!

U općoj zbrci pojmova često se naziva mudrošću ono što u stvari zaslužuje oprečni pojam — ludost. Stoga *biti mudar u pravom i jedinom smislu znači biti znalac u umijeću ispravna i poštena života,* oko sebe gledati jasnim okom i u sjaju Božje istine, jer je i ona »sjajna i ne tamni: lako je vide koji je ljube, i nalaze je oni koji je traže« (Mudr 6, 12). Ona je najrenomiraniji psiholog i odgojitelj koji sljedbenicima zacrtava pravila: razboritost, umjerenost u željama, rad, svjesnost ovisnosti, uravnoteženost, uzdržljivost, poštivanje pravednosti, ljubav prema siromasima i sav moral Dekaloga. To su ujedno i pravila kako steći kondiciju za onaj posljednji skok.

U ovakvoj mudrosti pokušajmo gledati na deset lijepih djevojaka iz biblijske prispodobe. *Šteta što ljepota nije uvijek i mudrost. Da je to srećom tako, koliko manje osobnih djevojačkih tragedija, teških uzbuđenja i suza, molbi i zaklinjanja, užasnih časova u čekaonicama ginekologa, još užasnijih na operacionim stolovima, a najužasnijih kad se sa njih siđe i ugleda krv i sasječeno tijelo vlastitog djeteta. A kad se sretno složi ljepota i mudrost — eto ulja i svijetla u izobilju i za druge! Kombinacija ljepote i ludosti proizvodi tamu, taj crni pokrivač svakovrsnog razvrata koji se sablasno provlači kroz noći koje su opreka danu, u duge i gotovo neprikidne noći zaspalog i usnulog mladog života.*

Ipak, nema tako lude ludosti, a da se ne bi mogla popraviti. Samo je u jednom slučaju to nemoguće. Bude li naša ludost zatečena vikom: »Evo zaručnika!« (Mt 25, 6), a svjetiljke prazne kao i duše, morat ćemo kroz tamu krenuti u zadnju

najtragičniju stvarnost. Svi pokušaji da se dođe do svijetla bit će jalovi, jer je vrijeme određeno za to ostalo daleko iza nas.

Ovdje se nameće pitanje: Što onda kad zataji medicinska znanost, kao što je bio slučaj sa citiranim američkim novinarom, i zaustavi se na granici svojih mogućnosti; što onda kad dobra volja specijalista ostane samo to; kad zamru sve nade i u gorkoj zbilji nemoći iskrsne pred čovjekom skori svršetak. Postoji li i u takvoj situaciji bilo kakva mogućnost da ne potonu sva nadanja i ne prevlada očaj. Možemo li mi kršćanski propovjednici opravdati svoje tvrdnje da u tom slučaju pomaže samo vjera; da su svi sistemi u svojim traktatima o boli morali zašutjeti, jer patnji koja se završava smrću, nisu uspjeli pronaći smisla.

Dva čovjeka kod umirućeg: vjernik i nevjernik. Ko od ovih dvoje može pružiti medicinu njegovome duhu koji se grči i muči pri spoznaji da će uskoro biti prekinuta i ona zadnja nit koja teškog patnika veže sa životom, obitelji, najdražim osobama i posjedom. Nevjernik može samo njemo i bespomoćno stajati kraj njegove postelje, a da mu pri tom, osim gole kriške naranče, nije u stanju pružiti ni tračak nade, mrvu utjehe i samo malo ohrabrenja, jer je prerezao sve kablove koji čovjeka vežu sa nadsvijetom, njegovu bijedu sa Snagom, bespomoćnost sa Moću, bol sa Kristovim patnjama, umiranje sa Uskrsnućem.

I u pretpostavci da bi sve to bila iluzija, vjernik se na istom mjestu osjeća mnogo sigurnije: u času kad se čovjeku potapaju sve lađe, kad tup i ukočen pogled emitira bilo kome svoj zadnji SOS, i u toj situaciji vjernik može mnogo učiniti za njegov mir i hrabrost pri prelazu u život.

Tragično je kad se pred nekim zatvore vrata i kad iza tih vrata čuje glas: »Ne poznam vas!« (Mt 25, 12). A kad su to tek — vrata neba!

Trideset i treća nedjelja kroz godinu

OPREZ — »KRADLJIVAC U NOĆI«

Mogli bismo reći da se sve teme koje mi kršćanski propovjednici obrađujemo konačno svode na jedno: spasenje! Uostalom, nije li i sam Krist naglasio da je to ono što je jedino potrebno. Možda katkada izgledamo i dosadni vraćajući se na isto; ali ako je to »isto« ujedno i najvažnije, onda se, radeći na tome, teško može i dotjerati, a kmo li i pretjerati! Ukoliko se nekome zaista i čini da pretjerujemo, onda sigurno to »najvažnije« nije shvatio kao takvo. Poturio je to malko u stranu, stavio na kraj svog radnog stola ili čak u posljednji pretinac, među ne tako važne predmete, jer ovaj nije urgentan i rješenje može počekati. Za sada, u ovom trenutku, važno je samo spasiti se od bolesti i bijede, od poreza i drugih nameta, od lopova i skitnica, od zagađenosti zraka i ambijenta, od susjedske zloće i podmetanja, od svih zamki i iznenađenja... Međutim, *apsolutne sigurnosti nema, jer »dok još budu govorili: 'Mir i sigurnost', zadesit će ih iznenada propast kao trudovi trudnicu, i neće umaći«* (1 Sol 5, 3).

Mi, dakle, želimo biti sasvim sigurni u svemu i za sve. Upravo zato živimo u stalnom strahu. *Kažu da je danas svaki drugi čovjek u svijetu hipohondar. Nikada se ljudi nisu brinuli o svom zdravlju kao što se brinu danas. To je potvrdila i super-anketa koja je na kraju prošle godine provedena u nekoliko zemalja Zapadne Evrope. Ona je pokazala da se među stvarima koje najviše zanimaju i zaokupljaju suvremenog čovjeka na prvom mjestu nalazi njegovo zdravlje.*

Suvremena bolest — rak jest upravo ono što mu zadaje najviše brige. *Ovog časa u svijetu od njega boluje, ili će do kraja života oboljeti, oko pola miljarde ljudi. U Americi je, na primjer, zloćudnim tumorom zahvaćen svaki četvrti stanovnik, u Francuskoj svaki peti, u SR Njemačkoj svaki šesti. U našoj zemlji, kako se računa, od raka boluje svaki osmi stanovnik.*

Uza sve to izgleda da je u svijetu prestiž pretpostavljen zdravlju. Evropska grupa stručnjaka za kemioterapiju protiv zloćudnih tumora održala je nedavno sastanak u Veneciji. Među ostalim, na sastanku je iznesen — koliko zanimljiv, toliko porazan — *podatak da u cijelom svijetu sada na istraživanju svemira radi nekih petsto tisuća, a na istraživanju uzročnika i liječenja raka samo pet tisuća stručnjaka.*

»Talenti«, dakle, o kojima Krist danas govori zaista nisu sakriveni pod zemljom. Stručnjaci ih upotrebljavaju, njima se radi, ali često puta ne na onom području na kojem bi to željeli mnogi ugroženi i nesigurni. Istina, posvuda se dižu nove bolnice, a postojeće proširuju. Unatoč tome često puta je veoma teško dobiti slobodan krevet u kome bi se zahvaćeni pod stručnim okom osjećali sigurnije.

Uza svu čovjekovu težnju da bude siguran, da bude zdrav, da bude spašen, bolest ga pritišće mnogo jače od ekonomskih i financijskih briga, jer je po njoj najneposrednije zahvaćen — ona odaje čitavu njegovu bijedu i potvrđuje ono što je on u stvari: stvorenje koje trpi!

Krist uočava nevolje svojih suvremenika iako je kao Propovjednik spasenja (od zla, od grijeha!) mogao sasvim opravdano reći: »Ostavite me na miru sa vašim bolesnicima!« On suosjeća sa ovom nevoljom čovejka. Gdje se god pojavio, ljudi su preda nj stavljali svoje boli: tisuće ruku pružalo se prema njemu tražeći pomoć. Liječničko znanje bilo je tada u povojima. A kad se uzme u obzir orijentalna vrućina i nehigijenski način života, onda je shvatljivo da je došao u dodir sa tisućama raznih bolesnika koje nije mimoilazio, pred kojima nikada nije zatvorio vrata svoje osjećajne dobrote. Dobrotvori čovječanstva nikada nisu sami — uvijek se nađu okruženi onima koji traže pomoć.

Iako Krist propovijeda spasenje tj. život vječni u nebu, on stalno spašava i tu, na svim područjima na kojima je

čovjek ugrožen. Ali, on uvijek ta dva spasenja povezuje, jer je njegova intervencija gotovo stalno popraćena riječima: »Idi i ne griješi više!«

Čovjek bi se konačno htio osigurati i od — smrti. I s obzirom na nju htio bi biti miran. Međutim, *»Dan Gospodnji dolazi kao kradljivac u noći«* (1 Sol 5, 2). Konačno se, uza svu borbu za sigurnost ovdje i sada, pokaže kako se u tom smislu nismo mogli osigurati kod nijednog osiguravajućeg zavoda.

Kad je to već tako, onda bi bilo najkorisnije da svaki od nas darovane »talente« upotrijebi za pravu sigurnost, za — vječno spasenje koje ničim više neće moći biti ugroženo. Stoga, *»ne spavajmo kao ostali, nego bdijmo i trijezni budimo«* (L Sol 5, 6). Nebriga za ovaj i drugi život predstavljala bi skrivanje i zakapanje talenata, a oni moraju biti u opticaju i donositi plodove.

To ne bi značilo da svoje fizičke i intelektualne snage upotrijebimo za jedan oblik rada, recimo, za usmenu molitvu i posjet crkvama, jer pojam pravog rada za spasenje obuhvaća mnogo šire područje. Dapače, *obuhvaća sav život u njegovoj radnoj i vremenskoj cjelini.* Vjera mu samo nadahnjuje mudrost da svaku akciju usmjeri u tom pravcu pa radilo se o jelu za obiteljskim stolom, o piću u društvu prijatelja, o rekreaciji na nekom stadionu ili vikendu, o poslu na radnom mjestu, o praćenju svjetskog prvenstva u nogometu... Svejedno! Sve to može biti iskrena i zanosna molitva Gospodinu kojeg vidimo i nalazimo u darovima prirode, u čovjeku, u plodovima njegovog rada koji su samo nastavak stvaranja.

Ne bi se moglo reći da su dobro upotrijebljeni talenti samo onda kad se isključivo bavimo Bogom uranjajući u njega i u sebe. Kad s te relacije djelujemo, uvijek talenti donose kamate. *Počnimo od izuma kotača, tako prijeko potrebnog mehaničkog sredstva, kojim se služe avioni i brodovi, suhozemna vozila i strojevi u halama, najmanji ručni satovi, rulete i električni aparati za brijanje, pa preko svih izuma i otkrića kroz stoljeća, do radara, robota, kompjutera i raketa koje čovjeka prenose na Mjesec, — sve to govori o izvrsno iskorištenim talentima, sve je to darovano čovjeku, a Boga se najispravnije ljubi upravo kroz njega.*

Ipak treba reći da su talenti *najracionalnije iskorišteni* kad se upotrijebe *za osobno proučavanje,* spoznavanje i usavršavanje s ciljem da kao sasvim zdrave osobnosti shvatimo svoj položaj u svijetu i svoj krajni domet, te da kao takvi djelujemo *na korist drugih.* Sve ovo izlaganje divno je ilustriralo prvo čitanje kad govori o vrsnoj ženi koja je u tome potpuno uspjela. Svi su njome zadovoljni: »Muževljevo se srce uzda u nju« (Izr 31, 11), »Siromahu dlan svoj otvara, ruke pruža nevoljnicima« (Iyr 31, 20).

Mislim da je ovo način kako našem strahu i nesigurnosti potkopati korjenje; kako u svim ovim nesigurnostima biti siguran u — konačno spasenje. To je ono što je jedino važno!

Trideset i četvrta nedjelja kroz godinu

DEFEKTOSKOPIJOM DO SIGURNOSTI

Mislim da ni jednoj generaciji nije bilo lakše vjerovati u biblijsku istinu o koncu svijeta kao ovoj današnjoj:

Iznad Njujorka kruži veliki američki bombarder. U njemu su četiri atomske bombe. Komandant aviona general Blek dobio je najteži zadatak, koji vojnik uopće može dobiti: sve te četiri atomske bombe baciti na najveći grad svoje zemlje. On posljednji put gleda milijunski grad pod sobom. Iz slušalice se javlja glas predsjednika Sjedinjenih Američkih Država: »Vrijeme je! Bacite bombe po našem planu!« Nekoliko minuta kasnije Njujork je zbrisao sa lica zemlje.

To uništenje Njujorka nasreću je samo strašan kraj jednog romana koji nosi naslov »*Siguran od grešaka*«, a koji je postao bestseler Amerike. Tema je zaista aktuelna: *Opasnost da zbog tehničke greške ili ljudske nesmotrenosti dođe do uništenja svijeta u atomskom ratu.*

Uostalom, nismo li već nekoliko puta bili na rubu tog uništenja: *1959. godine »poludila« je jedna sovjetska raketa u blizini Aljaske, ali su je stručnjaci na vrijeme uništili. Krajem studenoga 1960. radarski refleksi sa Mjeseca uzbunili su američke vojne šefove i nedostajalo je samo malo pa da dođe do atomskog rata. U vrijeme berlinske krize 1961. godine kada su duhovi bili ionako uzbuđeni, javljeno je da su nepoznate rakete uništile radarske uređaje na Grenlandu. Tek nakon strašne četiri minute ustanovljeno je da se radilo o pregorijevanju sigurnosnih uređaja, dakle, o tehničkoj greški. A zar još u nama ne žive strahovanja iz vremena kubanske krize ...*

Ove stvarnosti i nevjernika sile na vjeru u tu strašnu vijest Evanđelja o svršetku svijeta, jer se može dogoditi da i prije ludila raketa i atoma poludi čovjek, te zemlju zasije smrću. Ova vjerska istina je, dakle, danas tako prihvatljiva za sve, ali svi na nju jednako ne reagiraju. Dok je ova mogućnost i strah da se ne pretvori u stvarnost mnoge porinula u svijet besanice, jer kako kažu, svaki četvrti čovjek u Zapadnoj Evropi noću satima leži budan, dotle za druge čak i uništenje svijeta ostaje vesela vijest, te sa ironijom iščekuju eventualno uništenje svakog života, jer ono što se može uništiti zapravo i nije život kojeg označuje pravi i puni smisao ove riječi. Što u sebi nosi zarazu smrti ne može se nazvati tim imenom.

Ipak, prvima treba pomoći kako bi uklonili sablast besanice koja nema svoj uzrok samo u strahu pred mogućnošću uništenja svijeta. *U novije vrijeme je predloženo da se umjesto sadašnjeg tipa hotela zidaju kuće u kojima je sve uređeno za miran san: dvostruko postavljena vrata, bez prozora, zračenje putem ventilatora, uspavljujuća muzika, prigušeno osvjetljenje i posebno konstruirani kreveti nad kojima će posebni aparati proizvoditi tihi šum valova. Farmaceutske tvornice jedva mogu proizvesti dovoljnu količinu tableta, jer ih se u samoj Americi godišnje guta preko miljardu komada. Sve se to, međutim, pokazalo kao neefikasno.*

Ovdje sigurno nije riječ o onima kojima fizička bol, brige oko egzistencije i podizanje obitelji oduzimaju san. Naprotiv, radi se o sasvim osiguranima koji imaju gotovo sve osim — nutarnjeg mira. To je konflikt života i savijesti. Zašto bismo se bojali izreći: to je grijeh koji na tom nevidljivom polju vodi teške okršaje sa regulatorom naših postupaka. A gdje se vode borbe tu mira nema.

Evo nam prigode za pravu terapiju. Postavimo se danas pred istinu osobnog svršetka i suda, pred istinu odgovornosti za darovani život pa u dobroj volji zakoraknimo u novo!

Sa svršetkom smo na — čistu. A jer mislimo da je on još uvijek predaleko, ne uzbuđujemo se čak ni onda kada tuđe prerane smrti demantiraju to naše »uvjerenje«. Možda u ovom času nismo ni svjesni koliko koristi iz uživljavanja u ovu

stvarnost kada ćemo upravo biti prisiljeni, uza sva naša uzaludna opiranja, da napustimo — sve. *Koliko se samo toga smjestilo u ovu malu riječ od tri slova: čitava Zemlja kojom smo se oduševljavali; i sad najednom postaje nezahvalna i škrta: od svojih 510 milijuna četvornih kilometara površine nudi nam samo jedan mali uski prostor kao posljednji ležaj.* I uza svu našu ljubav prema njoj, ukoliko netko od preživjelih ne bude plaćao stanarinu Pogrebnom poduzeću, bit ćemo nemilosrdno i neljudski deložirani! Kakva samo osveta za neozbiljnost života! Ali, ni nad tom njezinom okrutnošću ne bi se trebalo preveć uzrujavati, jer će svi ti razbacani ostaci biti sakupljeni i složeni snagom Sina čovječjega: *»Sabrat će se pred njim svi narodi«* (Mt 25, 32) *da svakom pojedinom iz tih entičkih grupa izreče »dođite« ili »odlazite«.*

Radi se, dakle, o sudu kada će Kristov dolazak imati drugi karakter: ovog puta će se pojaviti kao triumfator, kao vrhovni sudac. Prvi put je došao da mu sudimo, a sada će suditi on. Provest će reviziju svih ljudskih sudova i zadovoljit će povrijeđeno pravo, jer kao vrhovna Inteligencija i utjelovljena Pravda ne može pogriješiti.

Zanimljivo je da će naša vrijednost biti odmjerena odnosom prema ljudima s kojima smo živjeli, koji su tražili našu pomoć. Možda samo šutke, jer je potreba i bijeda iz njih glasno vikala. Na tu viku Krist je uvijek bio osjetljiv, pa se zato poistovjetio sa gladnima i žednima, sa oboljelima i golima tvrdeći da smo njemu učinili što smo im učinili.

Kad je to tako onda bih preporučio da učinite ono što ste mnogo puta vidjeli da čine željezničari na željezničkim stanicama ispitujući ispravnost točkova: *po njima udaraju čekićem i osluškuju zvuk. Ali, ima grešaka koje se ne mogu ni čuti ni vidjeti. Potrebni su stoga aparati i uređaji koji će otkriti u metalu eventualne nedostatke. O tome se brine posebna grana tehnike — defektoskopija koja se koristi rentgenskim i gama zrakama, ultra zvukom, magnetskim i drugim pojavama.*

Materijalna preokupacija je znatno oštetila vid i sluh za duhovne vrednote i to nam otežava ustanovljenje pravog uzroka fobija i nesanice. Zato Crkva danas, kad se velike misli o zadnjem sudu nalaze u središtu liturgije, preporuča svima bolesnima i izmučenima da se postave pred rentgenske ploče

Sinaja, posebno pred onu drugu koja regulira naše odnose prema ljudima, kako bismo sigurno pronašli defekte koji su jedini i pravi uzroci nevoljama današnjeg čovjeka. A zatim ih upućuje pred jednu drugu ploču izrešetanu rupicama kako bi Kristov opunomoćenik mogao doznati za njihova oboljenja te ih u ime Božje zdrave uputiti kućama sa bolesničkim krevetom na leđima da sve buduće noći budu blage i mirne.

Nakon svega ovoga: problema — nema! Tada je sasvim normalan ironičan smijeh u lice samoj smrti! Tada je sasvim normalan mir i bezbrižnost i u času kada svijet izgara! U tom bi slučaju farmaceutske tvornice umirujućih sredstava ostale bez posla! I eto mirnog sna u ovoj bubnjarskoj vrevi, jer je čovjek ponovno našao — milost.

SVETKOVINE GOSPODNJE »KROZ GODINU«

Blagdan Presvetog Trojstva

OSMRTNICA GOSPODINU BOGU

Ima među nama pogrešnih mišljenja da govoriti i slušati o Trojedinom Bogu nije lako, jer time smo uvučeni u jednu tajnu iz koje se nećemo moći izvući sasvim zadovoljni. Ostat će nešto što kopka i muči... Lakoću za ovu temu nalazim u pozdravu sv. Pavla korinćanima: »Milost Gospodina našega Isusa Krista, ljubav Boga i zajedništvo Duha svetoga sa svima vama!« (2 Kor 13, 13). Dakle, »milost« »ljubav« i »zajedništvo« uvjeti su za lakši pristup ovoj vjerskoj istini. Neka to, stoga, ne bude samo pozdrav na početku današnje službe Božje, već i ključ za prihvaćanje Boga! Zapravo, on je već kao takav i prihvaćen ako u zajedništvu Crkve, po milosti koju u sebi nosimo, — ljubimo! Tada sve postaje jasno. Ostaje samo da se divimo Trojedinome Bogu koji je koprenu tajne, koja leži nad njim i nad našim životom toliko razotkrio da možemo biti sasvim zadovoljni. Učinio je to u Sinu Isusu Kristu koji je utjelovljena objava Boga, u kojem je on izišao iz svog tajanstvenog skrovišta.

Mi smo skloni da trčimo za onim što je tajno i skriveno. Želimo razumjeti tajne galaksija i njihov hladan govor, preskočiti vrijeme i doznati što nam nosi budućnost, saznati za tajnu novca i uspjeti, za tajnu moći i imati je, za tajnu atoma i vladati, sve otkriti, osvijetliti i doznati te se tako osloboditi straha neizvjesnosti. Međutim, to ne uspjevamo, jer mimoilazimo centralnu tajnu Boga u kome su sadržane sve druge tajne, posebno tajna našega života koju jedino u njemu mo-

žemo otkriti. U njemu, dakle, treba tražiti i nalaziti sva rješenja, posebno rješenje čovjekove budućnosti pred koju je inače stavljen neprobojni zid neizvjesnosti.

Za dobronamjerne je Bog živ i jasan. Samo rijetki govore o mrtvom Bogu kao što je to učinjeno u đačkom listu gimnazije u Bremenu koji je donio blasfemnu osmrtnicu:

»Nakon dugog nerada preminuo je Gospodin Bog. Bog koji je nekada svime tako krasno vladao, kojeg je moja duša slavila, koji me je vodio na cvjetnu livadu, — odsutan je, bolestan je, otišao je — mrtav je Ne postoji više Bog koji bi uredio sve nabolje u Auschwitzu, u varšavskom getu ,u Vijetnamu, u njujorškoj crnačkoj četvrti. On nije radio svoj posao. Njegovo je mjesto upražnjeno. On mora biti zamjenjen. U tihoj tuzi . . . (Der Spigel, Hamburg).

Za pisca ovih redaka Bog je ostao tajna u koju, izgleda, nikada nije pokušao prodrijeti. Inače bi znao da se u tajni Boga krije sinovstvo i bratstvo ljudi. Svaki put kroz povijest kada se ljudi nisu našli u toj točki i osjetili se takvima — stali su se nemilosrdno istrebljivati zbog rase, boje, nacije i političke pripadnosti. Na ovom kapitalnom propustu niknuli su spomenuti logori jeze kao i sva druga gubilišta zbog kojih se sve ono što nosi ime čovjek mora stalno stidjeti.

Da, jer je Bog mrtav u duši sastavljača ove osmrtnice, mrtav je i u njegovome mozgu. Možda je nezadovoljan s njim, jer ga ne može strpati u kalup kojeg je sam napravio. Zato mu je i napisao osmrtnicu. Zato mu je i danas pišu. Zato mu upravo podmeću ono što sami čine. Božja direktna intervencija u imputiranim slučajevima značila bi dirnuti u čovjekovu bit, jer bi mu se u tom slučaju oduzela sloboda. Znači: nakon što je čovjek samoga sebe spustio na razinu krvoločne životinje, trebalo bi da ga spusti i sam Bog. U tom slučaju bi dvostruko grizao i dvostruko klao . .

Da se to ne dogodi čovjek mora stalno uranjati u tajnu Boga. Što mu on bude jasniji — bit će jasnije i njegove tajne. Istina, on ne da da mu u svakom slučaju gledamo u karte, ali za nas je dovoljna spoznaja da te karte drži otac i da je, prema tome, tu razlog da budemo bezbrižni. Sve žice i poluge života u njegovoj su ruci i ako ih sami kidamo i lomimo bilo bi krajnje nepošteno za to optuživati Boga.

Prema statistikama koje dolaze sa svih strana svijeta i u ovom sekulariziranom svijetu veliki postotak ljudi vjeruje u Boga, ali kad se radi o praktičnoj primjeni vjerskog učenja na život, onda ti postoci padaju sasvim nisko pa se možemo zabrinuti pitajući što za one koji se priznaju vjernicima Bog uopće znači. To za njih nije više živi Bog, već samo riječ, hladan i ukočen pojam kojeg je štošta rodilo u njihovom mozgu, to je beskrvna statua i neko više biće. Oni se služe ustajalim krilaticama: »Ta mora nešto postojati! Pa mi svi vjerujemo u istoga Boga!« Sve je to bljedoliko, isprano i nejasno, iza svega toga nema života. To je neobavezni Bog koji više ne igra nikakvu ulogu u čovjeku i za čovjeka.

Zbog takvog poimanja Boga susrećemo mrzovolju, nezadovoljstvo i tupost, te stalne pratilje ovog čovjeka, a uza sav naš privredni napredak. I on postaje bespomoćan pred udarcima sudbine, pred gubicima i bolešću, pred starošću i smrću, jer se njegov život iživljava samo na površini, dubljih ideala koji bi pokretali na ozbiljnost — nema. Sve se konačno svodi na luksuz i konfor, živjeti bolje i udobnije, veće plaće i veći računi na banci, što više pribaviti i što više priuštiti. Takvi ne priznaju živoga Boga. A gdje nema prave slike Boga, tu nema prave ni slike ni stvarnosti o čovjeku.

Dok jedni, eto, Bogu pišu osmrtnice, dok za druge »Nešto ipak mora postojati« pa Boga svode na nešto maglovito, neshvatljivo i nedokučno, na nešto što neovisno od čovjeka lebdi u praznom prostoru, dotle smo mi *krštenjem primljeni u trojstveni Božji život, njime smo obuzeti i on za nas postaje — obaveza!* Svaki znak križa što ga činimo, svaki Slava Ocu što ga izgovaramo trebao bi nas potsjetiti na Božju sliku koja je krštenjem u nas položena. Taj znak i ta riječ nije magija! Iza njih stoji Trojedini Bog čiji blagoslov zazivamo na svoj dnevni rad, na život uopće! I kad ujutro pouzdano izgovorimo: »U ime Oca i Sina i Duha Svetoga«, onda je to obaveza koja brani da nekoliko sati kasnije ili neposredno iza toga u ime novca lihvarski varamo brata koji je u nevolji, oduzimajući mu sve što se dade oduzeti; onda je to obaveza koja brani da u ime mržnje nekome oduzimamo čast prepričavajući tračeve i vješajući ih u ružnom zadovoljstvu na veliko zvono kako bismo mi bolje zasjali u svome lažnom svijetlu. To nije mala stvar i to nije tako bezazleno kad već rano jutrom kažemo da

svoj dan počinjemo u ime Trojedinoga Boga, a odmah zatim ga nastavljamo u ime Zloga, umjesto da ostanemo dosljedni našim jutarnjim riječima.

Ali, *ovaj znak ne predstavlja samo odgovornost.* Kad bi to tako bilo morali bismo očajati, jer samo s velikim nepouzdanjem možemo računati na vlastite snage. On ujedno *označuje snagu i pomoć.* Ko na taj način sa najvećom pažnjom i svom ozbiljnošću započne dan, taj odmah osjeća da u tom otrcanom svijetu nije sam. Kad ga Bog osgurava i sa leđa i sa bokova, onda zaista može biti siguran.

Rekao sam da je ovaj blagdan za nas obaveza! Obaveza da poradimo za sve one koji na bilo koji način Bogu pišu osmrtnice kako ti tekstovi ne bi visjeli nad njihovim moralnim lešom! Samo sa promjenjenim imenom! Da se kod onih drugih nebulozni pojam o Bogu pretvori u živost života u živome Bogu! Da naš osobni život stalno pokazuje kako to izgleda!

Uranjajući životom u živoga Boga sve će nam manje biti tajnovit. Dakle, sve više privlačljiv!

Tijelovo: Blagdan Presvetoga Tijela i Krvi Isusove

BIO SAM KOCKAR U MONTE CARLU

Gotovo je neizbrojiv broj ključeva kojima pokušavamo otvoriti bravu na vratima iza kojih se nadamo naći svoje konačno osobno ostvarenje. Iz te ogromne kolekcije sa svakim pokušavamo redom, ali nikako da brava »škljocne«, nikako da otvorimo onaj stari dvorac u kome je sakriven magični štapić za sve zavrzlame. Mogli bismo se umoriti izgovarajući imena tih bezvrijednih otvarača koji ne odgovaraju. I tako nam se život odvija u eksperimentiranju. Štošta prihvatimo pa ostavimo, uzmemo pa bacimo, oduševimo se pa se razočaramo. Nikako da dođe »pod ruku« ono pravo što će konačno oduševiti, staložiti i umiriti.

Količina željenog i napuštenog ne može zamjeniti ono jedno, ali vrijedno i odgovarajuće. Ti ključevi u svojoj težini postaju teret koji umara, znoji i savija. Pod njim se ne osjećamo dobro. Otud nezadovoljstvo zbog umora i iscrpljenosti. I tako život prođe, a da mnogi od nas gotovo ništa ne nađu osim — nemira, jer su svjesno odbacili onaj jedini i pravi ključ. Ne bojmo se to reći — zove se Krist!

I događa se ono isto što i u umjetnosti. *Postoje tri momenta koja se za nju čine tragičnima: prvi, kada je početkom 19. stoljeća u klasicizmu Krist sišao sa slike i iz umjetnosti uopće; drugi, kada je već u našem stoljeću sa slike sišao čovjek; a treći, kada je bez čovjeka i Krista i ikakvog objekta umjetnost okrenula leđa čovjeku.*

Ovaj sasvim logičan slijed padanja upućuje na ono što se događa kada se u traženju rješenja svjesno ignoriraju pravi ključevi, a to samo zato što u ovom času nije uopće preporučljivo njima se služiti, jer su proskribirani od malograđanštine, od sablasti lažnog modernizma koji prisiljava slabiće da djeluju protiv uvjerenja. I ako su još uvijek sposobni zastidjeti se, — stide se svaki put pred istinom koju nječu samima sebi u lice usprkos dubokog uvjerenja da time pokušavaju prevariti i sebe i druge.

Nakon svega toga posljedice postaju vidljive. Grafikonska strjelica čiji je zadatak govoriti o postignutim uspjesima u traženju punog života zabila se svom oštrinom u donji desni kut pokazavši što se događa kad »Krist siđe sa slike« — zajedno s njim silazi i čovjek i čovještvo da bi platno na ovom našem štafelaju bilo ispackano i izmučeno nesuvislim potezima majmunskog repa umočenog u boju. Na toj nevidenoj izložbi bez objekta i sadržaja gledamo mudro i iz odgovarajuće daljine tu svaštariju pokušavajući pronaći sadržaj i motiv. Pred svakom se zadržavamo malko duže i »uživamo« u onome što je u stvari — ništa. Ali, to od nas traži vrijeme i njegove navike. I čovjek postaje smiješan samome sebi da ne bi bio smiješan drugima koji su u isto vrijeme svjesni svoje smješnoće. I eto — tragikomedije! U isti mah se smijemo i plačemo nad vlastitim stanjem koje nam je nametnuto od bijesnih malograđana iscrpljenih od gladi zbog odbijene Istine, ali dovoljno snažnih da nas tjeraju u svoje kalupe.

Možda će ovo zvučiti propagandistički, kao sračunato širenje vjerskih principa, ali: u Bibliji imamo univerzalan ključ za sve probleme; onaj jedini i tako nesvjesno traženi ključ od vrata iza kojih stoji »kruh živi« dan »za život svijeta« (Iv 6, 51). Bilo bi ovo preveć simplificirano rješenje kada za njega ne bi govorili mnogi uzvanici Božjih stolova koji su se nakon uzimanja ove hrane osjetili jakima, snažnima, obnovljenima i konačno — smirenima. Odbačen je svežanj lažnih i neodgovarajućih ključeva, jer je pronađen onaj pravi. Time je ujedno odbačen i onaj dugo nošeni teret životnog besmisla.

Krist je znao za sva ljudska lutanja, krhkosti i slabosti, da čovjek u svojoj općoj nestabilnosti ne može samome sebi biti dostatan, pa je zato i htio svijetu dati jedan sasvim čvrst oslonac da bi se uza nj svi osjećali sigurnima. Pokrenut istom

ljubavnom snagom koja ga je dovela među ljude, pronalazi način da s njima stalno i ostane. Čini to u jednoj neobičnoj situaciji kada bi se kod drugih rađale osvetničke misli zbog izdaje sa strane najdražih. To su časovi kada se sve čini da bi se izbjeglo zamci, časovi sasvim nepogodni za trijeznost. O ljubavi u tim trenucima da i ne govorim. On to ipak čini snažno i jako. Domišlja se za stolom posljednje večere i ono što mu je taj stol pružio: kruh i vino, uzimlje i preobrazuje u svoje tijelo i svoju krv. Ali ne da to bude nekakva uspomena na učitelja poput fotografije, nekakav dragi suvenir koji će se dostojno čuvati kao stimulator za sve što ih je naučio i što im je naredio. Bilo je to premalo za takvu ljubav. On ide mnogo dalje i traži da jedemo njegovo tijelo i pijemo njegovu krv. Ovdje treba zaista zastati ... Zar ne, šokirani smo! Morali bismo se sasvim osvijestiti da bismo shvatili! A tko je to želio, htio i uspio shvatiti vjerujući Gospodinu — dobio je u ruke ključ za snalaženje u svim situacijama. Na ovaj način sjedinjen s Bogom čovjek, ne uza se, nego u sebi ima prijatelja koji ne može doći u stanje da rekne: »Ne znam što bi u ovom slučaju poduzeo!« Gotova i ispravna rješenja uvijek su tu.

Čini se da sva zla dolaze čovjeku iz njegova uvjerenja i ponašanja koje iz tog uvjerenja proističe, da mu je dovoljan samo onakav kruh kakav je ležao na stolu prije pretvorbe. Zato se u njegovu životu sve kreće oko zadovoljenja zahtjeva želuca i apetita. Stoga upravo ovim potezom pri zadnjem blagovanju sa učenicima Krist kruhu daje drugu bit, a s time i obećanje svima koji ga budu jeli da će živjeti uvijeke! Jedna garancija u koju neće da se uvjere kruhoborci! Ne žele priznati drugu glad koja se utažuje drugim kruhom »koji je s neba sišao« (Iv 6, 51) i koji blagovatelje u nebo vraća. Uporni su sve do onoga časa kada izgubljeni apetit demantira njihova shvaćanja. Da se razumjemo: za kruh svagdanji se treba boriti i moliti, ali u uvjerenju »kako čovjek ne živi samo o kruhu« (Pnz 8, 3). To ga shvaćanje izdiže na njegovu pravu razinu na kojoj, kako to traži čovječja cjelina i bit, zadovoljava svoju najdublju glad za životom. Onim pravim — tu! Onim pravim i vječnim — gore! Ključ je »jelo istinito« (Iv 6, 55). Svi drugi pokušaji da se drugom vrstom hrane utaži ta specijalna glad za potpunim zadovoljstvom i smirenjeme (što se

uspješno postiže samo u Onom koji je to u punini), rađaju razočaranjem!

Ne čudite se! samo 120 minuta bio sam kockar u Casinu Monte Carla. Ne da kockam! Ne da mi broj ispod žetona donese ključ za život. Umiješao sam se začas u svijet hazarda, među ljude koji žive samo o kruhu. Za ruletom uz mene starija gospođa (jedina žena među kockarima), posjeda, pristojno, ali ne baš elegantno obučena. Po iscrpljenosti koja je bila očita dalo se zaključiti da već dugo traži — život. Ne bih mogao reći sa koliko je žetona posljednji put pokrila brojeve. Upravo u času kad mi je croupier pružio 500 franaka, jer sam pravi žeton postavio na pravo mjesto, moja »susjeda« napusti ruletu. Idući još jednom pogleda u torbu. Bila je prazna. Dok joj je garderobijer pridržavao kaput suze su joj kapale po reveru. Onako diskretno, bez panike! Čini se da to nije prvi put, jer su suze i prah nade i beznađa stvorile mrlje — te pečate neuspjeha! Ko zna po koji put je izgubila mršava mjesečna primanja uzalud čekajući da ipak jednom počne — živjeti. Želio sam joj pokloniti dobivenih 500 franaka. Nisam se usudio! Možda bi se uvrijedila!

Još je jedan ključ zatajio! Još jedan nije »škljocnuo«! Umjesto života donio je još jedanput smrt džepu i novčaniku, te životarenje za čitav jedan mjesec da se opet još jedanput pokuša... I tako život teče u eksperimentiranju, u razočaranjima, u suzama. I prođe... A sreća je bila na dohvatu. Tu, na ovim kamenim stolovima. U kruhu i vinu... U tijelu i krvi — Božjoj. Želimo li uza ovako bogato prostrt stol proći kroz život — uvijek gladni, uvijek žedni...

Blagdan Presvetog srca Isusova

»PLUS ULTRA«

Desetine tisuća ljudi danas u svijetu još uvijek živi zahvaljujući »pacemakeru« — električnom srcu — aparatu na baterijski pogon koji se srčanim bolenicima ugrađuje u grudni koš. Njegovim spajanjem srce postaje normalno, čak previše »normalno«: sa 60 do 70 električnih impulsa u minuti, otkucaji više ne ovise o raspoloženju. I tako dotični više ne mogu reći dragoj osobi: »Volim te svim svojim srcem«, već »Volim te sa svim svojim — tranzistorima.«

Tehnika nam je, eto, darovala umjetno srce, a s njim i — bezosjećajnost. Ovo vrijeme je živa ljudska srca pretvorilo u kutije sa baterijama. To isto vrijeme te baterije prazni — nestaje ljubavi, pažnje i suosjećajnosti. Vladanje ljudi sa ugrađenim srcem ne podliježe vanjskim emotivnim utjecajima. Na njihovom licu se ne može zamjetiti crvenilo izazvano bojažljivošću ili stidom. Ne može ga izazvati ni srdžba.

To je ono što je učinila tehnika sa svojim »pacemakerom«. Ali, nije to samo slučaj onih koji ga nose. Gotovo iste pojave uočljive su i kod ostalih sa fizički potpuno zdravim srcem. A jer ono nije samo jedna obična živa pumpa koja stalno kroz organizam tjera krv već i spremište ljudskosti, dobrote, plemenitosti i suosjećajnosti, to ono uz spomenutu fiziološku funkciju ima još jednu mnogo važniju koja čovjeku daje pravo njegovo ljudsko obilježje:

U voj zaleđenoj atmosferi odnosa inače fizički zdrava ljudska srca postala su obični automati koji vrše funkciju

crpaljke i cisterne. Samo to! Inače bi moralo biti izvor za sve veliko, jako i lijepo u ljudskom životu koji se sve to više lišava tih vrlina. Svi se zatvaraju u svoj mali svijet egoizma i nezainteresiranosti za druge. To je današnja praksa »mudrih i umnih«, dok je Otac, prema Isusovoj riječi, te lijepe vrlina ipak »objavio malenima« (Mt 11, 25) današnjice koji svojim poduhvatima zastiđuju odrasle.

Naime, *uz mnoga druga natjecanja koja se provode danas u svijetu, — jedno plijeni sveopće simpatije. Radi se o humanoj akciji »Plus ultra«, što na hrvatski prevedeno znači: više od najvišega. U pojedinim zemljama Evrope, Afrike i Amerike svake se godine izabira najhrabriji dječak ili djevojčica koji su učinili jedan hrabar pothvat. Tu je ideju prije 13 godina svijetu uspio nametnuti istaknuti španjolski reporter Joaquin Pealez. Prihvatila ju je i naša zemlja. Ona sudjeluje u toj akciji već sedmu godinu. Karavana pobjednika obilazi mnoge zemlje i gradove koji im pružaju gostoprimstvo. Svojevremeno su bili primljeni od papa Ivana XXIII i Pavla VI. I to veoma srdačno. Za tu hrabru djecu napisao je jedan novinar: »Postali su ambasadori dobre volje i podstječu vršnjake na čovjekoljublje i nesebično požrtvovanje.«*

Zanimljivo je što je o njima prošle godine napisao VUS: »Uskakali su u plamene jezike požara i spasavali susjede; bacali se u nabujalu rijeku i izvlačili utopljenike iz smrtonosnih valova; upuštali se u neravnu borbu sa zvijerima i iz njihovih kanđa otimali do očaja uplašenog rođaka; iako kao miševi siromašni bili su odlični đaci u školi, a uza to njegovali teško bolesne roditelje i radili najnapornije kućne poslove; pronicljivo su zamjetili pokidane tračnice i uz cijenu vlastitog života u posljednji čas zaustavljali lokomotivu koja je lutala u susret tragediji; iznenadili su prepredene lopove koji su došli da opljačkaju stan i držali ih rukama u zrak sve dok nije došla policija da bi se tek tada utvrdilo kako je oružje u nejakim rukama bio naivni i bezazleni dječji revolver; nailazili su na miljunske svote i bez premišljanja ih vraćali očajnom blagajniku koji je već snivao najcrnje snove... i tako unedogled, primjer do primjera, sve jedan divniji od drugoga.« (VUS 10. VII 1974).

Kako odgovarajuće uza sve ovo nabrojeno stoji citat iz drugog čitanja: *»Ako je Bog ljubio tako nas, i mi smo dužni*

ljubiti jedni druge« (1 Iv 4. 11). Izgleda da to najbolje razumiju dječja srca koja su u svojoj netaknutosti uvijek spremna za vrlo opasne podvige zbog drugih, dok odrasli, opterećeni zlobom, mržnjom, revanšizmom, egoizmom, često puta mirno gledaju tuđe tragedije i, dok je još uvijek navrijeme da se spriječe, ostaju nepokretni. I tako moramo priznati: *»Nevino srce je najjače od svih sila«* (Hugo).

Sigurno shvaćate zašto upravo danas govorim o ovome. Želio bih zaleđena i ukrućena ljudska srca dovesti u blizinu toplog i osjećajnog Srca Isusova koje je drhtalo pod udarcima sudbine i klicalo u radosnim časovima, koje nije bilo zatvoreno ni za koji osjećaj i blaženstvo, ni za koju bol i muku. Ovo je čas da se uz to Božje srce odledimo:

»Dođite k meni svi vi, izmoreni i opterećeni, i ja ću vas odmoriti« (Mt 11, 28). Ovo sigurno ne zvuči kao jedno prazno i sračunato obećanje kojim se želi pribaviti odanost drugih, a onda: nikome — ništa! Onaj koji je do smrti bio izmoren zlostavljanjima, mučenjima i ponižavanjima, može razumjeti sve — izmorene! Onaj koji je bio opterećen križem, ranjavanjima i smrću, može sasvim razumjeti sve — opterećene! I kad on, prebogat tako teškim iskustvima, poziva k sebi, onda svi potrebni mogu biti sigurni da će naići na razumijevanje. Ali, nije to »razumijevanje« naših »prijatelja« koji nakon zaista lijepih riječi sliježu ramenima govoreći kako su nemoćni da išta učine da bi se naša situacija izmjenila. Ovdje, kod Božjeg Srca, našlo se na okupu sve: iskrenost, dobra volja, ljubav i — moć! I kad se ovo primjeni na one kojima je »sve izgorjelo«, kojima su »sve lađe potonule«, koji su se najedanput osjetili sićušnijima i izgubljeinjima na ovom našem asfaltu nego što bi to bili u pustinji gdje bi im uzavreli pjesak svojim šuštanjem izražavao suosjećanje, — onda ne može biti sumnje u uspjeh! To je pravo mjesto da nađemo »spokoj dušama svojim« (Mt 11, 29).

A taj spokoj traže milijuni! Traže ga milijarde! Nisam ovime ništa pretjerao:

Dva sata prije nego će General Ford položiti zakletvu kao trideset osmi predsjednik Sjedinjenih Američkih Država, Richard Nixon je napustio Bijelu kuću i odvezao se helikopterom za svoj dom u Kaliforniji. Prije toga on se na dirljiv način oprostio od svih s kojima je radio. »Samo kad ste u najdubljoj

dolini, vi znate kako je veličanstveno biti na vrhu najviše planine«, rekao je Nixon sa suzama u očima dok mu je glas podrhtavao.

Da, usuđujem se reći da su čak miljarde u »najdubljoj dolini«. A nije potrebno da tu budu. Sve izmorene i opterećene čekaju vrhovi! Tu je i poziv da krenu pa makar se vrh »najviše planine« zvao Golgota. Tu opet svi mogu postati veliki, snažni i jaki. Nema tako jakog poniženja koje se tu ne bi moglo pretvoriti u ponos. Treba samo u taj čarobni prostor ući kroz otvorena vrata Kristovog srca koje ne ljubi »sa svim svojim tranzistorima«, već ljubav dokazuje — krvlju!

SVETKOVINE BLAŽENE DJEVICE MARIJE »KROZ GODINU«

Uznesenje Blažene Djevice Marije

Velika Gospa

PRI POVRATKU — ZA POVRATAK

U ovom času, dok su bijele plaže našeg primorja pocrnjele od crnih tjelesa opaljenih suncem, dok nepregledne kolone suvremenih nomada iz svih krajeva Evrope žure na naš Jadran po toplinu ovog našeg sunca i našeg žala, po miris mora, makije i borova, i dok se neupućenima čini da su se svjetske mase u ovim danima nesnošljivih vrućina pokrenule samo u jednom pravcu zbog odmora i osvježenja, dotle, u isto vrijeme, magistrale, ceste i uski seoski putovi svjedoče o jednoj drugoj seobi gotovo istih razmjera, o jednoj drugoj vrsti putnika koja je u ovom danu zanemarila more, žala, sjenu tamarina i borova, te putuje i žuri u sva Marijina svetišta, u sve naše crkve da posjete Mariju, da zajednički dostojno proslave njezino uznesenje, jer upravo po njoj »nasta spasenje i snaga i kraljevstvo Boga našega« (Otk 11, 10).

Ovaj blagdan njezina Uznesenja postao je poluga koja je svijet pokrenula na žrtvu hodočašća. Ona je zaista vrijedna te ljubavi i žrtve, jer je sudjelovala u prizoru jednog časa ljudske povijesti kada je Vječna Riječ postala tijelom da prebiva među nama i da s nama dijeli našu brigu. U onome koga nam je darovala leži uzrok njezine veličine i dostojanstva, jer je određena da bude vrata kroz koja će na ovu našu zemlju unići najveći Gost. Njezin život, dakle, pripada povijesti i njime je ta povijest obogaćena. Ne zato što bi se istakla na

bilo kojem području ljudske djelatnosti: u znanstvenom radu, istraživanju, umjetnosti . . . — bila je sasvim jednostavno ljudsko biće i živjela u jednom zabačenom kutku zemlje, ali kao vrhovna Umjetnica koja svijetu donosi Boga.

I nakon što nam ga je donjela i darovala, brižno čuvala i sa zebnjom majke pratila, bila svjedok njegovih božanskih zahvata kao i onih ljudskih nezahvalnih i ubojstvenih, sudjelujući aktivno po ranjavanjima i bolima u otkupljenju, danas, nakon izvršenja tog zadatka, — ona se vrća Sinu da sve ovo ljudsko i bijedno bude zamjenjeno slavom koja joj kao Božjoj Majci i pripada.

Mi cijenimo ovaj život! Uzbuđeni smo pred njim, pa nam danas možda usta šute, ali oči govore — oči naše ožarene, ovlažene i od milja rasplakane. To je susret s Majkom, a on uvijek donosi mnogo oduševljenja i izljeva osjećaja. Usta možda šute, ali srce govori, — srce naše uvećano, ubrzano i razdragano. Usta možda šute, ali ruke govore, — ruke naše sklopljene, krunicom omotane, k nebu pružene spremne da prihvate plod molitava. Usta pri ovom susretu možda šute, ali noge govore, prašnjave noge tisuća hodočasnika koji su apostolskim putovima danas došli u svetišta, izranjene i od krvi crvene noge kojom su obilježene staze kojima su hodali. Krv pokore njihove popila je ona ista zemlja koja je jednom popila krv našega Gospodina, jer hodočaste sa puno svijesti da se samo žrtvom mogu kršćanski dokazati i otkupiti.

Svi mi danas ohrabreni zbog posebne prisutnosti Majke donosimo preda nju naše velike želje, naše nepisane molbe. Iako svijesni da će mnoge ostati neriješene, kao što se i inače s molbama događa, mi se nećemo povratiti kućama razočarani da tamo opet bude sve po starome. Osnaženi i ojačani Marijinim povratkom shvatit ćemo kako u ovom času prolaza ne možemo otkriti i razumjeti sve Božje planove koje ima sa svakim pojedinim čovjekom. Shvatit ćemo da plodovi naših žrtava i molitava mogu prispjeti i sa izvjesnim zakašnjenjem. Shvatit ćemo da bol, kao jednu od najtvrdokornijih i najogorčenijih neprijatelja čovjeka, ni jedna generacija i ni jedna dob nije uspjela sasvim protjerati iz svoje sredine, da je sve do danas ostala vjerna svakom smrtniku; da su čovjek i bol sijamski blizanci te da ima zavičajno pravo u svakome životu, jer je u svaki život utkana. Uostalom: to moramo shvatiti,

jer je i Božja Majka bila ranjena u svome najvišem odlikovanju davši tako trpljenjima smisao otkupljenja što je za nas direktni poticaj da isto tako postupamo u svojim nevoljama.

Walt Disney je rekao: *»Moji junaci ne prave lopovluke i moje priče imaju sretan svršetak. Realnost je ružna u najviše slučajeva, prljavština je svuda okolo i ne moraš ih tražiti. Želim vjerovati i vjerujem da nakon oluje dolazi duga, duga koja je tako potrebna ljudima. I ja je ljudima dajem. I dajem im park gdje cvijeće pjeva i lavovi nikoga ne jedu. I dajem im Pepeljuge koje se udaju za princa i potom oni žive sretni i zadovoljni. Dajem im Linkolna koji govori o slobodi. Ne smeta što je to samo lutka od durafleksa. Dajem im filmove koji pričaju o dobroj djevici koja voli djecu. I što god više shvaćam da ljudi zaslužuju malo i da su samo životinje s manje mudrosti od životinja, to ih sve više tretiram kao da zaslužuju mnogo više.«*

U ovom času velikog povratka Božje Majke naša nam vjera preko istine Uznesenja pruža nadu u oslobođenje iz svih »lopovluka i prljavština«. Plemeniti se uvijek oduševljavaju sretnim svršetkom priča. Život nije priča. On je realnost: katkad više kruta nego sretna, ali ako uza sve to pravom mudrošću zavrijedimo sretan svršetak, onda je to dobitak koji se ničim ne može mjeriti. Ovaj događaj predstavlja dugu za sve izmučene, taj ohrabrujući znak prestanka opasnih oluja, pljuskova i grmljavina koje često odnose živote unoseći strah na područja gdje se sruče. Zaista je predivno i u ovakvim situacijama biti siguran u »sretan svršetak«, u realnost života koji se produžuje kad će »kao posljednji neprijatelj biti obeskrijepljena Smrt« (1 Kor 15, 26), kad ćemo »u Kristu biti svi oživljeni« (1 Kor 15, 22) da stanemo »pred Ženu . . i Dijete njezino« (Otk 11, 4 i 5) koji povrativši se — očekuju povratnike!

Mi, dakle, vjerujemo u povratak svome Bogu. Vjerujemo u izlazak i oslobođenje iz ove naše lomnosti, siromaštva i trulenja. Tim putem je danas pošla pred nama Majka našega Gospodina. Ovaj događaj je za nas obećanje da naš život neće svršiti u užasu. Ovo je stoga blagdan velikih nada i velikog optimizma u koji se samo kršćanin vjernik može upustiti. U ovom času uopće nije važno gdje je to nebo i u kakvim se

uvjetima ondje živi. Važno je samo da je to život uz Majku i Oca. U ovom času ostale pojedinosti nisu ni važne. Uostalom, one su i nedokučive, jer naša fantazija radi samo u kategorijama vremena i prostora. Sputana njima ne može predočiti sasvim jasnu sliku bivovanja izvan ovoga svijeta.

Od svega je važnije u ovom času da molimo! Da zajednički molimo, jer je u tom slučaju, prema obećanju, Gospodin s nama. Ako je ovo već dan Marijina Povratka koji se slavi u vrućini kolovoza, a koja je izazvala seobe na mora, ali i hodočašća u svetišta, onda je najlogičnije da molimo za još jednu vrstu ljudi iz našeg Hrvatskog naroda i svih drugih bratskih naroda, koje je motiv kruha odlijepio od rodne grude i pokrenuo u svijet. *Na dan Marijina Povratka molimo za njihov — povratak! Neka nađu putove koji vode domovini, napuštenim kućama, ostavljenim obiteljima, neobrađenim poljima koja u svojim njedrima imaju dovoljno kruha za sve, kako se ne bi ostvarila Štosova slutnja: »Vre i svoj jezik zabit horvati hote, ter drugi narod postati!«*

Neka nam se povrate živi i zdravi! Nikako u mrtvačkim sanducima, jer su mnogi tražeći život naišli na — smrt! Da, živi i zdravi! Takve ih povrati! To te molimo na dan tvog Povratka!

Bezgrešno Začeće Blažene Djevice Marije

NA VRHUNCU SUDBINE

Iako je čovjek svojevremeno protjerao Boga sa zemlje ipak se njegov pogled nije isključivo zaustavio na njoj. Kao da ga duboko uznemirila vertikala kojom je uzašao, on kradomice ipak gleda prema visinama. On istražuje svemir - taj simbol neba u koje se protjerani Krist povratio. Putujući svemirskim brodovima on ide sve to dublje. Nije to rekao, ali izgleda da tjeran podsviješću u šutnji sfera želi naći protjeranog Boga i ponovno ga povratiti zemlji koja se osjetila nesposobnom da sama i bez njega zadrži mir i red uspostavivši zdrave ljduske odnose.

Ostavljajući zemlju, Krist joj nije rekao »zbogom«. On brzo šalje Duha, tu snagu Crkve po kojoj će ona živjeti i djelovati sve do dana kada će na ljudsku povijest biti stavljena točka. A kad je osjetio da je to Crkvi potrebno, *šalje na zemlju svoga Ambasadora u osobi Majke koja se bez ikakvih tehničkih pomagala spušta u Lurd, Fatimu . . . donoseći veoma važne poruke. I tako su ta mjesta postala činjenica ovog našeg vremena koje imbecilno govori da astronauti nisu Boga susreli pri svojim prodorima u svemir, koje infantilno pokušava govoriti o fizici i geografiji neba, koje je na svoju štetu svelo život na jednu dimenziju.* Upravo zbog toga moć zla tako jako zadire u svakidašnji život ovog našeg čovjeka. Ni nevjernici ne mogu poreći ovo prokletstvo. I oni se moraju prestrašiti pred ovim svijetom, njegovom šupljinom, besmislenošću i okrutnošću. Svi priznajemo da svijet nije onakav

kakav bi morao biti, a jedan od uzroka je i baštinjeno prokletstvo. Kad se tome dodaju nova, koja ljudi osobnim grijesima pribavljaju, onda je uzrok ovakvog stanja sasvim jasan.

Upravo zato Božja Majka, jedina Bezgrešna Žena, dolazi u Lurd s porukama pokore i obraćenja, a odavši svoje ime stala je među nas kao opreka našemu životu i vladanju. Tom prigodom je osobno potvrdila nauku Crkve o njezinom Bezgrešnom Začeću, o uzvišenom ženstvu koji bi se moralo objaviti u svakoj ženi, u svakoj djevojci. Kad častimo Mariju u ovom vidu, onda je cijena ženske netaknutosti i plemstva dignuta na najvišu razinu. Time se ustalo u obranu ženske časti i dostojanstva koje veoma često same obescjenjuju.

Da bismo znali zbog koje smo vjerske istine zapravo danas tu treba reći da je Marija, zbog Božjeg majčinstva za koje je bila određena, sačuvana od bilo kakvog grešnog opterećenja. Kad ne bi i direktno bilo objavljeno da je puna milosti morali bismo zbog toga njenog određenja zaključiti kako je sasvim normalno da tako bude, jer *apsolutna čistoća i netaknutost moraju biti obilježja žene preko koje će Bog unići u svijet.* I zato smo dobili biće koje je upravo onakvo kakvo je od Boga i zamišljeno. Njegov plan o svim ljudima ostvario se potpuno samo u jednom čovjeku, u Mariji, jer nikada nije imala veze s grijehom, pa ni istočnim, čiju moć svakodnevno osjećamo u sebi. Tko se usudi točno analizirati svoj život i rad, sačuvavši objektivnost prema samome sebi, tome će se njegova tzv. dobra djela, pošteno mišljenje, najčišće nakane, vrline i savršenosti iščahuriti u same problematičnosti, ta opaka moć postat će mu najedanput jasna. To, međutim, nije razlog za očajanje:

U Mariji imamo uzor za snalaženje u svim prilikama, jer je i ona živjela tu među ljudima, u istim okolnostima, ali uvijek oprezna i odlučna da ni sjena zla ne dotakne njezinu bezgrešnost. Zato je u svome govoru preko radia uz Marijanski kongres u Zagrebu i Mariji Bistrici rekao Papa: »*Ona je u središtu. Ona je na vrhuncu sudbine čovječanstva.*« Prema tome, i na vrhuncu naše osobne sudbine. Ona nije Krista samo jednom darovala svijetu. Ona hoće da ga stoput iznova daruje svima koji su ga protjerali ili na bilo koji način izgubili. Zato ponovno dolazi na zemlju; zato se i predstavlja kao Bezgrešna da bismo konačno shvatili kako se Krist može pojaviti samo u toj stvarnosti: u stvarnosti povraćene čistoće!

Prvom čovjeku je grijeh donio iskustvo golоće. Ona je bila znak poremećenosti odnosa. Zato je odmah najavljen znak netaknute i čiste žene: »Neprijateljstvo ja zamećem... između roda tvojega i roda njezina« (Post 3, 15). Tako će se preko čiste i bezgrešne na bojnom polju Golgote susresti najstariji rivali: Zlo i Dobro kako bi Kristovom smrću zlo bilo nadvladano za sve koje hoće biti »sveti i neporočni pred njim« (Ef 1, 4). Sveti Bog preko Svete i Bezgrešne ulazi u svijet da bi svi shvatili kako je ta njihova svetost i bezgrešnost uvjet dobrobiti. U tom smislu Marija stoji »na vrhuncu sudbine čovječanstva«.

Možemo reći da je to svijet i osjetio. Svojevremeno se Marija svojom bezgrešnošću dotaknula Lurda i na njemu je sve do danas ostao jaki pečat toga dolaska. On je postao »grad nade«. Iako je tako nazvana brazilska metropola Brazilija, ipak — samo Lurdu pripada taj naziv, jer se u nijedan svjetski grad ne donosi i unosi toliko želja kao u ovaj. Svake godine tri milijuna hodočasnika donose sa sobom tri milijuna nada. Mnoge se i ostvare, dok je prema Lurdskom hodočasničkom priručniku »najveće čudo ozdravljenje duša i srdaca«.

Rijetki su hodočasnici-znatiželjnici koji bi se uputili prema ovom gradu bez osnovnog rekvizita — vjere! A o intenzitetu te vjere — ovise uspjesi! Samo sposobni za vjeru koja »prenosi brda« — donose rezultate!

Crkvi se prigovara da je taj povijesni događaj ukazanja Bezgrešne iskoristila za biznis i trgovinu, te da je Lurd pretvorila u grad uvoza i izvoza, da se zbog »ljudske gluposti« razvio u ogromni trgovački centar. Ne bih htio to zanjekati. Zaista, to je grad uvoza i grad izvoza. Tu »razmjenu dobara« neprestano vrše bijeli vlakovi. Oni uvoze križeve velike i male, stradanja i razočaranja, bakcile i viruse, bolesti svake vrste: počevši od raka i tuberkuloze do skleroze, infarkta i drugih bolesti koje zagorčuju i oduzimaju život čovjeku. Taj isti bijeli vlak od 1959. godine izvezao je iz Lurda preko 400 slučajeva ozdravljenja, mnogo hrabrosti i mnogo obraćenja. I tako se neprestano vrši ta specifična razmjena dobara. Da, Lurd je zbog Bezgrešne postao grad božanskog biznisa i jedinstvene razmjene.

Na početku smo rekli da čovjek prodirući u svemir nema u vidu samo njegovo osvajanje, da to nije posao samo znanstvenog istraživanja, da u čovjekovoj podsvijesti postoji jedna skrivena težnja da otkrije Boga i povrati ga zemlji, kako bi se u njemu našao ključ za otvaranje svih neotvorivih brava, iza kojih se kriju gotovo nerješivi problemi u međuljudskim odnosima.

A sada bi trebalo reći da svi oni milijunski posjeti Lurdu nisu samo motivirani željama i nadama u ozdravljenje, već *da se također u podsvijesti svih posjetilaca krije jaka težnja za onim što je izgubljeno — za bezgrešnošću i osobnom čistoćom.* I tu se nadahnjuju za obraćenja. Najedanput im ozdravljenje nije više tako važno. Čim povrate izgubljenu neporočnost, spontano se vraća samopouzdanje, smisao patnja postaje jasniji, a one same podnošljivije.

I tako Bezgrešna i na ovom mjestu i na ovaj način nudi svijetu nova rješenja i nove putove u prevladavanju nevolja. Bilo bi dobro i jedino pametno da svijet i prihvati ovu poruku!

SVETKOVINE SVETACA »KROZ GODINU«

Sv. Josip, Zaručnik Blažene Djevice Marije

MNOGO RANIJI PRIJATELJ

Za ovo naše vrijeme je veoma interesantno što je Krist, uz brojne druge mogućnosti, svoj život vezao uz fizički rad, radnika i radničku klasu. U nekakvoj drugoj sredini sigurno bi mnogo bolje prošao, bio bi zaštićeniji i sigurniji. Međutim, on svoju egzistenciju povezuje uz rad iako je to moglo biti, recimo, bogato nasljedstvo i visoka ušteđevina predaka. Čovjek uz kojeg živi i koji ga uči tesarskoj vještini bio je — radnik. Ovo bi moralo biti zanimljivo za sve radnike svijeta. Bio bi to dovoljan motiv da u Kristu vide druga, da u njemu pokušaju naći prijatelja koji svojim proklamiranim načelima ne dozvoljava njihovo izrabljivanje.

Dakle, svoj život Krist veže uz tesara Josipa kojeg danas slavimo kao sveca. Je li to upravo zato što je Josip bio — radnik ili što je bio — »pravedan« (Mt 1, 19)? Čini se da se ovaj atribut sretno našao uz jedno radničko zanimanje, a sve zajedno uz osobu koja je zavrijedila da bude »muž« Marijin.

I tako se Krist rađa i raste u jednom radnom ambijentu, uz šum pile i udarce čekića, a žuljevi su dokaz pošteno pribavljenog kruha i znak da ne može biti optužen zbog buržoazije i eksploatatorstva. Ako, dakle, radništvo ne želimo uvlačiti u područje ateizma, a za to ne bi bilo razloga, onda uz ideologa radničkog pokreta i utemeljitelja naučnog socijalizma Marxa, radnici i u Kristu i Josipu imaju mnogo ranije prijatelje i uzore. Oni radno povezuju sa religioznim. Uostalom, nije li i Marx u svome poznatom djelu »Kritika Gotskog pro-

grama« napisao: »Svatko mora imati mogućnost da vrši svoju vjersku kao i svoju tjelesnu potrebu, a da policija u to ne zabada svoj nos«.

Dok danas Josipa slavimo kao sveca-radnika moramo reći da je uz muku rada bio suočen i sa drugim pregaranjima koja se nisu odvajala od njegova života. Kao muškarac svoju najdublju čežnju snažno i jasno upravlja Bogu, svoje bračno pravo otklanja kao sporednu i nevažnu stvar, a zbog svoje uloge u nazaretskoj obitelji. Današnji teolozi skloni su svetog Josipa smatrati mlađim čovjekom. Time se snažnije izražavaju njegove moralne kvalitete. Čuvajući u čistom braku Marijino djevičanstvo, on za sva vremena ostaje uzor djevičanskog ponašanja.

Veoma je teško o ovome govoriti danas kada ovaj čovjek na sve stavlja mjeru svog vlastitog ponašanja, kada je seksualnost za njega tema broj jedan, kada misli da nema mnogo drugih stvari radi kojih bi se isplatilo živjeti, *kada je skloniji prihvatiti najnevjerojatnije stvari nego vjerovati da je Bog rođen od Djevice. A to je činjenica koju danas i liječnik može proizvesti.* Kao da Bog pri stvaranju nije učinio mnogo snažnije i čudesnije zahvate.

On je svjestan svoje uloge i odgovornosti pred Bogom i pred poviješću. Zato se njegov život može poistovjetiti sa pregaranjima i iznenađenjima koja su stalno prisutna. Sigurno je tako lijepo zamislio jedan tihi život u mirnom Nazaretu u prisutnosti prekrasne djevojke Marije čiju će čistoću pomno čuvati kao najveću dragocjenost i netkanutu je povratiti Bogu. Međutim, *došao je dan kada više nije moglo ostati skriveno da se njegova štićenica osjeća majkom. I njegov divan san najednom se našao u razvalima. Stoga je bilo potrebno da brzo bude poučen kako ono »što je u njoj začeto, doista je od Duha Svetoga«* (Mt 1, 21).

On prihvaća to razjašnjenje. U njemu se budi ponos što će biti hranitelj Božjeg Sina. I sad pribjegnimo mašti pa ga predstavimo kako u svojoj radionici radi na koljevci u koju Dijete nikada neće leći, jer kad nakon careva edikta bude morao sa Marijom poći u Betlehem, u prvoj uri Božjeg Sina na zemlji, ljudi mu neće htjeti ništa pružiti osim životinjskih jaslica u hladnoj špilji. A kad mu srce bude krvarilo zbog te ljudske bešćutnosti i prazne koljevke u nazaretskoj radionici,

po Božjem nalogu bit će uvučen u tešku pustolovinu bijega koji je vodio u bijedu i neizvjesnost Egipta.

U ovim danima masovnih migracija mi bismo se mogli sasvim lijepo *uživjeti u nevolju izbjeglištva.* Mogli bismo sasvim dobro shvatiti bol napuštanja zemlje svojih otaca i traženja nove domovine u tudoj zemlji. Mogli bismo osjetiti strah i neizvjesnost bježanja u noći i šuljanja nepoznatim stazama, težinu traženja nove egzistencije i prilagođavanja sasvim drugom ambijentu.

To su ona životna iznenađenja i suprotnosti koje nismo planirali. Usprkos tome one ipak dolaze. Uza sve naše projekte događaju se neugodna iznenađenja koja su danas skoro normalna. A kad se ta iznenađenja prihvate i kad se kršćanski osmisle, onda život čine zančajnijim i velikim, dižu ga iznad malograđanskog prosjeka i banalne dosade. U posvemašnoj nesigurnosti današnjice možemo slobodno reći da je sigurnost samo lijepa priča. U jednom času ona izmakne i pretvara se u poraz. *Čovjek podiže vertikalni stup svojih planova, a zatim ga iznenada sijeće horizontala nepredviđenoga u kutu od devedeset stupnjeva, i eto na našim leđima mnogo križeva o kojima nismo ni sanjali.* Ovakvim križevima bio je često iznenađen i sveti Josip u svom obiteljskom životu.

A kad je mislio da je s njima konačno svršilo, da je na domaku jedna mirna i sređena budućnost daleko od svega onoga što je proživio, kad je u viziji gledao Isusa ne više kao tesara već kao velikog muža svoga naroda, buditelja i otkupitelja, kad se unaprijed radovao njegovu otkupiteljskom djelu, nauci i uspjesima tada, ljudski govoreći, dolazi ono zadnje razočaranje koje mu neće dozvoliti da onako iz prikrajka, nezapažen od masa, uživa u njegovu sjaju. Morao je u Gospodinovoj prisutnosti otići i ovog puta, kao i uvijek, spreman da prihvati posljednji nalog.

Zar ne, pred nama je danas jedan zanimljiv život, ali i život koji u svakom slučaju može biti — uzor! Čak i današnjem čovjeku kome je takav uzor upravo prijeko potreban! Sve ono što čovjek može dovesti do vrhunca čovještva, kod njega se nalazi na okupu i u punoj mjeri. *Zato njegova slika može vrlo lijepo visjeti na zidu svake tvornice i radionice da preko Josipa radnika budu blagoslovljeni strojevi, alati i radničke ruke, tehničari, inžinjeri i direktori;* u sva-

kom domu da očevima govori kako se uzorno vodi obiteljska zajednica. *Možda za mnoge neće više biti moderna stara slika Josipova uz tesarski stol sa pilom u ruci, ali danas, kada se veoma stare stvari unose u nove stanove kao dekor, dobro će doći i ona, ali ne samo zato što je stara, već da bude stalni poticaj na predan i pošten rad kao i za ljudskiji, pošteniji i svetiji život.* Kad se sve ovo nađe na okupu onda će se život odvijati mirnije i spokojnije bez straha pred nepredviđenostima i iznenađenjima.

Sv. Petar i Pavao, apostoli

OHRABRENJE ZA SLABE

Ako ima životâ koji bi mogli biti naša hrabrost, onda su to ova dva apostolska! *Hrabrost za slabe i obzirne koji u bijedi straha drhću pred krhkom ženom nječući svoje uvjerenje i pripadnost. Hrabrost za sve slabovjerne, jer još uvijek postoji mogućnost da ih u zadnjem času Gospodin izbavi iz prljavih voda u kojima tonu. Hrabrost za sve kukavice koji u najtežem trenutku ostavljaju Prijatelja na cjedilu bježeći zbog straha za vlastiti život. Hrabrost za sve prevarante koji obećavaju vjernost do mjere vlastite smrti, a odmah zatim bježe pred prvim neugodnostima. Hrabrost za sve progonitelje Crkve, jer još uvijek ima vremena da njihova snaga postane slabost pred snopom božanskog svijetla, te da preorijentirani svoj zanos stave u službu onoga istog kojeg su progonili.*

Možda sam se već zamjerio sv. Petru (a on je ključar!) što mu evo indirektno predbacujem časove kukavičluka i zataje, straha i bijega. Možda sam se zamjerio i sv. Pavlu koji je sve do kapitulacije pred vratima Damaska bio opreka onome što je iza toga postao. Međutim, nema razloga za strah:

Radi se o ljudima koji su konačno prihvatili »oganj« i »nemir« koje je Krist ubacio u svijet. Prihvatili su nemir u samima sebi! Nemir zbog sebe! Nemir zbog svoga stanja! A nemir predpostavlja borbu koja se najednom počela odvijati u njima. Borba među dva svijeta u čovjeku. Sukobile se stare navike, stari stavovi i uvijek ista slabost sa Gospodinovim pozivom i milošću kojom su dotaknuti. Shvatili su da na

frontu moraju ležati mnogi mrtvaci kako bi se kroz smrt mnogih teških poroka i nastranosti ušlo u život. Zanimljivo, smrt je uvjet da bi — živjeli. Zato prihvaćaju tu borbu i taj nemir, ali ne bez zanosa i u nekoj nezainteresiranoj polovičnosti. *Oni ne krpaju stare mješine za novo vino koje će proteći iz tih smrti.* Sve staro mora otići, nestati. Zato su prihvatili oganj kojeg Krist ubacuje u svijet. I nisu Krista shvatili kao piromana. Njegova vatra je za njih ono što u stvari i jest: visoka peć u kojoj rudača zlata poprima svoju savršenu čistoću i svoj puni sjaj. I tek kad je ovaj posao bio obavljen, mogli su se u pravom stanju pojaviti pred Gospodinom da svoje namjere s njima privede kraju. I kad se nemir smirio i kad je zlato zasjalo — sve je bilo zaboravljeno!

Čini se da od ove prakse mnogi od »lažne braće« (Kor 2, 26) sve do dana današnjega nisu ništa naučili. Stječe se dojam da na nekakvim crnim kronikama zidaju svoju karijeru! Ponajčešće upravo oni koji su crniji od svih mogućih crnina kojima druge zlonamjerno ocrnjuju. I to ne zato što bi se u nje imalo što upisati, već zato što nešto treba upisati pa makar bilo izobličeno, uvećano i krivo zaključeno, jer je to u mnogim sredinama postao put za afirmaciju. Oni slabog karaktera ili sasvim bez njega to uočavaju pa ovim bijednim i neljudskim putovima osvajaju položaje. A ako katkada slabost i donese padove, sa ovih visokih položaja prepotentno i superiorno gledaju na posrnule. Gotovo uživaju u spoznaji što je netko »otkriven« pokazujući tako osobnu zloću u koju bi se sve slabosti svijeta mogle komotno smjestiti.

A oni pošteni i vjerni koji su sasvim prožeti pravim duhom našega Gospodina odavno priželjkuju da se Krist ponovno pojavi sa konopom u ruci, sa krupnim čvorovima na njemu, da počne udarati snažno i jako, da očisti obeščašćeni hram, da isprevrta stolove i rastjera poltrone koji su za njima sjedili. Svetost nam je zaista izmakla iz ruku i pobjegla iz duša. Kompromitiramo Krista i kršćanstvo izobličujući ga preko pomno skrivene zloće i lažnog predstavljanja. Mi uvijek ne vidimo što se nalazi u tim zatvorenim knjigama zapečaćenim sa stotine grešnih pečata. To samo naslućujemo. A kako sve to mora biti gadljivo za Gospodina kojemu je sve jasno i sve otkriveno.

Gospodin se ne ustručava Petra, koji je padao, učiniti Stijenom tako čvrstom i izdržljivom da će na njoj Crkva sigurno opstati dok god bude svijeta. Gospodin se ne ustručava Petra, koji je u više mahova pokazao svoju slabost, proglasiti ključarom »kraljevstva nebeskoga« (Mt 16, 19). Zanimljivo je da ulogu Stijene nije povjerio »solidnijima i neporočnijima« iz apostolskog zbora, već upravo onome koji je posrtao. Valjda to i zato da bi svakome bilo jasno kako bi po ljudskom elementu u Crkvi sve davno bilo upropašteno kad nevidljiva njezina glasa — Krist ne bi bdio nad svojim Tijelom. O tome bi i povijest mogla veoma mnogo reći.

S obzirom na treće čitanje sasvim je jasno da Petar nije nikakav uzurpator vlasti u Crkvi. On je direktno od Boga dobio u ruke ključeve Kraljevstva, direktno je ovlašten da u vjerskom naučavanju ima zadnju riječ. U tim slučajevima Bog preko njega govori, a kad Bog govori ostali moraju slušati. Kad to ne bi bilo tako, onda sigurno ne bismo dobro prošli, jer je u tom dugom lancu papinstva od Petra pa do danas bilo i crnih karika. Ipak, mi ih sve prihvaćamo: sposobne i manje sposobne, grešnike i svece, političare i mistike, jer naši vjerski vodići sjede na Stijeni, na čvrstoj Petrovoj stolici koja je napravljena u Božjoj radionici. Krist je od Petra učinio najviši i najodlučniji autoritet. Time sigurno nije htio stvoriti diktatora koji bi, zanemarivši pravu duhovnost, ispoljavao svoj ljudski elemenat nad podložnicima. U Petru i njegovim nasljednicima dao nam je Vrhovnog Pastira, a taj pojam već sam po sebi uključuje služenje povjerenima. Kad se ovako shvatila ta vrhovna služba, onda je Crkvi uvijek dobro išlo, a zla su dolazila kada je služenje zamjenjeno vladanjem. Tako je i u lokalnim crkvama. Svećenici moraju u doslovnom smislu služiti vjernicima, a biskupi i svećenicima i vjernicima. Razumljivo je da ta služba zahtjeva napore i žrtve. I to one krajnje! A upravo je na služenju i žrtvama uvijek rasla ljubav i sloga.

Učenjem o Petru kao vrhovnom autoritetu u Kristovoj Crkvi ne bismo htjeli povrijediti našu odjeljenu kršćansku braću pa treba reći da je jedina prava Crkva mnogo veća nego što se to čini. Vidljiva rimska Crkva je tijelo prave Crkve, a njezina nevidljiva duša obuhvaća sve poštene duše u svijetu koje u svojoj religiji žive »u dobroj vjeri«, tj. u

uvjerenju da Gospodin želi da oni i dalje ostanu ondje. Takva poštena duša je uvijek spremna, čim dođe do bolje spoznaje, povući zaključak: Tamo je izvor žive vode pa treba da i ja budem kršten! Zato svi oni koji su u »dobroj vjeri« i koji nemaju prilike za bolju spoznaju prave istine, nesvjesno i nevidljivo pripadaju pravoj Kristovoj Crkvi. Raskolnik u pravom i sudbonosnom smislu je onaj koji istinu vidi, a neće da je prihvati, koji svoje osobno shvaćanje stavlja iznad Božje objave.

Još jedna slabost postala je — jakost! Još se jedno posrtanje pretvorilo u — uspravan hod! Od vrata Damaska pa sve dok nije »prispjelo vrijeme odlaska«, Pavao se spremao da se prinese »za žrtvu ljevanicu« (2 Tim 4, 6). Čitav taj period bio je ispunjen gotovo neshvatljivim zanosom i naporom da se po njemu »potpuno razglasi Poruka, te je čuju svi narodi« (2 Tim 4, 17). I kad sâm govori o toj mučeničkoj požrtvovnosti, kad nabraja udarce i šibe, kamenovanja i brodolome, opasnosti od razbojnika i sunarodnjaka... onda možemo biti uvjereni da je njegovo pero obuhvatilo samo dio stradanja. A ipak — Pavao je nekoć bio — progonitelj! Krist se nije ustručavao da ga rehabilitira, te da nakon toga zaista postane »Orijaš kršćanstva«.

Kako u ovim slučajevima leži snažna opomena za sve »dosljedne« i »kategorične«, za sve umjetne i maskirane kršćane koji su u stvari samo »lažna braća« i loši vodići. Nije li ovo glasan poziv da Duha Božjega vratimo u sebe i u Crkvu, te da u istini i pravednosti već jednom počnemo kršćanski živjeti i djelovati.

Svi sveti

PROTIV LAŽI

Na ovaj dan »velikog mnoštva, što ga nitko ne mogaše izbrojiti« (Otk 7, 9) mi ovdje stojimo ponosni i »u stavu mirno« pred pravim veličinama, pred onima koji su sebe potpuno ostvarili. Ne osporavajući im herojstvo i zasluge ostajemo postiđeni kao maleni pred velikima, ali i ohrabljeni za duhovni uzrast. Zato je *ovo čas preispitivanja i samokontrole, osobne revizije i inventure koja će pokazati da li je sve ono od Boga primljeno — pravilno unovčeno.* Ili smo osobnoj nebrizi i kradljivcima dozvolili »samoposluživanje« na policama naše kršćanske duhovnosti dozvoljavajući im da nas plijene i osiromašuju.

Svakako, ovaj dan ne bi smio proći, a da se najozbiljnije ne pozabavimo pojmom svetosti; a da ne ustanovimo u kojoj smo mjeri ostvarili poziv na nju.

Sigurno je da u mnogim glavama visi izopačena slika svetosti pa izopačeno i misle da se njome mogu zanositi samo čudaci, neprijatlji života i svijeta, jer je život zato da se živi na najbolji mogući način, jer je svijet darovan čovjeka da po volji iz njega odabere i uzme sve ono što mu prija. Odricanja su bezumlje koje nema svoje osnove i ciljnosti. Molitva u bilo kojem obliku postaje kukavičluk i predaja, znak vlastite ovisnosti i nadmoćnosti drugih. Ona predstavlja spuštanje na razinu prosjeka što oduzima ponos i ponizuje. Ne moliti, već pribaviti i pribavljeno — uživati! Čemu suludo obuzdavanje sila, snaga, moći, poriva i nagona koji žive u čovjeku. Za

sve to trebaju otpusni ventili. Inače nužno dolazi do eksplozije i uništenja osobnosti. Ne svodi li se, dakle, svetost na čudaštvo, na bijeg iz života koji se njome siluje, terorizira i ograničuje do slaboumnih držanja i stavova. Postoji li uopće osnova njezinog zahtjeva i propovijedanja?

Sve ove primjedbe izgledaju na prvi mah sasvim ozbiljne i neporicive. Međutim, takve ostaju samo za čas — njihova neosnovanost i labilnost odmah postaje uočljiva. Takve stavove sigurno demantira svakodnevna osobna praksa samih onih koji ih iznose. I oni mole, jer sve nemaju, jer sve i ne mogu imati; mole, jer toliko ne mogu zaraditi da bi sve mogli kupiti. Sami ne uzimaju sve što im život nudi i svijet pruža. Plašljivo bježe od tisuću otrova i zaraza, nose maske, zaštitna odijela i navlače rukavice. Veoma često se podvrgavaju liječničkoj kontroli, hipohondrovski peru ruke, rupcem zahvaćaju kvake i dezinfeciraju se. Bježe od požara i poplava, od neprijatelja i progonitelja, od bolesti i smrti. A sve je to umješano u naš život, u našu svakodnevnicu. Obuzdavaju svoju snagu pred provokatorom da ne bi došlo do krvi, suda i kazne. Obuzdavaju svoju moć kako bi sačuvali životnu i društvenu ravnotežu. Obuzdavaju svoje porive i nagone kako djevojke ne bi bile obeščašćene, supruge iznevjerene i obitelji razorene. Mnogo je toga od čega se distanciraju i odvajaju iako bi im sve to inače godilo. I tako se i profani život odvija u odricanju i stalnoj opreznosti, a sve zbog života koji nije život, jer je ranjiv.

Kad u čovjeku ne bi živjela sklonost ka svakovrsnim devijacijama, kad bi sve njegove težnje bile usmjerene isključivo u pozitivnim i moralnim smjerovima, kad njegova zaista ranjena narav ne bi upućivala na djelatnosti koje zdrava razumnost osporava i brani, onda bi se život sam po sebi odvijao u jednom sasvim drugom, svetom poredtku. Sama svetost bi bila činjenica za koju se ne bi trebalo boriti i zbog normalnijeg i podnošljivijeg života tu i zbog života koji tek slijedi. A jer to nije tako, borbe i odricanja ostaju putovi koji vode svetosti, a time i — općoj svjetskoj sigurnosti.

Prava svetost nije odvajanje od profanog, — ona je stalna težnja i rad za poistovjećivanjem sa Bogom u kojem ona ima svoj osnov i svoj smisao. Kao takva ona prestaje biti isključivo interes pojedinaca, — ona postaje dobrobit društva

i svijeta. To je najjača administrativna snaga koja blago i smireno prazni svjetske tamnice suzbijajući kriminal i delikvenciju. Istinska kultura i socijalna pravda mogu se zidati samo na njezinim temeljima. Čovjekoljublje i altruizam u njoj nalazi svoj poticaj i praktičnu primjenu, jer bolničarku čini požrtvovnijom, liječnika savjesnijim i blagajnika poštenijim.

Svetost se rađa, raste i uzrasta samo u koljevci religioznoga. A jer je to tako, sva društva svijeta, u svom interesu, morala bi biti njezini podržavatelji i branitelji. Čak i propagatori! Jer, *svetost je tiha sila koja čovjeka čini čovječnijim obavezujući ga da u svim prilikama velikodušno daje carevo caru i Božje Bogu.* Drugim riječima: *ona stvara najsolidnije građane u jednom društvu.* Razumljivo je, govorimo o pravoj i istinskoj svetosti. *Lažna, izopačena, strvinarska, licemjerna, krabuljna i maskirana kompromitira Crkvu i podkopava društvo. Prema tome, svatko ima pravo i dužnost da se protiv te velike laži bori i izbori!*

U jednom ranijem razlaganju govorio sam što je svetost i što ona nije. Danas još recimo da su *sveti oni koji »dođoše iz nevolje velike i opraše haljine svoje u krvi Jagančevoj«* (Otk 7, 17), *te da su »odjeveni u bijele haljine, palma im u rukama«* (Otk 7, 9). U ovim citatima nalazimo sve komponente prave svetosti. Ona raste iz »nevolje velike«, nevolje stalne budnosti i upornog odricanja, strahovanja i borbe za osobnu cjelovitost na svim frontovima. Krist je predvidio i padove. Zato je palima ponudio »krv Jaganjčevu« da u njezinom crvenilu postanu bijeli i opravdani, jer »tko god ima tu nadu u njemu, čisti se kao što je on čist« (1 Iv 3, 3).

I na kraju, *bilo bi potrebno da se uspnemo »na goru«* (Mt 5, 1) *gdje Isus okružen »mnoštvom« teoretski izgrađuje model sveca.* To su čvrsti i odlučni potezi njegova kista koji osmišljavanjem siromaštva i žalosti, krotkosti i milosrđa, gladi i žeđi za pravednošću... stvaraju jednu veličinu koja možda nigdje neće biti izložena, koja će možda do kraja ostati nezapažena, ali veličinu pred kojom zaista svi i u punom poštovanju moraju ostati »u stavu mirno«.

Ako je ikada bila potrebna dubina našega pogleda i prava sposobnost za pravilno zaključivanje, onda je to potrebno danas kad smo se našli pred »mnoštvom« istinskih junaka. Naše divljenje pred ovim raznim modelima jedne te iste svetosti neće predstavljati ništa za naše kršćansko ostvarenje, ako već danas, silazeći sa gore zajedno sa Kristom koji nam je govorio, ne počnemo u njemu živjeti i djelovati da bismo bili »opečaćeni« (Otk 7, 4) — za život!

S A D R Ž A J

Strana

Predgovor 7

VRIJEME DOŠAŠĆA

Prva nedjelja došašća: BIJELA BRADA DRA BARNARDA . . . 11
Druga nedjelja došašća: POSLJEDNJI KAPRIC 15
Treća nedjelja došašća: NAJKRAĆI ROMAN 19
Četvrta nedjelja došašća: KRŠĆANSTVO IZ EPRUVETE 23

BOŽIĆNO VRIJEME

Božić: Rođenje Gospodnje
Misa polnoćka: »ZVONA MIRA« 29
Danja misa: UZDRMANI PIKASO 33
Nedjelja u osmini Božića: Sveta obitelj Isusa, Marije, Josipa: U NAZARET NA VIKEND 38
Osmina rođenja Gospodnjeg: Blagdan svete Bogorodice Marije: OD SIMBOLIKE U ŽIVOT 40
Druga nedjelja po Božiću: UMJESTO SAVJETA — KREDIT 44
Bogojavljenje: ISTO NADAHNUĆE — DRUGI IZRAZ 48
Nedjelja nakon 6. siječnja: Blagdan krštenja Gospodinova: PRVI TIHI KONCERT 52

KORIZMENO VRIJEME

Prva korizmena nedjelja: GLADNI I GOLI BOGOVI 59
Druga korizmena nedjelja: »IMAMO SAMO JEDAN SVIJET« . . . 63
Treća korizmena nedjelja: DROGIRANI KRISTOM 67
Četvrta korizmena nedjelja: TVORNICA U VRTU 70
Peta korizmena nedjelja: »KAKO KO GRE NA DRUGI SVIT« . . . 74

VAZMENO TRODNEVLJE I VAZMENO VRIJEME

Četvrtak Večere Gospodnje: »KRV NEKA BUDE ZNAK« 79
Petak muke Gospodnje: CRNI ZAREZ U RABOŠU VREMENA . . . 82
Vazam: Nedjelja uskrsnuća Gospodnjega
Vazmeno bdjenje u sv. noći: »DUGOVJEČNOST I ŽIVOT« . . 85
Misa na dan Vazma: MONOPILIZIRANI PONOS 87
Druga vazmena nedjelja: KAŽNJENO VRIJEME 91
Treća vazmena nedjelja: NAKON SUSRETA — NATRAG 95
Četvrta vazmena nedjelja: SIGURAN OD LJUDI 99
Peta vazmena nedjelja: FIFTI — FIFTI 102
Šesta vazmena nedjelja: OBRAZLOŽIMO NAŠU NADU 106
Uzašašće G. n. Isusa Krista: NA CAPE KENNEDYJU 109

Strana

Sedma vazmena nedjelja: NIXON U »ILJUŠINU 62« 112
Duhovi: Nedjelja Pedesetnice: VIBRACIJE DUHA 116

VRIJEME KROZ GODINU

Druga nedjelja kroz godinu: OSTACI KOJI GOVORE 123
Treća nedjelja kroz godinu: »DOSTA MI JE OVOG CIRKUSA« . . 127
Četvrta nedjelja kroz godinu: DEVET »JAO« 131
Peta nedjelja kroz godinu: SVJEDOCI ILI DIVERZANTI 135
Šesta nedjelja kroz godinu: KRISTOVI AMANDMANI 139
Sedma nedjelja kroz godinu: STRVINARSKA »SVETOST« 143
Osma nedjelja kroz godinu: IPAK SE SVE NE MOŽE KUPITI . . 147
Deveta nedjelja kroz godinu: MUKE BESANICE I RADOST BUDNOSTI 151
Deseta nedjelja kroz godinu: REDOVNICE »NOĆNE PTICE« . . . 155
Jedanaesta nedjelja kroz godinu: ARHIMEDOVSKI ZAPALIMO SVIJET 159
Dvanaesta nedjelja kroz godinu: DOPING ZA SMRT 163
Trinaesta nedjelja kroz godinu: LJEPOTICA I SMRT 167
Četrnaesta nedjelja kroz godinu: DOLARI I NESREĆE 171
Petnaesta nedjelja kroz godinu: NEZABORAVNA STARA SLIKA . 175
Šesnaesta nedjelja kroz godinu: SAN LJETNE NOĆI 179
Sedamnaesta nedjelja kroz godinu: VAGA I KLJUČEVI 133
Osamnaesta nedjelja kroz godinu: ZAJEDNIČKO NA JEDNAKE DIJELOVE 187
Devetnaesta nedjelja kroz godinu: KO SE TO MJEŠA 191
Dvadeseta nedjelja kroz godinu: ČITAJTE NAOPAKO 195
Dvadeset i prva nedjelja kroz godinu: UNIVERZALNI LIJEK . . . 200
Dvadeset i druga nedjelja kroz godinu: RASKOMADAN OD MAJKE 204
Dvadeset i treća nedjelja kroz godinu: NAJEFIKASNIJI KOREKTOR 208
Dvadeset i četvrta nedjelja kroz godinu: SVI SU OCEANI BRAĆA . 212
Dvadeset i peta nedjelja kroz godinu: RADNI I ŽIVOTNI EPILOG . 216
Dvadeset i šesta nedjelja kroz godinu: SLIJEPI VOZAČI ZA VOLANOM 220
Dvadeset i sedma nedjelja kroz godinu: BIBLIJA MIRIŠE PO VINU 224
Dvadeset i osma nedjelja kroz godinu: POSLJEDNJE »MEKO SPUŠTANJE« 228
Dvadeset i deveta nedjelja kroz godinu: ŠTO TO MORAMO DATI . 232
Trideseta nedjelja kroz godinu: LEGITIMACIJA ZA ČOVJEČANSTVO 236
Trideset i prva nedjelja kroz godinu: JEDNA KRISTOVA ZNAMENKA 240
Trideset i druga nedjelja kroz godinu: NIKADA PRIHVATITI PORAZ 244
Trideset i treća nedjelja kroz godinu: OPREZ — »KRADLJIVAC U NOĆI 248
Trideset i četvrta nedjelja kroz godinu: DEFEKTOSKOPIJOM DO SIGURNOSTI 252

SVETKOVINE GOSPODNJE »KROZ GODINU«

Nedjelja nakon Duhova: Blagdan Presvetog Trojstva: OSMRTNICA GOSPODINU BOGU 259
Tijelovo: Blagdan Presvetog Tijela i Krvi Isusove: BIO SAM KOCKAR U MONTE CARLU 263
Blagdan Presvetog Srca Isusova: »PLUS ULTRA« 267

SVETKOVINE B. DJ. MARIJE »KROZ GODINU«

Uznesenje Blažene Djevice Marije: PRI POVRATKU — ZA POVRATAK 273
Bezgrešno Začeće B. Dj. Marije: NA VRHUNCU SUDBINE . . . 277

SVETKOVINE SVETACA »KROZ GODINU«

Sv. Josip, Zaručnik B. Dj. Marije: MNOGO RANIJI PRIJATELJ . . 283
Sv. Petar i Pavao, apostoli: OHRABRENJE ZA SLABE 287
Svi sveti: PROTIV LAŽI 291

529

Stanko Radić rođen je 19. svibnja 1924. u Baškoj Vodi. Nakon završene klasične gimnazije u Sinju, početkom 1945. godine, zahvaćen vrtlogom rata, sudjeluje na raznim frontovima. Teologiju studira na Visokoj franjevačkoj bogosloviji u Zagrebu gdje je i zaređen za svećenika 1949. godine. Od tada vrši službu župskog vikara: u Baškoj Vodi (1949—1955), u Zagrebu: Majka Božja Lurdska (1955—1961), u Prološcu (1961—1967), u Gradcu n/m i Bristu (1967 do danas). Godine 1969. za kraće vrijeme vrši službu brodskog kapelana na relaciji Napoli — Monaco — Nice — Barcelona — Alicante — Palma de Mallorca — Tunis — La Valleta —Catania. Kao propovijednik i misionar nastupa u raznim mjestima i svetištima širom domovine. Osim što povremeno sudjeluje u raznim časopisima objelodanio je knjige: »Marija među nama« — prerađeno: K. Pfaffenbihler, Maria und die Probleme unserer Zeit (1960), »Govorim današnjem čovjeku« I dio (1960), »Govorim današnjem čovjeku« II dio (1961), »Za majku i dijete« (1962).